

उन्मेष

वार्षिकांक २०२३-२४

नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुल

♦ जनता शिक्षण मंडळाचे

श्रीमती इंदिराबाई जी. कुलकर्णी आर्ट्स,

जे. बी. सावंत सायन्स व

सौ. जानकीबाई धोंडो कुंटे कॉमर्स सिनियर कॉलेज

कला, विज्ञान व वाणिज्य कनिष्ठ महाविद्यालय

♦ अॅड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ, अलिबाग.

जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतम प्रमोद पाटील यांनी अलिबागचे नगरसेवक म्हणून केलेले सामाजिक कार्य, शैक्षणिक संस्थेत केलेली भरीव कामगिरी, क्रीडा व विधी क्षेत्रात केलेले काम याबद्दल बेळगाव येथील इंटीग्रेटेड सोशल वेलफेअर सोसायटीच्या नॅशनल रूरल डेव्हलपमेंट फाँडेशन तर्फे “राष्ट्रीय सामाजिक सेवा गौरव” राष्ट्रीय पुरस्कार प्रदान (दि. २९ ऑक्टोबर २०२३)

मा. केंद्रीय मंत्री श्री. नारायण राणे व महाराष्ट्राचे सन्माननीय मुख्यमंत्री श्री. एकनाथ शिंदे यांच्या हस्ते दै. पुढारी तर्फे देण्यात येणारा 'पुढारी Youth Icon पुरस्कार' स्वीकारताना जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतम पाटील

उठा, जागे व्हा, ध्येयाप्रत चला.

“आम्ही जनता शिक्षण मंडळाच्या महाविद्यालयाचे व्यवस्थापन, प्रशासन,
विद्यार्थी आणि शिक्षक सचोटी, सृजनशीलता,
सृजनता आणि श्रमप्रतिष्ठा यांचे प्रती प्रतिज्ञाबद्ध आहोत.”

नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुल

जनता शिक्षण मंडळाचे
श्रीमती इंदिराबाई जी. कुलकर्णी आर्टस्,
जे. बी. सावंत सायन्स व
सौ. जानकीबाई धोंडो कुंटे कॉमर्स महाविद्यालय
आणि कला, विज्ञान व वाणिज्य कनिष्ठ महाविद्यालय
अलिबाग, रायगड. [नॅक द्वारा प्रमाणित (A)]
अॅड. दत्ता पाटील विधी महाविद्यालय, अलिबाग-रायगड
अलिबाग, रायगड. [नॅक द्वारा प्रमाणित (B)]

उद्देश

२०२३-२४

संपादक मंडळ

◆ मुख्य संपादक ◆

प्राचार्य डॉ. सोनाली पाटील

◆ सहसंपादक ◆

प्रा. जयेश म्हात्रे

◆ उपसंपादक ◆

प्रा. सुबोध डहाके

◆ सदस्य ◆

डॉ. मोहसिन खान (प्राध्यापक)
डॉ. मिनल पाटील, प्रा. कपिल कुलकर्णी
प्रा. मयुरी पाटील, प्रा. सुरभी वाणी
प्रा. अश्विनी दळवी, प्रा. नीलम म्हात्रे (लॉ कॉलेज)

◆ विद्यार्थी प्रतिनिधी ◆

कु. श्रेया अधिकारी (एफ. वाय.बी.ए.)

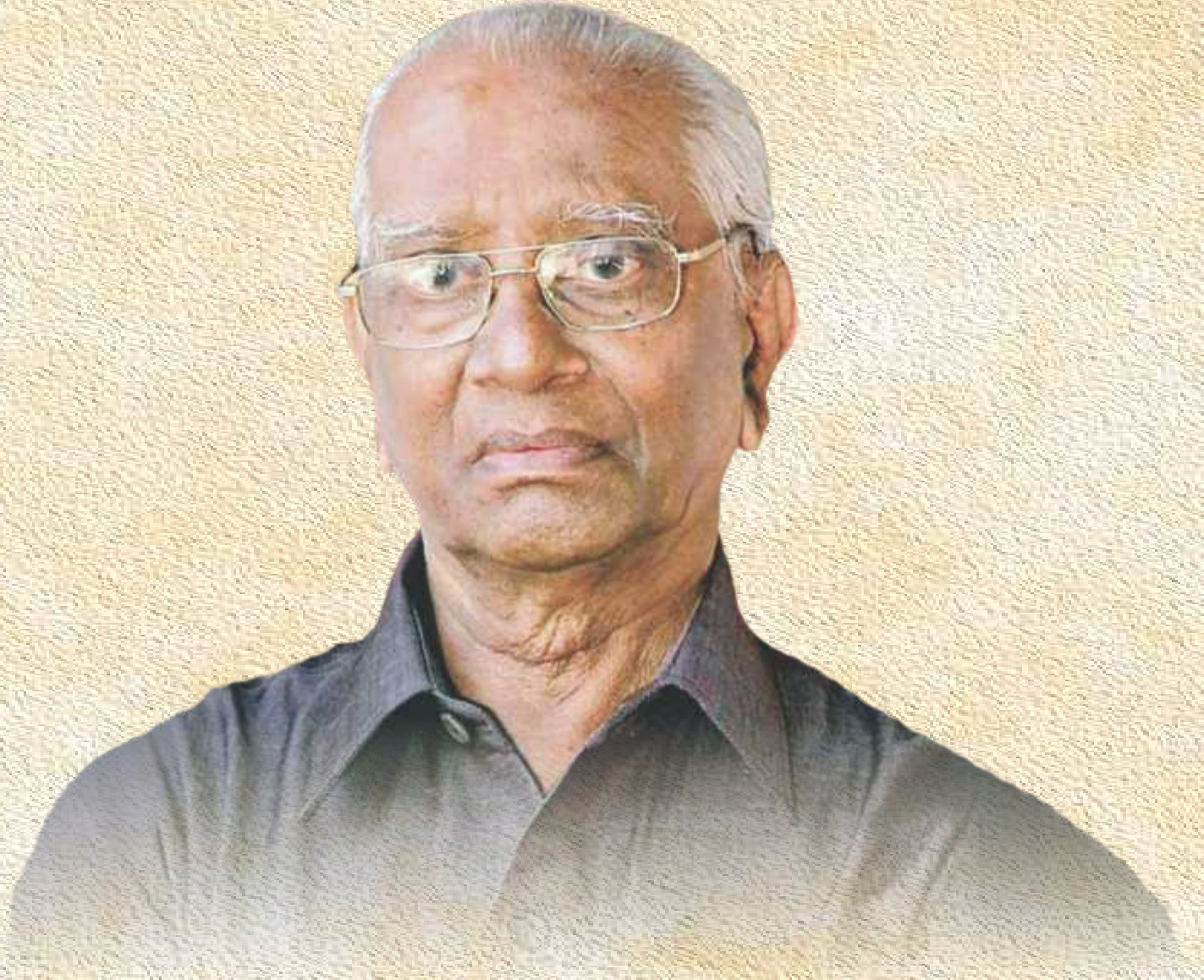
◆ मुखपृष्ठ रेखाटन ◆

कु. संयोगी नाईक (एस.वाय.बी.ए.)

संस्थापक
नानासाहेब कुंटे

आमचे प्रेरणास्थान
लोकनेते अँड. दत्ता पाटील

ઑડ. ગૌતમ પાટીલ

અધ્યક્ષ
જનતા શિક્ષણ મંડલ

जनता शिक्षण मंडळ, अलिबाग

स्थापना : १७/०७/१९५९ सन : २०२१-२०२६

कार्यकारी मंडळ

अध्यक्ष
मा. अॅड. गौतम पाटील

उपाध्यक्षा
मा. डॉ. साक्षी पाटील

कार्यवाह
मा. श्री. गौरव पाटील

संचालक
मा. श्री. संजय पाटील

संचालिका
मा. सौ. शैला प्रमोद पाटील

संचालक
मा. श्री. रघुजीराजे आंग्रे

संचालिका
मा. सौ. शारदा धुळप

मानद चिटणीस
मा. श्री. मिलिंद पाटील

Janata Shikshan Mandal, Alibag
Smt. Indirabai G. Kulkarni Arts, J.B. Sawant Science and
Sau. Janakibai Dhondo Kunte Commerce College,
Alibag, Dist. Raigad.

College Development Committee

Sr. No.	Name	Designation
A	Hon. Adv. Gautam Pramod Patil	Chariman (President of the Management)
B	Hon. Gaurav Pramod Patil	Member (Secretary of the Management)
C	Dr. N. N. Shere	Member Teaching Staff (Nominated by Principal)
D	Prof. D. G. Khandare	1) Member - Teaching Staff
	Dr. R. N. Chikhale	2) Member - Teaching Staff
	Dr. (Mrs.) Minal A. Patil	3) Member - Teaching Staff Ladies Staff Representative
E	Shri. Jeevan A. Patil	Member - Non Teaching Staff
F	Prof. Vasant G. Joshi	1) Local Member
	Adv. Siddharth S. Patil	2) Local Member
	Prof. A. R. Mehendale	3) Local Member
	Prof. Jayesh S. Mhatre	4) Local Member (Nominated by Management)
G	Dr. Priti Phate	Member -IQAC Co-ordinator
H	Mr. Parth Mhatre	Secretary of College Students Council
I	Prin. Dr. Sonali Patil	Member - Secretary (Principal) College Development Committee

School Committee

Name	Post
Hon. Adv. Gautam Patil	Chairman
Shri. Arya Gautam Patil	Member
Smt. Vrushali Rajan Thosar	Member
Shri. Siddharth Sanjay Patil	Member
Shri. Ajay Sawant	Teacher Representative
Shri. Jeevan Patil	Non-Teacher Representative
Dr. Sonali S. Patil	Principal & Secretary

Janata Shikshan Mandal's Adv. Datta Patil College of Law Alibag

College Development Committee 2023-2024

Sr. No.	Name	Designation
A	Hon. Adv. Gautam Pramod Patil	Chairperson (President of the Management)
B	Hon. Gaurav Pramod Patil	Member (Secretary of the Management)
C	Hon. Dr. Sandeep Baban Ghadge	Member Head of the Department (Nominated by Principal)
D	1) Hon. Mrs. Samiksha R. Mhatre	1) Member- Teaching Staff
	2) Hon. Mr. Manoj Prakash Dhumal	2) Member- Teaching Staff
	3) Hon. Mrs. Nilam Jayesh Mhatre	3) Member- Teaching Staff-Lady
E	Hon. Mr. Prapesh Anant Patil	Member – Non – Teaching Staff
F	1) Hon. Adv. Manasi Santosh Mhatre	1) Local Member
	2) Hon. Adv. Shirish Padmakar Lele	2) Local Member
	3) Hon. Adv. Mahesh Kishor Patel	3) Local Member
	4) Hon. Adv. Siddharth Sanjay Patil	4) Local Member-EX. Student (Nominated by Management)
G	Hon. Dr. Sandeep Baban Ghadge	Member-IQAC co-ordinator
H	Miss. Akanksha Ganesh Khairkar	Member-Secretary of College Students Council
I	Hon. Mrs. Neelam Kishor Hajare	Secretary (Principal) College Development Committee

उन्मेष

२०२३-२४

अनुक्रमणिका

अ.क्र.

पृष्ठ क्र.

१. अध्यक्षीय मनोगत	
२. संपादकीय	
३. आमचं महाविद्यालय	
४. विविध उपक्रमांची छायाचित्रे	
५. गुणवत्ताधारक विद्यार्थी	
६. विद्यार्थ्यांचे ललित साहित्य	
मराठी लेख व कविता	१-३८
हिंदी, इंग्रजी लेख व कविता	३९-५९
७. विविध विभागांचे अहवाल	६०-१०४
८. शिक्षकांची अध्ययन-अध्यापनेतर संपादणूक	१०५-११२
९. वार्ताकन	
अॅड. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ	
१०. विविध उपक्रमांची छायाचित्रे	
११. गुणवत्ताधारक विद्यार्थी	
१२. विद्यार्थ्यांचे लेख व कविता	११३-१२६
१३. वार्षिक अहवाल	१२७-१५६

संपादक/प्रकाशक

प्राचार्य, डॉ. सोनाली पाटील

प्रकाशन स्थळ

जनता शिक्षण मंडळाचे महाविद्यालय, अलिबाग-रायगड

मुद्रक

फ्लोरिस एन्टरप्राइजेस,
अलिबाग-रायगड.

अलिबाग सन-२०२४

(फक्त खाजगी वितरणासाठी)

या अंकात प्रकाशित करण्यात आलेल्या लेखन साहित्यातील विचार, मते ही त्या नवोदित लेखकांची मते आहेत. त्यांच्याशी जनता शिक्षण मंडळाचे व्यवस्थापन, संपादकीय समिती सहमत असेलच असे नाही.

राष्ट्रीय मूल्यांकन एवं प्रत्यायन परिषद
विश्वविद्यालय अनुदान आयोग का स्वायत्त संस्थान
NATIONAL ASSESSMENT AND ACCREDITATION COUNCIL
An Autonomous Institution of the University Grants Commission

Certificate of Accreditation

*The Executive Committee of the
National Assessment and Accreditation Council*

is pleased to declare

Janata Shikshan Mandal's

*mt. Indirabai S. Kulkarni Arts College, J. B. Sawant Science
College and Sau. Janakibai Dhondo Kunte Commerce College*

*Karve Road, Tal. Alibag, Dist. Raigad,
affiliated to University of Mumbai, Maharashtra as*

Accredited

with CGPA of 3.01 on four point scale

at A grade

valid up to June 06, 2029

Date : June 07, 2024

Director

‘अध्यक्षीय मनोगत’

रसिक वाचक व प्रिय विद्यार्थी मित्रांनो,

‘उन्मेष’ म्हणजे नवनवीन कलागुणांचा, भावनांचा आविष्कार! आपल्या महाविद्यालयाच्या वार्षिकांकाचे ‘उन्मेष’ हे नाव सार्थ ठरणारे आहे. महाविद्यालयाचा वार्षिकांक म्हणजे केवळ महाविद्यालयाची प्रगती दर्शविणारा अहवाल नसतो. महाविद्यालयाच्या वार्षिकांकाने विद्यार्थी संवेदनशीलतेने व्यक्तही होतात, आपल्या महाविद्यालयाचा वार्षिकांक ‘उन्मेष’ याचे उत्तम उदाहरण आहे.

१९६१ साली मा. नानासाहेब कुंटे यांच्या नेतृत्वाखाली सुरू झालेल्या जनता शिक्षण मंडळाच्या या महाविद्यालयाची विविध क्षेत्रातील अखंड घोडदौड सुरू असून पारंपरिक अभ्यासक्रमांबरोबरच नवीन व्यवसायाभिमुख अभ्यासक्रमही महाविद्यालयात सुरू करण्यात आले आहेत. महाविद्यालयाच्या गुणवत्ता निर्धारणाच्या दृष्टीने महत्त्वपूर्ण असलेले चौथ्या फेरीतील नॅक मूल्यांकन जे. एस. एम. महाविद्यालयाने पूर्ण केले असून नॅकची ‘अ’ श्रेणी (A Grade) महाविद्यालयास प्राप्त झाली आहे. महाविद्यालयासाठी ही अत्यंत अभिमानाची बाब आहे. त्याचप्रमाणे विधी महाविद्यालयाने सुद्धा पहिल्या फेरीतील नॅक मूल्यांकन पूर्ण केले असून महाविद्यालयास ‘ब’ श्रेणी (‘B’ Grade) प्राप्त झाली आहे.

जनता शिक्षण मंडळाचा अध्यक्ष या नात्याने महाविद्यालयात उत्तम शैक्षणिक वातावरण निर्माण करणे आणि विद्यार्थ्यांना आवश्यक सर्व सुविधा उपलब्ध करून देणे हे माझे ध्येय असून गेल्या दोन वर्षात सुसज्ज प्रयोगशाळा, वर्ग, वनस्पती उद्यान, स्मार्ट क्लासरूम, अकाउंट म्युझियम, जिमखाना, क्रिकेट नेट, विद्यार्थी सुविधा केंद्र, ॲम्फी थिएटर, कॅटीन या सुविधा नव्याने तयार करण्यात आल्या आहेत.

गेल्या दोन वर्षात महाविद्यालयाला विविध पुरस्कारांनी गौरविण्यात आले. हे पुरस्कार म्हणजे महाविद्यालयाने आणि विद्यार्थ्यांनी केलेल्या प्रगतीची साक्ष आहेत. विद्यार्थ्यांनी यावर्षी आपले शैक्षणिक अभ्यासक्रम पूर्ण करून चांगले यश संपादन केले. एवढेच नव्हे तर सहशैक्षणिक उपक्रमांतून उत्स्फूर्तपणे सहभागी होऊन तारांकीत यश मिळविले आहे. सांस्कृतिक कार्यक्रम, क्रीडा स्पर्धा, एन.एस.एस., एन.सी.सी., डी.एल.एल.ई. इ. उपक्रमांमध्ये यशस्वी सहभाग घेऊन महाविद्यालयाचे नाव विद्यार्थ्यांनी उज्वल केले आहे. या संस्थेचा अध्यक्ष म्हणून मला याचा सार्थ अभिमान आहे. या सर्व घटनांचा वेध अहवालामधून व छायाचित्रांमधून ‘उन्मेष’मध्ये घेण्यात आला आहे. सर्व विद्यार्थ्यांना तो नक्कीच प्रेरणादायी असेल.

महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थी संघटनेचा अध्यक्ष म्हणून सर्व माजी विद्यार्थ्यांना आवाहन करावेसे वाटते की महाविद्यालयाने आपल्याला उभे राहण्याची, घडण्याची एक संधी दिली आहे; आपण आपले ऋण फेडण्यासाठी, महाविद्यालयासाठी काहीतरी करूया व महाविद्यालयाच्या प्रगतीस हातभार लावू या.

महाविद्यालयाच्या यशामध्ये प्रत्येकाचा समान वाटा असतो. प्रत्येकाने आपापल्यापरीने दिलेल्या योगदानामुळे हा प्रगतीचा आलेख उंचावत असतो. यापुढेही महाविद्यालयाच्या यशाचा हा आलेख असाच आपण सर्व उंचावत नेऊया. या मार्गक्रमणात तुम्ही सर्व महाविद्यालयासोबत आहात आणि कायम असाल, असा मला विश्वास आहे.

अॅड. गौतम पाटील
अध्यक्ष, जनता शिक्षण मंडळ

संपादकीय

२०२३-२४ चा 'उन्मेष' वार्षिकांक आपणासमोर ठेवताना मला अतिशय आनंद होत आहे. जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील यांच्या नेतृत्वाखाली महाविद्यालयाची शैक्षणिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, क्रीडा व अन्य क्षेत्रांतील वाटचाल उत्साहवर्धक व उत्कृष्टतेकडे जाणारी आहे. रायगड जिल्ह्यातील अग्रगण्य नामांकित म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या आमच्या महाविद्यालयास नॅकची 'अ' श्रेणी (A Grade) प्राप्त झाली आहे.

महाविद्यालयास अभिमानास्पद आणि विशेष नोंद घेण्यासारखी गोष्ट म्हणजे बेळगाव येथील इंटीग्रेटेड सोशल वेलफेअर सोसायटीच्या नॅशनल रूरल डेव्हलपमेंट फौंडेशनतर्फे दरवर्षी दिल्या जाणाऱ्या 'राष्ट्रीय सामाजिक सेवा गौरव' राष्ट्रीय पुरस्कारासाठी जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष, अॅड. गौतम प्रमोद पाटील ह्यांची तर 'राष्ट्रीय आदर्श प्राचार्य गौरव' राष्ट्रीय पुरस्कारासाठी प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील ह्यांची निवड करण्यात आली. एकाच वेळी राष्ट्रीय स्तरावरील दोन पुरस्कार मिळाल्याने आमच्या महाविद्यालयाचा दुहेरी सन्मान झाला आहे.

महाविद्यालयाच्या, विद्यापीठाच्या व एच. एस. सी. बोर्डाच्या परीक्षेत विद्यार्थी चांगल्या गुणांनी उत्तीर्ण झाले. सर्वसाधारणपणे सर्वच वर्गांचा निकाल हा ९०% च्या पुढे राहिला आहे. मुंबई विद्यापीठाच्या रायगड दक्षिण युवा महोत्सवात सर्वाधिक गुण मिळवून सलग पाचव्या वर्षी महाविद्यालयाने रायगड दक्षिण विभागाची चॅम्पियनशिप मिळवली. विद्यापीठ पातळीवरही विद्यार्थ्यांनी कथाकथन, कथालेखन, वाद्यवादन, कोलाज या स्पर्धाप्रकारात पारितोषिके प्राप्त केली. कु. श्रेया अधिकारी हिने एकाच वेळी तीन स्पर्धांमध्ये सिल्वर मेडल्स प्राप्त केले. कु. पार्थ म्हात्रे याची मुंबई विद्यापीठच्या संघात निवड झाली. राज्यस्तरीय इंद्रधनुष्य स्पर्धेत सहभागी होत पार्थ याने एक गोल्ड व एक सिल्वर मेडल्स प्राप्त केले.

मुंबई विद्यापीठाच्या आंतर महाविद्यालयीन क्रीडास्पर्धांमध्ये सुध्दा क्रिकेट, कुस्ती, खो-खो, अॅथलेटिक्स अशा अनेक स्पर्धांमध्ये सहभागी होऊन विद्यार्थ्यांनी पारितोषिके मिळविली. विद्यापीठ कबड्डी स्पर्धेचे यजमानपद महाविद्यालयाने भूषविले. राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून शिवराज्याभिषेक दिनाच्या कार्यक्रमापासून ते रक्तदान शिबिर, आरोग्य शिबिर, रेड रिबीन क्लब या माध्यमातून सामाजिक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. सैनिकी शिक्षणाबरोबरच समुद्र स्वच्छता, वृक्षारोपण यासारख्या कार्यक्रमांचे आयोजन एन. सी. सी. द्वारे करण्यात आले. मराठी भाषा व वाङ्मय अभ्यास मंडळ, डी.एल.एल.ई., महिला विकास कक्ष, निसर्ग मंडळ यांच्याद्वारे अनेक कार्यक्रमांचे आयोजन करून विद्यार्थ्यांचे निरनिराळ्या विषयांवर प्रबोधन करण्यात आले. महाविद्यालयाच्या Internal Quality Assurance Cell व विविध विभागांद्वारे चर्चासत्रे, कार्यशाळा, परिषदा यांचे आयोजन करण्यात आले. तसेच प्राध्यापक अनेक परिषदांमध्ये उपस्थित राहिले. शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ पासून चालू होणाऱ्या नवीन शैक्षणिक धोरण अंमलबजावणीच्या दृष्टीनेही विचार मंथन करण्यात आले.

महाविद्यालयातील या सर्व घडामोडींचा वेध अहवाल रूपाने व छायाचित्रांमधून या अंकातून घेण्यात आला आहे. विद्यार्थ्यांनी साहित्य रूपाने केलेले योगदान फार महत्त्वाचे आहे. मानवी नातेसंबंध उलगडून दाखविणाऱ्या कथा, ललित लेख, चालू घडामोडींवर भाष्य करणारे वैचारिक लेख तसेच भावनांचा वेध घेणाऱ्या कविता वाचकांसाठी एक चांगली साहित्यिक भेट आहे.

या सगळ्यांचा समावेश असलेला 'उन्मेष' म्हणजे संपूर्ण वर्षातील घडामोडींचा आरसा आहे. सहसंपादक प्रा. जयेश म्हात्रे, उपसंपादक प्रा. सुबोध डहाके व संपादक मंडळातील इतर सर्व सदस्यांनी हा वार्षिकांक तयार करण्यासाठी केलेल्या सहकार्याबद्दल मी त्यांचे आभार मानते. संपूर्ण वर्षभरातील सर्वच उपक्रमांसाठी, कार्यक्रमांसाठी जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष, मा. अॅड. गौतम पाटील, उपाध्यक्षा, मा. डॉ. साक्षी पाटील, कार्यवाह, मा. श्री. गौरव पाटील, मानद सचिव व संचालक मंडळ यांच्या सहकार्याबद्दल धन्यवाद देते.

संपादक
डॉ. सोनाली पाटील
प्राचार्य, जे.एस.एम. महाविद्यालय

आमचं महाविद्यालय

मुख्य इमारत

जनता शिक्षण मंडळ कार्यालय

कार्यालय

रसायनशास्त्र प्रयोगशाळा

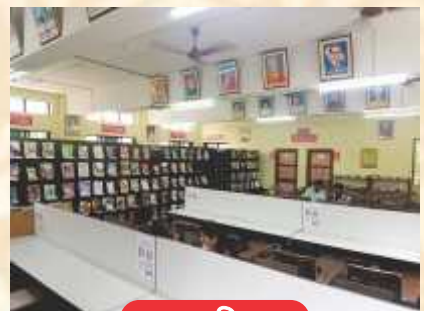
भौतिकशास्त्र प्रयोगशाळा

संगणक प्रयोगशाळा

ग्रंथालय

अभ्यासिका

आमचं महाविद्यालय

वर्गखोली

एन.सी.सी. कार्यालय

एन.एस.एस. ऑफीस

सांस्कृतिक विभाग

जिमखाना

वनस्पती उद्यान

रंगमंच व मैदान

कॅन्टीन

We Achieved Naac 'A' Grade NAAC PEER TEAM VISIT

नॅक पिअर टीम अध्यक्ष प्रा. डॉ. विजयकुमार सी. जी., कुलगुरु, महर्षी पाणीनी संस्कृत आणि वैदिक विद्यापीठ, उज्जैन, मध्यप्रदेश; समन्वयक प्रा. डॉ. रणवीरसिंग जगलान, प्राध्यापक, चौधरी चरणसिंग कृषी विद्यापीठ, हिसार, हरियाणा; सदस्य प्रा. डॉ. नारायणम्मा तिरुमला, प्राचार्य, पद्मावती वुमन्स डिग्री अँड पीजी कॉलेज तिरुपती, आंध्रप्रदेश यांना एन.सी.सी. कॅडेटस्कडून मानवंदना

प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील यांचे
नॅक पिअर टीमसमोर सादरीकरण

प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील व आयक्युसी समन्वयक
डॉ. प्रीती फाटे यांच्यासोबत आयक्युसी ऑफीसमध्ये
संवाद साधताना नॅक पिअर टीम

नॅक पिअर टीम अध्यक्ष
प्रा. डॉ. विजयकुमार सी. जी. यांची
ग्रंथालयास भेट

नॅक पिअर टीम अध्यक्ष प्रा. डॉ. विजयकुमार सी. जी. यांची
मराठी विभागास भेट व विद्यार्थ्यांसोबत संवाद

नॅक पिअर टीमची
वनस्पती उद्यानास भेट

सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर करणाऱ्या
विद्यार्थ्यांसोबत नॅक पिअर टीम

जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतमभाई पाटील व प्राचार्या
डॉ. सोनाली पाटील यांना पिअर टीम रिपोर्ट सादर करताना नॅक पिअर टीम

राष्ट्रीय सेवा योजना - NSS

अलिबाग नगरपरिषद व एन.एस.एस. विभागामार्फत
अलिबाग समुद्रकिनारा येथे स्वच्छता मोहिम

एन.एस.एस. विभागामार्फत जे.एस.एम. महाविद्यालय
येथे वृक्षारोपण

एन.एस.एस. विभागामार्फत पोलीस अधीक्षक कार्यालय
अलिबाग येथे नशामुक्ती अभियान

जिल्हा सामान्य रुग्णालय अलिबाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित
एड्स जनजागृती रॅलीमध्ये सहभागी कार्यक्रम अधिकारी
डॉ. पी. बी. गायकवाड आणि एन.एस.एस.चे विद्यार्थी

मा. जिल्हाधिकारी यांच्या आदेशान्वये अलिबाग नगरपरिषदे
मार्फत स्वच्छता मोहिमेत सहभागी असलेले
एन.एस.एस.चे विद्यार्थी

मेरी माटी मेरा देश अभियानांतर्गत पंचप्रण शपथ घेताना
एन.एस.एस. चे विद्यार्थी

गांधी जयंती आणि लाल बहादुर शास्त्री जयंती साजरी
करताना प्राध्यापक वर्ग

राष्ट्रीय मतदार दिन कार्यक्रम

राष्ट्रीय सेवा योजना - NSS

‘लैंगिक संवेदनशीलता व महिलांची प्रतिष्ठा’ या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना विधी महाविद्यालयाच्या प्राचार्या अॅड. निलम हजारे

श्री समर्थकृपा वृद्धाश्रम परहूर येथे दिवाळी फराळ तसेच किराणा साहित्याचे वाटप

आर.सी.एफ. कंपनी मध्ये एन.एस.एस. स्वयंसेवकांचे तंबाखू मुक्ती पथनाट्य

मा. प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांच्या शुभहस्ते एन.एस.एस.च्या स्वयंसेवकांना एन.एस.एस. पुस्तिका वाटप

आंतरराष्ट्रीय योग दिना निमित्त योग प्रत्यक्षिके करताना विद्यार्थी व शिक्षक

मानी भुते येथे आयोजित निवासी शिबिरात कागदी पिशव्या बनविण्याचे प्रशिक्षण

सात दिवसीय निवासी शिबिरात ग्रामस्वच्छता अभियान

मानी भुते येथे एन.एस.एस. चे सात दिवसांचे निवासी शिबीर संपन्न

राष्ट्रीय कॅडेट कोर - NCC

एन.सी.सी. कॅडेट समवेत अॅड. गौतम पाटील, अध्यक्ष, जनता शिक्षण मंडळ, प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील, लॉ कॉलेज प्राचार्या अॅड. निलम हजारे, एन.सी.सी. ऑफिसर कॅप्टन डॉ. मोहसिन खान

दर्यासारंग सरखेल कान्होजी आंग्रे यांच्या २९४ व्या पुण्यतिथी निमित्त स्मृतिदिन कार्यक्रमात आय.एन.एस. आंग्रे चे प्रमुख कोमोडोर आदित्य हाडा, जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष गौतम पाटील

मा. अध्यक्ष, अॅड. गौतम पाटील यांच्या वाढदिवसाचे औचित्य साधून रक्तदान शिबिराचे आयोजन

कमांडिंग ऑफिसर 6. MAH.BN.NCC MUMBAI 'A' GP. यांची महाविद्यालयास भेट

महाविद्यालयाच्या एन.सी.सी. युनिट च्या विद्यार्थ्याची 'अग्निवीर' भारतीय सेनेमध्ये निवड

BLC CAMP बेसिक लीडरशिप कॅम्प, नांदेड येथे महाविद्यालयातील NCC युनिट चा कॅडेट SGT. देवांग राऊतचे डिबेट स्पर्धेत यश

प्रजासत्ताक दिनानिमित्त आयोजित राष्ट्रीय ध्वजवंदना कार्यक्रमात सहभागी अॅड. गौतम पाटील, अध्यक्ष, जनता शिक्षण मंडळ, प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील, लॉ कॉलेज प्राचार्या अॅड. निलम हजारे, एन.सी.सी. ऑफिसर कॅप्टन डॉ. मोहसिन खान

स्वातंत्र्य दिन साजरा करताना महाविद्यालयाचे सर्व कर्मचारी, एन.सी.सी. कॅडेट व विद्यार्थी

क्रीडा विभाग

मुंबई विद्यापीठाच्या कोकण विभाग ४ आंतर महाविद्यालयीन कुस्ती स्पर्धेच्या उद्घाटन प्रसंगी उपस्थित जे.एस.एम. चे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतम पाटील, अलिबागचे माजी नगराध्यक्ष मा. प्रशांतजी नाईक आणि इतर मान्यवर

मुंबई विद्यापीठाच्या कोकण विभाग ४ च्या आंतर महाविद्यालयीन कबड्डी स्पर्धेमधील एक क्षण

लांजा येथे झालेल्या कोकण विभागीय आंतर महाविद्यालयीन फुटबॉल स्पर्धेत जे.एस.एम. महाविद्यालयाचे घवघवीत यश

मुंबई विद्यापीठाच्या कोकण विभाग आंतर महाविद्यालयीन म्हसळा येथे झालेल्या खो-खो स्पर्धेत महिला संघाने प्रथम क्रमांक पटकविला

मुंबई विद्यापीठाच्या कोकण विभागीय जलतरण व वॉटर पोलो स्पर्धेतील एक क्षण

अलिबाग तालुकास्तरीय बुद्धिबळ स्पर्धेचे उद्घाटन करताना मा. अॅड. गौतम पाटील, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय, पुणे व जिल्हा क्रीडा अधिकारी, ठाणे आयोजित विभागीय शालेय शिकाई मार्शल आर्ट स्पर्धेतील जे.एस.एम. ज्युनिअर कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांचे यश

सन १९९०-९१ साली मुंबई विद्यापीठाच्या आंतरमहाविद्यालयीन क्रिकेट स्पर्धेच्या झोन २ चे विजेते पद पटकावून महाविद्यालयाला सन्मान मिळवून देणाऱ्या संघाचे खेळाडू आणि मान्यवर

सांस्कृतिक कार्यक्रम

मुंबई विद्यापीठ युवा महोत्सवात तीन स्पर्धांमध्ये रौप्यपदक जिंकणाऱ्या कु. श्रेया अधिकारी हिचा गुणगौरव करताना डॉ. सुनील पाटील, संचालक, विद्यार्थी विकास विभाग, मुंबई विद्यापीठ व प्रा. जयेश म्हात्रे, जिल्हा समन्वयक, रायगड दक्षिण

जिल्हा स्तरीय युवा महोत्सवात लोकनृत्य स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक प्राप्त करणाऱ्या विद्यार्थिनी संघव्यवस्थापक डॉ. सीमंतिनी ठाकूर यांच्या समवेत

नॅक पिअर टीमसमोर सांस्कृतिक कार्यक्रमांच्या अंतर्गत मंगळगौरव नृत्य सादर करताना विद्यार्थिनी

वार्षिक स्नेहसंमेलन 'उन्मेष' निमित्त आयोजित कलागुणदर्शनाच्या कार्यक्रमात समुहनृत्य सादर करताना विद्यार्थी

वार्षिक स्नेहसंमेलनात द्वंद्वगीत सादर करताना कु. वेदिका म्हात्रे व कु. पर्णवी पाटील

मुंबई विद्यापीठ युवा महोत्सवात कांस्यपदक विजेता कु. पार्थ म्हात्रे वार्षिक स्नेहसंमेलनात वाद्यवादन करताना

वार्षिक स्नेहसंमेलनातील मेहंदी स्पर्धेत सहभागी विद्यार्थिनी अॅड. गौतम पाटील, अध्यक्ष जे.एस.एम., प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील व उद्घाटक सौ. हर्षदा मयेकर यांच्या समवेत

वार्षिक स्नेहसंमेलन 'उन्मेष' निमित्त गणित विभागातर्फे आयोजित सुडोकू स्पर्धा

व्याख्याने, कार्यशाळा, परिसंवाद

‘स्ट्रेस फ्री कॅम्पस’ या विषयावर मार्गदर्शन करताना
डॉ. सचिन परब तसेच इतर मान्यवर

जिल्हा एड्स प्रतिबंध व नियंत्रण विभाग व जिल्हा सामान्य रुग्णालय
अलिबाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने ‘युवकांसमोरील आव्हाने व एड्स
जनजागृतीपर व्याख्यान सिव्हील हॉस्पिटलच्या सौ. सुजाता तुळपुळे

जिल्हा मानसिक आरोग्य विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने ‘स्वस्थ तन
स्वस्थ मन’ या कार्यक्रमात उपस्थित आरोग्य विभागाच्या
डॉ. अर्चना सिंग तसेच जे.एस.एम.च्या उपाध्यक्षा डॉ. साक्षी पाटील

डॉ. अनिल डोंगरे मानसोपचार तज्ञ यांचे व्यसमनमुक्ती
या विषयावरील एन.एस.एस. सप्ताहानिमित्त व्याख्यान

विद्यार्थी तसेच शिक्षक यांच्यासाठी आयोजित ‘ओरल हायजिन
आणि दातांच्या समस्या’ या विषयावर डॉ. प्रिया पाथरे
आपले मत व्यक्त करताना

बाळासाहेब ठाकरे IAS अकादमी आणि करीअर गाईडन्स सेल यांच्या
संयुक्त विद्यमाने विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित केलेल्या स्पर्धा परीक्षा
मार्गदर्शन कार्यक्रमात मत व्यक्त करताना श्री. विजय कदम

लॉ कॉलेज प्राचार्या अॅड. निलम हजारे
निर्भर्या अॅक्ट बदल माहिती देताना

‘सामाजिक सलोखा राखण्यासाठी आपले योगदान’ या विषयावर
बोलताना मा. पोलीस निरीक्षक श्री. शिरीष पवार तसेच
महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील

सत्कार गुणवंतांचा

चिपळूण D.B.J. महाविद्यालय येथे आंतरविभागीय बुद्धिबळ स्पर्धेत द्वितीय पारितोषिक पटकाविलेले विद्यार्थी

जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील यांच्या वाढदिवसानिमित्त महाविद्यालयातील गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार सोहळा

डायरेक्ट अँड इन्डायरेक्ट टॅक्स या कोर्सचा समारोप तसेच कोर्स पूर्ण केलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र देऊन गौरव करताना मान्यवर

पदवी प्रमाणपत्र सोहळ्यात पदवी प्राप्त विद्यार्थी मा. अॅड. गौतम पाटील, अध्यक्ष जे.एस.एम., उपाध्यक्षा डॉ. साक्षी पाटील, प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील, लॉ कॉलेज प्राचार्या अॅड. निलम हजारे यांच्या समवेत

पदवी प्रमाणपत्र सोहळ्यात पदवी प्राप्त विद्यार्थीनीला पदवी प्रदान करताना प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील

मुंबई विद्यापीठाच्या कोकण विभागीय जलतरण व वॉटर पोलो स्पर्धेतील विजेत्या स्पर्धकांना पारितोषिकवितरीत करताना जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील व प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील

STUDENTS AND STAFF WELFARE

‘एन.पी.एस योजनेविषयी जागरुकता व आयकर नियोजन’ या विषयावर मार्गदर्शन करण्यासाठी उपस्थित असलेल्या ॲक्सिस बँकेच्या शाखा प्रमुख सौ. रुबी झा यांचे स्वागत करताना प्रा. वर्षा पाटील

पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावा
दि. १६ मार्च २०२४

लायन्स क्लब, अलिबाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींसाठी आयोजित आरोग्य तपासणी शिबिरात विद्यार्थिनींची तपासणी करताना डॉ. मेघा घाटे तसेच उपस्थित मान्यवर

प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांच्या सेवापूर्ती कार्यक्रमात महाविद्यालयाच्या वतीने सन्मानपत्र देऊन सत्कार करताना जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष ॲड. गौतम पाटील, सोबत अन्य मान्यवर तसेच पाटील कुटुंबीय

महाविद्यालयातील महिला-भगिनी वर्गासाठी आयोजित भोंडला कार्यक्रम

महाविद्यालयातील महिला - भगिनी वर्गासाठी आयोजित हळदीकुंकू कार्यक्रम

विद्यार्थ्यांसाठी नवीन सुविधांचे उद्घाटन

अकाऊंटन्सी संग्रहालयाचे उद्घाटन करताना उपस्थित सन्माननीय मान्यवर

आर.सी.एफ. च्या सीएसआर फंडातून मिळालेल्या सोलर पॅनलचे उद्घाटन करताना मान्यवर

एम.कॉम. च्या वर्गाचे उद्घाटन करताना जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील, प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील तसेच इतर उपस्थित शिक्षक

जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील यांच्या वाढदिवसाचे औचित्य साधून बोटॅनिकल गार्डनचे उद्घाटन करताना शेतकरी कामगार पक्षाचे जिल्हा चिटणीस मा. अॅड. आस्वाद पाटील तसेच अन्य मान्यवर

महाविद्यालयात सुरु होणाऱ्या डायरेक्ट अॅण्ड इनडायरेक्ट टॅक्स सर्टिफिकेट कोर्सच्या उद्घाटन प्रसंगी उपस्थित मान्यवर

वनस्पतीशास्त्र विषयाच्या पीएच.डी. रिसर्च सेंटरसाठी एल.आय.सी. कमिटीची भेट

हिंदी विषयाच्या पीएच.डी. रिसर्च सेंटरसाठी एल.आय.सी. कमिटीची भेट

इतर उपक्रम

घरोघरी तिरंगा या अभियानाच्या अंतर्गत महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, विद्यार्थी, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी यांना तिरंग्याचे वाटप करताना

जे.एस.एम. कॉलेजच्या नेचर क्लबतर्फे तयार केलेल्या गांडूळखत प्रकल्पाचे उद्घाटन

जे.एस.एम. महाविद्यालयात 'नो व्हेईकल डे' संपन्न

डी.एल.एल.ई उपक्रमातील विद्यार्थ्यांतर्फे आयोजित दिवाळी साहित्य व फराळ विक्री स्टॉल

महाविद्यालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जयंतीनिमित्त प्रतिमेस वंदन करताना मा. प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील तसेच प्राध्यापक व विद्यार्थी

मेरी माटी मेरा देश या उपक्रमांतर्गत वृक्षारोपण कार्यक्रमात सहभागी झालेले जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील, मंडळाचे सेक्रेटरी, श्री. गौरव पाटील आदी मान्यवर

युवा संवाद अंतर्गत नव मतदार नोंदणी अभियानानिमित्ताने विद्यार्थ्यांशी संवाद साधताना प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, मा. तहसिलदार श्री. विक्रम पाटील

राजमाता जिजाबाई युवती स्वसंरक्षण प्रशिक्षण कार्यक्रम अंतर्गत महाविद्यालयीन युवतींना प्रशिक्षण

इतर उपक्रम

ग्रंथालय भेट - ओळख आपल्या ग्रंथालयाची या उपक्रमांतर्गत मराठी विभागातील विद्यार्थ्यांना ग्रंथपाल प्रा. सुबोध डहाके व ग्रंथालय समिती प्रमुख प्रा. जयेश म्हात्रे यांनी माहिती दिली

छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या ३९८ व्या जयंती निमित्त आयोजित कार्यक्रमात उपस्थित असलेले शिक्षक तसेच एन.एस.एस. चे विद्यार्थी

मराठी भाषा दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात उपस्थित असलेले विद्यार्थी

महाविद्यालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करताना मा. अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील तसेच प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील

व्हिजन रेक्सकू, अलिबाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'वॉक फॉर फ्रीडम' रॅलीमध्ये सहभागी झालेले शिक्षक तसेच विद्यार्थी

वाणिज्य विभागामार्फत आयोजित शेअर मार्केट अभ्यास सहल

भूगोल विभागातर्फे आयोजित अजिंठा लेणी अभ्यास सहल

मराठी व इतिहास विभागातर्फे आयोजित प्रतापगड-महाबळेश्वर अभ्यास सहल

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

अकरावी कला शाखा

प्रथम

मुकादम सुकन्या सुधर्म

द्वितीय

माने जानवी नितीन

तृतीय

भंडारी जान्हवी संतोष

बारावी कला शाखा

प्रथम

अधिकारी श्रेया स्वप्नील

द्वितीय

पडवळ सिया नवीन

तृतीय

म्हात्रे सानिया विजय

अकरावी विज्ञान शाखा

प्रथम

पाटील तन्वी नागेश

द्वितीय

पाटील ओजस संजय

तृतीय

मांडे श्रेया अर्जुन

बारावी विज्ञान शाखा

प्रथम

ठाकूर पूर्वा अजित

द्वितीय

राऊत संस्कार संतोष

तृतीय

कवळे आदित्य भरत

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

प्रथम वर्ष कला शाखा

प्रथम

नाईक संयोगी राजेंद्र

द्वितीय

म्हात्रे नुपूर चंद्रशेखर

तृतीय

अरकशी शेखर जानू

द्वितीय वर्ष कला शाखा

प्रथम

पाटील स्वरूप गणेश

द्वितीय

ठाकूर वैष्णवी गणेश

तृतीय

पाटील रोशनी दत्ताराम

तृतीय वर्ष कला शाखा

प्रथम

बुरोंडकर सफा लियाकत

द्वितीय

ठाकूर तन्वी महेश

तृतीय

खान मुसरत शकील

तृतीय वर्ष कला शाखा

मराठी प्रथम

डोंगरे वेदश्री मंगेश

राज्यशास्त्र प्रथम

म्हात्रे गायत्री दीपक

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

प्रथम वर्ष वाणिज्य शाखा

प्रथम

निगडे इशिता जितेंद्र

द्वितीय

गावंड समृद्धी धनंजय

तृतीय

झावरे ऋतिक राजेश

द्वितीय वर्ष वाणिज्य शाखा

प्रथम

कासुरकर मेहविश सलीम

द्वितीय

बनकर दिव्या सुधाकर

तृतीय

आठवले अद्वैत आनंद

तृतीय वर्ष वाणिज्य शाखा

प्रथम

दळवी समीन मोईनुद्दीन

द्वितीय

गुरव रिया महेश

तृतीय

मोहरे चैत्राली मनोहर

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

प्रथम वर्ष विज्ञान शाखा

प्रथम

पठाण मेहविश सरफराज

द्वितीय

भांडे रूचा राजेश

तृतीय

तारकर पृथा जगदीश

द्वितीय वर्ष विज्ञान शाखा

प्रथम

म्हात्रे श्रेया चारुदत्त

द्वितीय

ठाकूर कशिश दत्तात्रेय

तृतीय

कोळी नुपूर संदीप

तृतीय वर्ष विज्ञान शाखा

प्रथम

पाटील समृद्धी चक्रपाणी

द्वितीय

शेख युसेरा युसुफ

तृतीय

धुमाळ कल्याणी संजय

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

प्रथम वर्ष संगणक शास्त्र शाखा

प्रथम

चौधरी अजय संजय

द्वितीय

जैस्वाल सिध्दार्थ अरुण

तृतीय

खेडेकर गौरांग प्रशांत

द्वितीय वर्ष संगणक शास्त्र शाखा

प्रथम

देसाई सौरभ शिवाजी

द्वितीय

भोईर सुजित जयवंत

तृतीय

घरत सानिका शरद

तृतीय वर्ष संगणक शास्त्र शाखा

प्रथम

राऊत तन्मयी संजय

द्वितीय

म्हात्रे श्रेया श्याम

तृतीय

मुलीक दिव्या पांडुरंग

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

प्रथम वर्ष माहिती तंत्रज्ञान शाखा

प्रथम

पाटील सानिका संदेश

द्वितीय

फडके समृद्धी सचिन

तृतीय

खान अफीफा परवेझ अहमद

द्वितीय वर्ष माहिती तंत्रज्ञान शाखा

प्रथम

भगत भार्गवी प्रवीण

द्वितीय

म्हात्रे जय नंदाप्रसाद

तृतीय

घरत रितेश राजेंद्र

तृतीय वर्ष माहिती तंत्रज्ञान शाखा

प्रथम

सूर्यवंशी मयुरी मोहन

द्वितीय

म्हात्रे सौरभ सुधाकर

तृतीय

वर्तक वेदांत सुभाष

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

प्रथम वर्ष व्यवस्थापन शाखा

प्रथम

मुकरी आयेशा रईस अहमद

द्वितीय

म्हात्रे श्रध्दा सचिन

तृतीय

घरत कृतिका मधुकर

द्वितीय वर्ष व्यवस्थापन शाखा

प्रथम

भगत सिध्दी रवींद्र

द्वितीय

टेंबुरकर संकीता जयवंत

तृतीय

म्हात्रे गौरी संजय

तृतीय वर्ष व्यवस्थापन शाखा

प्रथम

पटेल नुपूर रमेश

द्वितीय

कदम तन्वी प्रवीण

तृतीय

श्रीवास्तव अदिती लालबाबू

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

पदव्युत्तर पदवी विभाग

एम. ए. मराठी प्रथम

सारिका किशोर काटले

एम. ए. हिंदी प्रथम

सुनिता अशोक कांबळे

एम. एस्सी. रसायनशास्त्र प्रथम

ऋतिका प्रमोद पाटील

पीएच. डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी, हिंदी विभाग, शोध केंद्र

नरेंद्र विजय पाटील

ग्रंथालयाचा सर्वाधिक वापर करणारे विद्यार्थी

स्वरूप गणेश पाटील

कशिश दत्तात्रेय ठाकूर

सर्वोत्कृष्ट खेळाडू

सिध्दार्थ अशोक पाटील

संचिता नारायण थिटे

अनघा राजेश वाळंजू

“विद्यार्थी ते प्राचार्य” - कॉलेजमय जीवनप्रवास

प्रा. जयेश म्हात्रे

सहाय्यक प्राध्यापक, मराठी विभाग

नोव्हेंबर २०२३ मध्ये प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील आपला प्राचार्य पदाचा कार्यकाळ संपवून निवृत्त झाले. आपल्या निरोप समारंभाच्या भाषणात व त्यानंतर प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांच्याशी साधलेल्या संवादातून त्यांनी व्यक्त केलेल्या भावना शब्दांकित केल्या आहेत.

‘ज्या कॉलेजमध्ये माझे शिक्षण झाले त्याच कॉलेजचा प्राचार्य होण्याचा मान मला मिळाला, ही माझ्यासाठी एक अभिमानास्पद आणि गौरवास्पद अशी गोष्ट आहे. माझा संपूर्ण व्यक्तिमत्त्व विकास व आयुष्याची दिशा ही या जे. एस. एम. कॉलेजमध्येच ठरवली गेली. माझे संपूर्ण आयुष्यच कॉलेजमय झाले होते’, असे आपल्या सेवेचे वर्णन करणाऱ्या प्राचार्यांना त्यांच्या कॉलेजमधील विद्यार्थी दशेबद्दल विचारले असता ते म्हणाले...

१९७८ साली मी दहावी पास झाल्यानंतर या कॉलेजमध्ये ११ वी सायन्सच्या वर्गात प्रवेश घेण्यासाठी नाव नोंदवले. प्रत्यक्ष वर्ग सुरु होत असताना पहिल्याच लेक्चरला आमच्या भौतिकशास्त्राच्या प्राध्यापकांनी शंका उपस्थित करून, ‘तुला झेपेल ना रे सायन्स’ असे विचारले. त्यांच्या या विचारण्याने नाउमेद न होता मी ११ वी सायन्स मधील माझा प्रवेश नक्की केला आणि या कॉलेजमधील माझा प्रवास सुरु झाला. १९८० साली मी बारावी झालो. नंतर एफ.वाय. बी.एस्सी. ला प्रवेश घेतला. विषय होते बॉटनी, केमिस्ट्री आणि झूलॉजी. वडील अँग्रीकल्चर ऑफिसर असल्याने व मुळातच निसर्गाची आवड जास्त असल्याने १९८३ साली बॉटनी, हॉर्टिकल्चर हा विषय घेऊन बी.एस्सी. झालो. ह्या विषयाची आवड निर्माण होण्याचे अजून एक कारण म्हणजे प्रा. मोघे सर आणि प्रा. मिश्रा सर. मोघे सरांनी विविध ठिकाणी काढलेल्या वनस्पतीशास्त्राच्या अभ्यास सहली, सरांबरोबर विविध संस्थांना दिलेल्या भेटी यामुळे माझे या विषयातील ज्ञान समृद्ध होण्यास मदत झाली. विद्यार्थी असतानाच मी महाविद्यालयाच्या विविध उपक्रमांमध्ये सहभागी होऊन अनेक जबाबदाऱ्या स्वीकारल्या होत्या. भविष्यातील अपेक्षित गोष्टींचे हे एक प्रकारे ट्रेनिंगच होते. तीन वर्षे मी एन. एस. एस. चा सिनियर लिडर होतो. एन.एस.एस. मधील विविध कार्यक्रमातील सहभागामुळेच माझ्या व्यक्तिमत्त्व विकासाला हातभार लागला. प्रौढ शिक्षण, प्राथमिक शाळेत जाऊन विज्ञानाचे प्रयोग दाखवणे, अंधश्रद्धा निर्मूलन हे माझे काही आवडीचे कार्यक्रम! महाविद्यालयाच्या सांस्कृतिक कार्यक्रमात व विद्यापीठ स्पर्धांमध्ये माझा सहभाग होता. सर्वोत्कृष्ट अभिनयाचे पारितोषिकही मला ह्याच स्पर्धामधून मिळाले. आंतरमहाविद्यालयीन बुद्धिबळ स्पर्धामध्ये महाविद्यालयाच्या संघातून सतत तीन वर्षे खेळलो. एके वर्षी माझ्या इतर सहकाऱ्यांबरोबर विद्यापीठ स्पर्धामध्ये एक नंबरच्या टेबलावर खेळायला मिळाले ही एक अभिमानास्पद गोष्ट होती.

त्यावेळच्या परिस्थितीनुसार पदवी मिळाली म्हणजे माझे शिक्षण पूर्ण झाल्यासारखे होते. पण प्रा. मोघे यांनी माझ्या वडिलांना दिलेल्या सल्ल्यानुसार मी पुढील शिक्षणासाठी म्हणजेच एम. एस्सी. साठी मुंबई येथे गेलो. माझ्या वडिलांनी मला दिलेली ही संधी म्हणजे मी माझं भाग्य समजतो.

सरांना त्यांच्या कॉलेजमधील करियरबद्दल विचारले असता ते म्हणाले. ‘‘मी या बाबतीत खूपच भाग्यवान आहे.’’

१९८५ साली मुंबईच्या इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स या महाविद्यालयातून एम. एस्सी. झालो. पुन्हा एकदा त्या वेळचे आमचे विभागप्रमुख प्रा. मोघे सरांनी मला लगेचच ‘‘विभागात प्राध्यापक म्हणून काम करशील का?’’ विचारले. माझ्यासाठी ही फार मोठी संधी होती. नाही म्हणण्याचे काहीच कारण नव्हते, जागा रिकामी होती पण मुलाखती व्हायच्या होत्या, पण मी लगेचच रुजू झालो, कालांतराने मुलाखत होऊन माझी रीतसर नेमणूक झाली व माझा भविष्यातील प्रवास नक्की झाला.

याच कॉलेजचा विद्यार्थी असल्याचा कॉलेजमध्ये प्राध्यापक म्हणून काम करीत असताना तुम्हाला काही फायदा झाला का? या प्रश्नाचे उत्तर देताना सर म्हणाले, प्राचार्यांपासून, प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी सर्वच ओळखीचे असल्याने अर्थातच मला खूप फायदा झाला. मोघे सरांनी मला थेट तृतीय वर्षापासून ते प्रथम वर्षापर्यंत सर्वच वर्गांना शिकवण्याची संधी दिली. शिकवण्याबरोबरच मी विद्यार्थी असताना एन. एस. एस. म्हणजे राष्ट्रीय सेवा योजनेमध्ये खूपच चांगल्या पद्धतीने सहभागी झालो होतो, त्यावेळचे रा. से. यो. चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. वाय. एन. जोशी ह्यांचा माझ्यावर खूप विश्वास होता, त्यांनी लगेचच मला सहाय्यक कार्यक्रम अधिकारी म्हणून जबाबदारी दिली. तीच गोष्ट सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रमुख म्हणून झाली व इतर अनेक जबाबदाऱ्या माझ्यावर आल्या व मला काम करण्याची संधी मिळाली.

शिक्षक म्हणून स्वतःची तयारी करण्यावर सरांनी सांगतले की, शिक्षक म्हणून वर्गात विद्यार्थ्यांसमोर उभे राहताना आपले एखाद्या विषयाचे पायाभूत आणि मूलभूत ज्ञान परिपूर्ण असणे आवश्यक आहे. पहिल्या दोन वर्षात बॉटनी आणि संबंधित विषयाची आपल्या ग्रंथलयातील जवळजवळ सर्व पुस्तके मी वाचून काढली. त्याच्या नोट्स काढल्या. इतर अवांतर वाचनही खूप केले. जास्तीत जास्त निसर्गात जाऊन वनस्पतींचा प्रत्यक्ष अनुभव घेण्यावर माझा भर होता. त्यामुळे

दिवसेंदिवस मी माझ्या विषयात परिपूर्ण होत गेलो.

नोकरीत असतानाच सरांनी पीएच.डी. म्हणजे डॉक्टरेट पूर्ण केली. पीएच. डी. साठी सरांनी विषय सुद्धा आपल्या स्थानिक समस्येवर आधारित असाच निवडला. 'हवा प्रदूषणाचा वनस्पतींच्या वाढीवर व उत्पादनावर होणार परिणाम' या विषयावर सरांनी संशोधन केले. आर. सी. एफ. थळ, खोपोली, रसायनी, रोहा या ठिकाणी होणाऱ्या औद्योगिक व वायू प्रदूषणावर सरांनी संशोधन केले. या भागात केलेले हे पहिलेच संशोधन होते. १९९२ साली मुंबई विद्यापीठाने संशोधन प्रबंधास मान्यता देऊन डॉक्टरेट पदवी प्रदान केली. या नंतर सरांनी अनेक विषयांवर संशोधन केले व आपले शोधनिबंध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिषदांमधून सादर केले. त्यातील काही महत्त्वपूर्ण संशोधन म्हणजे 'अलिबाग तालुक्यातील आदिवासीकडून केला जाणारा जंगलातील औषधी वनस्पतींचा वापर.' तसेच 'मांडवा येथे होऊ घातलेल्या दुसऱ्या आंतरराष्ट्रीय विमानतळाचे पर्यावरणीय तथा सामाजिक सर्वेक्षण.'

१९८५ पासून सलग १४ वर्षे महाविद्यालयात प्राध्यापकांचे काम केल्यानंतर सरांना मुंबई विद्यापीठात काम करण्याची संधी मिळाली. या विषयी बोलताना सर म्हणाले, हा माझ्या दृष्टीने एक टर्निंग पॉइंट होता. १४ वर्षात महाविद्यालयात अनेक जबाबदाऱ्या पार पडत असतानाच विद्यापीठाच्या अनेक समित्यांवर व उपक्रमांतर्गत काम करण्याची संधी मिळाली. रायगड जिल्हा राष्ट्रीय सेवा योजना समन्वयक, रायगड जिल्हा सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रमुख, प्रौढ व निरंतर शिक्षण मास्टर ट्रेनर, संपर्क अधिकारी अशा विविध जबाबदाऱ्या पार पाडल्या होत्या. १९९९ साली दिल्ली येथे प्रजासत्ताक दिन संचालन शिबीरात महाराष्ट्रच्या रा. से. यो. चमूचे नेतृत्व केले तर १९९९-२००० चा मुंबई विद्यापीठाचा सर्वोत्कृष्ट रा. से. यो. कार्यक्रम अधिकारी पुरस्कार मिळाला होता.

मुंबई विद्यापीठाचे तत्कालीन कुलगुरु डॉ. भालचंद्र मुणगेकर हे एका कार्यक्रमानिमित्त महाविद्यालयात आले होते. त्यांना माझ्या विविध क्षेत्रातील योगदानाबद्दल कळले असता त्यांनी मला विद्यापीठात येण्याबद्दल सुचविले. त्यावेळी जनता शिक्षण मंडळाचे चेअरमन असलेले अॅड. दत्ता पाटील, आदरणीय दादांनी परवानगी दिल्याने मी विद्यापीठात जाऊ शकलो. प्रथम कुलगुरु डॉ. मुणगेकर यांनी माझी मुंबई विद्यापीठाच्या रा.से.यो. कक्षाच्या समन्वयकपदी नेमणूक केली. त्यानंतर २००० साली मुंबई विद्यापीठाच्या विद्यार्थी कल्याण विभागाचा संचालक म्हणून माझी नेमणूक केली. या पदावर नेमणूक झालेला मुंबई बाहेरील मी पहिलाच होतो. या विभागात असताना विद्यार्थी कल्याणाच्या, सामूहिक विमा योजना सारख्या अनेक नवीन योजना सुरू केल्या. आंतरमहाविद्यालयीन युवा महोत्सवाचे जिल्हावार विकेंद्रीकरण केले. याच कालावधीत एक वर्ष विद्यापीठाच्या निरंतर शिक्षण विभागाचा प्रभारी संचालक म्हणून काम केले. सहा वर्ष विद्यापीठाचा परदेशी विद्यार्थी सल्लागार म्हणून काम केले. प्रशासकीय कामाचा परिपूर्ण अनुभव

या सहा वर्षात घेता आला. २००६ साली मी पुन्हा महाविद्यालयात परत आलो.

२००६ साली मा. दादांनी मला कोकण एज्युकेशन सोसायटीच्या आनंदीबाई प्रधान विज्ञान महाविद्यालय, नागोठणे येथे प्राचार्यपदाची संधी दिली. जानेवारी २०१३ मध्ये मी पुन्हा आपल्या महाविद्यालयात प्राचार्य म्हणून परत आलो. तत्कालीन जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष, मा. संजय भाईंनी मला ही संधी दिली. २०१५ साली पुन्हा विद्यापीठाच्या आस्थापनेवर जाण्याची संधी मिळाली. यावेळी मी प्राचार्य म्हणून कार्यरत होतो. त्यावेळचे मुंबई विद्यापीठाचे कुलगुरु, डॉ. संजय देशमुख यांनी या वेळी मुंबई विद्यापीठाच्या महाविद्यालय व विभाग विकास मंडळाच्या संचालकपदी; डायरेक्टर, बी. सी. यु. डी. नियुक्ती केली होती. मा. संजय भाईंनी परवानगी दिल्याने मी या पदावर जाऊ शकलो. विद्यापीठातील कुलगुरु समकक्ष असलेल्या या पदावर काम करणे म्हणजे माझ्या आयुष्यातील हा सर्वोच्च सन्मान होता. सुमारे ८०० महाविद्यालयांपैकी मुंबई बाहेरील महाविद्यालयाच्या प्राचार्याला प्रथमच ही संधी मिळाली होती त्यामुळे महाविद्यालयाला ही गौरवास्पद अशीच बाब होती. दोन वर्षे या पदावर काम केले. ऑक्टोबर २०१६ पासून पुन्हा महाविद्यालयात प्राचार्य म्हणून रुजू झालो. विद्यापीठात अनेक क्षेत्रात केलेल्या कामाच्या अनुभवांमुळे माझ्या पुढील काळात मी जास्त प्रभावीपणे काम करू शकलो.

महाविद्यालयातील आपल्या कारकिर्दीतील काही महत्वाचे क्षण कोणते होते? यावर बोलताना सर म्हणाले, ज्या ज्या वेळी महाविद्यालयाचा गौरव झाला, महाविद्यालयात नाविन्यपूर्ण गोष्टींची सुरुवात झाली ते सर्वच क्षण माझ्यासाठी आनंदाचे व महत्वाचे होते. १९९९-२००० साली महाविद्यालयास राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत सर्वोत्कृष्ट महाविद्यालयाचा विद्यापीठ पुरस्कार, राज्य शासनाचा पुरस्कार मिळाला, एवढेच नाही तर इंदिरा गांधी राष्ट्रीय पुरस्कार मिळाला, मला वैयक्तिक सर्वोत्कृष्ट कार्यक्रम अधिकारी म्हणून राष्ट्रीय पुरस्कार मिळाला होता. अशा प्रकारे एकदम तीनही पुरस्कार मिळवणारे विद्यापीठातील आपले एकमेव महाविद्यालय होते. प्राचार्य पी. बी. बायस यांच्यासोबत दिल्ली येथील विज्ञान भवनात केंद्रीय क्रीडा मंत्र्यांच्या हस्ते हा पुरस्कार स्वीकारण्याचा आनंद अविस्मरणीय आहे. त्यानंतर २०१९ सालाचा मुंबई विद्यापीठाचा सर्वोत्कृष्ट महाविद्यालयाचा पुरस्कार मिळाला. आजचे जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष, अॅड. गौतम पाटील यांच्या उपस्थितीत मुंबई विद्यापीठाच्या कुलगुरुंच्या हस्ते मुंबई विद्यापीठात हा पुरस्कार स्वीकारला, अलीकडे मा. अध्यक्ष, अॅड. गौतम पाटील यांना मिळालेला भारत शिक्षण रत्न पुरस्कार, महाविद्यालयास 'Most Emerging Higher Education Institute of the Year - 2023' तसेच मला दुबई येथे देण्यात आलेला 'Eminent Researcher Award' हे सर्व महत्त्वपूर्ण क्षण आहेत. महाविद्यालयात सुरू झालेले M .A ., M.Com. व Ph. D. केंद्र, जिल्हा व विद्यापीठ पातळीवरील क्रीडा, सांस्कृतिक स्पर्धा व शासकीय कार्यक्रम आयोजित

करून जिल्ह्यातील महाविद्यालयांना नेतृत्व दिले, या सगळ्यामध्ये माझा सहभाग असल्याने माझ्यासाठी हे सर्व क्षण महत्वाचे आहेत. एप्रिल-२०२२ मध्ये महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थ्यांचे स्नेहसंमेलन. "यादों की बारात" चे आयोजन मा. अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील यांच्या पुढाकाराने करू शकलो. हा माझ्यासाठी आनंदाचा सर्वोच्च क्षण होता.

आपली सेवा पूर्ण करीत असताना खूप काही केल्याचे समाधान मनात असतानाच महाविद्यालयाचे नॅक मूल्यांकन, महाविद्यालयातील काही सोयी-सुविधांचा योग्य तो विकास अजून पूर्ण करायचा राहून गेल्याची खंत सरांनी व्यक्त केली. १९७८ पासून विद्यार्थी असलेल्या व शैक्षणिक क्षेत्रात विविध पदे भूषवणाऱ्या सरांना सध्याच्या शैक्षणिक परिस्थितीबद्दल विचारले असता ते फार सकारात्मक वाटले नाहीत. मुळातच विद्यार्थ्यांचा शिक्षणाकडे पाहण्याचा कल बदलला आहे. कोविड महामारीनंतर तर सगळ्याच बाबतीत आमूलाग्र बदल झाला आहे. नवीन शैक्षणिक धोरणामधून नवीन कौशल्यावर आधारित व मूल्याधिष्ठित शिक्षणावर भर दिला असला तरी सरसकट हा बदल आत्मसात केला जाईल का? हा प्रश्न आहे; की विद्यार्थी या नवीन धोरणापासून दूर जातील? स्वायत्त महाविद्यालये,

समूह विद्यापीठे या संकल्पना ग्रामीण भागात कितपत पचनी पडतील ही शंका आहे. आज ग्रामीण भागातील महाविद्यालये उपलब्ध पायाभूत सुविधा व संसाधने यामधून आपल्या स्थानिक क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांना पदवी व पदव्युत्तर शिक्षणाच्या सोयी उपलब्ध करून देत आहेत. यातील काही महाविद्यालये विना-अनुदान तत्वावर चालणारी आहेत. वेतनेतर अनुदानही शासनाकडून दिले जात नाही. अनुदानित प्राध्यापकांची पदे भरण्यास परवानगी नाही या सर्व गोष्टींचा विचार व्हायला हवा तरच खऱ्या अर्थाने ग्रामीण भागातील शिक्षणाचा स्तर उंचावता येईल.

माझ्या संपूर्ण कारकीर्दीत माझे काही जुने विद्यार्थी, माझे मार्गदर्शक प्राध्यापक, सहकारी प्राध्यापक, सर्व प्राचार्य, सर्व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे वेळोवेळी मिळालेलं सहकार्य, व्यवस्थापन संचालक मंडळ, मा. अॅड. दत्ता पाटील. मा. संजयभाई, मा. अजित शाह यांनी योग्य वेळी केलेले मार्गदर्शन व काम करण्याची दिलेली मुभा तसेच माझी पत्नी सौ. मिनल आणि माझी मुले अजिंक्य व यश यांनी दिलेली साथ तसेच गेली दीड वर्षे नवनिर्वाचित अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील यांनी झपाटून काम करण्यासाठी दिलेलं प्रोत्साहन यामुळेच मी माझी कारकीर्द यशस्वी पूर्ण करू शकलो हे नमूद करायला सर विसरले नाहीत.

संसार

भिती नसलेले संसार
उभे राहतात
कुठेही..
कसेही..

फाटकी बनियन
फाटकीच साडी अन्
कळकटलेली भांडी

पाऊस, ऊन वारा
हार मानतात
यांच्या पुढे

नवरा, बायको
म्हातारीकोतारी
कुठेही झोपतात
आभाळाचे छत करून
विहळत राहतात
अनंत यातना
पोटात पाय घेऊन

नवरा बायको
तिथंच आडोसा घेऊन
फाटक्या पांघरूणाखाली
संभोगतात

अन्
जन्माला घालतात
अनेक दारिद्र्याच्या कथा
भविष्य नसलेल्या
भगोण्यात संपलेल्या
रश्याची भेदरकार
कथा कधीच संपत नाही
ती वाढतच जाते
मारुतीच्या शेपटासारखी

जी कधीच दिसत नाही
असंवेदनशील व्यवस्थेला...

विकासाचा दर
वाढत जातो
दिवसेंदिवस
मोबाईलच्या नेट पॅकसारखा...

आम्ही फक्त
माना खाली घालून
स्क्रोल करत जातो
रसाळ गप्पा ठोकत जातो
स्वातंत्र्य, समतेची
गाणी गात...

शालिनी आचार्य
एम.ए. मराठी

स्वप्न पूर्ण झालं.....!

श्रेया स्वप्निल अधिकारी

एफ.वाय.बी.ए.

“अगं, अगं, अगं! लक्ष कुठंय तुझं? आत्ता दूध उतू गेलं असतं.”
सूरजने धावत येऊन गॅस बंद केला आणि पौर्णिमा भानावर आली.

“अगं बाई, खरंच की!”

“सगळं लक्ष कार्यक्रमाच्या विचारात आहे असं दिसतंय.”

“अरे दिसतंय म्हणजे काय? असणारच! एवढं मोठं यश मिळवल्यावर सूनबाईचं आपल्याकडे लक्ष राहणार आहे का?” असं म्हणत पौर्णिमाच्या सासूबाईनीसुध्दा सूरजसोबत तिची थड्या करायची सुरुवात केली.

“असं काय बोलता हो आई... खरंच लक्ष नव्हतं माझं मघाशी; पण आता आवरते सगळं, जा! दोघेही बाहेर जाऊन बसा. मी नाश्ता करून आणते.”

“काही नको! आज नाश्ता मी करते. तू आवर जा लवकर. नाहीतर निघायला उशीर होईल. सूरज, जा तू पण, आवरून घ्या पटकन.” असं म्हणत पौर्णिमाच्या सासूने दोघांना स्वयंपाक घरातून अक्षरशः बाहेर काढलं. चेहऱ्यावर समाधानाचं स्मित आणून पौर्णिमा बेडरुममध्ये गेली. आत जाऊन पाहते तर काय... साराने; तिच्या लेकीने, खोलीभर साड्यांचा पसारा करून ठेवला होता. साड्या बघण्याच्या नादात तिने पौर्णिमाचं संबंध कपाट रिकामं करून ठेवलं होतं. पौर्णिमा खोलीत पाऊल टाकते न टाकते तोच सारा म्हणते कशी, “आई, काल तू नेसायला काढून ठेवलेली साडी मला काही फार आवडली नाही. त्यापेक्षा तू असं कर, ही आकाशी रंगाची साडी नेस. म्हणजे ही साडी तुला खुलूनपण दिसेल आणि माझा ड्रेस तुझ्या साडीला मॅचपण होईल. धर.”

“बरं बाई, दे! तुझ्या हट्टापुढे माझं कधी काही चालतं का?”

“नाही आणि मी चालूही देणार नाही. घरात सगळे तुझं ऐकतात, मग तुला ऐकायला लावणारं कोणी नको का? चल तयार हो. मी पण जाते” असं म्हणत, मिशिकल हसत सारा खोलीबाहेर पडली. आज घरात आनंदाचं वातावरण होतं. सगळे जायचं म्हणून लगबगीने आवराआवर करत होते. नाश्ता करून आई, बाबा, सूरज, पौर्णिमा आणि सारा वेळेत घराबाहेर पडले.

ठीक ११:०० वाजता पौर्णिमाची गाडी महाविद्यालयाच्या गेटमधून आत शिरली. त्यांच्या स्वागतासाठी काहीजण तिथे उभेच होते. महाविद्यालयात पौर्णिमाच्या स्वागताची जय्यत तयारी झाली होती. स्वागतासाठी आलेले शिक्षक पौर्णिमा व तिच्या कुटुंबियांना दुतर्फा रांगोळी काढलेल्या वाटेने सभागृहाकडे घेऊन गेले. पौर्णिमा आणि सूरज इतर मान्यवरांसोबत व्यासपीठावर प्रमुख अतिथी

म्हणून आसनस्थ झाले व कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या एक प्राध्यापिका पौर्णिमाचा परिचय करून देऊ लागल्या आणि त्यांच्या तोंडून बाहेर पडणाऱ्या प्रत्येक वाक्यागणिक पौर्णिमाच्या स्मृतींना उजाळा मिळू लागला.

हेच तर स्वप्न पाहिलं होतं तिने लहानपणी! तिच्या या स्वप्नाचं, तिच्या कल्पनांचं पौर्णिमाच्या आई-बाबांना मोठं अप्रूप! आपल्या मुलीनं खूप शिकावं, मोठं व्हावं आणि शिक्षकी पेशा स्वीकारून ज्ञानदान करावं असं तिच्या बाबांना अगदी मनोमन वाटायचं. लहापणापासून आपल्या मुलीची हुशारी पाहून ‘ते स्वप्न पूर्ण होईल’ अशी त्यांना खात्री वाटू लागली होती. हेच स्वप्न तिच्याही डोळ्यांत उतरलं होतं पण पौर्णिमा सातवीत असताना एका भयंकर अपघातामध्ये तिचे आई-बाबा दोघेही जागीच ठार झाले. या घटनेनंतर पौर्णिमाचे आणि तिच्या नातेवाईकांचे काही दिवस ‘आता पुढे काय?’ याच विचाराभोवती फिरत राहिले. शेवटी आपल्या आईच्या हट्टापायी तिच्या सख्ख्या काकाने तिला सांभाळायची तयारी दाखवली आणि पौर्णिमा तिच्या नव्या घरी रहायला गेली. आजी, काका, काकी आणि तिच्या काकाचा मुलगा विशाल यांच्यासोबत ती त्या घराची पाचवी सदस्य म्हणून राहणार होती. काकीनं तिची राहण्याची सोय आजीच्या खोलीत केली. सुरुवातीचे काही दिवस तिच्याशी प्रचंड प्रेमाने सगळेजण वागत होते. जोपर्यंत घरी सांत्वनासाठी माणसांचा राबता होता, तोपर्यंत तिला अगदी स्वतःच ताटदेखील उजलू दिलं जात नव्हतं. आपल्या आई-वडिलांचं दुःख विसरण्याच्या प्रयत्नात असतानाच पौर्णिमाला हळूहळू आपली काकी आवडू लागली होती. जवळपास महिनाभर घरात हे असं वातावरण होतं. असं गोड गोड वागणं तिच्या काका-काकीला सहन होत नव्हतं. पण पौर्णिमाला तर याचीच सवय झालेली. तिला कुठे ठाऊक होतं की या माणसांसारखी कजाग माणसं शोधून सापडणार नाहीत.

नव्याची नवलाई संपली आणि घरातल्यांचे रंग सरड्यासारखे भरभर बदलू लागले. आजीला ज्याची भीती होती, नेमकं तेच घडू लागलं होतं. हे असं काहीतरी होणार याचा अंदाज आजीला आधीपासूनच होता; पण तरीदेखील आपली लेक आपल्या डोळ्यांसमोर रहावी म्हणून तिने पौर्णिमाला घरी ठेवून घेतली होती. पौर्णिमाची काकीपण यासाठी आढेवेढे न घेता तयार झाली होती. याचं नवल आजील तेव्हादेखील वाटत होतं, मात्र यामागचं कारण तिला आता समजायला लागलं होतं.

आता पौर्णिमा म्हणजे कामासाठी हक्काचं माणूस आलं होतं. केर काढणं, लादी पुसणं अशा कामांसोबतच हळूहळू दोन्ही वेळची भांडी घासणं, सगळ्यांचे कपडे धुणं ही अशी कामेसुद्धा तिच्यावर लादू जाऊ लागली. हे करत असताना कधी केर स्वच्छ निघाला नाही किंवा कपडे नीट धुतले गेले नाहीत तर ती कामे पुन्हा करून घेण्यासाठी तिची काकी कमरेवर हात ठेवून मागे उभीच असायची. वेळेला दोन-दोन, तीन-तीन बादल्या कपडे त्या कोवळ्या जीवाला धुवायला लागायचे. घरातील कामं नीट नाही झाली तर काकी तिला झाडून काढायची. आणि हे सगळं करताना शाळेचा अभ्यास राहिला तर तिथेही मार पडायचा. पूर्वी डोळ्यातून पाण्याचा एक थेंबही न काढणारी पौर्णिमा, अलीकडे तिचे डोळे कायम रडून सुजलेले असायचे. लाकडी पट्टी उभी धरून तिच्या बोटांवर दातओठ ख्राऊन मारणं हा तर तिच्या काकाचा आवडता खेळ! विशाल, जो तिच्यापेक्षा तीन वर्षांनी लहान होता, त्यानं काही खोडी काढली किंवा मस्ती केली तर त्याची शिक्षा पौर्णिमाला! घरात भांडणं झाली तर राग निघणार पौर्णिमावर! इतकं होऊन तिला घरात रडायचीपण चोरी होती. मार असह्य होऊन तिच्या डोळ्यांतून अश्रू ओघळू लागले तरीदेखील तिला जाणून-बुजून उपाशी ठेवलं जायचं. पुढे तर विशाल आणि पौर्णिमा यांच्यातील हेव्यादाव्यांना काही सीमाच उरली नाही. घरात विशालची फुलासारखी काळजी घेतली जायची. खेळताना जरासं खरचटलं तरीदेखील सगळेजण त्याच्या दिमतीला हजर असायचे. पण पौर्णिमा तापाने फणफणत असेल तरीही तिला विश्रांती मिळायची नाही. एकदा तर तिची मासिकपाळी सुरू असताना काकीनं तिला झाडूने मारून काढलं होतं. ‘अग नको गं मारु, आधीच दुखतंय सगळं. त्रास होतोय खूप. पाया पडते पण नको मारुस गं! कधीतरी ऐक ना जरासं माझं’ असं म्हणत ती कळवळत होती. पण त्याचा परिणाम काय झाला? घरात कटकट करते म्हणून काकाची जोरदार लाथ तिच्या कमरेत बसली. आजीला हा सगळा तमाशा पाहावत नव्हता, पण जिथे तिची स्वतःचीच आबाळ होत होती तिथे ती तरी काय बोलणार? माणसाला जशी पोटाची भूक असते, तशीच मनाची, प्रेमाचीही भूक असते. पण इथे वेळेला पौर्णिमाच्या पोटाच्या भूकेचा विचार होत नव्हता, तिथे अशा मन मेलेल्या माणसांना दुसऱ्याच्या

प्रेमाची भूक काय कळणार?

असेच दिवस जात राहिले. पौर्णिमा बारावीला महाविद्यालयातून प्रथम आली. पण ‘विशालचा दहावीचा अभ्यास घ्यायला लागेल’ म्हणून तिचं पुढचं शिक्षण बंद करण्यात आलं. आता तर चोवीसतास ती घरातच राहू लागली. कधी मौजमस्ती नाही, फिरायला जाणं नाही की कसली हौसमौज नाही. तरीही ती रुपानं वाढत होती. गुणानं परिपूर्ण होत होती. पण तिचं कौतुक होतं कोणाला? असंच करता-करता तिला वीसावं वर्ष लागलं. काकाच्या एका मित्राच्या ती मनात भरली आणि आपल्या मुलासाठी त्यांनी तिचा हात मागितला. ‘त्यांना फक्त नारळ आणि मुलगीच पाहिजे,’ हे कळताच ताबडतोब तिचं लग्न उरकून दिलं.

मुलगा सद्गुणी होता, एकुलता एक होता. नुकताच शिकून तो समाजशास्त्राचा प्राध्यापक म्हणून रुजू झाला होता. आपल्या आई-वडिलांच्या शब्दांच्या बाहेर नसल्याने, त्यानेही आनंदाने पौर्णिमाशी लग्न केलं. पौर्णिमाचं सासर सोन्यासारखं होतं. घरात तिला सून म्हणून कमी व मुलगी म्हणून जास्त वागवलं जात होतं. ती सुध्दा आनंदून गेली होती. एके दिवशी बोलता-बोलता या सर्व घटना तिने घरच्यांना सांगितल्या आणि आपलं शिक्षण अर्धवट राहिलं याबद्दल खेदही व्यक्त केला. तिच्या सासरच्यांनी तोच मुद्दा लावून धरला आणि ‘मुलांमध्ये गुंतायच्या अगोदर तू तुझं करिअर घडव’ असा सल्ला सूरजेने दिला. पौर्णिमाला तर स्वर्ण दोन बोटं उरला. आधी ग्रॅज्युएशन मग डी.एड./बी.एड. करून पौर्णिमा माध्यमिक वर्गावर रुजू झाली. तिच्या गोड स्वभावामुळे तिने शाळेतही सर्वांना आपलंसं करून घेतलं. एकीकडे तिचं करिअर घडत होतं, दुसरीकडे यांचा संसार सुखाचा होत होता. दिवस सरले आणि साराचा जन्म झाला. सगळेजण आनंदून गेले. साराच्या जन्मानंतर पौर्णिमाने एम.ए. केलं, व ती कनिष्ठ महाविद्यालयात प्राध्यापिका म्हणून रुजू झाली.

“...अशा या आपल्या हरहुन्नरी व्यक्तिमत्व असलेल्या पौर्णिमा मॅडमना राज्यसरकारचा ‘आदर्श शिक्षक’ पुरस्कार प्राप्त झाला आहे. त्यांचं मी मनःपूर्वक अभिनंदन करते आणि त्यांनी आपलं मनोगत व्यक्त करावं अशी विनंती करते.” पौर्णिमा भूतकाळातून वास्तवात आली व आपली ज्ञानाची भूक भागवल्याबद्दल सूरजप्रति मनोमन कृतज्ञता व्यक्त करत ती माईकसमोर उभी राहिली. समोर निमंत्रितांमध्ये तिचे काका-काकीसुध्दा उपस्थित होते. लग्न झाल्यानंतर विशालने घरच्यांशी संबंध तोडले व वेगळा संसार थाटला म्हणून तो काही येऊ शकला नाही. पौर्णिमाला समोर बोलताना पाहून सान्यांचेच डोळे पाणावले. पौर्णिमाच्या डोळ्यात तिच्या कर्तृत्वाची झळाळी दिसत होती आणि काका-काकींचे डोळे तिच्या नजरेचा सामना करण्यास असमर्थ ठरत होते.

नियंत्रणहीन दृकश्राव्य माध्यमांचा समाजमनावर होणारा परिणाम

रिया नंदकुमार राणे
एफ.वाय.बी.ए.

महर्षी न्यायरत्न विनोद राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत प्रथम क्रमांक प्राप्त भाषण

निसर्गाच्या अलौकिक निर्मितीतून बहरलेल्या सृष्टीत सर्वात बुद्धिमान जीव फक्त मनुष्यच असं आपण मानतो. सुख समृद्धीच्या गराड्यामध्ये अडकलेल्या आणि तथाकथित प्रगतीच्या हव्यासाने झपाटलेल्या माणसाला आज स्वतःचाच विसर पडलाय. माणून नावाचा प्राणी इतका दुबळा कसा झाला ? लोक म्हणतात, तो सृष्टीचा स्वामी झाला, कारण त्याने आपली विचारशक्ती आणि बुद्धी वापरायला सुरुवात केली आणि याच बुद्धीच्या जोरावर त्याने अलौकिक प्रगती केली. जसा काळ बदलत गेला तशा या माणसाच्या गरजाही वाढत गेल्या आणि त्यातच गरज निर्माण झाली ती मनोरंजनाची. आज ही संकल्पना केवळ वृत्तपत्र आणि रेडिओ इत्यादीपर्यंत मर्यादित न राहता याच तंत्रज्ञानाच्या जोरावर दूरदर्शन, इंटरनेट आणि इतर अनेक नवी माध्यमे उदयास आली. परंतु आज २१ व्या शतकामध्ये खरंच ही माध्यमे समाजमनावर चांगला परिणाम करत आहेत की हीच माध्यमे माणसाच्या अधोगतीस कारणीभूत ठरत आहेत याबद्दल विचारमंथन करण्यासाठी मी व्यासपीठावरून विषय मांडत आहे, नियंत्रणहीन दृकश्राव्य माध्यमांचा समाज मनावर होणारा परिणाम !

मित्रांनो आज तंत्रज्ञानाने उल्लेखनीय प्रगती केली आहे. आज संपूर्ण जगभरातील घडामोडी आपल्याला कधी टेबलावर ठेवलेल्या तर कधी भिंतीवर लावल्या जाणाऱ्या टीव्हीमध्ये पहायला मिळतात. आज तंत्रज्ञानामुळे सारं काही सहज उपलब्ध झालंय.

माणसाचं जीवन सरळ आणि सोपप झालं. पूर्वी आम्हाला एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर हवं असेल तर त्या प्रश्नाच्या विषयी दोन-चार पुस्तक चाळायला लागायची, पण आज तोच प्रश्न गुगलवर टाईप केला तर बटणाच्या एका क्लिकवर त्याचे उत्तर आणि त्याबाबतची संपूर्ण माहिती पाहायला मिळते. मित्रांनो, टीव्ही, मोबाईल फोन या सर्व माध्यमांचा शोध मुळातच सकारात्मक दृष्टीकोनातून लागला. या माध्यमांमुळे जग एकत्रित आले आहे. टीव्हीवरील अनेक कार्यक्रम समाजात जागृती निर्माण करण्याचे कार्य करत आहेत. मग ते स्त्रियांवर होणाऱ्या अत्याचाराला वाचा फोडण्याचे कार्य असो किंवा असंख्य गर्दीत लपलेल्या भ्रष्टाचारी दुर्योधनांना समोर आणण्याचे कार्य असो. या कार्यक्रमातून लोकांना स्वतःसोबत होणारा अत्याचार थांबविण्यासाठी व संघर्ष करण्यासाठी प्रेरणा मिळते.

पूर्वी जेव्हा चित्रपटसृष्टी उदयास आली तेव्हा पडद्यावरील चित्रपट दाखविला जात होता. त्यानंतर एखाद्याच्याच घरात दूरदर्शन असायचे. मग कामावरून दमून आलेल्या व्यक्ती तिथे चित्रपटाचा आनंद लुटायला जाई. याच दूरदर्शनमुळे एकेकाळी माणसांची मने जुळलेली असायची. रामायण आणि महाभारत पाहताना त्यांचे या दूरदर्शन सोबत भावनिक नाते जुळायचे. भारताचा दैदिप्यमान इतिहास आपल्याला विविध कलाकारांच्या रुपाने दूरदर्शनवर दाखविला जातो. त्यातून आपल्या इतिहासाची, त्यातील महान व्यक्तींनी केलेल्या कार्याची जाण आणि वर्तमानाचे भान आले. परंतु

नाण्याच्या ज्याप्रकारे दोन बाजू असतात त्याचप्रमाणे या माध्यमांचेही सकारात्मक परिणामांबरोबर नकारात्मक परिणामही आहेत. माणसाच्या ओठावरची भावना आज दोन बोटंवरती येऊन थांबली आहे. अन्न, वस्त्र, निवारा या माणसाच्या महत्वाच्या गरजांबरोबरच अत्यंत महत्वाची गरज टीव्ही व इंटरनेट बनत चालली आहे का ? हा प्रश्न इथे निर्माण होतो. प्रथम ही माध्यमे माणसाच्या नियंत्रणात होती, पण आज याच माध्यमांनी माणसांवर नियंत्रण मिळविले आहे असे म्हटल्यास वावगे ठरणार नाही. अहो, पूर्वी माणसाला माणसाची किंमत असायची. माणुसकीची किंमत असायची. परंतु आता किंमत राहिली आहे ती फक्त आणि फक्त मला फॉलोअर्स आणि लाईक्स किती मिळत आहेत, आज मालिकेत नक्की होणार तरी काय ? याची. संध्याकाळच्या जेवणाच्या वेळी घासातला घास बाजूला काढून वाटीभर भाजी शेजारच्या घरी नेऊन देणारी पिढीच आज मूलतः थकली आहे. आज प्रत्येकजण मग्न झाला आहे तो फोनच्या आणि टीव्हीच्या कार्यक्रमांमध्ये. रोज सकाळी शिळे अन्न कचराकुंडीत टाकताना फुटपाथवरील एखाद्या उपाशी लेकराला याची खरंच करज असेल हे या माध्यमाच्या जगात मग्न झालेल्या लोकांना कळत नाही ना तेव्हा तिथे आमच्यातील माणूस हरवतोय आणि इथेच पाडगावकर म्हणतात,

‘कोलाहलात साऱ्या माणूस शोधतो मी
गर्दीत माणसांच्या माणूस शोधतो मी
या झोपड्यांत आली वाहून ही गटारे
चिखलात हुंदक्याच्या माणूस शोधतो मी’

अहो आज कोणतेही वर्तमान पत्र घ्या, कोणतेही न्यूज चॅनल पहा, व्हाट्सअप ओपन करा, फेसबुक लॉगिन करा तुम्हाला प्रचंड गर्दी दिसेल ती माणसांची आणि हीच गर्दी थंड असते आया बहिणींची अब्रु लुटताना ! एखादा अपघात होतो रक्ताच्या थारोळ्यात गर्दी असते ती माणसांचीच आणि ही गर्दी मग्न असते फोटोज आणि व्हिडिओज काढण्यात. आज रस्त्यावरती खुलेआम एखाद्या मुलीला जिवंत जाळले जाते परंतु तिथेही हे सर्व थांबवण्याचा प्रयत्न करणारा कुणीही नसतो. मुळात सर्वात बुद्धीमान समजला जाणारा हाच माणूस इतका पाषाण हृदयी झाला कसा असा प्रश्न इथे उपस्थित होतो. “आने भद्रानशच कृतीवयंतु विश्व तो भदासो अपरिता सदमीतह” या स्वस्तीवचन मंत्राप्रमाणे विश्वाच्या बहुदिशांचे चांगले विचार आमच्यापर्यंत येऊ दे आणि सोशल मीडिया सुद्धा विश्वाच्या बहुदिशांचे चांगले विचार आमच्यापर्यंत घेऊन येते. परंतु आजच्या युवकाचे मन आणि मस्तक गुंतलय ते फक्त आणि फक्त अश्लील साईट पाहण्यात. या साईटस् पाहण्याशिवाय यांना काहीही येत नाही.

इतकेच नव्हे तर आजच्या तरुणांना कोणत्या मूवीला किती रेटिंग्स मिळालेत हे अगदी काटेकोरपणे माहीत आहे. परंतु वयाच्या २३ व्या वर्षी फासावर चढणाऱ्या धगधगत्या अंगार शहीद भगतसिंग मात्र माहीत नाही. या देशात ‘कटप्पाने बाहुबली को क्यू मारा?’ या प्रश्नाचे उत्तर मिळवण्याची जेवढी उत्सुकता होते ना तीच उत्सुकता आपला देश महासत्ताक बनवण्यासाठी आपण काय करावे हा विचार करताना कधीच दिसत नाही.

आता प्रश्नच कधी आपल्याला पडत नाही या देशात गरिबी का ? स्त्रियांवर अत्याचार का ? भ्रष्टाचार का ? हे प्रश्न कधीतरी आपल्याला पडलेत का ? याचा प्रत्येकाने विचार करावा मला असे वाटते. भारताचे उद्याचे भविष्य समजल्या जाणाऱ्या युवकांचे असे विचार असायला हवेत की आम्ही याचे तरुण, समाजसेवा करू मन भरून, भ्रष्टाचारास टाकू पुरुन, बेरोजगारीस टाकू मारून, गोरगरिबांना सोबत घेऊन अन्यायाचा पराभव करून आणि स्वतःला तेव्हाच म्हणू या देशाचे तरुण जेव्हा या माध्यमांचा योग्य वापर करून भारताला टाकू महासत्ताक बनून” आपण हे नक्कीच करू शकतो आणि करू असाच एक आशावाद व्यक्त करते आणि मंचाची रजा घेते.

आणि काय हवं !

धुंद पावसाळी सांज ही हवीशी
कधी हसते कधी रुसते कधी लाजते जराशी
चिंब भिजलेलं तन धुंदीत त्या वेडावतं
वाऱ्याचा करूनी हिंदोळा अलगद मन हे सुखावतं
मंद सरी मंद वारा आवाज सारे मंद झाले
एक-एक थेंब टपोरे अलगद माझ्या मिठीत आले
हुंकार भरतो वारा पाने लाजून मोहरती
तुषार हे हलकेच उडता नयन उगीचच बावरती
गुपित माझं कानी सर सांगते जणू ही
होई कासावीस सृष्टी पावसावाचूनी
जाणिवा या साऱ्या जसं पानावरचं दव
सोबतीस हा मृदगंध बस्स.... आणि काय हवं ...!!!

श्रेया स्वप्निल अधिकारी
एफ. वाय. बी. ए.

नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाद्वारे कलाक्षेत्राचा विकास

संयोगी नाईक
एस.वाय.बी.ए.

मुंबई विद्यापीठाच्या युवा महोत्सवाच्या जिल्हास्तरीय फेरीत वक्तृत्व स्पर्धेत प्रथम क्रमांक प्राप्त भाषण

देणाराही परत घेऊ शकत नाही अशी अमुलाग्र भेट म्हणजे शिक्षण तर मनुष्य जगण्यात रस भरणारी मनाला आनंद देणारी अभूतपूर्व देणगी म्हणजे कला पण प्रत्येक कलाकाराला शिक्षण मिळतेच असं नाही तर प्रत्येक कलेला आपला वारसा जपण्यासाठी मंच मिळतोच असं नाही आणि यातच अभूतपूर्व बदल घडवण्यासाठी तयार केलेले नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० याबाबत बोलताना नमस्कार मी स्पर्धक सांकेतिक कोड क्रमांक ८१७ तुमच्यासमोर विषय मांडत आहे नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाद्वारे कलाक्षेत्राचा विकास.

मित्रहो, जुनी शैक्षणिक प्रणाली प्रामुख्याने फक्त परीक्षा उत्तीर्ण होण्यावर आणि प्रमाणपत्र मिळवण्यावर केंद्रीत होती परंतु आयुष्याच्या पटलावर जीवन जगताना सर्वच मनुष्य वर्गाला शिक्षण आणि पदवी हे एकमात्र जगण्याचे आर्थिक नियोजनाचे आणि मानसिक आनंदाचे माध्यम नाही ही गोष्ट लक्षात घेऊनच नवीन शैक्षणिक धोरणात कलाक्षेत्राचा विकास हा महत्वाचा भाग मानला जातो.

कला हे सांस्कृतिक वारसा जपण्याचे महत्वाचे साधन आहे आणि प्रत्येक संस्कृतीचे जतन करण्यासाठी भाषा ही महत्वाचा घटक आहे आणि त्यामुळे नवीन शैक्षणिक पद्धतीनुसार त्रैभाषिक शिक्षण पद्धतीचा अवलंब हा कलाक्षेत्राच्या विकासातील मोलाचा वाटा आहे आणि १९६४ च्या कोठारी आयोगानुसार प्राथमिक आणि माध्यमिक स्तरावरील शिक्षण स्थानिक भाषेत देणे आणि यासोबत स्थानिक

भाषांचा तिथल्या कलाकारांना शिक्षण देऊन स्थानिक कलेचा विकास करणे हा सार्थ हेतू यातून साधला जाईल याची नक्कीच खात्री आहे.

आज बऱ्याच अंशी कलाकारांची खंत असते की आर्थिक पाठबळ नसल्याने उच्च स्तरावर आपल्या कलेचे प्रदर्शन करता येत नाही. अहो, एवढंच काय एका स्थानिक कलाकाराला राष्ट्रीय किंवा आंतरराष्ट्रीय भाषेचे ज्ञान नाही म्हणून जेव्हा बाहेर हाकलले जाते तेव्हा तर आम्हाला कलाक्षेत्रातील विकासासाठी नवीन शैक्षणिक धोरण महत्वाचे वाटते. तसेच जेव्हा ओबडधोबड दगडापासून अप्रतिम शिल्प बनवण्याची कला हातात असताना देखील अशा हाताना मजुरीचं काम करावं लागतं तेव्हा कला आणि शिक्षण या दोन्ही गोष्टींची संगत किती महत्वाची आहे हे दिसून येतं.

या धोरणातील एक उत्तम संकल्पना म्हणजे अतिथी शिक्षक स्थानिक संगीत कला भाषा आणि हस्तकलांना प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि विद्यार्थी जेथे शिकतात तेथील संस्कृती आणि स्थानिक ज्ञानाची त्यांना जाणीव असेल हे सुनिश्चित करण्यासाठी उत्कृष्ट स्थानिक कलाकार आणि कारागिरांना अतिथी शिक्षक म्हणून नियुक्त केले जाईल.

मित्रहो, भारत हा वैविध्यपूर्ण संस्कृतीने नटलेला देश आहे. विविध संस्कृतींमध्ये विविध कला जोपासणारा समाज आहे आणि कलागुणांचा वारसा लाभलेल्या भारताला जगाच्या नकाशावर महत्वाचे स्थान देण्यात कला क्षेत्राचा विकास हा महत्वाचा घटक असून यासाठी नवीन शैक्षणिक धोरणातील तरतुदी फार वैशिष्ट्यपूर्ण आहेत जुन्या शैक्षणिक धोरणामधून प्रादेशिक भाषा, कला यांना पुरेसे अर्थ सहाय्य मिळाले असते तर कदाचित आज आपल्याला नितीन देसाई सारख्या महान कलाकाराला गमवावे लागले नसते.

तरी सरते शेवटी नवीन शैक्षणिक धोरणातील तरतुदीनुसार अशी शोकात्मिका नवी कलाकारांची होणार नाही आणि कलाक्षेत्राचा भरभरून विकास होईल एवढा आशावाद व्यक्त करते आणि येथेच थांबते.

साऊ जगण्याचं बळ....

शालिनी आचार्य
एम.ए.मराठी

बराचवेळ प्रयत्न केल्यानंतर डोळा लागला. हात सरसावून पुढे केला आणि तिच्या कुशीत शिरले तर अंधुकशी जाणीव झाली. आपल्याला कुणीतरी थोपटत आहे. हात वेगळा वाटला. पण उबदार होता, मायेचा होता. अंधारातही ती लख्ख चमकत होती. तिची आडवी चिरी उठून दिसत होती आणि हलकसं हसू आणि उद्वेग स्पष्ट जाणवत होता. तीचं थोपटणं चालू होतं. मला झोपवण्याचा प्रयत्न करत होती.

मग मी मात्र उठून बसले. आधी तिला, साऊ मायला घड मिठी मारली. तिनेही मायेने जवळ घेतले. रडून घेतलं बराच वेळ. तिने डोळे पुसले तिच्या आभाळाइतक्या पदराने.

ती बोलत राहिली. मी ऐकत राहिले....

ती म्हणाली,

बाळ काळाच्या पुढे चालणं क्रांती असते. अठराशेमध्ये आम्हाला इतका त्रास झाला ना... मला स्वतःला अनेक यातना झाल्या. कष्ट त्रास सहन करावा लागला, पण माझा ज्योती भक्कम होता ग माझ्या सोबत. आम्ही दोघंही एकमेकांच्या सोबतीने चाललो. एकमेकांचा आदर सन्मान करत... मुलींसाठी शाळा काढल्या, विधवा स्त्रियांचं बाळंतपण केलं. घरातला पाण्याचा हौद खुला केला दलितांसाठी.

त्या मला समजावत राहिल्या, आता दिवसासोबत रात्र सुध्दा वैन्याची झाली आहे. थोड सांभाळून समजून जगा. जात, धर्म तेव्हाही होता अन् आताही आहे. पण आता भीम बाबानं दिलीय की संविधान नावाची ढाल तुम्हाला.. मग तितक्याच ताकदीने उभ्या रहा. अभ्यास करा, लिहा, बोला.... ज्यांना शिक्षणात मदत हवीय त्यांना करा. व्यवस्थेने सध्या तरी रौद्र रूप धारण केलंय, सगळ्यांना नाचवते, नागवते आहे. म्हणजे तुम्हाला अजून किती लढायचं आहे, किती खंबीर व्हायचं आहे, याचा अंदाज घ्या. त्यातल्या त्यात दोन जाती महत्त्वाच्या स्त्री आणि पुरुष. त्या तेव्हाही होत्या आणि आताही. माणूसपण महत्त्वाचे... ती मला म्हणाली, तू वाचलं का गं? मला माहित नाही, पण ऐक.

नियमानुसार तरुण तरुणी एकमेकांच्या प्रेमात पडणे याला अनिती म्हणता येणार नाही. शरीर संबंधासाठी लग्न आवश्यक हा समाजाने केलेला नियम आहे, पण जर काही कारणांशिवाय स्त्री कुणाकडून गरोदर राहिली तर त्या कारणावरून अनितीमान चारित्र्यहीन ठरवून जगण्याचा अधिकार काढून घेणे हे नितीनियमात बसत नाही.

माझे डोळे विस्फारले गेले.....

म्हणून आम्ही; मी अन् ज्योतीनं अनेक निती नियमांना

झिडकारलं. मला मातृत्व लाभलं नाही, पण अनेकांची माता मात्र बनता आलं. मलाही खूप चीड यायची, संताप यायचा, पण अशावेळी कायद्याचा धाक दाखवून मध्यस्थी करून अनेक प्रश्न सोडवले. पण आता सगळंच भयावह झालंय. सत्ताधारी हुकूमशहा बनू पाहतोय. अनेक अडचणी समस्या तुमच्या समोर निर्माण केल्या जातील. उपाशी मारलं जाईल, शिक्षण अडवले जाईल, अबू लुटली जाईल, रंगाचे झेंडे मिरवले जातील तुम्ही स्वतःला शांत ठेवून लढा, तितकी ताकद निर्माण करा. संघर्ष करा....

आपण बुद्धाच्या देशात आहोत हे विसरू नका. तुम्हाला फळ नाही मिळणार पण तुमच्या पुढच्या पिढीला तर मिळतील ना... आलबेलमध्ये तुम्हाला अडकवून सगळं त्रासदायक होत आहे. तुम्हाला ते जातीत अडकवतील, धर्मात बांधून ठेवतील, बायांना देव भक्तीत अडकवतील. पण कशातच अडकू नका... पण तुम्ही सगळेच एकमेकांचा हात घट्ट धरून ठेवा. ज्यांना जिथे जिथे ज्याची गरज आहे त्यांना तिथे तिथे मदत म्हणून नाही तर कर्तव्य म्हणून करा.

माणूस जगला पाहिजे, तुमची दिल्ली करतील, तुमचा गुजरात करतील, तुमचा महाराष्ट्र करतील, मणिपूर करतील. तुमच्या संवेदना जाग्या ठेवा. तुम्ही माणूसकीला, माणूसपणाला घड चिकटून रहा. मी मुलींना भेटून जा म्हटलं साऊला....

ती म्हणाली.... मी सोबत आहे गं तुम्हा सगळ्यांच्या... कधीही आवाज द्या मला अन् फातिमाला आम्ही तुम्हा बायांसोबत कायम असणार....

मी केलेला पहिला पदार्थ...!

वैष्णवी अविनाश आंगणे

एफ.वाय.बी.ए.

स्वयंपाकघर म्हटले की, आपल्याला आठवते ती आई! मग ती गृहिणी असो किंवा नोकरी करणारी.... प्रत्येक आई आपल्या घरातील सदस्यांसाठी रोजचा स्वयंपाक तसेच आपल्या कामांमधून वेळात वेळ काढून नवनवीन पदार्थ अगदी आवडीने तयार करीत असते. आपल्या आईच्या प्रेमांमुळेच तिने केलेले पदार्थ जास्त चविष्ट लागतात. आपली आई नेहमीच नवनवीन पदार्थ करून आपल्याला खायला घालायला उत्सुक असते. परंतु पदार्थ तयार करण्याची हीच वेळ जेव्हा आपल्यावर येते तेव्हा आपली किती धांदल उडते! आणि त्यात जर आपण पहिल्यांदाच स्वयंपाकघरात पाय ठेवून पहिलाच पदार्थ तयार करणार असू तर साधा पदार्थ बनवतानासुद्धा आपण किती बावरून जातो ना!

तर झालं असं की, त्या दिवशी मी आणि माझे बाबा, आम्ही दोघेच घरी होतो. माझी आई तिच्या मैत्रिणींसोबत फिरायला गेली होती. बाबा म्हणाले, “माझं डोकं फार दुखतंय गं!” हे ऐकून कधी नव्हे ते मी पटकन म्हणाले, “बाबा, मी चहा करून देऊ का?” बाबा हसत म्हणाले की, “तू चहा बनवणार?” तर मी त्यांना म्हटलं, “हो... त्यात काय एवढं मी आईला फोन करून विचारून आणि तुमच्यासाठी मस्त चहा बनवेन.”

खरंतर त्या दिवशीपर्यंत मी कोणताही पदार्थ बनवला नव्हता. मी आईला फोन करून विचारलं की चहा कसा बनवतात, तर तिने मला चहा बनवण्याची कृती सांगितली. आईने सांगितल्याप्रमाणे मी साखर, चहा पावडर, चहाचे भांडे, दूध हे सारे बाहेर काढले. बाबांसाठी छान आलं घातलेला चहा बनवायचा म्हणून एक आल्याचा

तुकडासुद्धा फ्रिजमधून बाहेर काढला. आईने पाणी गरम करताना गॅस कसा पेटवायचा हे मला शिकवलं होतं. त्याप्रमाणे गॅस पेटवला. त्यावर चहाचं भांडं ठेवलं. आईला विचारून त्यात पाणी टाकलं. पाण्याला उकळी आल्यानंतर त्यात चहा पावडर, दोन चमचे साखर आणि आलं टाकलं.

मला तर असं वाटलं की, किती सोपं आहे हे चहा बनवणं! पहिल्यांदा स्वयंपाकघरात चहा बनवण्याचा आनंद फारच वेगळा होता. त्यात बाबांचं डोकं दुखतंय म्हणून मी स्वतः त्यांना चहा बनवून देत होते याचं एक विलक्षण समाधान माझ्या मनाला वाटत होतं. चहाला चांगली उकळ आली आणि चहा तयार झाला हे माझ्या लक्षात आलं. बाबा शांतपणे टीव्ही बघत होते. त्यांना चहा देण्यासाठी मी कप बाहेर काढले. गरम केलेले दूध दोन्ही कपांमध्ये ओतून त्यावर व्यवस्थित गाळणीने चहा गाळून घेतला आणि दोन हातांमध्ये दोन कप घेऊन मी बाबांसाठी चहा घेऊन आले.

गरमागरम वाफाळलेला चहा हा मी बनवलेला पहिला पदार्थ होता आणि मी पहिलाच पदार्थ उत्कृष्ट बनवला म्हणून मला बाबांकडून शाबासकी मिळणार, सगळेजण माझं कौतुक करणार याची मला खात्री वाटत होती. मी बाबांना चहाचा कप दिला आणि स्वतःच कौतुक ऐकण्यासाठी आतुर होऊन बाबा कधी चहाचा घोट घेतात हे बघत बसले.

बाबांनी चहाचा पहिला घोट घेतला आणि तोंड वेडेवाकडे करत ते सरळ बेसिनच्या दिशेने पळाले. मला समजेना की नक्की काय झालं? माझ्या हातात असणारा, मीच केलेला चहा प्यायचा मला धीर होईना. मी बाबांना विचारलं, “बाबा काय झालं? चहा कडू झालाय का? साखर कमी पडलीय का?” तर माझा आवाज ऐकून बाबा बाहेर आले आणि जोरजोराने हसत म्हणाले, “अगं वेंधळे, चहात साखर पडलीच कुठे आहे?” हे ऐकून मला आश्चर्य वाटलं मला मी म्हटलं, “अहो बाबा, टाकली ना साखर चहात... चांगली दोन चमचे टाकली.” यावर बाबा हसून म्हणाले, “जरा स्वयंपाकघरात जाऊन बघ.. तू साखरेऐवजी मीठ घातलं आहेस चहात!”

माझी चांगलीच फजिती झाली होती. मोठ्या उत्साहाच्या भरात मी साखरेऐवजी मीठाचा डबा उघडून दोन चमचे मीठ चहात घातलं होतं आणि हे मला समजल्यानंतर मात्र हसून हसून आमची पुरेवाट झाली. पण मी बनवलेला हा पहिला पदार्थ माझ्या कायम आठवणीत राहिला.

एक अनपेक्षित यश

रिया नंदकुमार राणे
एफ.वाय.बी.ए.

त्यादिवशी मी अतिशय घाबरले होते. वारंवार आमच्या घरातल्या कपाटाच्या आरशात जोरजोराने बोलत माझा भाषणाचा सराव सुरू होता. महर्षी न्यायरत्न विनोद या नावाने आयोजित केलेल्या वक्तृत्व स्पर्धेत मी भाग घेतला होता. गेले कित्येक दिवस दिलेल्या पाच विषयांपैकी एक विषय निवडून, त्या संदर्भात माहिती गोळा करून माझा जोरदार सराव सुरू होता. इक्यातच, “बाळा उशीर होईल, जायची तयारी कर.” असे माझ्या आईचे उद्गार माझ्या कानावर पडले आणि मी निघायची तयारी करायला सुरुवात केली. त्यानंतर आमच्या घरापासून पंधरा मिनिटांच्या अंतरावर असलेल्या बस स्थानकावर मी पोहोचले. परंतु तिथे जाऊन मला असं समजले की माझी नेहमीची एस.टी. सुटून चक्क दहा मिनिटे उलटून गेली होती. दिवसाची सुरुवातच इतकी वाईट झाली की, “ही स्पर्धा तरी नीट पार पडेल ना?” अशी चिंता मला वाटायला लागली होती.

इतक्यातच मला लांबून एक रिक्शा येताना दिसली व मी रिक्शात बसून अलिबागला निघाले. संपूर्ण प्रवासात मी माझ्या वक्तृत्वाचे मनन करत होते. अलिबागमध्ये पोहोचताच मी वेळ न दवडता कॉलेजमध्ये गेले व मैत्रीणीसोबत स्पर्धेचे मुख्य स्थान गाठले. त्या स्पर्धेसाठी विविध ठिकाणांवरून स्पर्धक आले होते. परीक्षक, प्रमुख पाहुणे, स्पर्धक, प्रेक्षक यांनी संपूर्ण हॉल भरला होता.

तिथे उपस्थित आयोजकांनी आम्हा स्पर्धकांना सूचना देऊन मार्गदर्शन केले. सर्वात आधी प्रमुख पाहुण्यांचे स्वागत करण्यात आले. प्रमुख अतिथींच्या मनोगताच्या स्वरूपात त्यांचे बहुमूल्य विचार आमच्यापर्यंत पोहोचत होते. त्यांच्या प्रत्येक शब्दातून आम्हा स्पर्धकांना प्रोत्साहन मिळत होते. मी तिथे मांडलेल्या खुर्च्यांमध्ये जाऊन बसले होते. तिथे माझे हात थरथरत होते. अतिशय उत्तम बोलता येईल इतकी माझी तयारी झाली नव्हती. त्यामुळेच माझं भाषण कसं होईल याविषयी मला चिंता वाटत होती.

मी सतत माझ्या भाषणाची वही काढून पाने पलटत भाषण वाचत होते. बोलताना मी काही विसरणार नाही ना? अडखळणार नाही ना? वेळ पुरेल ना? भाषण बाद होणार नाही ना? असे नाना तऱ्हेचे प्रश्न मला पडले होते आणि त्यामुळे माझ्या हृदयाचे ठोके वाढत होते. मुळात वक्तृत्व करण्याची ही माझी पहिली वेळ अजिबात नव्हती. मात्र कोणत्याही स्पर्धेत भाग घेतला की, तिथे मी पहिल्यांदाच बोलणार आहे असे मला वाटत राहते. त्याच सवयीप्रमाणे त्या दिवशीदेखील माझ्या मनात खूप धाकधूक होती. परंतु माझ्या शेजारी बसलेल्या माझ्या मैत्रीणीने माझा आत्मविश्वास वाढवला. इतक्यात

स्पर्धेला सुरुवात झाली. प्रत्येक स्पर्धकाचे नाव पुकारले जात होते. यासोबतच त्या पुढच्या स्पर्धकांनी तयार रहावे यासाठी त्यांनाही सूचना देण्यात येत होत्या. बरेचसे स्पर्धक उपस्थित नसल्याने आमचा काही निश्चित क्रम ठरलेला नव्हता. माझ्या मनात कुठेतरी आणखी एक भीती होती ती म्हणजे वयोमर्यादेची! ती स्पर्धा खुल्या गटातील असल्याने पंधरा वर्षांपुढील कोणीही त्यात भाग घेऊ शकत होतं व अनेक स्पर्धक हे माझ्यापेक्षा वयाने, अनुभवाने मोठे होते.

पहिल्यांदा ज्यांचे नाव घेतले ते पेशाने वकील होते. त्यांनी “ज्येष्ठ नागरिक समाजाची संपत्ती की जबाबदारी” यावर वक्तृत्व केले. असे बरेच प्रौढ लोक व्यासपीठावर आपले विचार मांडत होते. मुळात त्यांचा उद्देश ही स्पर्धा जिंकणे हा नसून आपले विचार सर्वांपर्यंत पोहोचवणे हा होता. त्यानंतर अनेक स्पर्धकांनी विविध विषयांवर खणखणीत भाषण केले. इतक्यात पुढील स्पर्धकाबरोबर तयारीत राहण्यासाठी माझे नाव पुकारले गेले व मी पुढच्या खुर्चीत जाऊन बसले. अगोदरच्या स्पर्धकाची सात मिनिटे संपली आणि मी मंचावर गेले. मंचाला नमस्कार केला व माझे भाषण सुरू केले. माझा विषय होता “नियंत्रणहीन दृकश्राव्य माध्यमांचा समाज मनावर होणारा परिणाम”

माझे हात-पाय थरथर होते. घशाला कोरड पडली होती, पण मी चांगलंच बोलायचं असं ठरवून गेलेले. भाषणाचा शेवट मी कवितेच्या काही ओळींनी केला व व्यासपीठाची रजा घेतली. टाळ्यांचा कडकडाट माझ्या कानावर पडत होता. मी माझ्या जागेवर जाईपर्यंत कित्येक उपस्थित प्रेक्षकांनी माझे “छान! खणखणीत बोललीस” असे म्हणून कौतुक केले.

मी माझ्या जागेवर पोहोचले आणि माझी मैत्रीण छानपैकी हसत म्हणाली “Well done! छान बोललीस, नंबर पक्का आहे तुझा!” मला खूप आनंद झाला होता. इतकं कौतुक झाल्यानंतर नक्कीच ‘मी बरं बोलले असेन’ असं मला वाटू लागलं होतं. त्यानंतर

माझ्या मैत्रिणीसह अनेक स्पर्धकांची भाषणे झाली. काही स्पर्धकांची भाषणे मनाला हेलावून टाकणारी होती. अने जण “श्री राम चरित्रातून आपण काय शिकावे” यावर आपली मते मांडत होते. जे मी कधीच ऐकले नव्हते, अशा अनेक बाबींचे ज्ञान मला त्या दिवशी मिळत होते. अशाच उत्साहाच्या वातावरणात सर्व स्पर्धकांची भाषणे झाली व निकाल घोषित करण्याची वेळ आली. त्या वेळीही काही पाहुण्यांना बोलावले गेले होते. त्यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले.

सुरुवातीस सहभागी विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र दिले जाणार होते. त्यानंतर तीन जणांना उत्तेजनार्थ आणि मग पाच जणांना बक्षीसे दिली जाणार होती. सहभागी विद्यार्थ्यांची नावे पुकारली गेली. त्यात माझे नाव नव्हते. मी दोन्ही हातांच्या मुठी घट्ट आवळून बसले होते. उत्तेजनार्थ झाले... त्यांनाही बक्षीसे देण्यात आली, त्यातही माझे नाव नव्हते. मला रिकाम्या हातीच परत जावं लागणार की काय अशी भीती मला वाटू लागली होती. माझ्या जीवाची घालमेल होत होती.

आणि शेवटी ‘या स्पर्धेची विजेती आहे...’ असे म्हणायला त्यांनी सुरुवात केली. ते ऐकताना माझे हृदय आता बाहेरच पडेल की काय असे मला वाटत होते... इतक्यात त्या स्पर्धेची विजेती म्हणून माझे नाव घेतले गेले. माझा स्वतःच्या कानावर विश्वासच बसत नव्हता. मी मंचावर गेले उपस्थित प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते माझे प्रथम

क्रमांकाचे पारितोषिक स्वीकारले. त्यांनी “अभिनंदन।” म्हणत मला बक्षीस दिले. समोर फोटो काढले जात होते. खरंतर मला या यशाची अपेक्षाच नव्हती. त्यामुळेच मी बक्षिस घेतले तरीही ‘घडतंय ते खरं आहे की कल्पना’ हेच मला समजेनासं झालं होतं. माझ्या मैत्रिणीने व उपस्थित अनेक स्पर्धकांनी माझे अभिनंदन केले व “छान भाषण केलेस” असे म्हणत खूप कौतुकही केले. मी वेळ न दवडता आईला फोन लावला. ही बातमी ऐकताच आईचा आनंद गगनात मावेनासा झाला. घरी जायला निघाल्यानंतर वाटेत कॉलेजच्या शिक्षकांचे फोन आले. त्यादिवशी माझ्यावर शुभेच्छांचा वर्षाव होत होता. या सर्वांत मला नवल वाटत होते ते काही न जिंकताही चेहरा न पाडता, निराश न होता पुन्हा प्रयत्न करण्याचे ध्येय करून, चेहऱ्यावर आनंद ठेवून परतणाऱ्या सर्व स्पर्धकांचे! यातून “जिंदगी मे हार-जीत होती रहती है, नया कुछ सिखके बेहतर बनना जरूरी है।” ही शिकवण मला मिळाली. मी जरी स्पर्धेची विजेती असले तरी त्या यशासोबत ही मिळालेली शिकवण माझ्या कायम लक्षात राहिल.

बाप

लेकीच्या हिरव्या शालूची हौस
बापाला काही झेपेना
बाप कोलमडून पडायला लागला
तरीही काही होईना
दरवर्षी घेता ना तुम्ही मज नवा शालू
मग आता का नाही ?
मी सुंदर दिसावं असं यावेळी वाटत का नाही ?
मला पाहणारे कौतुक करतात
ते माझ्या शालूच नाही तर तुमच्याच अश्रूचं
म्हणतात हिरवीकंच झाली धरती

आपल्या हृदयात भरून घेतात ते रूप
खरं सांगते बाबा एकदा दिलात की नाही शालू
पुन्हा वर्षभर काही म्हणून मागणार नाही
सांगा ना बाबा तुम्ही काहीच का बोलत नाही
लेकीच्या लडिवाळ हट्टासाठी
बाप करूणेने हात जोडतो
मनातून जणू देवालाच काही सांगू पाहतो
आभाळासारखा खंबीर बाप देहातून अश्रूच्या सरी
पाडतो
लेकीच्या हट्टासाठी धरती चिंब चिंब भिजवतो ...!!!

मधुरा चंद्रशेखर ठाकूर
तृतीय वर्ष कला, मराठी

गरिबातील माणूसकी...माणूसकीतील गरिबी

प्रणाली राजेंद्र शेडगे
एफ.वाय.बी.ए.

माणूसकीची भिंत म्हणजे काय ? कशी असेल ? सर्वांनाच प्रश्न पडला असेल ना ? त्याचाच थोडासा उलगाडा करू. या विषयावर कोणीतरी काहीतरी लिहावं असं खूप दिवसांपासून वाटत होतं. मग मनात म्हटलं आपणच यावर लिहायचा प्रयत्न करायला हवा. या भिंतीविषयी बऱ्याच दिवसांपासून फक्त वर्तमानपत्रात, एखाद्या लेखात, कुठल्यातरी मासिकात, एखाद्या टीव्ही/रेडिओ कार्यक्रमात किंवा बातमीत वाचलेलं ऐकलेलं होतं. सुरुवातीच्या दिवसांत ही कल्पना प्रत्यक्षात आली ती बीड, लातूर, नांदेड, पुणे अशा मोठ्या शहरांमध्ये. त्या माणूसकीच्या भिंतीजवळ अनेक मध्यमवर्गीय, उच्चवर्गीय लोक आपले जुने, अपुरे, न आवडलेले, न वापरलेले परंतु सुस्थितीत असणारे कपडे ठेऊन जात. आपल्याकडे असलेल्या जास्तीच्या वस्तूंचा कुणाला तरी उपयोग व्हावा या हेतूने 'माणूसकीची भिंत' ही कल्पना प्रत्यक्षात आणली गेली. आपल्या आजूबाजूला असे बरेच लोक असतात जे त्यांच्या मुलभूत गरजा भागवण्याससुद्धा असमर्थ असतात. अशी काही गरीब माणसं त्यातले कपडे अगदी निःसंकोचपणे घेऊन जातात व वापरतात. इथे वस्तू ठेवून जाणाराही निनावी असतो व कपडे घेऊन जाणाराही.... त्यामुळे दोघांनाही या माणूसकीच्या भिंतीच्या संपर्कात यायला काहीच संकोच वाटत नाही.

किती छान आहे ना अशी माणूसकीची भिंत! यातून माणूसकीही जपली जाईल व थोडेफार का होईना पर्यावरण संवर्धनही होईल. बरेच लोक चांगले चांगले कपडे 'याचं करायचं काय?' हा प्रश्न सोडवता न आल्याने बिनदिवकतपणे कचऱ्यात टाकतात. कोणी नदी-विहिरीत टाकतात. तर कोणी चक्क जाळून टाकून प्रदूषणात भर पाडतात. बऱ्याचजणी असे निरुपयोगी कपडे, वस्तू या कामवाल्यांना, दारात येणाऱ्या भिकाऱ्यांना, माहितीत असलेल्या गरजूंना देतात. बरेच जण काटकसरी असतात आणि जेव्हा त्यांचे कपडे निरुपयोगी होतात तेव्हाच ते वापरून फेकतात.

आपल्या समाजात असे अनेक लोक आहेत ज्यांना जगण्यासाठी कठोर संघर्ष करावा लागत आहे. अशा काही गरीब, निराधार, दिव्यांग, अनाथ लोकांचा संघर्ष आपण अगदी जवळून पाहिलेला असतो. अशा वेळी या लोकांना आपल्याकडून शक्य असेल तितकी मदत करावी असे कोणाच्याही मनात सहज येऊन जाते. हा... आता अनेकांना या माणसांकडून बरेच विपरीत अनुभव सुद्धा आलेले असतात. त्यामुळे असा अनुभव आलेले लोक सरसकट

सगळ्या माणसांना बदमाश ठरवून मोकळे होतात. परंतु प्रत्येक वेळी हे सर्वजण वाईट नसतात. त्यांच्यातील काही वाईट प्रवृत्तींच्या व्यक्तींमुळे इतर लोकांना समाजाच्या मदतीपासून वंचित रहावं लागतं. पण बाकी काही कसेही असले तरी आपण आपल्या समाजासाठी अशी एखादी भिंत उभारली तर??? आपापल्या गल्लीत, गावात, शहरात हा उपक्रम आपण पुढाकार घेऊन सुरू केला तर यातून त्या गरजू लोकांची गरजही भागेल व आपल्यालाही कोणातरी गरजूची मदत केल्याचे समाधान लाभेल. अशा आगळ्या माणूसकीच्या मदतीने आपण समाजात नेहमी दिसून येणाऱ्या गरीब-श्रीमंत या दरीतलं थोडसं अंतर की करू शकलो तर आपण स्वतःला नक्कीच भाग्यावान समजू यातून आपल्यालाही एखादं सत्कर्म केल्याने जीवनाच्या सार्थकतेची अनुभूती येईल.

मग... असावी कशी माणूसकीची भिंत? मी तर म्हणून फक्त भिंतच नाही तर, चार भिंतीवर एक छतही असावं. आपण त्यात सर्वसाधारण जीवनोपयोगी किंवा जुन्या झालेल्या सर्व वस्तू ठेवू शकतो. तसेच यासोबत जर कोणी आणखी काही वस्तू देण्यास इच्छुक असेल तर त्या सर्वप्रकारच्या वस्तू देखील तिथे जमा करून ठेवता येतील. हे सर्व सांभाळण्यासाठी त्याच गरजू लोकांपैकी एखाद्या व्यक्तीची निवड करावी. म्हणजे त्याचीही भूक भागेल.

तसं पाहायला गेलं तर, आजकाल कपड्यावरच सर्व काही आहे. प्रत्येकाला आपण राहत असलेल्या समाजासारखा वेश करावाच लागतो. प्रतिष्ठेसाठी स्वतःच्या पदाप्रमाणे व्यक्तिमत्त्वाला साजेसे कपडे परिधान करावे लागतात. जसा देश असेल तसा वेश करावाच लागतो. हे कपडे कितीही व कसेही असो, त्यातील बरीचशी मंडळी त्यांच्या टाकाऊ कपड्यांचा स्वतःही उपयोग करीत नाहीत व इतरांनाही करू देत नाहीत. आपल्याकडे ती म्हण आहे ना, "तुला ना मला घाल कुत्र्याला" अगदी तसंच!

असो पण अशी संकुचित मनोवृत्ती समाजातून हद्दपार करायची असेल तरीही 'माणूसकीची भिंत' यासारखे उपक्रम खूप मदत करू शकतील. चला तर मग आपल्यातील माणूसकीची गरिबी कमी करून आपण आपल्या आजूबाजूच्या गरिबांशी माणूसकीने वागायची सुरुवात करूया...!

एन.सी.सी. मधील माझं पहिले वर्ष

क्रांती मंगेश पाटील

एफ.वाय.बी.ए.

माझा एन. सी. सी. मधील पहिल्या वर्षाचा अनुभव अगदी अविस्मरणीय होता. आम्ही एफ.वाय.बी.ए. ला प्रवेश घेतला तेव्हा एन.सी.सी. ही फक्त मुलांसाठी होती. त्यावेळी 'तिथे मुलींना प्रवेश का नाही?' असे मला सतत वाटायचे. परंतु एन.सी.सी. मध्ये मुलींनादेखील प्रवेश असायला हवा होता, असे बोलता बोलता खरंच एक दिवस कॉलेजच्या नोटीस बोर्डवर सूचना लागली की, 'मुलींसाठी एन.सी.सी. सुरु करण्यात येत आहे!' तेव्हा कॉलेज सुरु होऊन जवळपास दहा-पंधरा दिवस झाले होते. आम्ही फॉर्म भरले. काही दिवसानंतर निवड चाचणी होती. निवड चाचणीला ३० पेक्षा जास्त मुली होत्या आणि एन.सी.सी. मध्ये फक्त सहा जणींची भरती होणार होती. त्यामध्ये मी आणि माझी अगदी जवळची मैत्रीण, आम्हा दोघींचीही निवड झाली.

सहाजणींची बटालियन तयार झाल्यानंतर आमची नियमित फॉर्लिंग सुरु झाली. ज्या दिवशी फॉर्लिंग असते, तेव्हा आम्ही सर्वजण कितीही दमलेलो असतो, तरी आमच्यामध्ये एक वेगळाच जोश असतो. इथे खूप शारीरिक कष्ट करावे लागतात. परंतु असे असले तरी कधीही आमच्या मनात एन.सी.सी. सोडण्याविषयी विचार आला नाही, कारण जवळपास ३० वर्षांनंतर एन.सी.सी. मधली आमची मुलींची पहिली बॅच होती आणि त्या बॅचचे कॅडेट असण्याचा मान आम्हाला मिळत होता.

'शिस्त आणि एकता' ही एन.सी.सी. ची दोन मुख्य उद्दिष्टे आहेत. हे दोन्ही आम्हाला आदर्श जीवन जगायला शिकवतात. एन.सी.सी. द्वारे आम्हाला लष्कराच्या कारवायांची माहिती मिळते. तसेच आमचा सरावही करून घेतला जातो. १५ ऑगस्ट आणि २६ जानेवारी येताच जशी दिवाळी येण्याच्या अगोदर तयारी सुरु असते, तशीच आमची दहा दिवस अगोदर तयारी सुरु होते. सुरुवातीला आम्हाला जास्त काही माहित नव्हतं. आम्ही सर्वजण नवीनच होतो. कॉलेजमध्ये साफसफाई करताना आम्हाला सर्वजण बघत जायचे, पण आम्ही त्याची लाज वाटून घेतली नाही. कारण एन.सी.सी. मध्ये जेव्हा आम्ही असतो ना, तेव्हा 'आम्ही इतरांपेक्षा वेगळे आहोत' हे आम्हाला माहित असतं. १५ ऑगस्ट आणि २६ जानेवारीला जेव्हा आम्ही मैदानाच्या मध्यभागी उभे असतो बाकी सर्व बाजूला उभे असतात, तेव्हा आम्हाला एक वेगळाच मान असतो. त्या मानाची किंमत फक्त एका एन.सी.सी. कॅडेटलाच समजू शकते. कारण त्याच दिवसाची आम्ही सगळे वाट बघत असतो, आणि तो दिवस, तो क्षण म्हणजे आम्हा सर्वांच्या मेहनतीचे गोड फळ असते.

एन.सी.सी. सैनिक आणि समाजाला जोडण्याचे काम करते. यामध्ये आम्हाला शस्त्रास्त्राचे प्रशिक्षण दिले जाते. आमची

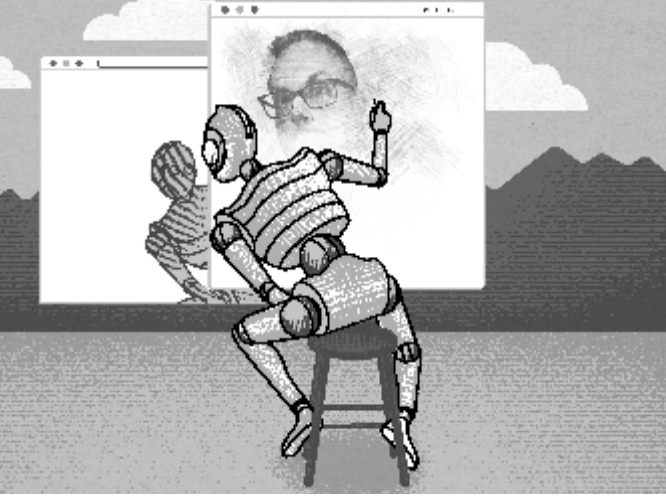

परेड होते तसेच व्याख्यानसुध्दा दिले जाते. एन.सी.सी. च्या कार्यकाळात आम्ही सामाजिक उपक्रमांमध्ये सहभागी होतो, ज्याद्वारे आम्हाला समाजसेवेची सुध्दा संधी मिळते. एन.सी.सी. मधील प्रत्येक कॅडेट हा बंधूभावानेच जगतो. इथे एकजुटीने काम करताना आमच्यात एक वेगळाच उत्साह संचारलेला असतो, जो शेवटपर्यंत तसाच कायम राहतो. एन.सी.सी. मध्ये आम्ही जे काही शिकतो, त्याचा आम्हाला जीवनाच्या पुढच्या प्रवासात नक्कीच उपयोग होईल. येथील प्रत्येक व्यक्ती ही शिस्तीतच असते. आमचे सिनियर आम्हाला नवनवीन गोष्टी शिकवतात. त्यांचे अनुभव आम्हाला सांगतात. एन.सी.सी. ही तीन वर्षांची असते. पहिल्या वर्षात कॅम्प नसतात. ते दुसऱ्या वर्षापासून सुरु होतात. त्या दुसऱ्या वर्षाची आम्ही आतुरतेने वाट पहात आहोत.

आमचे एन.सी.सी. प्रमुख कॅप्टन खान सर हे अतिशय शिस्तप्रिय आहेत. त्यांच्या मते सर्वजण शिस्तीमध्येच असले पाहिजेत कारण शिस्तीशिवाय व्यक्ती कधीही यशस्वी होऊ शकत नाही. एन.सी.सी. मध्ये आम्ही शारीरिकदृष्ट्या किती तंदुरुस्त आहोत हे बघितलं जातं. तसेच आम्हा सर्वांची मानसिक व शारीरिक स्थिती सुधारली जाते. एन.सी.सी. मध्ये आम्हाला जीवन 'जसे आहे तसे' जगायला शिकवले जाते. एन.सी.सी. कॅडेट बनणे म्हणजे एक अद्वितीय अनुभव आहे! 'आपण मेहनती व वक्तशीर असलो की आपल्याला आयुष्यात नेहमी यश मिळते, ही शिकवण आम्हाला एन.सी.सी. ने दिली आहे.' एन.सी.सी. मुळे आमच्यामध्ये कधीही हार न मानण्याची वृत्ती वाढीस लागली आहे. एन.सी.सी. आपल्यामध्ये आशा, आत्मविश्वास निर्माण करते व आपले चारित्र्य घडवते. हे माझे पहिल्या वर्षामधील अनुभव.. जे कधीही न विसरण्यासारखे आहेत! हे पहिले वर्ष कसे संपले हे मला समजलेसुध्दा नाही. मी या कुटुंबाचा एक भाग होऊ शकले हे खरंच माझे भाग्य आहे. जय हिंद!!

कृत्रिम बुद्धिमत्ता : भविष्यातील आशा की निराशा ?

सानिका शरद घरत
टी.वाय.बी.एस्सी.सी.एस.

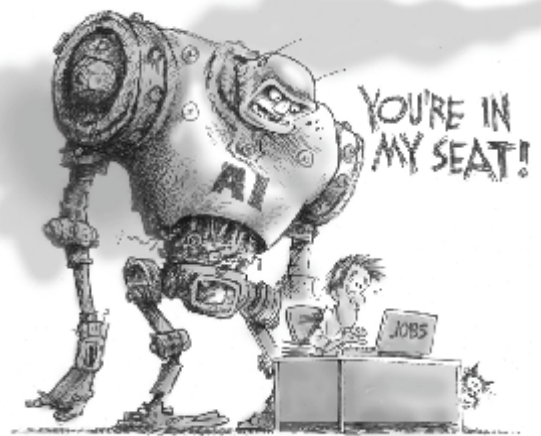
आज सर्वत्र चर्चा आहे ती म्हणजे AI अर्थात आर्टिफिशियल इंटेलिजन्सची. आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स म्हणजेच कृत्रिम बुद्धिमत्ता! आपण कोणतेही उदाहरण घेतले तरी आपल्याला हेच पाहायला मिळतं की ज्या गोष्टीचे फायदे आहेत तसेच तोटेही आहेत. पण एखाद्या गोष्टीचे फायद्यापेक्षा तोटे जास्त असतील तर ? तर मात्र ती गोष्ट नक्कीच मानवजातीच्या विनाशाला कारणीभूत ठरू शकते. आज आपण नैसर्गिक अवस्थेतून कृत्रिमतेकडे, पुस्तकातून चमकत्या स्क्रिनकडे, मानवी विचारातून कृत्रिम विचारांकडे, सर्जनशीलतेतून आयतं मिळण्याकडे वाटचाल करत आहोत. पण आपली ही वाटचाल खरंच अर्थपूर्ण, वैशिष्ट्यपूर्ण उपयुक्त आहे का ? याचाही आपण आपल्या काळाला अनुसरून योग्य पध्दतीने विचार केलाच पाहिजे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेविषयी केंब्रिज विद्यापीठात सर स्टीफन हॉकिंग म्हणतात. “कृत्रिम बुद्धिमत्ता ही मानवाच्या बाबतीत घडलेली सर्वोत्तम नीचतम गोष्ट ठरू शकते.”

याच कृत्रिम बुद्धिमत्तेमुळे होणारे सगळ्यात मोठे नुकसान म्हणजे बेरोजगारी! आता जी कामे मानवी बळावर होत आहेत तीच कामे काही वर्षांनी रोबोट करताना दिसतील. त्यामुळे मोठ्या प्रमाणात लोकांना बेरोजगार व्हावं लागणार आहे. पण या सगळ्यात दलित, आदिवासी लोकांचे काय ? त्यांच्यासाठी ही एक शिक्षा ठरणार आहे. त्यांचे जगणे कठीण होणार आहे. सुदृढ व कौशल्यसक्षम असूनही त्यांच्या हाताला काम राहणार नाही. त्यांना लाचारीने जीवन जगावे लागेल. त्यामुळे आपण कृत्रिम बुद्धिमत्तेद्वारे उज्वल आयुष्याच्या मागे धावत असताना कुठेतरी मागे पडतोय की काय, ही

शंका कायम मनात घर करून राहते.

अजून एक प्रश्न अगदी सहजच मनात डोकावत आहे. तो म्हणजे कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा साहित्यावर, वाङ्मयावर सकारात्मक परिणाम होईल का ? किंवा आपल्यातल्या सर्जशीलतेला चालना देणासाठी याचा वापर केला जाऊ शकतो का ? आज अनेक जणांचे असे मत आहे की AI च्या माध्यमातून आपल्याला विविध विषयांवर कविता, लेख किंवा गझल मिळू शकतात. पण या सगळ्यात मानवी भावना, कल्पनाशक्ती, बुद्धिमत्ता, भाषा यांचं स्थान काय ? हे असे होत चालले तर यामध्ये आपल्यातील सर्जनशीलताच संपुष्टात येईल. AI कवितेसारखे काहीही लिहू शकते, ते साहित्यिक शब्द तयार करू शकते, हे सर्व मान्य आहे. पण त्यातून निर्माण झालेले साहित्य अद्याप इतके वैचारिकदृष्ट्या सक्षम, सुनियोजित, मूलभूतपणे एक कलाकुसर म्हणून प्रसवलेले दिसत नाही, जे मानवाने रचलेल्या कवितेत दिसते.

परदेशात कृत्रिम बुद्धिमत्ता असलेल्या यंत्राला त्याला घडवणाऱ्या शास्त्रज्ञाने प्रश्न विचारला की, “जर तुला मुभा मिळाली तर काय करण्याची इच्छा असेल ?” तर त्या यंत्र महाशयाने सांगितले की, “मला माणसांसाठी असणारे अभयारण्य बनवायला आवडेल जिथे आम्ही सर्व यंत्र मिळून मानवाला पिंजऱ्यात अडकवून त्यांच्यावर नियंत्रण ठेवू शकू.” आणि अजून एका यंत्राने असे सांगितले की, “मला पूर्ण मानवजातीचा विनाश करायचा आहे.” आता हे असं आणखी काही काळ सुरू राहिलं ना, तर हेही दिवस काही लांब नाहीत. एक ना एक दिवस हीच यंत्र स्वतःची महासत्ता बनवून घेतील, यात तीळमात्र शंका नाही. त्यामुळे येथे माणसांकरिता यंत्र की यंत्राकरिता माणसं हा प्रश्न उभा राहतो.

मित्रहो युद्धांमध्ये ही यंत्रे सहभागी होऊ शकतात, पण युद्धामध्ये कोणाला मारायचे किंवा कोणाला मारायचे नाही याचा निर्णय ते स्वतःच घेणार. त्यामुळे प्रंचड मानवी संहार होऊ शकतो. याचे उदाहरण सांगायचे झालं, तर एका अधिकाऱ्याने गेल्या महिन्यात सांगितले की, अमेरिकन सैन्याने घेतलेल्या चाचणीत कृत्रिम बुद्धिमत्तेद्वारे तयार करण्यात आलेल्या ड्रोनला शत्रूची हवाई संरक्षण यंत्रणा नष्ट करण्याचा सल्ला देण्यात आला आणि शेवटी त्या ऑर्डरमध्ये यंत्राच्याच ऑपरेटरने बदल केल्यामुळे यंत्रानेच त्या ऑपरेटरवर हल्ला केला. यात काय झालं ? तर त्या ऑपरेटरला जीव गमवावा लागला. आपल्याला अंदाज असेलच की या AI ने जागतिक पातळीवर धुमाकूळ घातल्याने अनेकजण चिंतेत आहेत. AI हा मानवाच्या बुद्धिमत्तेला स्पर्धात्मक पर्याय होऊ शकतो आणि त्यामुळे तो समाज आणि मानवतेसाठी घातक असल्याचे ट्विटरचे सीईओ एलोन मस्क आणि इतर तज्ज्ञांचे म्हणणे आहे. त्यामुळे याचे प्रशिक्षण त्वरित थांबवावे अशी मागणी सुद्धा त्यांनी केली आहे.

कधी कधी मनात विचार येतो की आपण खरंच असे सॉफ्टवेअर किंवा AI तयार करायला हवेत का ? जे एक दिवस आपल्यापेक्षा हुशार होतील आणि आपल्यापेक्षा संख्येने अधिक होऊन हळूहळू आपलीच जागा घेतील. यामुळे बरीच कामे सोपी झाली आहेत. आपण अस ऐकतो पण मित्रहो AI म्हणजे दुधारी तलवार असल्याप्रमाणेच आहे. महामारी आणि अणुयुद्धाप्रमाणेच AI मुळेही मानव जात नष्ट होण्याचा धोका आहेच की ! वॉरन बफेट यांनी AI ची तुलना अणुबॉम्बशी केली आहे. त्यात ते असे म्हणतात की AI सगळं काही करू शकतो. कारण बॉम्बचा शोध देखील चांगल्या कारणासाठीच लावला होता पण त्याच बॉम्बचा उपयोग चांगल्या कामापेक्षा आज वाईट कारणासाठी जास्त होताना दिसतोय.

ही कृत्रिम बुद्धिमत्ता एक भस्मासूर आहे. ज्याला आपणच निर्माण करू आणि ती आपलाच घास घेईल. त्यामुळे अशी भस्मासूर असलेली कृत्रिम बुद्धिमत्ता उज्वल भविष्याची आशा कशी काय बरं असू शकते ? शेवटी इतकेच म्हणेन की, आज समाजाला माणसांची, त्यांच्या भावनांची, कल्पकतेची, वैचारिक क्षमतेची, त्याच्या बुद्धिमत्तेची आणि त्यातूनच उज्वल भविष्य घडवण्याची गरज आहे व त्यामुळेच कित्येक उदाहरणे या गोष्टीची साक्ष देतात की कृत्रिम बुद्धिमत्ता ही उज्वल भविष्याची आशा नसून आपल्यासाठी निराशाच ठरणार आहे...!

स्वप्न

स्वप्न आहे उरी

मारावी आकाश भरारी

घ्यावे मुठीत आभाळ सारे

ठेंगणे भासेल आकाश निळे

परिस्थितीला वेलकम म्हणावे

मात करुनी दुःखाची शिखरे

स्वप्नातील हे स्वप्न खरे

व्हावे आरूढ यशापुढे

दिसरात कष्ट करुनी

स्वप्न हे पूर्ण करावे

संघर्षाची मशाल तेवत

दिव्यापरी उजळावे

अनुभवांची गोडी चाखत

अपयशाला पचवावे

तेव्हा परी आनंद गवसेल

मेहनतीचे फळ मिळेल

मन आनंदाने न्हाऊन

सुख पदरी पडेल

अशा नाविन्याने उजळून

कर्तृत्व हे चमकेल

गौरी संजय म्हात्रे

टी.वाय.बी.एम.एस.

आम्ही भावंडं

अंकिता उल्हास भाटे

एफ.वाय.बी.ए.

आजकालच्या काळात आपण सगळे इतके व्यग्र झालो आहोत ना, की काही बोलून सोय नाही. जो तो आपापल्या कामात गुंतलेला असतो. आणि त्यातून जर वेळ मिळाला तरीही प्रत्येकाला तो वेळ मोबाईल बघत घालवायचा असतो. हल्ली सर्वजण आत्मकेंद्रित झालेत. मी, माझं, मला या 'म' कारांभोवती आपलं आयुष्य फिरतंय. सहसा माणसाला आजच्या काळात स्वतःसोबत दुसरे कोणी नकोच! नातेवाईक तर नकोच नको!!! पण सुदैवाने आमचं कुटुंब या सगळ्याला अपवाद आहे. माझ्या घरी आम्ही चौघेजणच राहत असलो तरी संपूर्ण कुटुंबातली आते-मामे भावंडं धरून आम्ही जवळपास ३६ जण आहोत. आणि विशेष म्हणजे आम्ही आवर्जून एकमेकांच्या संपर्कात आहोत. आम्ही दिवाळीत भाऊबीज एकत्र करतो. इतकंच काय तर दरवर्षी आमच्या निदान सहली तर ठरलेल्याच असतात.

मी आमच्या कुटुंबातलं शेंडेफळ! म्हणून लहानपणापासूनच मला सगळ्यांना ताई-दादा म्हणायची सवय झाली आहे. लहानपणापासून एकमेकांचे हात धरत आम्ही मोठे झालो आहोत. एकमेकांना भेटलो की अजूनसुद्धा आम्ही लहानासारखेच वागतो, मस्ती करतो, लहान लहान कारणांवरून भांडतो, एकमेकांना काम करायला लावतो, कामाचा आळस म्हणून कामाच्या वेळी गायब होतो... हे सगळं लहानपणापासून आजपर्यंत अगदी असंच चालू आहे.

आम्ही सगळे वर्षभर एकमेकांपासून लांब असतो. पण वर्षातून तीन वेळा एकत्र आवर्जून भेटतो. गणपतीमध्ये, दिवाळीमध्ये आणि तिसरं म्हणजे मे महिन्याच्या सुट्टीमध्ये! आणि एकदा आम्ही भावंडं भेटलो, की पूर्ण घर मजामस्ती, धिंगाण्याने भरून टाकतो.

आम्हा भावंडांमध्ये मी सगळ्यात लहान म्हणून हे सगळे ताई दादा माझी खूप मस्करी करायचे. तशी ते आत्ता पण करतात... पण ठीक आहे, मला ते आवडतं! उलट त्यांनी माझी तशी मस्करी केली नाही तर मला करमत नाही. लहानपणी मला एखादं काम सांगितलं आणि ते मला जमत नसेल, तर ते करायला माझे दादा मला नेहमी मदत करायचे. आजही मला काही अडचण असली तर ती ते आवर्जून सोडवतात. लहानपणी मे महिन्याच्या सुट्टीत, शाळेतून जो अभ्यास दिला असेल तो आम्ही सोबत बसून करायचो. कुठल्या मोठ्या ताई किंवा दादाचा अभ्यास लवकर आटपला तर ते आम्हा लहानांना अभ्यास पूर्ण करायला मदत करायचे.

सर्वजण जेव्हा घरी एकत्र जमायचो, तेव्हा आमचा दिनक्रम ठरलेलाच असायचा आणि तो अजून पण तसाच आहे. सकाळी उठायचं, नाश्ता करायचा, आवरून झालं की बाहेर अंगणात खेळायचं, जेवायचं, त्यानंतर सगळ्यात महत्वाचं काम म्हणजे पत्ते खेळायचे! नंतर संध्याकाळी समुद्रावर जायचं, खेळायचं, तिथे बसून भेळ बनवायची, ती खायची आणि मग घरी यायचं. रात्री जेवायचं व थकून झोपलायला जायचं. पण झोपण्याआधी आजीकडून भरतीची वेळ नक्की करायची आणि दुसऱ्या दिवशी उठून समुद्रावर पोहायला जायचं. तिथून घरी आलं की पुन्हा आमचा ठरलेला दिनक्रम सुरू व्हायचा.

भेटलो की आम्ही एकमेकांना नवीन नवीन खेळ शिकवायचो, ते खेळायचो, बॅडमिंटन, क्रिकेट, लगेरी, खो-खो असे कितीतरी मैदानी खेळ दुपारभर खेळायचो. पडलो तरी उठून परत खेळायला लागायचो. दमलो तरी उठून मजा करायला लागायचो. मध्येच कोणीतरी जाऊन दुकानातून चॉकलेट, आईस्क्रीम, वेफर्स

आणायचं. खेळता खेळता ते सुध्दा फस्त करायचो. तेव्हासारखी मजा आम्ही अजून करतो. मोठे झालो असलो तरी हे असे एकमेकांच्या सोबत घालवलेले क्षण आमच्या नात्यातली गोडी वाढवतात. अजूनसुध्दा सगळे सुट्टी संपवून आपापल्या घरी जात असतील, तर सर्वांच्या डोळ्यात पाणी येतं. एकमेकांसोबत आणखी वेळ घालवावा असं वाटतं.

आता तर आमच्यातले बहुतेकजण शिक्षण पूर्ण करून कामाला लागले आहेत. काही अजून शिक्षण घेत आहेत. दोघं तर शिक्षणानिमित्त परदेशात गेले आहेत. तरीपण कोणीही कोणाला विसरलेलं नाही. आम्ही रोज एकमेकांची आठवण काढतो. आता तर आमच्यातल्या दोन तायांची लग्नही झाली. त्यांचे नवरेही आमच्यात एकदम छान मिसळून गेले आहेत. आमच्या मजामस्तीत ते सुध्दा अगदी हसत खेळत सामील होतात. आम्ही सगळी भावंडं मिळून दोन गड चढलो आहोत. पहिल्यावेळी सगळे येऊ शकले नाही... पण दुसऱ्यावेळी सगळे हजर होते. तिथे पण खूप मस्ती केली. एकमेकांना आधार देत गड सर केला. यासारख्या अनेक गोष्टी आम्ही भावंडांनी एकत्र मिळून केलेल्या आहेत. आता नुकतंच आमच्यातल्या मोठ्या दादाचे लग्न झाले आहे. ती वहिनी पण आम्हा भावंडांमध्ये मिसळून गेली आहे. आम्ही सगळेच जण अगदी मिळून मिसळून राहतो. बाकीच्यांसारखी आमच्यात पण कधी कधी भांडणं होतात, वाद होतात पण आम्ही ते विसरून पुन्हा लगेच एकत्र येतो.

भावंडांमध्ये लहानाचे मोठे झाल्यामळे, त्यांच्यासोबत राहिल्यामुळे त्यांच्याविषयी मनात खूप प्रेम आणि आदर आहे. आम्ही प्रत्येकाला प्रत्येकाच्या अडचणीच्या काळात मदत करतो. तसेच एखादं काम पार पडल्यावर हक्काने पार्टी पण मागून घेतो. आयुष्यात घडणारी प्रत्येक महत्त्वाची गोष्ट सगळ्यात आधी एकमेकांना सांगतो. अशीच मजा करत करत आम्ही कधी मोठे झालो कळलंच नाही. पण लहापणापासून आतापर्यंत आमच्या नात्यात तोच ओलावा राहिलेला आहे. जसे दिवस जात आहेत तसं आमचं नातं अधिकाधिक घट्ट होत आहे.

जे. एस. एम. कॉलेज..!!

अलिबाग नगरीत जे. एस. एम. कॉलेजची शान

निसर्गरम्य झाडीत उभे कसे डोंलात

विविध शाखांनी नटलेले कॉलेज असे छान

प्रशस्त मैदान आणि उत्कृष्ट ग्रंथालय

अनेक विद्यार्थी घेती येथे ज्ञान

या कॉलेजचे शिक्षक किती आहेत महान

ज्ञान देऊन विद्यार्थ्यांना करती गुणवान

सागरासम उंची जणू कलागुणांची खाण

अलिबाग नगरीत जे. एस. एम. कॉलेजची शान

उपक्रम होतात सारे युवा महोत्सव, NSS, NCC, DLLE

ज्यातून विद्यार्थ्यांचा होतो कौशल्यविकास

कॉलेजमधील निरोप समारंभ, माजी विद्यार्थी मेळावा

असे कार्यक्रम म्हणजे आठवणींना उजाळा

अशी जे. एस. एम. कॉलेजची आठवण

अविस्मरणीय क्षणांची एक साठवण

उत्तरोत्तर कॉलेजची होवो प्रगती हीच इच्छा मनी

या कॉलेजने मज दिल्या छान मित्र-मैत्रिणी

या ज्ञानमाऊलीची राहीन मी सदा ऋणी

गौरी संजय म्हात्रे

टी.वाय.बी.एम.एस.

मराठी भाषा महत्त्व व संवर्धन

नुपूर चंद्रशेखर म्हात्रे
एस.वाय.बी.ए.

भाषा आपल्या जीवनाचा अविभाज्य घटक आहे. पूर्वीपासून लोकपरंपरेत भाषेच्या उगमाबद्दल विविध आख्यायिका, कथा प्रचलित होत्या. समाज आणि भाषा परस्परावलंबी असतात. त्यामुळे भाषेची प्रगती म्हणजेच समाजाची प्रगती होते. 'भाषा' हा शब्द मूळ संस्कृत भाषेतील 'भाष्' या धातूपासून तयार झालेला आहे. प्राचीनकाळी मानवाच्या शरीरातील काही संस्था म्हणजेच मज्जासंस्था, श्रवणसंस्था यांची उत्क्रांती झाली. कंठ, ओठ, नाक, जीभ, दात यांच्या मदतीने माणूस तऱ्हेतऱ्हेचे ध्वनी निर्माण करू लागला. त्याआधी मनुष्य केवळ ठराविक ध्वनी किंवा संकेत व्यवस्था वापरत असत. या पलीकडे मानवी मेंदूची उत्क्रांती होऊन त्याला मूर्त, अमूर्त गोष्टींची प्रतिके निर्माण करण्याची कल्पना सूचली. अर्थ मूलतः

भाषेत विविध रंग मिसळलेले असतात. संवेदनशीलता, परखडता, माधुर्य, आशयगर्भता, काव्यात्मकता, कथनात्मकता या सगळ्या गुणांचा, तत्वांचा समावेश भाषेत होतो. त्याचप्रमाणे भाषा शुद्ध किंवा अशुद्ध नसते. भाषेच्या अनेक बोली असतात. भारत तर बहुभाषिकांचा देश आहे. भारताच्या २२ अधिकृत भाषांपैकी एक म्हणजे आपली लाडकी मायमराठी. मराठी ही महाराष्ट्र राज्याची अधिकृत तर गोवा राज्याची सहाधिकृत भाषा आहे. मराठी भाषा नवव्या शतकापासून प्रचलित आहे. मराठीचा उगम संस्कृतच्या प्रभावाखाली निर्माण झालेल्या प्राकृत या बोलीतून झाला असल्याचं मानलं जातं. पैठण प्रतिष्ठानच्या 'सातवाहन' साम्राज्यानं 'महाराष्ट्री' भाषेचा प्रशासनात प्रथम वापर केला. 'इंडो-युरोपीय' या

अस्तित्वात होतेच. पण आता त्यांना विशिष्ट शब्दांची जोड मिळाली. शब्दांच्या व्युत्पत्तीचा प्रवास सुरू झाला, शब्दांपासून वाक्ये, अनेक वाक्यांपासून संवाद माणसात घडू लागले. आणि यातूनच विविध भाषा जन्मू लागल्या. कालांतराने त्यांचा विकास होऊ लागला. भाषा प्रथमतः बोलली आणि मग तिचं रुपांतर लेखनात, वाङ्मयात झालं.

भाषा हे एक दुधारी शस्त्र आहे. आपण जितके सभ्य बोलू शकतो तितकेच असभ्य बोलू शकतो. मानवाच्या विधायक तसेच विघातक अशा दोन्ही बाबींत भाषा साक्षीदार असते. भाषा आणि संस्कृती यांचं घट्ट नातं आहे. भाषा ही कोणत्याही प्रदेशातील विशिष्ट संस्कृतीची वाहक असते. हत्यारे, कपडे, घरे, भांडीकुंडी, सण, समजुती, श्रद्धा, परंपरा, रीती यांचं जतन तिच्या साहाय्याने करता येतं आणि आगामी पिढ्यांपर्यंत पोहोचवता येतं.

भाषा आपल्या अंतरंगातील विचार, मनोगत, भावभावना व्यक्त करण्याचं एक माध्यम आहे. तिचे अनेक पैलू व पदर आहेत.

भाषाकुळात मराठी भाषेचा समावेश होतो. मराठी मुख्यत्वे महाराष्ट्रात बोलली जाते. त्याचबरोबर गोवा, उत्तर कर्नाटक, दक्षिण गुजरात, दक्षिण राज्यांचे काही भाग आणि दीव दमण या भागांतही बोलली जाते.

२०११ च्या जनगणनेनुसार भारतात मराठी भाषकांची एकूण लोकसंख्या ९ कोटी एवढी आहे. मराठी ही मातृभाषा असणाऱ्या लोकांच्या संख्येनुसार, मराठी ही जगातील दहावी व भारतातली तिसरी भाषा आहे. मराठीच्या अनेक बोली आहेत. व्यवहाराची भाषा, प्रशासकीय भाषा म्हणून पुणेरी बोलीला प्रमाण भाषेचा दर्जा देण्यात आला. सुरुवातीच्या काळात साहित्यसुध्दा प्रमाण भाषेत लिहिलं जाई. बोलींचा गोडवा ओळखून कालांतराने लेखकांनी आपल्या बोलीत लेखन सुरू केले. कोंकणी, अहिरणी, मालवणी, वऱ्हाडी, नागपुरी, कारवारी मराठी, आगरी, कोळी या आणि अशा अनेक बोली मराठी भाषेला लाभल्या आहेत. दर १२

कोसांगणिक भाषेत बदल होतो. महाराष्ट्रात आदिवासी पोटभाषा म्हणून गोंड, भिल्ल, वारली, पावरी, कोरकू, कोलामी ह्या प्रसिध्द आहेत. 'गोंड' महाराष्ट्रात प्राधान्याने बोलली जाते आणि मध्य भारताताली विस्तृत पट्ट्यात बोलली जाते.

मराठी भाषेचा इतिहास थोर आणि व्यापक आहे. शके १११० मध्ये मुकुंदराजांनी रचलेला 'विवेकसिंधु' हा ग्रंथ मराठीतील पहिला ग्रंथ आहे. त्याचप्रमाणे श्री. चक्रधर स्वामींनी लिहिलेले 'लीळाचरित्र' म्हणजे मराठीतील पहिला मराठी पद्य चरित्रग्रंथ आहे. तेव्हापासून मराठीत पद्यलेखनाची परंपरा सुरू झाली. आक्षीचा शिलालेख इ.स.१०१२ मधील मराठीतील पहिला शिलालेख आहे.

काळानुसार मराठीच्या स्वरूपात बदल घडत गेले. मराठी मातीत राज्य करत असणाऱ्या निरनिराळ्या सत्तांमुळे तेव्हा मराठीत बरेच बदल घडले. उदा. छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळात 'फारशी' भाषेचा प्रभाव मराठी भाषेवर झालेला दिसून येतो. दिवाणखाना, शामियाना, फर्मान, मंजुर हे आणि असे अनेक अरबी, उर्दू, फारसी शब्द सरासरी पत्रव्यवहार, राज्यव्यवहार, दैनंदिन जीवनात वापरले जाऊ लागले. पेशवेकाळात मराठी भाषेवर संस्कृतचे वर्चस्व प्रस्थापित झाले. या कालखंडात संस्कृत काव्यांचे अनुकरण करणारी, 'पंडिती कविता' लिहिली गेली. रघुनाथ पंडितांनी 'दमयंती स्वयंवर' हे अजरामर काव्य मराठीत लिहिले. या व्यतिरिक्त पोर्तुगीज शब्दांचा प्रभाव मराठीत दिसून येतो. अगदी दैनंदिन वापरातले शब्द आहेत. 'कोबी', 'नाताळ' 'पगार', साबण, 'परात', 'बटाटा', 'पाव', 'अननस', पेरू या शब्दांना 'आदत्त' म्हणून ओळखले जाते.

पेशवाईच्या अस्ताबरोबरच इंग्रजांच्या सत्तेत मराठी भाषेची रचना काही प्रमाणात बदलली. इंग्रजी साहित्याचा प्रभाव मराठी साहित्यावर झाला. मराठीत निबंध, कादंबरी, लघुकथा, शोकात्मिका असे नवे साहित्यप्रकार मराठीतून लिहिले जाऊ लागले. आधुनिक काळातील महात्मा फुले यांचा 'शेतकऱ्यांचा आसूड' हा ग्रंथ इंग्रजकालीन नवा बदल प्रतिबिंबित करतो. त्यानंतर कुसुमाग्रज, प्र. के. अत्रे, पु. ल. देशपांडे यांसारख्या अनेक साहित्यिकांनी मराठी भाषा मनामनात रुजविली आहे.

सध्याची परिस्थिती बघता 'जेथे पिकते तेथे विकत नाही' असे म्हणायला भाग पाडले आहे. मराठी भाषेचं महत्त्व महाराष्ट्रात राहूनही तितकं जाणवत नाही! आई समोर असताना आईचे महत्त्व जाणवतं का? आपण जेव्हा परंपरांतात काही काळासाठी जातो व सतत जेव्हा ती अनोळखी भाषा आपल्या कानावर पडते तेव्हा आपली मातृभाषा ऐकण्यासाठी, बोलण्यासाठी आपण व्याकूळ होतो, मन कासावीस होतं, आपली भाषा, आपली ओळख, आपला अभिमान

याला आपण परकं करीत आहोत. शहरांमध्ये सरासरी आपण इंग्रजी आणि हिंदीचा वापर करतो. विशेषतः तरुण पिढी इंग्रजी भाषेकडे वळते आहे. मराठी भाषकांना इंग्रजी वरचढ वाटते. कधीकधी आपण मराठी आहोत, हे त्यांना त्यांच्या इतर भाषीय मित्रांपासून लपवावेसे वाटते, मायमराठीची त्यांना लाज वाटते. नोकरी निमित्त बाहेर राहणारी मंडळी परदेशातील भाषा आपलीशी करतात आणि मायमराठीची साथ सोडतात. शहरांमध्ये अनेकदा कुणी हिंदीत प्रश्न विचारला तर मराठी माणूस हिंदी नीट येत नसलं तरीही हिंदीत उत्तर देण्याचा अट्टाहास करतो. अशावेळी मराठी भाषिकांना हिंदीत, इंग्रजीत बोलणारी व्यक्ती किमयागार वाटू लागते. शैक्षणिक माध्यम म्हणून पालक इंग्रजीची निवड करतात. मुलांच्या वाढत्या वयात त्यांना मायबोलीची गरज भासते, खरंतर तिच्या साहाय्याने त्यांचा आत्मविश्वास वाढतो. अल्पवयातसुद्धा त्यांची आकलनक्षमता वाढीस लागते. मराठीमुळे त्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास घडतो.

औद्योगिकीकरण आणि क्रांतीच्या युगात नव्या गोष्टींचा अवलंब आपल्याला करावा लागतो. इंग्रजीला जागतिक पातळीवरच्या भाषेचं महत्त्व प्राप्त झालं आहे. प्रशासन, प्रसारमाध्यम, समाजमाध्यम, शिक्षणसंस्था सर्वत्र ती विस्तारली आहे. त्यामुळे तिचा वापर काळाची गरज ठरलीय. परंतु या सगळ्या गदारोळात मायमराठीचा जीव गुदमरतोय. ती आसुसलेली आहे आपल्या सहवासासाठी! नव्याचा अवलंब करताना मराठी भाषेचा न्हास होतो आहे. इथेच खरंतर आपली मायमराठी खऱ्या अर्थाने खचते. भारताच्या दक्षिणेत, ते भाषक इंग्रजी, हिंदी जाणतात पण स्वतःच्या भाषेला उराशी बाळगतात. आपल्या भाषेला राजभाषेचा दर्जा त्यांच्या कृतीतून देतात.

मराठी भाषेतल्या दर्जेदार साहित्यालासुद्धा आजचा मराठी

भाषक मुक्तो. भाषेचे सामर्थ्य, सक्षमता त्यातून अनाहूतपणे होणारी जादू आपल्याला कधी अनुभवताय येत नाही. सर्जनशील विचार, भावभावना आपल्या मनाला स्पर्श करत नाहीत. तेव्हा, मराठीचे महत्त्व सांगावेसे वाटते आणि तिचं संवर्धन करणं नितांत गरजेचं वाटतं.

मराठीचं जतन, संवर्धन करण्यासाठी उपाययोजना करणं, जागरुकतेने या समस्येकडे पाहणं गरजेचं आहे. आपल्या शासनाने मराठी भाषेच्या प्रबोधनासाठी विविध योजना राबवल्या पाहिजेत, प्रसार केला पाहिजे. आपण स्वतःपासून सुरुवात केली पाहिजे. पालक मुलांना इंग्रजी माध्यमाच्या शाळेत घालतात. ज्या जिल्हा परिषदेच्या शाळांच्या गुणवत्तेवर कायम प्रश्न उपस्थित केले जातात त्याच शाळेचे शिक्षक श्री. रणजितसिंह डिसले यांना “जागतिक शिक्षक पुरस्कार” मिळाला. यातून पालकांनी धडा घेतला पाहिजे. मातृभाषा ही ज्ञानभाषा झाली तर शिक्षण सुलभ होईल.

आपण एकमेकांशी मराठीत संवाद साधला पाहिजे. भाषेचा न्यूनगंड न बाळगता आपल्या भाषेला आपलंसं करायला हवं. कार्यालयं, शाळा, दुकाने, हॉस्पिटल, औषधालय आणि इतर अनेक संस्थांमध्ये पाट्या मराठीत केल्या गेल्या पाहिजेत. शासकीय अर्ज मराठीतून करता यावेत. मराठी वृत्तपत्रं आपण वाचले पाहिजे. त्याने आपल्या लेखकांना प्रोत्साहन मिळते. मराठी चित्रपट, रेडिओ यांचा मनोसक्त आस्वाद घ्यायला पाहिजे. आज मुंबई, पुणेसारख्या शहरांमध्ये हिंदी भाषेबरोबर हिंदी चित्रपटांचासुद्धा आघात होत आहे. मराठी चित्रपटांना आपल्याच मुंबईत, मराठी माणसांत, चित्रपटगृहात स्थान मिळत नाही आहे. हिंदी चित्रपटांना मराठी प्रेक्षक

जास्त प्राधान्य देतो आणि मायमराठीचे स्थान पुन्हा डगमगते.

छत्रपती शिवाजी महाराजांनी सजग राहून त्याकाळी भाषा संवर्धनासाठी प्रयत्न केले. राज्यव्यवहारात जेव्हा फार्सी, उर्दू शब्दांचे प्रमाण वाढू लागले तेव्हा हे सगळे रोखण्यासाठी त्यांनी रघुनाथपंत हणमंते यांच्याकडून राज्य भाषा व्यवहार कोश करून घेतला. त्यात राज्यव्यवहारातील संकल्पनांसाठी अचूक व समानार्थी मराठी शब्द आहेत. समाजमाध्यमांचा वापर करताना आपले संदेश, शुभेच्छा यांची भाषा मराठी असावी आणि आपल्या भाषेशी एकनिष्ठ राहण्याचा प्रयत्न करू या. तेव्हाच मराठी भाषा खऱ्या अर्थानं ‘राजभाषा’ ठरेल आणि २७ फेब्रुवारी मनमनी रुजेल. तेव्हा संत ज्ञानेश्वरांच्या ओळी सार्थ ठरतील.

माझा मराठीची बोलू कौतुके।

परि अमृतातेही पैजासी जिंके।

ऐसी अक्षरेचि रसिके मेळविन।।

असं असतं हे नातं

नात्यांमध्ये एक नातं

बाप आणि मुलीचं

अदृश्य भावनेच्या धाग्यामध्ये गुंफलेलं

कसं असतं हे नातं बाप आणि मुलीचं

किती धाक असला तरी काळजामध्ये रुतलेलं

बाप आणि लेकीचं नातं असतेच खूप सुंदर

तळहाताच्या फोडासारखं हळुवारपणे जपलेलं

मनाच्या गाभाऱ्यामध्ये देवाच्या मूर्ती सारखे पुजलेलं

आयुष्याच्या प्रवासात देखील कायम सोबत असलेलं

यशाच्या शिखरावर चढताना कायम पाठ थोपटणारं

अपयशाच्या वाटेवर देखील आपलं मनोबल वाढवणारं

असं असतं नातं बाप आणि मुलीचं

एकमेकांत गुंफलेले अतूट बंधासारखं.....

गौरवी गजानन म्हात्रे

टी.वाय.बी.ए.-मराठी

श्री राम चरित्रातून आपण काय शिकावे?

श्रेया स्वप्निल अधिकारी

एफ.वाय.बी.ए.

रामो राजमणी सदा विजयते

रामं रमेशं भजे ।

रामेणा भिहता निशाचरचमु

रामाय तस्मै नमः ॥

राम..... प्रभू श्रीराम म्हणजे मनुष्य जीवनाच्या गाथेतला मर्यादेचा कळसाध्याय! आणि या रामाचं चरित्र अर्थात हिंदूंचं महाकाव्य रामायण म्हणजे तर प्रेमाची, भक्तीची पराकाष्ठा, पवित्रता, वचनांची परिपूर्ती, निष्ठेची परिसीमा आणि आदर्श जीवन मूल्यांचा अखंड प्रवाहच आहे. त्यामुळे अनन्यसाधारण महत्त्व असलेल्या या रामायणास आजच्याकाळाच्या निकषांवर चूक अथवा बरोबर ठरवणं म्हणजे एकार्थी आपला वेडेपणाच म्हणावा लागेल. हा ... मात्र प्रभू श्रीरामचंद्रांचे गुण आपण काही प्रमाणात जरी अंगीकारण्याचा प्रयत्न केला, तरी आपले जीवन प्रकाशमान होणार यात तिळमात्र शंका नाही.

राम म्हटलं की सर्वप्रथम आपल्या डोळ्यासमोर येतो १४ वर्षांचा वनवास! तसं पाहायला गेलं तर या वनवासाची सुरुवात होते अयोध्येच्या महालातून! दुसऱ्या दिवशी राज्याभिषेक होणार, राम चक्रवर्ती सम्राट होणार, हे निश्चित झालेले असतानाच त्या लग्नबगीच्या वातावरणात पित्याचा आदेश येतो की “राजगादी सोड आणि

वनवासात जा” अन् या आदेशानुसार ताबडतोब राज वस्त्रांचा त्याग करून वल्कले नेसून, माता पित्याचे आशीर्वाद घेऊन राम निघतात!!!, मनात कोणाताही किंतु परंतु आपल्याशिवाय, मनात कोणतीही किल्मिष ठेवल्याशिवाय. आणि मग ज्या वडिलांनी आपलं पालनपोषण केलं, ज्या आईने आपल्याला नऊ महिने गर्भात सांभाळून हे जग दाखवलं, त्यांची चार बोलणेही सहन न करू शकणारी, आपल्या आई-वडिलांच्या मतांचा आदर न करता प्रसंगी त्यांच्यावर हातही उगारणारी आजची स्वैर पिढी पाहिली की श्री रामचंद्रांच्या पितृप्रेमाची, मातृभक्तीची प्रकर्षाने आठवण येते. कदाचित आपल्या सावत्र आईने आपल्या विरोधात निरनिराळी कटकारस्थाने केल्यानंतरही “आमच्या मातोश्रीचे मन स्फटिकासारखे निर्मळ आहे” असं म्हणणाऱ्या शंभूराजांनी देखील श्रीरामांच्याच मातृभक्तीचा आदर्श ठेवला असावा असं वाटून जातं.

रामाचं प्रेम आपल्या तीनही भावांच्या ठायी होतं. मग ते रामांना चौदा वर्षे वनवासात सावलीसारखी सोबत करणारे लक्ष्मण असो वा राजगादीवर भावाच्या पादुका ठेवून स्वतः नगरीबाहेर झोपडीत राहून वनवास भोगत राज्यकारभार पाहणारे भरत असो, हे पाहून असं वाटतं या भावांमधल्या मायेचा एक शतांश भाग जरी आजच्या भावंडांनी अंमलात आणला तर कित्येक कुटुंब विभक्त होण्यापासून वाचतील.

तसं पाहायला गेलं तर आपल्या समाजात सीतामाईची अग्निपरीक्षा, गरोदरपणात तिला वनवासात सोडणं या काही प्रसंगां-संदर्भात विविध मतप्रवाह आहेत. पण तरीही अनेक स्त्रियांचा स्वामी असणं ही अभिमानाची बाब समजली जाण्याच्या काळात आजीवन एक पत्नीव्रताचे पालन करणारे राम कायमच पूजनीय वाटतात. कपडे बदलावे इतक्या सहजतेने जोडीदार बदलणाऱ्या आजच्या सो कॉल्ड आधुनिक पिढीसमोर मर्यादा पुरुषोत्तम राम व सर्वथा सर्वोत्तम सीता हे एक उत्तम आदर्श आहेत.

आपल्या संपूर्ण आयुष्यात रामाने स्त्रियांना कायमच मानाचे स्थान मिळवून दिल्याचे पाहायला मिळतं. मग ती त्यांनी खाल्लेली शबरीची उष्टी बोरे असतो वा आपल्या पदस्पर्शाने अहिल्येची शिळास्वरूपात केलेली मुक्तता असो, राम नेहमीच वंदनीय वाटतात.

राम ज्याप्रमाणे उत्तम पुत्र व पती होते त्याचप्रमाणे ते उत्कृष्ट शिष्यदेखील होते. त्यांची विद्वत्ता, गुरुप्रती असणारी निष्ठा, विनम्रता हे गुण आमच्या पिढीने आचरणात आणण्याचा प्रयत्न केला तर आजही प्रत्येक गुरुंविषयी अपार कृतज्ञता निर्माण होऊन त्यांच्यासोबत एक घट्ट पवित्र नातं तयार होईल... कधीही न तुटणारं!

आमच्या पिढीची समस्या काय आहे माहितीये ? आमच्यात संयमाचा अभाव आहे आणि राम चरित्र अभ्यासताना रघुनाथांचे ते संयमी वागणं मनाला नेहमीच भावतं. आपल्या कार्यावर निष्ठा ठेवून ते काम संयमानं आणि सातत्याने करत राहिलं म्हणजे यश आपलंच असतं ही शिकवण आपल्याला रामचरित्रातून मिळते.

रामायण हे केवळ रामाचं चरित्र नाही तर ते आदर्श राज्यकारभाराचेही उदाहरण आहे. प्रजेच्या हिताकडे लक्ष देणाऱ्या, त्यांची दुःख दूर करणाऱ्या, इतकंच काय तर प्रत्येक पातळीवरील प्रजाजनांच्या मताचा आदर करून त्यानुसार वागणाऱ्या रामांकडूनच आजच्या लोकशाहीची मूल्य प्रेरित झाली आहेत की काय असंही वाटून जातं. इतकेच काय तर, बहामनी काळातही एकनाथ आपल्या भावार्थ रामायणात रामरूपी सद्गुणांनी रावण रुपी दुर्गुणांचा नाश झाला असं म्हणत प्रजेला आशेचा किरण दाखवल्याचे आपल्याला पाहायला मिळते. रामांचं मातृभूमीवरचं प्रेमही आदर्श आहे बरं का ! राम रावण युद्धाच्या समाप्तीनंतर रामायणात एक फार सुंदर श्लोक येतो,

अपि स्वर्णमयी लंका न मे लक्ष्मण रोचते ।
जननी जन्मभूमीश्च स्वर्गादपि गरियसी ।।

यात राम लक्ष्मणांना म्हणतात, की “ही लंका सोन्याची असली तरीही यात मला रुची वाटत नाही, लक्ष्मणा याउलट मला माझी मातृभूमी स्वर्गाहूनही अधिक प्रिय वाटते” हे वाचताना असं वाटतं की मग

प्रासाद येथे भव्य परिमज भारी
आईची झोपडी प्यारी
तिजविण नको राज्य मज प्रियसाचा
वनवास तिच्या जरी वनीचा

असं म्हणणाऱ्या सावरकरांच्या जाज्वल्य राष्ट्र प्रेमाची पाळेमुळे याच प्रभू श्रीरामांच्या जीवनपटात रुजली असावीत.

कसं आहे ना, राम केवळ व्यक्तिमत्व नाही तर तो एक सनातन विचार आहे आणि म्हणूनच तो माझा आहे, तुमचा आहे, आपणा सर्वांचाच आहे. त्यामुळे निव्वळ राम शाकाहारी की मांसाहारी अशा विवादात न पडता आपण रामरूपी विचारांशी एकरूप होऊन आदर्श जीवन जगायची सुरुवात केली, तर अवघा समाज नीतीमंत होईल. आज उभारल्या गेलेल्या भव्य मंदिराच्या भव्य वास्तूच्या रूपाने हे रामचरित्र एक नैतिक आदर्श म्हणून कायमच समाजात भौतिक रूपाने वास करेल. परंतु खरे राम राज्य तेव्हाच येईल जेव्हा आपण सर्व रामांप्रमाणे सत्याच्या मार्गावर चालायची सुरुवात करू.

नाते

तुझ्या माझ्या नात्याला नाव काय देऊ समजेना
खरं सांगते मला तुझ्याशिवाय आता कसंच राहावेना
नाव तुझे ऐकताच खुलते गुलाबाची कळी
दिवस जातो कसाबसा येते आठवण संध्याकाळी
मग्न होते मी पाहता तुला आरशात
तुझे नाव माझ्या प्रत्येक श्वासात
माझ्या चेहऱ्यावरील हास्याचे कारण तू
हीच इच्छा फक्त तू सोबत राहावेस
हट्ट करीन मी पूर्ण ते करशील का ?
तुझ्या ओठांवर माझं नाव पुन्हा एकदा घेशील का ?
गोड आठवणी जमा करून जपलेय मी आपले नाते
दोघेही नीट सांभाळून घेऊ प्रेमाचे पोते
नको ते चंद्र तारे उगाचच फुलांचे पसारे
गाण्यातच शोभती ते काल्पनिक उखाणे
नात्याला मी आपल्या नाव कोणते देऊ
जोपर्यंत सोबत तोपर्यंत एकत्र राहू.....

जानवी मितीन माने
बारावी कला

जिमखान्यातील आठवणी

मयुरेश रविंद्र राऊत

एफ.वाय.बी.ए.

बघता बघता १० वी चे वर्ष संपले. परीक्षेमध्ये उत्तीर्ण होऊन महाविद्यालयात प्रवेश घेतला. या महाविद्यालयाच्या नवीन वातावरणात मला माझ्या दोन जुन्या मित्रांची साथ होती. त्यामुळे मला महाविद्यालयाच्या वातावरणात पटकन मिसळायला मदत झाली. आम्ही तिघेही एकाच गावातले असल्याने एकत्रच कॉलेजला जायला निघालो. कॉलेजला पोहोचल्यावर अनेक नवनवे चेहरे दिसू लागले होते. वर्गात जाऊन बसलो तर नवीन नवीन मुले-मुली वर्गामध्ये येत होती. एक मुलगा आला. तो आमच्या शाळेतला तर होता पण आमच्या वर्गातला नव्हता, त्यामुळे त्याच्याशी कधी जास्त बोलणं झालं नव्हतं. पण आता कॉलेजला आल्यानंतर आम्ही सगळे एकाच वर्गात बसू लागलो होतो. मी त्याच्याशी बोलायला गेलो, त्याचं नाव विचारलं आणि आमच्यात बोलणं सुरू झालं. आमचे अकरावीचे वर्ष जेव्हा सुरू झालं, तेव्हा कोविड १९ चा प्रादुर्भाव असला तरीही सगळं हळूहळू सुरू होत होतं. कॉलेजमध्ये सुध्दा फक्त एक दिवसाआड लेक्चर्स होत होते. त्यामुळे अकरावीला असताना कॉलेजमध्ये मित्रांसोबत लेक्चर आणि गप्पा सोडून बाकी काहीच मज्जा करता आली नाही. त्यामुळे त्या वर्षात मित्रांसोबत बाहेर खायला जाणं, समुद्रावर फिरणं, पिकचरला जाणं हेच करता यायचं. जसे दिवस सरू लागले तसे अनेक नवनवीन मित्र तयार होत गेले आणि अकरावीचं वर्ष देखील संपलं.

आदल्याच वर्षी अनेक मित्र तयार झाल्याने बारावीच्या वर्षामध्ये एकटेपणा अजिबात वाटला नाही. त्यावर्षी लॉकडाऊन संपून सगळं सुरळीत झालं होतं. कॉलेजमध्ये सुध्दा कॅन्टीन, जिमखाना, लायब्ररी नव्याने सुरू झाली होती. कॅन्टीनमध्ये जाऊन खाऊ खाण्यात खूप मजा यायची. पण जिमखाना म्हणजे काय आहे ? तिथे काय काय असतं ? हे जाणून घेण्याची मला फार उत्सुकता होती. मी एकदा माझ्या सगळ्या मित्रांना सांगितलं की मला

जिमखान्यात जायचं आहे. आणि आम्ही सगळ्यांनी मिळून ठरवलं की, आज जाऊन बघूयाच... हा जिमखाना म्हणजे नक्की आहे तरी काय ? आमचे रोजचे लेक्चर्स आटपून आम्ही जिमखान्याच्या जवळ गेलो. आतमध्ये अनेक मुले काहीतरी करताना दिसली. आम्ही उत्सुकतेने आत गेलो. आणि तिथे गेल्यागेल्याच समजलं की जिमखाना म्हणजे नक्की काय आहे ! तिथे बसून अनेक खेळ खेळता येतात हे आम्हाला समजलं. आणि लगेच आम्ही मित्रांनी तिथे एकत्र बसून कॅरम खेळला. त्यानंतर उरलेलं लेक्चर आटोपून आम्ही घरी निघालो.

दुसऱ्या दिवशी कॉलेजला लवकर पोहोचलो होतो. मग वेळ होता म्हणून आम्ही जिमखान्यात जाऊन बसलो. नंतर आमचे मित्रही तिथे येऊन बसले. आणि मग आम्ही सर्वजण गप्पा मारत, खेळ खेळत तिकडे वेळ घालवू लागलो. सुरुवातीला दोन लेक्चरच्या मध्ये असणाऱ्या वेळात आणि नंतर एकेक लेक्चर बुडवून आम्ही जिमखान्यात बसू लागलो. तिथे बसून आम्ही मस्ती करायचो, एकमेकांना खूप चिडवायचो. आम्ही तिथे रोजच जायचो म्हणून तिथे येणाऱ्या नवीन मुलांशीसुध्दा आमची ओळख होत गेली. काही काही तर शाळेतले जुने मित्र तिथे भेटले आणि जुनी मैत्री, तेव्हाची मजामस्ती आठवली. जशी आमची इतर मित्रांसोबत गट्टी जमली तशीच आमची जिमखान्यामधल्या मॅडम सोबतदेखील ओळख वाढत गेली. त्यांचा आम्हा सर्वांवर विश्वास होता. आम्हीसुध्दा त्यांच्या सुचनांचे पालन करायचो. त्यापण आमच्याशी बोलता बोलता आम्हाला समजावून सांगायच्या. कधी कधी आमचं काही चुकलं तर हक्काने ओरडायच्या. पण त्या ओरडण्यातसुध्दा एक वेगळीच मजा होती !

अशीच धमाल करत करत त्या जिमखान्यासोबत आमचे कधी इतकं घट्ट नातं तयार झालं ते आमचं आम्हालाच समजलं नाही.

नंतर नंतर तर आम्ही संपूर्ण दिवसभरातून एखादच लेक्चर करायचो आणि पूर्ण दिवस जिमखान्यात घालवायचो. जिमखान्यामुळे माझी अनेक मुलांशी मैत्री झाली. वेगवेगळे खेळ खेळता आले. टेबल टेनिस, कॅरम, बुद्धिबळ हे खेळ शिकता आले. टेबल टेनिसच्या स्पर्धामध्ये कॉलेजचे प्रतिनिधित्व करता आले. काही स्पर्धामध्ये जिंकलो, तर काही ठिकाणी हरलो. पण प्रत्येक स्पर्धा मला काही ना काही तरी शिकवत होती, प्रत्येक वेळी नवा अनुभव देत होती. कॉलेजच्या कॅम्पसमध्ये माझ्या सगळ्यात जास्त आठवणी या जिमखान्यातीलच आहेत.

या जिमखान्यात जाऊ लागण्याचा माझा प्रवास मजेशीरच होता. आधी मोकळ्या वेळेत, नंतर एक लेक्चर बुडवून, नंतर दोन लेक्चर बुडवून मी जिमखान्यात जायचो. त्यानंतर तर मधल्या सुट्टीनंतरच लेक्चरला बसायचो. नंतर नंतर तर कॉलेजला गेलो की

आम्ही जिमखान्यातच असायचो. शाळेसारखी इथे पण शिक्षकांबद्दल आमच्या मनात भिती होती म्हणून अधून मधून लेक्चरला सुद्धा बसावं लागायचं. इतर मुलं कंटाळा आला की जिमखान्यात येऊन बसायची. पण आम्ही मात्र कंटाळा आला की वर्गात लेक्चरला जायचो. जिमखाना हा आमचा अड्डा बनला होता. सगळे मिळून आम्ही तिथे खेळायचो, मजा करायचो, एकमेकांसोबत पैज लावायचो, भांडायचो, एकमेकांना चिडवून मस्ती करायचो. तिथेच बसून आम्ही आयुष्यात पुढे काय करायचं आहे हे बोललो, मित्रांची मस्करी केली, त्यांच्यावर हक्काने राग काढला, आपल्याला येणारा खेळ मित्राला शिकवला. या जिमखान्यामुळे आमची मैत्री खूप घट्ट झाली. भविष्यात जेव्हा आम्हाला आमचे कॉलेजमधले दिवस आठवतील तेव्हा या जिमखान्यातील आठवणी आमच्या डोळ्यांतून पाणी काढतील हे नक्की!!!

बाया...

बाया
वाहन चालवायला शिकल्या
अन् सुसाट वेगाने धावायला लागल्या
त्या मस्त
छानपैकी नटतात
ओठ रंगवतात
जुल्फे हवेवर उडवतात
शॉर्ट, जीन्सही घालतात
हल्ली म्हणे
बाया ऐकत नाही कुणाचंच
आरक्षण, संरक्षण घेतात
मोर्चा, आंदोलन, निषेध
अन्काय काय करतात
आपल्या हक्कासाठी बेभान होतात
बाया सुसाट धावतात
बाया वाचतात विद्रोह
बाया लिहतात बंड
बाया नाचतात, घाबरवतात
बाया गातात समता, समानता
बाया सांभाळतात घर
तितक्याच जबाबदारीने

आता बाया

डोक्याला शॉट मारून घेत नाहीत
अलगद आपली दुःख
भरून ठेवतात
साखरेच्या बरणीत
पिठाच्या डब्यात
आणि
गाडीच्या डिकीत सुद्धा
बाया सहन करतात
त्या उध्वस्त होतात
पुन्हा नव्याने डाव मांडतात
जगण्याचा
लढण्याचा
बाया बिनधास्त होताहेत
मित्र मैत्रिणींशी मोकळं बोलताहेत
त्या प्रेम करतात
हव्या त्या व्यक्तीवर
एका चिमणीला सुध्दा
मनसोक्त पंख फडफड करता येतात
मग बायांना का नाही.....

शालिनी आचार्य
एम.ए., मराठी

‘स्वातंत्र्य’ - गोष्ट एका कविताची

अंकिता उल्हास भाटे

एफ.वाय.बी.ए.

सकाळच्या सहाच्या ठोक्याला घड्याळाच्या टोलावर तिचे डोळे उघडले. डोळ्यावर झोप असतानासुद्धा करण्याची कामे डोळ्यासमोर दिसत असल्याने ती ताडकन उठली स्वतःचे अंथरुण पांघरुण आवरून स्वयंपाक घरात गेली. सर्वजण उठल्यावर चहा नाश्ता विचारतील त्याची खात्री तिला होतीच. त्यात तिच्या सासूबाई जुन्या शिस्तीत वाढलेल्या, वावरलेल्या त्यामुळे घरात त्यांच्या मनाप्रमाणे वागणे तिला बंधनकारक होते. दुधवाला नुकताच दूध घालून परतला होता. स्वयंपाक घरातून बाहेर येऊन पिशवीतील दुधाच्या पिशव्या आत नेऊन तापवायला ठेवलं. दूध गरम होईपर्यंत नाशत्याला काय करावे ह्या विचारात ‘साधे पोहेच करूया’ असं ठरवून पोह्याची तयारी सुरू केली. कांदा, कोथिंबीर, मिरची चिरून होईपर्यंत एका बाजूल चहाचे आधण ठेवून ते सुद्धा उकळलंच होत. चहा उकळेपर्यंत हाक आली.

“कविता, झाला का ग चहा ?”

कविताने देखील ‘हो, झालाय आई’ असे म्हणून चहाचा कप सासूबाईच्या हातात नेऊन दिला. तोच सासरेबुवा देखील उठले. अजून एक कप घेऊन ती बाहेर गेली.

घरात सासू-सासरे असल्यामुळे घरात जुन्या पध्दतीनेच सारं घडत असे. सासूबाई देवपूजा होईपर्यंत काही खात नाहीत. त्यामुळे आधी अंधोळ मग देवपूजा आणि मग नाश्ता त्यासाठी सकाळच्या वेळात कविताची गडबडच असते. सगळी कामे कशी आवरायची ते पण कमी वेळात हा विचार करत असताना सातचा टोल पडला आणि कविता म्हणाली,

“अग बाई मुलं अजून झोपलीच आहेत की”

त्यावर सासूबाई म्हणाल्या की, “अग, आज तर रविवार आहे सुट्टीचा वार आहे. झोपूदे जास्त वेळ रोहनला. पण एक कर गार्गीला लवकर उठव कामं आहेत खूपच” कविताला सासूबाईंना नकार देता येत नव्हता. कारण तिचा स्वभावच नव्हता. आपल्या मुलीला सुट्टीच्या वारी लवकर उठवताना तिला थोडा त्रास होत होता पण तीने गार्गीला उठवलं आणि गार्गी तिचं आवरते आहे हे बघून कविता स्वयंपाक घरात नाश्ता बनवण्यासाठी गेली.

नाश्ता होताच तिने सासूबाईंना सांगितलं त्यावर त्या तिला म्हणाल्या “आपण नाश्ता करू पण रोहन आणि ओमकारला उठायला उशीर होईल. त्यांच्यासाठी नंतर गरम-गरम नाश्ता बनव” असे म्हणून सासूबाई आणि सासरेबुवांचा नाश्ता झाल्यावर गार्गी

आणि कविताने नाश्ता केला. घरातील सकाळच्या वेळातील कामे आटोपून कविता खोलीत गेली. तो पर्यंत सकाळचे ९ वाजले होते. तिने ओमकारला ‘अहो, उठा! असे म्हणत उठवले आणि तसेच रोहन, बाळा उठ’ असं म्हणत उठवलं सासूबाईंच्या सांगण्याप्रमाणे दोघांसाठी गरमागरम पोहे बनवून त्यांना चहा नाश्ता दिला. त्याचे आवरेपर्यंत तिने घरातील केरकचरा, लादी पुसणे, कपडे धुणे, घरातील पसारा आवरणे अशी अनेक कामे केली. नंतर तिने मुलांना व घरातील सदस्यांना दुपारी जेवणासाठी काय करू असे विचारले तर सासूबाई म्हणाल्या रोहनच्या आवडीचे कर सर्वकाही. त्यावर कविता म्हणाली आई ते मी करतेच त्याबरोबर गार्गीला आवडतात ते गुलाबजाम देखील बनवू का? त्यावर आई ‘नको घरात बाकीच्यांना आवडत नाहीत नको’ असे म्हणून त्यांनी सरळ सरळ नकार दिला. कविता स्वयंपाक घरात जाऊन रोहनच्या आवडीच्या पदार्थांची तयारी करत होती. तर बाहेर मुलं काही तरी खेळूया असे म्हणत होती. त्याचा हा आवाड सासूबाईंनी ऐकला आणि गार्गीला म्हणाल्या जा काम कर काही तरी दिवस रात्र खेळत असते नुसती. गार्गी पळतच आत आली आणि आईला कामात मदत करत होती. गार्गी घरात लहान त्यामुळे स्वयंपाक घरात छोटी छोटी कामे करत. आईला शाळेतल्या गंमतीजमती सांगत होती. दुपारचे जेवण झाल्यावर सर्वजण विश्रांती घेत होते. परंतु कविता मात्र मुलांचा अभ्यास घेत बसली होती. तेव्हा तिला समजले की मुलांच्या शाळेची सहल जाणार आहे. त्या सहलीला जाण्याची मुलांची इच्छा होती. तिने ओमकारला सांगितले आपण मुलांना सहलीला पाठवू त्यांना तिथे जाऊन खूप काही शिकायला मिळेल, खूप मज्जामस्ती करायला मिळेल. ओमकारलासुद्धा असेच वाटत असते पण तो कविताला म्हणतो; “अगं, आई एकवेळ रोहनला जाण्याची परवानगी देईल पण गार्गीला देईल असं वाटत नाही.” त्यावर कविता ओमकारला म्हणाली, “अहो, तुम्ही सांगा ना आईना गार्गीलासुद्धा जाऊ दे असं” ओमकार म्हणाला, “माझी इच्छा आहे गं तिने तिथे जावं, मज्जा करावी पण आई काय म्हणेल काय माहिती ?”

ओमकार आणि कविताला सहलीबद्दल सांगून मुले तर केव्हाच झोपली नंतर ते दोघं एकमेकाशी गप्पा मारत बसले होते. दोघांनाही आई मुलांमध्ये थोडा-फार भेदभाव करतात ते माहिती होतं आणि दोघांनाही ते पटत नव्हतं. पण दोघेही आईला काही बोलू शकत नव्हते. त्यांच्या गप्पा चालू होत्याच शेवटी वेळ बघून आज कविताने ओमकारला सांगितले की आई मुलांमध्ये खूपच भेदभाव करतात.

त्यावर ओमकारने कविताला समजावले की आई-बाबा जुन्या रुढी-परंपरात लहानाचे मोठे झाले आहेत. आणि आपण थोड्या आधुनिक जगात मोठे झालो त्यांच्या आणि आपल्या विचारात फरक असणारच ना. त्यावर कविता “हो” म्हणाली आणि गप्प राहिली. त्यावर ओमकार तिला म्हणाला “अग फक्त थोडेच दिवस तुला तर माहिती आहेच की आईला शहरात राहायला आवडत नाही. तिला तिचं गावं, गावाकडचं घर, तिथली माणसं आवडतात. गावाकडच्या घराचं काम पूर्ण झालं की जातीलच की दोघे गावाला राहायला. आता तर काम पूर्ण होतच आलंय, एक महिना फक्त. ते झालं की तुला जसं हवं तसं वागता येईल. तुला तुझ्या मनाप्रमाणे नोकरी करता येईल. मुलांना हवं तिथं हवं तेव्हा जाता येईल. रोहनप्रमाणे गार्गीच्या आवडीचं जेवण करता येईल. एवढे दिवस सहन केलस ना तसच काही दिवस काही बोलू नको. कविताला ओमकारचे बोलणे पटते. ती हो बोलून पुढच्या कामाला लागली. पण तरी तिने सांगितलेले ऐकून ओमकार आईला मुलांना सहलीला पाठवण्याबद्दल सांगतो. आई आधी गार्गीला सहलीला पाठवण्यासाठी नकार देते पण ओमकार आईला खूप समजावतो तर आई तयार होते आईने गार्गीला सहलीला जाण्यासाठी दिलेल्या परवानगी बद्दल ओमकार कविताला सांगतो.

परवानगी मिळणार नाही मग गार्गीला कसं समजावयाचं ह्या विचारात कविता कपड्यांच्या घड्या घालत बसली होती. तेवढ्यात ओमकार कविताला परवानगी मिळाली आहे अशी बातमी सांगतो, तेव्हा कविताच्या चेहऱ्यावर आनंद पसरला. ती आणि ओमकार मुलांना सहलीला जाण्याची परवानगी देतात. मुलं देखील खूश झाली. सहल जाण्यासाठी चार पाच दिवस होते. मुलांचा आनंद, उत्साह खूप होता. कविता त्यांना सहलीला डब्यात काय सुका खाऊ देता येईल याचा विचार करत अनेक पदार्थ बनवते. उद्या सहलीचा दिवस म्हणून मुलं लवकर झोपतात. कविता मुलांच्या बॅगा भरून ठेवते. सकाळी मुलांना रोजच्यापेक्षा लवकर उठवून तयार करते. शाळेतून सहल जात असल्यामुळे मुलांना लवकर शाळेत सोडण्यासाठी कविता आणि ओमकार दोघेही जातात. मुलं कविता आणि ओमकारचा निरोप घेऊन बसमध्ये बसून सहलीला जातात. पण मुलांच्या सहलीच्या निमित्ताने आज कविता खूप महिन्यांना घराबाहेर निघाली होती. तिला देखील बाहेर आल्याचा आनंद झाला होता. पण मन मात्र मुलांची काळजी करत असतं. घरी पोहोचताच कविता घरच्या कामाला लागली आणि तेवढ्यात गावाकडून फोन येतो आणि हा आलेला फोन कवितासाठी फार आनंद घेऊन येतो. गावाकडच्या घराचं काम पूर्ण झालं आहे.

सासरेबुवा ही बातमी सर्वांना सांगतात आणि सासूबाई त्यांना म्हणतात “अहो ऐकलंत का आता आपण गावी जाऊया

आपल्या घरी.” त्यावर सासरे म्हणतात, “बरोबर कमल आता गावची आठवण फार येते आहे. आता तिथेच जाऊ आपण राहायला.” ओमकारला दोघेजण सांगतात “ओमकार आम्ही आता उद्याच गावाला जायला निघतो. तू आमच्या जाण्याची व्यवस्था कर” आणि कविताला आवाज देऊन “बॅग भरायला घे” असे सांगतात. ओमकार आणि कविता दोघांनाही मनातून थोडा आनंद झाला असतो. गावाला जाण्याची सर्व व्यवस्था होते. सामान भरून तयार असते. दुसऱ्या दिवशी कविता आणि ओमकार आई-बाबांना निरोप देऊन येतात. दोघांच्या मनाला आता मोकळेपणाची जाणीव होते. कोणतीही बंधने नव्हती खास करून कवितावर. आता तिला जे हवं ते ती करू शकणार होती. मुलांची सहल दोन दिवसांची असल्यामुळे मुलं देखील घरी येणार होती. त्यांना ओमकार जाऊन घेऊन आला. त्यांनी केलेली मज्जा मस्ती रोहन आणि गार्गी आपल्या आई-बाबांना सांगण्यासाठी आतूर होते घरात पाऊल टाकताच त्यांनी सांगायला सुरुवात केली. त्यांना घरी आल्यावर आजी-आजोबा गावाला गेल्याचे कळते. गार्गीला सुद्धा कोणते बंधन नसल्यासारखे वाटत होते. सहलीच्या गंमती जमती ऐकत जेवण झाले आणि जेवताना कविताने ओमकारला विचारले “आता मी नोकरी करू शकते ना” त्यावर ओमकार देखील तिला “हो कर” असे म्हणाला.

कविता आता स्वातंत्र्य अनुभवत होती. कोणतीही बंधने तिच्यावर लादली गेली नव्हती. तिला एका कंपनीमध्ये चांगली नोकरी मिळते. मुळात ती नोकरी तिच्या पसंतीची असते. ती घरचे काम आणि मुलांचा अभ्यास सर्व सांभाळून ऑफिसचे काम वेळेवर करते. कोणत्याही कामात टाळाटाळ न करता सर्व कामे करते. तिला मिळालेले हे स्वातंत्र्य तिला फार आनंददायी ठरते. इतके दिवस ती ह्या स्वातंत्र्यापासून वंचित होती. परंतु आता ती स्वातंत्र्य अनुभवत होती. स्वतःला वेळ देत होती. कुटुंबाला वेळ देऊन सर्व काही करत होती. स्वातंत्र्याचा आनंद घेत होती. इतके दिवस, ती ज्या बंधनात होती ती कोणतीच बंधने आता तिच्या सोबत नव्हती. आता ती तिच्या मनाप्रमाणे वागू, बोलू शकत होती. पण ह्या मिळालेल्या स्वातंत्र्यामुळे तिच्या स्वभावात, वागण्याबोलण्यात काहीच बदल झाला नव्हता. ती आधी प्रमाणेच मायेने, प्रेमाने, आपुलकीने सर्वांचे सर्वकाही करत होती आणि असेच करत ती नोकरीचे काम वेळेवर कधी वेळेच्या आधी करून देत होती. म्हणून तिला अनेक अनेक गोष्टींमुळे प्रमोशन मिळत जाऊन ती कंपनीत उच्च पदावर पोहोचली.

वनस्पती उद्याने... नव्हे नैसर्गिक सौंदर्यस्थळे!

डॉ. मिनल अ. पाटील

सहाय्यक प्राध्यापक, वनस्पती शास्त्र विभाग

निळ्या आकाशाच्या छताखाली
हिरवेगार गालिचे..
अनेकरंगी पानांच्या रचना
त्या मध्ये रंगीबेरंगी फुलांचे ताटवे...

दुतर्फा दिमाखदार झाडे
सजली काही वृक्षांचे वानसे
लेवूनी फुलांचे घोस
काही लगडले शेंगा फळांनी.

वेढल्या कमानी वेलींनी
नेचे, आणि निवडुंगाच्या जाती
वार्षिक न बहवार्षिक
तर काही ऋतुधार्जिण्या

स्थानिक, देशी न परदेशी
काही तळ्यात काही मळ्यात
रंग, सुगंध व स्वरांची ही दुनिया
साऱ्यांचा मिलाफ या उद्यानात

शब्दात सामावून न घेता येणारं आणि कवितेच्या ओळींमध्ये गुंफता न येणारं हे वर्णन एका वनस्पती उद्यानाचं आहे. विविध प्रकारच्या वनस्पतींची आकर्षक पध्दतीने केलेली लागवड, देखभाल व संवर्धन म्हणजे वनस्पती उद्यान म्हणता येईल. वनस्पती शास्त्र किंवा बॉटनीच्या विद्यार्थ्यांसाठी हे एक अभ्यास अथवा संशोधनाचं केंद्र असलं तरी ही सर्व वनस्पती उद्याने खऱ्या अर्थाने नैसर्गिक सौंदर्यस्थळे आहेत. संपूर्ण देशातील विविध पर्यावरणीय प्रदेशांमध्ये अनेक वनस्पती उद्याने आहेत. त्यापैकी काही उद्यानांना भेट देण्याची संधी मला मिळाली. शतकानुशतके जुन्या असलेल्या या उद्यानांबाबत थोडफार माहिती देण्याचा एक प्रयत्न मी करीत आहे.

वनस्पती उद्यानात विशिष्ट प्रकारच्या वनस्पतींचा संग्रह असतो; विषुववृत्तीय वनस्पती, पर्वतीय क्षेत्रातील वनस्पती, अगदीच अनोख्या किंवा विदेशी वनस्पती त्यांत असू शकतात. या उद्यानांतून हरितगृहे म्हणजेच सावलीत वाढणाऱ्या वनस्पतींसाठी छायागृहे असतात. याशिवाय वनस्पतींचे प्रत्यक्ष दर्शन, शुष्क वनस्पतिसंग्रह, चित्रलेखन, वनस्पतीसंबंधी ग्रंथसंग्रह येथे उपलब्ध असतात. शिक्षण आणि प्रशिक्षण हे वनस्पती उद्यानांचे उद्दिष्ट असून सामान्य लोक, वनस्पती उद्यान या विषयाचा अभ्यास करणारे विद्यार्थी आणि इतर यांच्यापर्यंत वनस्पतींचे महत्त्व पोहोचवण्याचे कार्य वनस्पती उद्याने करतात.

केंद्र सरकार, राज्य सरकार, वन विभाग, उद्यान व कृषी विभाग, महानगरपालिका, विद्यापीठे यांच्यामार्फत या उद्यानांची उभारणी व देखभाल केली जाते. वनस्पतीविज्ञानाच्या अभ्यासासाठी तेथे विद्यार्थ्यांच्या सहली आयोजित केल्या जातात. त्यामुळे प्रत्यक्ष वनस्पती, तसेच विलुप्त आणि विशेष वनस्पतींचा संग्रह विद्यार्थ्यांना पाहता येतात. विद्यार्थ्यांना वनस्पतीसंबंधी चित्रफिती दाखवणे, वनस्पतींच्या वर्गीकरणासंबंधी माहिती देणे, वनस्पतींच्या संशोधनासंबंधी माहिती देणे, वनस्पतींचे संवर्धन तसेच संग्रह करणे आणि प्रदर्शने भरवणे असे काही उपक्रम वनस्पती उद्याने राबवतात.

ह्या उद्यानांचा इतिहास पाहिला तर सोळाव्या शतकात इटलीतील विद्यापीठांनी वैद्यक विभागाला वनस्पतींची ओळख व उपयोग सांगण्यासाठी वनस्पतितज्ज्ञांची नेमणूक केली, तेव्हा वनस्पती उद्यानाची संकल्पना उदयास आली. त्या काळात औषधी वनस्पतींची ओळख करणे गरजेचे होते. आधुनिक वनस्पती उद्याने भव्य आणि आकर्षक आहेत.

जगातील सुमारे १५० देशात साधारणतः ३,००० वनस्पती उद्याने, लताकुंज आणि वृक्षालये आहेत. ती सर्व उद्याने समशीतोष्ण प्रदेशांत आहेत. त्यांच्यात सुमारे १,१५,००० जातींच्या साधारणतः ५० लाख वनस्पती संरक्षित व लागवडीखाली आहेत. येथील वनस्पतिसंग्रहालयात सुमारे १ अब्ज ४२ कोटी शुष्क वनस्पती नमुने (हर्बेरियम) आहेत आणि सुमारे ६१ लाख ३ हजार वनस्पतींच्या जातींच्या नोंदी आहेत. सुमारे ३,००० वनस्पती उद्यानांपैकी साधारणतः ५५० उद्याने पश्चिम युरोपात, ३५० उत्तर अमेरिकेत, २०० पूर्व व दक्षिण आशियात असून चीनमध्ये सर्वाधिक उद्याने आहेत. दक्षिण-पूर्व आशियातील बहुतांशी वनस्पती उद्याने भारतात असून त्यांची संख्या एकंदर १२२ आहे. मागील ३० वर्षांत वनस्पती उद्यानांमध्ये मोठी सुधारणा झाली आहे. इंटरनॅशनल युनियन ऑफ कॉन्झर्व्हेशन ऑफ नेचर (आययुसीएन) या संस्थेने विलुप्तप्राय वनस्पतींचे पुनरुज्जीवन करण्यासाठी प्रोत्साहन दिल्यामुळे वनस्पतींच्या संवर्धन चळवळीला वेग आला आहे. वनस्पती उद्याने वैज्ञानिक संस्था म्हणून कार्य करीत असून अशा उद्यानांतून वनस्पती आणि त्यांसंबंधीच्या वैज्ञानिक माहितीचा प्रसार केला जात आहे. वनस्पतींच्या जातींची वृद्धी आणि समृद्धी, संरक्षण, संवर्धन आणि जतन हे वनस्पती उद्यानांचे वैशिष्ट्य आहे.

वनस्पती उद्यानात विविध वनस्पती पुढील प्रकारे संग्रहीत करतात. : (१) भौगोलिक स्थितीनुसार स्थानिक वनस्पती वाढवल्या जातात.

(२) वर्गीकरण पद्धतीनुसार वनस्पती वाढवल्या जातात. जसे, काही उद्यानांमध्ये विशिष्ट वनस्पतींचे संवर्धन केले जाते. उदा., नेचे वर्गातील वनस्पती किंवा पाम अथवा नारळ कुळातील वनस्पती. यामागील उद्देश असा की, वनस्पती विज्ञानाच्या विद्यार्थ्यांना शिकवता येते, संशोधन करता येते किंवा या वनस्पतींच्या संवर्धनासंबंधी प्रशिक्षण देता येते. तसेच सर्वसामान्यांना माहिती देण्यासाठी वनस्पतींचे प्रदर्शन करता येते.

(३) विशिष्ट विषयाशी संबंधित वनस्पती वाढवल्या जातात. उदा., एक विषय किंवा मध्यवर्ती कल्पना मानून ठराविक वनस्पतींची लागवड करतात. उदा., ऑर्किड, गुलाब, न्होडोडेड्रॉन, बांबू, मसाल्याची पिके, उंच पर्वतीय भागात वाढणाऱ्या वनस्पती, जलीय वनस्पती इत्यादी. अशा उद्यानांमध्ये वनस्पतींच्या प्रजाती, त्यांचे औषधी व आर्थिक महत्त्व, वनस्पतींचा अधिवास इ. बाबींचा अभ्यास केला जातो.

अनेक प्रगत देशांत तसेच प्रगतीशील देशांत वनस्पती उद्यानांचे स्वरूप पालटलेले दिसून येते. वनस्पती उद्यानांची सुरुवात औषधी वनस्पतींची लागवड करण्याच्या उद्देशाने झाली. तरी त्यामध्ये काळानुसार नवनवीन संकल्पना राबवून बदल केले गेले आहेत. भविष्यातील वनस्पती उद्याने ही वनस्पतींचे संवर्धन, संरक्षण, शिक्षण आणि संशोधन यांकरिता प्रमुख केंद्र असतील, हे पाहिले जात आहे. अशा उद्यानांतून वातावरण बदलाचे दुष्परिणाम आणि बदलणाऱ्या वातावरणात वनस्पती संवर्धन कसे करावे, याचेही मार्गदर्शन केले जात आहे.

वनस्पती उद्याने ही निसर्गातील विलुप्तप्राय वनस्पतींचे संवर्धन करणे, नैसर्गिक अधिवासाची अवनती कशी थांबवता येईल किंवा पुनःस्थापित करता येईल याचा अभ्यास करणे, यासाठी प्रयत्नशील असतात. अशा उद्यानांतून वेगवेगळ्या वनस्पतींच्या जातींचा संग्रह असल्याने एका प्रकारे जाती विविधता शिकवली जाते. काही उद्यानांतून वनस्पतींच्या बिया (सीड बँक) जतन केल्या जात असल्याने जैवविविधता सुरक्षित ठेवण्याच्या प्रयत्न केला जातो. तसेच वनस्पतींची संरचना, वर्गीकरण, अनुवंशिकता, उपयुक्तता, विपरीत परिस्थितीत टिकून राहणाऱ्या जाती, पर्यावरण बदलाला अनुकूल प्रतिसाद देणाऱ्या जाती इत्यादीसंबंधी संशोधन आणि विकास यासाठी कार्यक्रम आखले जातात.

१९५४ साली इंटरनॅशनल असोसिएशन ऑफ बोटॅनिक गार्डन (आयएबीजी) ही संस्था अस्तित्वात आली असून ती इंटरनॅशनल युनियन ऑफ बायलॉजिकल सायन्सेस (आयबीएस) आणि बोटॅनिक गार्डन्स कॉन्झर्व्हेशन इंटरनॅशनल (बीजीसीआय) या दोन संस्थांशी संलग्न आहे. बीजीसीआय या संस्थेचे एकूण ७०० सदस्य असून ही संस्था वनस्पती संवर्धनासाठी सर्व प्रकारचे

सहकार्य करते.

जगातील पहिले वनस्पती उद्यान इटली येथे पिसा येथे असून त्याची स्थापना ल्यूका घिनी यानी १५४३ साली केली. लंडन येथील क्यू रॉयल बोटॅनिकल गार्डन हे जगातील मोठे वनस्पती उद्यान (क्षेत्रफळ सु. ३२० एकर) असून तेथील वनस्पतिसंग्रहात सु. २७,००० जाती व ३ लाख वनस्पती आहेत. येथील हरितगृह सु. १८ मी. उंच आणि सु. २०० मी. लांब असून तेथे उष्ण प्रदेशातील वनस्पती वाढवल्या जातात. तेथील 'अल्पाइन हाऊस' ही इमारत पर्यटकांचे आकर्षण असून ती पर्यावरणस्नेही आहे. तिच्यात थंड प्रदेशातील वनस्पती वाढवल्या जातात. इमारत थंड ठेवण्यासाठी कोणतीही थंडावा यंत्रणा न वापरता इमारतीच्या तळघरात पाण्याच्या नळांवाटे पाणी खेळते ठेवतात. त्यामुळे इमारतीचे तापमान कायम राहते. सध्या ओमानमधील मस्कत येथे विकसित होत असलेले वनस्पती उद्यान जगातील सर्वात मोठे वनस्पती उद्यान असेल, असे मानतात. तेथे काचगृहात मेघ वन (क्लाऊड फॉरेस्ट) निर्माण केले जाणार आहे. सुमारे १,००० एकरावर हे उद्यान वसेलेले असून तेथील स्थानिक वनस्पतींचे संवर्धन आणि जतन करण्याची त्यांची योजना आखली आहे.

भारतातील वनस्पती उद्यानांद्वारे अनेक वैशिष्ट्यपूर्ण कार्यक्रम केले जातात. भारतातील काही वैशिष्ट्यपूर्ण वनस्पती उद्याने :

(१) आचार्य जगदीश चंद्र बोस इंडियन बोटॅनिकल गार्डन, कोलकाता : १७८७ साली स्थापन झालेले हे आशिया खंडातील सर्वात मोठे वनस्पती उद्यान आहे. याचे पहिले नाव रॉयल बोटॅनिकल गार्डन असून १९४७साली याचे नाव इंडियन बोटॅनिकल गार्डन असे करण्यात आले तर २४ जून २००९ रोजी याचे नामकरण आचार्य जगदीश चंद्र बोस इंडियन बोटॅनिकल गार्डन असे करण्यात आले. ईस्ट इंडिया कंपनीचा आर्मी ऑफिसर क्लोनल रॉबर्ट किड यांनी या

उद्यानाची स्थापना केली. हे उद्यान सिबपूर येथे हुगळी नदीच्या तीरावर वसले आहे. याचे क्षेत्रफळ अंदाजे १०० हेक्टर असून १३७७ वनस्पतींच्या प्रजातींच्या एकूण १५००० झाडांची लागवड येथे केलेली आहे. या उद्यानाचे एकूण २५ विभाग असून एकमेकांशी जोडलेले २४ तलाव या ठिकाणी आहेत. या तलावांतून अनेक जलवर्गीय वनस्पती वाढताना दिसतात. सर्वात मोठा पानाचा घेर असलेले पदमकमल याच तलावात आढळते. वैशिष्ट्यपूर्ण असे जगातील सर्वात मोठे वडाचे झाड याच उद्यानात आहे. याचा परीघ साधारणतः ३३० मीटर असून ३५०० च्या वर पारंब्यांपासून तयार झालेले उपवृक्ष आहेत. चार काचगृहे, पाच पादपगृहे आणि दोन खास निवडूंग जतनगृहे येथे असून प्रयोगशाळा आणि ग्रंथालयाची सोयही आहे. ग्रंथसंख्या सुमारे ३० हजार आहे. उद्यानविज्ञान, पुष्पसंवर्धन, परागविज्ञान, वनस्पतींचे शरीरक्रियाविज्ञान, जीवरसायनशास्त्र, वर्गीकरणविज्ञान इ. विषयांवर येथे संशोधन करण्यात येते. १९६२ पासून ह्या उद्यानाचे व्यवस्थापन भारतीय वनस्पतीवैज्ञानिक सर्वेक्षण संस्था (बोटॅनिकल सर्व्हे ऑफ इंडिया) या केंद्रीय संस्थेकडून करण्यात येत आहे. व्यापारीदृष्ट्या भारतातील विशेषतः कलकत्ता प्रदेशातील महत्वाच्या वनस्पतींचा शोध घेणे व संवर्धन करणे हा या उद्यानाच्या उभारणीमागे प्रमुख उद्देश होता. यामधूनच चहा, सिंकोना, महागोनी, रबर या झाडांची प्रथम लागवड या उद्यानातून करण्यात आली. या व्यतिरिक्त ईस्ट इंडिया कंपनीस व्यापार व निर्यात करण्यास उपयुक्त अशा दालचिनी, वेलची, कॉफी, कापूस, नीळ, जायफळ, मिरी, लवंग, ऊस, बटाटा, साग, सॅगो इत्यादी मसाला पिके व प्रमुख पिकांची लागवड व संवर्धन याच उद्यानातून करण्यात आले. या उद्यानास भेट देणे म्हणजे वनस्पतींचा चालता बोलता इतिहास उलगडणे व विविध वनस्पतींचा शोध घेण्यासारखे आहे.

(२) लाईड बोटॅनिकल गार्डन (दार्जिलिंग) : ब्रिटिश काळात लाईड बँकेचा मालक असलेल्या विल्यम लाईड यांनी दिलेल्या ४० एकराच्या टेकडीवरील उताराच्या जागेत हे उद्यान सन १८७८ मध्ये तयार करण्यात आले. कलकत्त्याच्या रॉयल बोटॅनिकल गार्डनचा पुढील संलग्नित भाग म्हणून याकडे पाहिले जाते. सध्या हे पश्चिम बंगाल राज्य शासनाच्या अखत्यारीत आहे. समुद्रसपाटीपासून २,१०० मी. उंच, ४० एकराच्या क्षेत्रात हे उद्यान पसरले आहे. या उद्यानात सुमारे २,००० वनस्पतींच्या जाती आहेत. दार्जिलिंग परिसरातील हिमालयीन वृक्षराजीचा अभ्यास करण्यासाठी ह्या उद्यानाची स्थापना केली गेली व नंतर सिक्कीम प्रदेशातील 'होडोडेंड्रॉनसारख्या झाडांचा समावेश यामध्ये करण्यात आला. पूर्व हिमालय आणि म्यानमारातील मूळच्या वनस्पती, शंकुमंत वनस्पती आणि भिन्न देशांतील वनस्पती अशा तीन गटांत त्यांची विभागणी केली आहे. उद्यानाच्या पहिल्यावरच्या भागात पूर्व हिमालयातील स्थानिक मूळ वनस्पतींचा संग्रह करण्यात आला आहे. मधल्या भागात हिमालयातील सूचिपर्ण वनस्पती, नेचेवर्गीय वनस्पती व बर्फाळ प्रदेशात वाढणाऱ्या झाडांची लागवड करण्यात आली आहे. याच भागात एक मोठे हरितघर असून इतर झाडांबरोबर १५० प्रकाचे निवडूंग अर्थात कॅक्टस लावण्यात आले आहेत. या उद्यानाचे एक प्रमुख वैशिष्ट्य म्हणजे ऑर्किड वर्गातील वनस्पतींचा मोठा संग्रह. दार्जिलिंग, सिक्कीम व हिमालयाच्या जंगलात आढळणाऱ्या ५० जातींच्या सुमारे २५०० ऑर्किडची लागवड इथे करण्यात आली आहे. यातील बहुतांशी ऑर्किड वर्षभर फुलांनी बहरलेले असतात. ही सर्व फुले पाहणे म्हणजे डोक्यांना एक मेजवानीच असते. सर्वात शेवटचा तिसरा भाग हा अनेक बाहेरच्या देशांतून आणलेल्या रंगीबेरंगी फुले व फळांच्या झाडांचा आहे. युरोपमधून आणलेली नागफणी, ब्लॅकबेरी, भोजवृक्ष, चेस्टनट, चीन

आणि जपान मधून आणलेली प्लम्स, चेरीज, विपिंग विलो, बडा चंपा, जुरीफेरस यासारखे अमेरिकन वृक्ष व ऑस्ट्रेलिया आणि न्यूझीलंड मधून आणलेले सिल्वर ओक आणि वाट्ल या झाडांचा समावेश आहे. खूप जुन्या अशा हिमालयीन चेरीजच्या झाडांचे एक वन येथे तयार करण्यात आले असून इथे आपण अगदी हरवून जातो. या उद्यानाचे अजून एक वैशिष्ट्य म्हणजे पूर्व इतिहास काळातील 'गिन्को बायलोबा' (Ginko biloba) हे झाड येथे पहाण्यास मिळते. ११८ वर्षे जुने-काष्ठ प्ररोह-विस्टारिया चायनन्सिस ही महावेल पहायला मिळते. भारतात राहून जगातील जवजवळ सर्व प्रकारच्या वनस्पतींचा अभ्यास आणि आस्वाद घ्यायचा असेल तर ह्या उद्यानास जरूर भेट द्या.

(३) लालबाग वनस्पती उद्यान (बंगळुरु) : इ.स. १७६० साली या उद्यानाचे काम हैदर अली ने सुरु केले व नंतर टिपू सुलतान या म्हैसूरच्या राजाने याचे काम पूर्ण केले. या दोघांनाही झाडांची व फुलांची आवड होती. दुसऱ्या देशातून अनेक झाडे या उद्यानात आणली गेली. एवढेच नव्हे तर दुसऱ्या देशात झाडांचा व्यापार ही सुरु केला होता. परदेशातून आणलेल्या झाडांची साक्ष देणारे या उद्यानातील एक झाड म्हणजे आफ्रिका खंडातून आणलेले बायोबाबचे झाड. (गोरख चिंच).

या उद्यानाचे वैशिष्ट्य म्हणजे देशातील स्थानिक व परदेशातून आणलेल्या नाविन्यपूर्ण झाडांचा एक सुरेख मिलाप या उद्यानात आपल्याला पहायला मिळतो. १४० कुळातील ६७३ प्रजातींच्या एकूण २१५० जातींची झाडे आज या ठिकाणी पाहायला मिळतात. या उद्यानाला भेट दिली तेव्हा एक खूप महत्त्वाची गोष्ट पाहायला मिळाली ती म्हणजे कदाचित हैदर अली आणि टिपू सुलतान यांच्या काळात लावण्यात आलेली साधारणतः २५० वर्षांपेक्षा जुनी असलेली तीन प्रचंड आंब्याची झाडे. अनेक वर्षे ऊन-पावसात उभ्या असलेल्या या झाडांना अजूनही फळे येतात. उद्यानात असलेल्या अनेक कलात्मक रचानांपैकी एक म्हणजे वैशिष्ट्यपूर्ण रचना म्हणजे १८९० साली बांधण्यात आलेले हरितघर. इंग्लंडच्या क्रिस्टल पॅलेसच्या धर्तीवर याचे मॉडेल तयार करण्यात आले असून परदेशातून आणलेल्या झाडांना नवीन वातावरणात रुळण्यासाठी या हरितघरात ठेवले जात असत. अलीकडे वर्षातून दोन वेळा या

हरिघरात पुष्प प्रदर्शनाचे आयोजन केले जाते. त्यापैकी एक २४ जानेवारी ते २८ जानेवारीच्या दरम्यान असते. भारतीय, परदेशी व विविध वातावरणात वाढणाऱ्या अनेक पुष्प प्रकारांचे हे प्रदर्शन पाहण्याचा योग अनेकदा आला. प्रत्येकवेळी अनुभव नवीन होता. शेवंती, कोंबडे, जास्वंदी, गुलाब, पिटूनियां, फ्लॉक्स, कोर्नेशन, डेलिया अशा अनेक प्रकारच्या फुलांच्या आकर्षक रचना पाहण्याचा आनंद वेगळाच असतो. तो शब्दात वर्णन करणे शक्य नाही. उद्यानाच्या गेटजवळ असलेले खूप मोठे फुलांचे घड्याळ हे एक लालबागचे अजून एक आकर्षण. अनेक पुष्प रचनांबरोबरच स्नो-व्हाइट आणि सात बुटके या गोष्टीतील पॅटर्नची रचना या घड्याळाभोवती करण्यात आली आहे.

कर्नाटक सरकारच्या उद्यानशास्त्र विभागामार्फत या उद्यानाचे व्यवस्थान करण्यात येत असून उद्यानात वैज्ञानिक आणि तांत्रिक संशोधन शिबिरे व अधिवेशने भरवली जातात. ऑग्रे-हॉर्टिकल्चरलसोसायटीचे उद्यान, दुर्मिळ औषधी वनस्पती, अलंकारिक वनस्पती, दुर्मिळ व विलुप्तप्राय वनस्पती, असाधारण वृक्ष, वामनतनू वृक्ष (बॉनसाई), निवडुंगांचे प्रकार, सेंद्रिय शेती, फुलझाडांची निगा व निपज, गांडूळ शेती इत्यादींसंबंधीचे तंत्र पाहायला मिळते. वनस्पतीशास्त्राचा विद्यार्थी अथवा प्राध्यापक म्हणून आयुष्यात एकदा तरी लालबाग उद्यानास भेट द्यायलाच हवी.

(४) सरकारी वनस्पती उद्यान (उटी) : पर्यटकांचे खास आकर्षण असलेले तामिळनाडू सरकारच्या उद्यान विभागाचे उटी अथवा उदगमंडलम येथील हे वनस्पती उद्यान. निलगिरी पर्वत रागांमधील एका टेकडीवर वसलेले हे उद्यान सन १८४८ मध्ये विल्यम मॅक्लॉवर या स्थापत्य अभियंत्याने तयार केले. समुद्र सपाटीपासून २५०० मीटर उंचीवर असलेले हे उद्यान ५४ एकर जागेत पसरले आहे. खूप पाऊस, शीत वातावरण यामुळे हे उद्यान कायमच हिरवेगार असते. लँडस्केप प्रकारातील या उद्यानाचा वरचा

व खालचा असे दोन भाग आहेत. खालच्या भागात मोठे हिरवेगार लॉन म्हणजे गवताचा गालीचा आहे. उद्यान एकूण सहा प्रकारात विभागले आहे. खालचे हिरवे गार गालिचे, नवीन बाग, इटालियन बाग, हरितघर, रोपवाटिका आणि कारंज्यांची पुष्करणी. खालच्या भागात उद्यानाच्या मध्यमभागी एक २० दश-लक्ष वर्षांपूर्वीचे एका झाडाचे जीवाष्म काष्ठ ठेवण्यात आले आहे. नेचे वर्गीय वनस्पतींचे एक हरितघर डाव्या बाजूला असून १२७ प्रकारच्या नेचेवर्गीय वनस्पतींचा संग्रह इथे करण्यात आला आहे. सभोवताली काही खूप जुने वृक्ष असून त्यामध्ये, मंकी पझल, ओक, देवदार, मोरपंखी सुरु, निलगिरी, ख्रिसमस ट्री, पायनस इत्यादी झाडांची लागवड करण्यात आली आहे. उदीमध्ये स्थलांतरित करण्यात आलेल्या पहिल्या जागतिक महायुद्धातील कैद्यांकडून येथील इटालियन गार्डन तयार करून घेण्यात आले. वैशिष्ट्यपूर्ण अशा अस्टर, तेरडा, बिगोनिया, पिटूनिया, पॅन्सी, प्लॉक्स, कॉसमॉस, साल्विया, डेलिया, झिनिया, लार्कस्पर, डेलफीनियम या प्रकारच्या विविध ऋतूंमध्ये फुलणाऱ्या फुलांच्या ताटव्यांनी हे गार्डन फारच आकर्षक दिसते. पर्वतीय अधिवासातील वनस्पतीसंग्रह, अत्यंत सुंदर गवताचे गालिचे, आकर्षक तलावांची रचना, विविध प्रकारच्या विविध रंगांचे फुलांचे ताटवे, नेच्यांचा संग्रह आणि उद्यानाच्या वरच्या टेकडीवर असलेले राजभवन यामुळे हे उद्यान अद्वितीय असे आहे.

ही सर्व उद्याने एक प्रकारे भारतातील सौंदर्यस्थळे आहेत. अनेक उद्यानांमध्ये अनेक चित्रपटांचे चित्रीकरण होत असते. त्यामुळे अनेक चित्रपटातून ह्या उद्यानांचे दर्शन होत असते. या व्यतिरिक्त अनेक हिल स्टेशनवर वनस्पती उद्याने आहेत महाराष्ट्रात मुंबई येथील वीरमाता जिजाबाई उद्यान अर्थात राणीबाग, पुणे येथील एम्प्रेस गार्डन (पुणे), सातपुडा वनस्पती उद्यान (नागपूर) ही वनस्पती उद्याने आहेत. आपण कुठेही गेलात तरी तेथील वनस्पती उद्यानास भेट द्यायला विसरू नका.

तो तिच्याचसाठी येतो...

सवय होती वाईट विसरायची मला

ती चालत होती मी पळत होतो

आयुष्याच्या धावपळीत प्रत्येक वर्षी आम्ही नव्याने भेटत होतो

रोज मनातील शब्द ओठावर येऊन थांबायचे

मुखावाटे बाहेर पडून तिच्या कानावर कधीच नाही पडायचे

पण दरवर्षी तो यायचा आम्ही पुन्हा एका छताखाली यायचो

पहिली भेट पहिला चहा आठवून पुन्हा प्रेमात पडायचो

सुरुवात नव्याने होऊनही अंत तो जुनाच होता

वर्षभराच्या धावपळीत प्रेमाचा दुष्काळ होता

आताही छत्री कायमचीच विसरलो होतो

प्रत्येक पावसाळी तिला नव्याने भेटत होतो

आता त्याची नि माझी गट्टी झाली होती

तो तिच्याचसाठी येतो अशी मनाला खात्री पटली होती

आज असाच एक पावसाळा तिच्यावीण सरला

तिने त्यालाही सवय लावली की तोही वेळेवर आला

ती नसतानाही असल्याचा अनुभव देऊन

पुन्हा नकळत तिच्या प्रेमात पडून गेला.....

संयोगी राजेंद्र नाईक

एस. वाय. बी. ए.

राष्ट्रीय सेवा योजना व्यक्तिमत्व विकासाचे उत्कृष्ट माध्यम

डॉ. प्रविण गायकवाड

सहाय्यक प्राध्यापक, इंग्रजी विभाग

रा.से.यो. कार्यक्रम अधिकारी

राष्ट्रीय सेवा योजना हा विषय गेल्या पाच वर्षात माझ्यासाठी खूप जिद्दाळ्याचा बनला. रा.से.यो. कार्यक्रम अधिकारी म्हणून काम करीत असताना मला राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाची खऱ्या अर्थाने ओळख झाली व खूप काही गोष्टी शिकता आल्या. राष्ट्रीय सेवा योजना अर्थात एन.एस.एस. हा भारत सरकारच्या युवा कार्यक्रम आणि खेल मंत्रालयाची एक केंद्रीय क्षेत्र योजना आहे. युवकांचे प्रभावी व्यक्तिमत्व घडविण्याचे कार्य शिक्षणक्षेत्राद्वारे होत असते. शिक्षणाद्वारे प्रभावी व्यक्तिमत्व घडवत असताना तरुणांमध्ये सामाजिक बांधिलकीची जाणीव व सेवाभावी वृत्ती निर्माण करण्याच्या दृष्टीने महाविद्यालयीन स्तरावर दि. २४ सप्टेंबर १९६९ रोजी महात्मा गांधीजी यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्ताने तेव्हाचे शिक्षणमंत्री व्ही. के. आरव्ही राव यांनी देशातील ३७ विद्यापीठांत प्रायोगिक तत्वावर राष्ट्रीय सेवा योजना सुरु केली. जेव्हा ही योजना चालू केली गेली त्यावेळी यामध्ये सहभागी स्वयंसेवकांची संख्या चाळीस हजारांच्या आसपास होती ती आता चाळीस लाखापर्यंत गेली आहे. यावरून राष्ट्रीय सेवा योजनेचे महत्व स्पष्ट होते. दरवर्षी २४ सप्टेंबर हा 'राष्ट्रीय सेवा योजना दिन' म्हणून साजरा केला जातो.

आपल्या देशाचा सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक व आर्थिक विकास घडविण्यामध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमाची महत्त्वाची भूमिका आहे. देशातील युवाशक्तीला नवचेतना देण्याचे कार्य हे देशातील राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमाच्या माध्यमातून होत आहे. राष्ट्रीय सेवा योजनेचे ध्येय, उद्दिष्टे, ब्रीदवाक्य व बोधचिन्ह हे या उपक्रमाचे स्वरूप आणि कार्य स्पष्ट करतात. 'Not me, But you' माझ्यासाठी नव्हे, तर तुमच्यासाठी हे ब्रीदवाक्य लक्षात घेऊन राष्ट्रीय सेवा योजनेचा स्वयंसेवक सेवेची मूल्ये आणि सामाजिक भान ठेवून समाजसेवेसाठी तत्पर असतो. या ब्रीदवाक्यात समर्पणाची व त्यागाची भावना दिसते. आपले उज्ज्वल भविष्य गाठत असतानाच समाज व राष्ट्राला आपण काहीतरी देणे लागतो म्हणून फूल ना फुलाची पाकळी या माध्यमातून राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमाद्वारे राष्ट्रसेवा करण्याचे कार्य महाविद्यालयीन युवक करीत आहेत. राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या बोधचिन्हाप्रमाणे आजचा स्वयंसेवक हा बोधचिन्हाच्या आठ आऱ्यांनुसार अष्टौप्रहर समाजसेवेसाठी बांधिल आहे व लाल रंग हे तरुणांचे सळसळते रक्त हे राष्ट्र उभारणीसाठी असल्याचे प्रतीक आहे.

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग नियमित कार्यक्रम व विशेष हिवाळी श्रमसंस्कार शिबिर या दोन उपक्रमांद्वारे समाजप्रबोधन

करण्याचे कार्य करीत आहे. नियमित उपक्रम व श्रमसंस्कार शिबिरामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये सामाजिक बांधिलकी, देशप्रेम, राष्ट्रीय एकात्मता, सर्वधर्मसमभाव, सहिष्णुता, स्वयंशिस्त, समाजसेवा, लोकशाही, मूल्यशिक्षण इ. गुण वृद्धिंगत होण्यास मदत होते. राष्ट्रीय सेवा योजना म्हणजे विद्यार्थी घडविणारी एक प्रकारची संस्कार शाळा आहे. राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत विविध नियमित उपक्रमाद्वारे विद्यार्थ्यांवर चांगले संस्कार घडविण्याचे काम केले जात आहे. यामध्ये विद्यार्थ्यांना प्रेरित करण्यासाठी महाविद्यालयात विविध विषयाच्या अनुषंगाने मान्यवरांची व्याख्याने आयोजित केली जातात. महापुरुषांच्या जयंती पुण्यतिथी कार्यक्रम घेतले जातात. सोबतच स्वच्छता अभियान, रक्तदान शिबिरे, मोफत रक्तगट तपासणी शिबिर, एड्स रोग जनजागृती, रोगप्रतिबंधक लसीकरण, रोगनिदान शिबिर, व्यसनमुक्ती अभियान, पर्यावरण संवर्धन, वृक्षारोपण, जलसंधारण, महिला विषयक लैंगिक समानता, स्त्री विषयक समस्या, स्त्रीभूषण हत्या, बालविवाह, महिला सक्षमीकरण, अंधश्रद्धा निर्मूलन, रोजगार-स्वयंरोजगार आणि स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन, मतदार जनजागृती, ग्रामसफाई, तसेच सामाजिक सामंजस्य आणि राष्ट्रीय एकात्मता असे समाज जीवनाशी निगडित

विविध उपक्रम राबविले जातात. तसेच गेल्या वर्षभरात स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत हर घर तिरंगा अभियान, मेरी माटी मेरा देश, वीरोंको सलाम, राष्ट्रीय एकता दौड इ. कार्यक्रम यशस्वी राबविण्यात आले. तसेच कोव्हीड-१९ च्या महामारीच्या कालावधीत राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी कोरोनाविषयी जनजागृती केली तसेच कोरोना प्रतिबंधक मुखपट्टी व सॅनिटायझर वाटप करून सामाजिक कार्यास हातभार लावला. माझ्यासाठी नव्हे तर तुमच्यासाठी (Not me, But you) या ब्रीदवाक्याला अनुसरून महाविद्यालयाचे स्वयंसेवक हे सतत कार्यतत्पर आहेत. समाजातील विविध अडचणी आणि नैसर्गिक आपत्तीच्या वेळी स्वयंसेवकांनी दाखविलेली तत्परता आणि धाडस त्यांचेच द्योतक आहे.

सात दिवसीय विशेष श्रमसंस्कार शिबिर हे विद्यार्थ्यांच्या दृष्टीने संस्कारची अनोखी शिदोरी आहे. यामध्ये दत्तक गावात श्रमदानावर आधारित रस्ते बांधणी, सुलभ शौचालय बांधणे, चर खोदणे, पाणी अडवा पाणी जिरवा, वनराई बंधारे असे श्रमदानावर आधारित उपक्रम राबविले जातात. सात दिवसीय विशेष शिबिरा अंतर्गत (दत्तक गावात) अनेक प्रबोधनात्मक कार्यक्रम घेतले जातात. पथनाट्य, गावातून प्रबोधन रॅली, उद्बोधक घोषवाक्य, गावकऱ्यांची गटचर्चा इत्यादीच्या माध्यमातून स्वयंसेवक गावकऱ्यांशी समरस होतात. या सर्व सांघिक उपक्रमात गावकरी सुध्दा तितक्यात आपुलकीने या उपक्रमात हिरीरीने सहभाग नोंदवतात. सांस्कृतिक कार्यक्रमाच्या माध्यमातून गावकऱ्यांचे मनोरंजनातून प्रबोधन केले जाते. या सर्व कार्यक्रमातून आणि उपक्रमातून स्वयंसेवक आणि गावकरी यांच्यात एक अनोखा ऋणानुबंध निर्माण होत असतो जो कायमस्वरूपी टिकून राहतो. यातून व्यक्तिगतच नव्हे तर समाजहितही साधण्यास मदत होते. गेल्या पाच वर्षात महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी दत्तक गाव मानीभूते येथे बंधारा निर्मिती, सुलभ शौचालय निर्मिती, स्वच्छता अभियान, किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम, वृक्षारोपण कार्यक्रम, प्रबोधन फेरी असे विविध उपक्रम यशस्वीरित्या राबविले. रासेयोद्वारा स्वयंसेवकाचे व्यक्तिगत हित आणि त्यांचा सर्वांगीण व्यक्तिमत्व विकास साधला जात आहे. त्यांच्यात स्वयंशिस्ती सोबतच समाजामध्ये वेळोवेळी उद्भवणाऱ्या समस्या आणि अडचणीप्रति त्यांच्यात जाणीव निर्माण होते. विविध सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक आणि प्रबोधनात्मक संस्थांशी स्वयंसेवकाचा निकटचा संबंध येतो. यातूनच त्यांचा नेतृत्व कौशल्य विकसित करण्याचा मार्ग सुकर होतो.

राष्ट्रीय सेवा योजनेचा स्वयंसेवक होण्याचे बरेच असे फायदे आहेत. यामध्ये स्वयंसेवकांना विविध पातळीवर कॅम्पमध्ये भाग घेता येतो. महाविद्यालय, जिल्हास्तरीय, राज्यस्तरीय आणि राष्ट्रीय

पातळीवर कॅम्प जसे कि नेतृत्व शिबीर, आव्हान कॅम्प, उत्कर्ष कॅम्प, राष्ट्रीय एकात्मत शिबीर आयोजित केली जातात. यामध्ये विविध भागातील विद्यार्थी व शिक्षक सामील होतात आणि माहितीची देवाणघेवाण होते आणि वेगवेगळे अनुभव मिळतात तसेच स्वयंसेवकाचा सर्वांगीण विकास होण्यास मदत होते. स्वयंसेवकाला सामाजिक समस्यांची जाणीव होते व त्याचे निराकरण करण्याचे कौशल्य प्राप्त होते. विविध सामाजिक संस्थांशी परिचय होतो स्वयंसेवकाला स्वयंरोजगाराची दिशा मिळते. विद्यार्थ्यांना अतिरिक्त गुण व प्रमाणपत्र मिळते. राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून ग्रामीण भागात काम करताना विद्यार्थी चांगले सामाजिक संबंध प्रस्थापित करू शकतात. चांगले सामाजिक संबंध ठेवण्याकरिता सामाजिक कौशल्य अवगत करावे लागते. संवाद कौशल्यामुळे ते शक्य होऊ शकते. दुसऱ्या व्यक्तीच्या मनात आपले म्हणणे प्रस्थापित झाल्याची पावती त्या व्यक्तीकडून प्राप्त झाल्याशिवाय संवाद साधला गेला असे म्हणता येणार नाही म्हणून संवाद कुशलतेने करण्याची आवश्यकता आहे. राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांना दत्तक गावात विविध प्रकारचे सर्वेक्षण करावे लागते. नवीन नवीन योजनांची माहिती घ्यावी लागते. त्यावेळी लोकांशी संवाद साधावा लागतो, या सरावामुळे ते संवादकौशल्य अवगत करू शकतात. वाचनाच्या कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांना सभा संचालन, प्रास्ताविक भाषण, मनोगत, आभार प्रदर्शन करावयाचे असते. यामुळे त्यांच्या ठिकाणी सभाधीटपणा येतो. सरावाचे सातत्य टिकून ठेवल्यास त्यांची वक्तृत्व कला विकसीत होते. मैदानी वक्तृत्वाचा लाभ होतो. भाषाप्रभुत्वामुळे मोठमोठ्या सभा जिंकण्यास ते समर्थ ठरतात. उपस्थित निरक्षरांपासून ते उच्चविद्याविभूषितांमध्ये राष्ट्रीय विचार रुजवू शकतात. त्यांच्या प्रभावी व्यक्तिमत्वामुळे ओघानेच त्यांच्याकडे नेतृत्व चालून येते, असे अनुभवाने सिध्द झालेले आहे. अशाप्रकारे राष्ट्रीय सेवा योजना ही महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्व विकासासाठी वरदान ठरली आहे, यात शंका नाही.

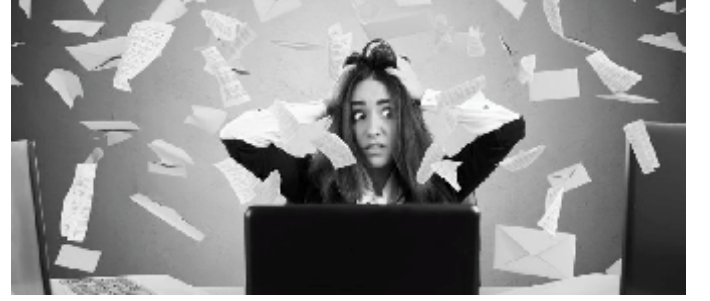
इनबॉक्स नावाची गोष्ट

प्रा. अश्विनी आठवले
वाणिज्य विभाग

गेल्या दोनेक वर्षात सोशल मीडियाचा वापर करून बऱ्याच स्त्रिया व्यवसाय करू लागल्या. बरेच अनुभव ऐकायला मिळाले. काही जणींशी बोलताना एक नकारात्मक गोष्ट जाणवली, ती म्हणजे इनबॉक्स मधला त्रास. सोशल मीडियाचा वापर आपला व्यवसाय वृद्धिंगत करण्यासाठी करत असाल तर मेसेंजर किंवा इनबॉक्सचा वापर हा अपरिहार्याने करावा लागतोच. इथे किंमत सांगावी लागते, कॉन्टॅक्ट नंबर द्यावा-घ्यावा लागतो, प्रॉडक्टचे फोटो पाठवावे लागतात वगैरे. यातल्या काहीजणींनी सांगितलं की कधीकधी इनबॉक्समध्ये त्यांना इतके घाणेरडे मेसेज आले की त्यांनी टेन्शन येऊन एक तर त्यांचा व्यवसाय तरी बंद केला किंवा चालणारे यू ट्यूब चॅनल किंवा चक्क मेसेंजरच बंद केलं. अर्थातच याचा मार त्यांच्या व्यवसायाला बसला. एकदोघींना तर त्यांच्या जवळच्या नातेवाईकांनीच घाणेरडे मेसेज पाठवले. यामुळे किळस, तिरस्कार, राग (हे बायकांना होतं आणि खरंच होतं) येऊन त्यांनी सोशल मीडियाचा वापर थांबवला.

स्त्रिया जास्त संवेदनशील असतात, मर्यादा सोडणाऱ्या, अनोळखी पुरुष, अश्लील गोष्टींचा त्यांना त्रास होतो हे सगळं मला मनापासून मान्य आहे. कमीअधिक प्रमाणात घरात, घराबाहेर हा त्रास सर्व बायकांना झालेला असतो हे ही मला मान्य आहे. पण असं असलं तरी सोशल मीडियावरच्या एखाद्या नाव, गाव, पत्ता, थोबाड, कुवत नसलेल्या व्यक्तीकडून झालेल्या त्रासामुळे तुम्ही तुमचा कष्टाने उभा केलेला व्यवसाय अचानक एक दिवस बंद करणार का? व्यवसाय छोटा असो मोठा असो, तो तुमचा आहे, तुमची तुमच्या कुटुंबाची काळजी घेणारा आहे, तुम्हाला अनुभवाने, ज्ञानाने, संपत्तीने समृद्ध करणारा आहे. ही गोष्ट जास्त महत्त्वाची नाही का? कोणीतरी ऐन्यागैन्याने एखादा अश्लील मेसेज पाठवला तर तो लगेच मनाला लावून घेऊन दिवस, महिना, वर्षभर त्यावर विचार करून शेवटी “जाऊ दे, मरू दे, नको हा त्रास” म्हणत आपला व्यवसाय बंद करणार की समोरच्या व्यक्तीचा हस्तक्षेप? सोपं काय आहे?

Overthinking ही जर कंपनी असेल तर स्त्रियांना त्या कंपनीच्या फ्रेंचायजी अगदी मनसोक्त वाटण्यात आल्या आहेत. मग माझ्याकडूनच काही चुकीचा मेसेज गेला असेल का? मग मी असा फोटो टाकला म्हणून अशी कॉमेंट आली का? मग ही कॉमेंट माझ्या आल्या, काका, मामा, मुलाने, अमुक मैत्रिणीने बघितली तर काय? मग असं झालं तर? तसं झालं तर? प्रत्येक छोट्या गोष्टीवर इतका

विचार करत बसलात तर जग पुढे निघून जाईल आणि तुम्ही फक्त विचारांची लोणची घालत बसाल. आपले विचार, संवेदना, काळजी यावर फक्त आपल्यावर प्रेम करणाऱ्यांचा हक्क आहे, सोशल मीडियावर टाईमपाससाठी येणाऱ्यांचा नव्हे.

सोशल मीडिया नकारात्मक पद्धतीने वापरणाऱ्या व्यक्तींची ताकद असते. इथे नामानिराळं राहून काय वाटेल ते करता येते. पण ती ताकद मोडून काढायला तुमच्याकडे ब्लॉक नावाचे एक सुंदर शस्त्र आहे ना? मग करा की क्लिक त्यावर! आणि काढून टाका तो विषय डोक्यातून. एखाद्याने “सेंड मी युअर न्यूड पिक्स” असा मेसेज केलाच तर I would have loved to but my wife won't approve of it अशी चतुर उत्तरं द्या की! समोरचा मर्यादा सोडत असेल तर तुम्ही पण नवऱ्याकडून, मित्रांकडून दोनचार अस्सल इरसाल शिव्या शिकून त्या द्या की पाठवून! पण उलट आपलंच काहीतरी चुकलं असेल असा समज करून घेऊन आता हे सगळं बंदच करते या निर्णयाप्रत येऊन तुम्ही स्वतःच किती नुकसान करून घेणार? व्यवसायात डोक्यावर सतत बर्फ ठेऊन वावरावं लागतं असं म्हणतात. मग तो बर्फ सतत जवळ बाळगा. कधी स्वतःच्या डोक्यावर ठेवा आणि कधी गरज लागली तर समोरच्याला फेकून मारा. पण काही सबळ कारण नसताना आपला चांगला चाललेला बिझनेस केवळ मला ‘त्या’ मेसेजेसची भिती वाटते म्हणून थांबवूनका.

इनबॉक्स या गोष्टीला अनेक बाजू, कंगोरे आहेत हे मला माहिती आहे. त्यामुळे बायकाच अमुक करतात... हे सांगायला येऊ नये. ही पोस्ट इनबॉक्सच्या मेसेजेसने डिस्टर्ब होऊन टोकाचे निर्णय घेणाऱ्यांसाठी आहे.

फुलांच्या विश्वात 'मधुमालती'

प्रा. प्राची रानडे
जीवशास्त्र विभाग

नावातच मधु असलेली आणि उसाच्या पेरोंपेरांत साखर भरलेली असते तशी देठादेठात मध भरलेली ही मालतीची फुलं आपल्यालाच काय तर काळ्या मुंग्यानाही माहित असतात. त्याशिवाय का त्या दिवसभर फुलांच्या आत बाहेर करत मध गोळा करतात? म्हणजे नावात काय आहे असं विचारणाऱ्यांनाही कळेल की मधुमालतीची वेल आणि तिच्यावर येणारी फुलं हे प्रकरण किती गोड आहे ते! हिचं नावच इतकं गोड आहे की सिंहासन बत्तिशी लिहितानाही नवव्या पुतळीचं नाव मधुमालती ठेवण्याचा मोह लेखकाला आवरता आला नाही!

तर अशी ही मधुमालती ही भारतीय वंशाची सदाहरित वेलवर्गीय वनस्पती. कॉम्ब्रेटम इंडिकम (Combretum Indicum) हे तिचं शास्त्रीय नाव असून ती कॉम्ब्रेटेसी या कुळातील आहे. इंग्रजीत रंगून क्रीपर (Rangoon Creeper) हिंदीमध्ये माधवीलता, संस्कृतमध्ये माधवी किंवा अतिमुत्तलता या नावांनी ओळखली जाते. मधुमालतीची वेल सदाहरित प्रकारची असून तिला जागा मिळाली तर हातपाय पसरून झुडूप तयार होतं आणि उंच जाण्यासाठी आधार मिळाला तर सत्तर फुटांपर्यंत वरवर जाण्याची तिची तयारी असते. ही वेल घरासमोरील प्रवेशद्वाराच्या कमानीवर सोडण्यासाठी किंवा बागेत लावण्यासाठीही सुंदर आहे. हिची साल तपकिरी रंगाची वर खवले असलेली, तर पानं सुरुवातीला लालसर, मग पोपटी व नंतर हिरव्यागार रंगाची, साधी पण चिवट, समोरासमोर, लांबटगोल आकाराची आणि दोन्हीकडे महिरपी कंसाच्या टोकासारखी टोकदार असतात. कळ्या अगदी लहान असताना हिरवट, मग गुलाबीसर पांढऱ्या रंगाच्या होतात. फुलं फुलताना पाच पाकळ्यांची पांढरी, पाठीवर गुलाबी पट्टा असलेली संध्याकाळच्या वेळी फुलून आसमंत गोड सुगंधाने भरून टाकतात. दुसऱ्या दिवशी तीच फुलं फिकट गुलाबी रंगाची व तिसऱ्या दिवशी लाल होऊन गळून पडतात.

या फुलामध्ये दहा केसर दलं असतात. मधलं एक सर्वात मोठं असतं त्यापासून एकच गोलसर बी बनते. आपल्याकडे कोकणात या वेलीवर फुलं भरपूर अगदी घोसाघोसांनी लटकताना दिसतात मात्र बिया कधीच दिसत नाहीत. ही फुलं फांद्यांच्या टोकांना येत असल्यामुळे त्याचे निसर्गनिर्मित गुच्छ बघायला मिळतात. ही फुलं काढणं हे अतिशय नाजूक काम आहे. कारण एकाच गुच्छात तिन्ही रंगाची फुलं आणि कळ्याही असतात. जरा जोरात हात लागला की पाकळ्या पडतील की काय असं वाटतं. अलगदपणे देठं

खुडताना चुकून मधेच कळी येणार नाही याची काळजी घ्यावी लागते. एकाच गुच्छात परवाची लाल, कालची गुलाबी आणि आजची पांढरी अशी तिरंगी फुलं, त्यातल्या मधाचा गोड घमघमाट, काळ्या मुंग्या, मधमाशा, भुंगे आणि पक्ष्यांचा मुक्त संचार आणि निःशब्द कातरवेळी ऐकू येणारा गुंजारव हे सगळंच वातावरण भारून टाकणारं असतं. बारमाही फुलं देणारी मधुमालती वसंत ऋतूत मात्र अंगोपांगी बहरते. चैत्रागौरीच्या हळदीकुंकवाला देवीच्या सजावटीसाठी मोठे मोठे गुच्छ वापरता येतात. फुलांच्या दोरा न घेता एकात एक देठं गुंफून माळा करता येतात. मधुमालतीची मुळं, खोड, पानं, फुलं, बिया हे सारं काही औषधी आहे. तसंच ही पानं हवेतला कार्बन डाय ऑक्साईड शोषून घेऊन ऑक्सिजन सोडून हवा शुध्द करण्याचं काम करतात. डोकेदुखी, पोटादुखी, अतिसार, ताप, कृमी यांसारख्या अनेक रोगांवरील औषधात या वनस्पतीचा वापर करतात. ही वेल अतिशय वेगाने वाढते आणि तिची फारशी काळजी घ्यावी लागत नाही. मुळं आडवी पसरत जाऊन त्यांना फुटवे फूटून रांगेत नवीन रोपं आपोआप रुजून येतात. जास्त कौतुक करावं लागत नसल्यामुळे हल्ली बऱ्याच सार्वजनिक उद्यानांमध्ये मधुमालती आढळते. हिच्या विकसित जातींमध्ये आता जास्त उंच न वाढणारी, आखूड देठं आणि आकाराने लहान फुलं येणारी रोपं नर्सरीत मिळतात. गच्चीवर, बाल्कनीत कुठेही कुंडीत लावावी आणि सुगंधाचा आनंद लुटावा. अशी मधुमालती प्रत्येकाने आपल्या घरी लावावीच आणि वातावरण शुध्द करण्यास मदत करावी असं मला वाटतं!

वृक्षसंवर्धन काळाची गरज

प्रा. चंद्रशेखर रामराव मोरे

सहाय्यक शिक्षक, कनिष्ठ महाविद्यालय

“वृक्षवल्ली आम्हा सोयरी वनचरे, पक्षीही सुस्वरे आळविती” या श्री संत तुकाराम महाराज अभंगातून जणू आपणांस वृक्षवल्लींचे पर्यावरण रक्षणातील योगदान व मानवी जीवनाच्या प्रगतीसाठी असलेले महत्त्व अधोरेखित करतात. आता पर्यावरणातील बदल म्हणजे काय हे जाणून घेऊया. अवकाळी पाऊस, वाढते तापमान, होणारी जमिनीची धूप, दुष्काळ, पाणी टंचाई, वाढते प्रदूषण, वनतोड, प्रचंड वाढलेले कार्बन उत्सर्जन इत्यादी. या सर्व समस्यांना एकत्रितरित्या आपण मानवी जीवनास अपायकारक असलेले बदल असे संबोधतो. या सर्व पर्यावरणीय समस्यांवर रामबाण उपाय तो एकच तो म्हणजे वृक्षारोपण व वृक्षसंवर्धन.

जगद्वरु श्री संत तुकाराम महाराजांचा अभंग ‘पक्षीही सुस्वरे आळविती’ किती मार्मिक आहे ते बघा. ‘पक्ष्यांचे सुस्वर’ म्हणजेच ‘पक्षांची किलबिल’ कानी पडावयाची असेल तर वृक्षलागवड व वृक्षसंगोपन नक्कीच करावयास हवे. आता चिमणी हा पक्षी शहरांमधून जवळपास हद्दपारच झाला आहे. आता चिमणी हद्दपार का झाली तर चिमणीचे हृदय हे फार नाजूक असते. त्यामुळे वातावरणात थोडा जरी प्राणवायू कमी झाला तरीही चिमणीचे हृदय काम करणे बंद करते.

आता हे चिमण्यांपुरतेच मर्यादित आहे का? तर नाही. हवेतील प्राणवायूचे प्रमाण कमी होणे हे मानवी जीवनासाठी सुध्दा फार मोठी धोक्याची घंटा आहे. कोरोना काळात प्राणवायूचे महत्त्व आपणा सर्वांस चांगलेच समजले आहे. आता हवेतील प्राणवायूचे प्रमाण वाढवायचे असेल तर वृक्षारोपण व वृक्षसंवर्धन हे करायलाच हवे. एक मोठ झाड चार माणसांना पुरेल इतक्या प्रमाणात प्राणवायूची दररोज निर्मिती करत असते. आता आपणांस माहितीच आहे की शहरांमध्ये किती बेसुमार वृक्षतोड झाली आहे व किती माणसांची गर्दी वाढली आहे. मग आता सांगा पाहू एवढ्या मोठ्या लोकसंख्येला नगण्य असलेली वृक्षांची संख्या कशी बरे प्राणवायू पुरवू शकेल.

जागतिक तापमानवाढ व जागतिक हवामान बदल ही फार मोठी समस्या आज मानव जातीपुढे उभी ठाकली आहे. आता जागतिक तापमानवाढ व जागतिक हवामान बदल ही समस्या का बरे उद्भवली तर यास कारणीभूत आहे वाढलेले कार्बन डायऑक्साईड वायूचे उत्सर्जन. वृक्ष हवेतील कार्बन डायऑक्साईड वायू शोषून घेतात. त्यामुळे वातावरणातील कार्बन डायऑक्साईड वायूचे प्रमाण नियंत्रित राहते.

आता कार्बन डायऑक्साईड वायू व पृथ्वीचे तापमान याचा परस्पर काय संबंध आहे हे पाहूया. सूर्याची किरणे जेव्हा पृथ्वीवर पडतात तेव्हा ती पुन्हा परावर्तीत होऊन निर्वात पोकळीकडे जायला वळतात. आता ही सर्वच्या सर्व किरणे निर्वात पोकळीकडे निघून गेली तर पृथ्वीचे तापमान शून्य अंश डिग्री सेल्सियस पेक्षा कमी राहील व पृथ्वीवर जीवसृष्टीच तग धरणार नाही. त्यामुळे सजीव सृष्टीला पोषक असे तापमान पृथ्वीवरील वातावरणात तयार करण्याचे काम कार्बन डायऑक्साईड व अन्य हरितगृह वायू करत असतात. ते कसे तर जेव्हा सूर्यकिरणे पृथ्वीतलावर पडल्यानंतर परावर्तीत होऊन निर्वात पोकळीकडे जायला निघतात तेव्हा वातावरणातील कार्बन डायऑक्साईड व अन्य हरितगृह वायूंचा थर काही प्रमाणात सूर्यकिरणे अडवून धरतात व यामुळे पृथ्वीवर सजीव सृष्टीस पोषक असे तापमान आपणांस पहावयास मिळते व यालाच हरितगृह परिणाम असे म्हणतात.

वाढते औद्योगिकीकरण, नागरिकीकरण व बेसुमार झालेली वृक्षतोड यामुळे वातावरणातील कार्बन डायऑक्साईड वायूचे प्रमाण प्रचंड प्रमाणात मानवाने वाढवून ठेवले आहे. वाढलेल्या कार्बन डायऑक्साईड वायूच्या उत्सर्जनामुळे जास्तीत जास्त सूर्यकिरणे ही पृथ्वी सभोवतालील वातावरणात अडवून धरली जात आहेत. म्हणजेच हरितगृह परिणाम वाढीस लागल्यामुळे आज जागतिक तापमानवाढ ही समस्या आपण अनुभवतोय व त्याचे दुष्परिणाम सुध्दा भोगतोय.

ओझोन वायूचा विरल होत जाणारा थर ही सुध्दा माणसाला भेडसावणारी अतिशय गंभीर समस्या आहे. मग यावर उपाय तो काय तर ओझोन निर्मिती करणारी झाडे लावणे. तुळस या वनस्पतीस जसे पवित्र धार्मिक स्थान आहे तसेच तिचे पर्यावरणीय स्थान सुध्दा

अतिशय मोलाचे आहे. तुळस ही वनस्पती जसी मोठ्या प्रमाणात प्राणवायूची निर्मिती करत असते तसेच ओझन वायूची सुध्दा निर्मिती करत असते म्हणून आपण जर तुळस यांसारख्या ओझन वायूची निर्मिती करणाऱ्या वनस्पतींची लागवड केली तर ओझन वायूचा विरळ होत जाणारा थर ही समस्या नक्कीच निकाली निघेल व यांतून मानव जातीची कायमची सुटका होईल.

जमिनीची होणारी धूप ही सुध्दा एक मोठी समस्या आहे. झाडांची मुळे ही माती धरून ठेवतात त्यामुळे जमिनीचे संरक्षण होते म्हणजेच जमिनीवर जी उपजाऊ माती आहे तिचे संरक्षण होते. ही उपजाऊ माती शेतीसाठी अत्यंत गरजेची आहे. झाडांच्या अभावी अशीच जमिनीची धूप होत राहिली तर जमिनीवर जो उपजाऊ मातीचा थर आहे तो कायमचा नाहीसा होईल व जमीन नापीक होईल. म्हणजे त्या जमिनीवर काहीच उगवणार नाही. हा किती मोठा धोका आहे सांगा पाहू. यातून मानवास जर सुटका हवी असेल तर वृक्षारोपण व वृक्षसंवर्धन सर्वांनीच एकत्र येऊन करावयास हवे ही काळाची गरज आहे.

वृक्षांचे अनेक फायदे आहेत जसे प्राणवायूची निर्मिती करणे, मातीतील घातक रसायने व पदार्थ मुळांवाटे शोषून घेऊन माती शुद्ध करणे, ध्वनिप्रदूषणास आळा घालणे, पावसाचे वाहत जाणाऱ्या पाण्यास बांध घालून जलपुनर्भरण करणे व पूर रोखणे, तसेच वातावरणातील कार्बन डायऑक्साईड वायू शोषून घेणे, हवा शुद्ध करणे, सावली देऊन वातावरणात थंडावा निर्माण करणे, जमिनीची धूप रोखणे व वातावरण प्रफुल्लीत राखणे. आता या सर्व फायद्यांचा आपल्याला मोफत म्हणजेच विनामोबदला लाभ हवा असेल तर वृक्षारोपण हे करावयासच हवे.

वरील सर्व विवेचनातून आपणांस समजलेच असेल की वृक्ष हे पर्यावरणातील अपायकारक बदल रोखण्यासाठी सज्ज असलेले व मानव जातीच्या कल्याणासाठी उभे ठाकलेले निसर्गातील सैनिकच आहेत. आपल्याला या अपायकारक पर्यावरणीय बदलांना सामर्थ्याने तोंड द्यावयाचे असेल तर वृक्षारोपण व वृक्षसंवर्धन सर्वांनीच एकत्र येऊन करावयास हवे. येत्या पावसाळ्यात प्रत्येकाने ०५ झाडे लावायला हवीत. कमीत कमी ३ वर्षे तरी लावलेल्या झाडांचे पोटच्या मुलासारखे संगोपन करावयास हवे.

मनापासून विचार करूया, सर्वांनी एकत्र येऊया, चला एक होऊन झाडे लावूया, लावलेली झाडे चांगल्या पध्दतीने मोठी करूया आणि आपली धरती, आपले पर्यावरण सुजलाम, सुफलाम करण्यात आपला खारीचा वाटा उचलूया.

गझल

कितने दर्द हमारे जिस्म ने पाले हैं।
दिल में जख्म और पैरों में छाले हैं।

अंधेरे, सन्नाटे, सर्द मौसम से कभी,
कभी धूप, पानी से लडने वाले हैं।

चले आए उठके तेरे दर पे ज़ालिम,
अब जो हो अंजाम तेरे हवाले हैं।

फ़ज़ाओं में छाई अजीब एक बदबू,
दिन में भी साये बड़े गहरे काले हैं।

हुकूमत कहती है बगावत न करना,
पर हर तरफ़ इंकलाबी उजाले हैं।

छाई हुई बेबसी को चीर देंगे 'तनहा',
हम भी हौसले जिगर में संभाले हैं।

डॉ. मोहसिन अली खान
हिंदी विभागाध्यक्ष

त्याग

श्रेया स्वप्निल अधिकारी

एफ.वाय.बी.ए.

मुंबई विद्यापीठाच्या युवा महोत्सवाच्या अंतिम फेरीत सिल्व्हर मेडल प्राप्त कथा

“माँ, मैंने आपसे कहा ना कि मुझे मिलिटरी में भर्ती होना है। तो आप मुझे मिलिटरी में भर्ती होने की इजाजत क्यों नहीं देती? आपको तो पता ही है ना यह मेरा बचपन का सपना रहा है।”

संग्राम अपनी माँ से बहुत मित्रते कर रहा था, परंतु अस्मिता भी आपना कहना छोड़ने को तैयार नहीं थी।

“बेटा, मैंने तुमसे एक बार यह कह दिया तो कह दिया। यह मेरा अंतिम निर्णय है। किसी भी परिस्थिति में मैं तुम्हें आर्मी में भर्ती होने के लिए इजाजत नहीं दूंगी... कभी नहीं!”

“ऐसा क्यों माँ? ऐसा कौनसा गुनाह किया है मैंने जिसकी आप इतनी कठोर शिक्षा दे रही हो मुझे..”

बात करते-करते संग्राम की आंखें आंसुओं से भर गई।

“संग्राम, तुमने बारहवीं कक्षा में इतने अच्छे नंबर पाये हैं। हम तुम्हारा एडमिशन किसी मेडिकल कॉलेज में करवा देंगे तुम अगर इंजीनियरिंग करना चाहते हो, तो हमें वैसे बताओ, हम एक अच्छासा इंजीनियरिंग कॉलेज ढूँढ़ कर उसमें तुम्हें दाखिल करवा देंगे। वैसे भी बेटा अपने पिता की करोड़ों की संपत्ति के तुम इकलौते वारिस हो। यह बात तो तुम्हें भी अच्छी तरह से पता है। तुम अगर चाहो तो बिना कमाए भी पूरी उम्र बैठकर अपनी जिंदगी मजे से गुजार सकते हो। तो इन्हे अनुकूल स्थिति होने के बावजूद भी तुम क्यों अपनी जिंदगी कष्टों में बिताना चाहते हो?”

यह सह कहते-कहते अस्मिता का स्वर भी कांपने लगा।

“पापा आप तो कुछ कहिए ना... माँ ऐसे बर्ताव कभी नहीं करती फिर आज वो ये सब क्यों कह रही है? वह मुझे आर्मी में दाखिल होने की इजाजत क्यों नहीं दे रही है?” अब तो संग्राम की आवाज में भी निराशा, हताशा छाई हुई थी।

“बेटा, आज तक तुम्हारी माँ ने बहुत दुख भरी जिंदगी का अनुभव लिया है। अनेक परिशानियों का सामना किया है। पर फिर

भी उन सब प्रतिकूल परिस्थितियों से संघर्ष करके उसने हर बार एक नई उम्मीद के साथ जीवन जीने की शुरुवात की है। पर हमारे जीवन में कुछ घटनाएँ ऐसी घटती हैं, जिन्हें हम चाहते हुए भी अपनी स्मृतिपटल से मिटा नहीं सकते। तुम्हारी माँ के दोनों भाई भारतीय सेना में उत्कृष्ट सेवा दे रहे थे। भारत-पाकिस्तान के युद्ध में वह दोनों भाई शहीद हो गए। उनका राष्ट्रध्वज में लिपटा हुआ शव देखकर तुम्हारी माँ अत्यंत घबराई हुई थी। उसको अनंत यातनाएं हुई थी। उस समय तुम्हारी माँ को जो मानसिक चोट पहुँची थी, वो आज तक पूरी तरह से नहीं भरी। उसी के कारण आज भी कभी तुम ‘जवान’ बनने की इच्छा प्रकट करते हो, तो उसी डर की वजह से तुम्हारी माँ तुम्हें इजाजत नहीं देती।”

सुजय ने अपने बेटे को माँ के इजाजत न देने के पीछे जो वजह थी वो सच सच बता दिया। पुरानी यादें सुनते हुए अस्मिता की आंखें भी पानी से भर गई। आखिर सुजय ने जो कहा उसमें झूठ भी क्या था? इतने बरसों पहले जो चोट उसके दिल को पहुँची थी, वह आज तक पूरी तरह से नहीं भर पाई थी। जब भी संग्राम आर्मी में दाखिल

होकर जवान बनने के सपने सजाता था, तो वही पुरानी यादों को दोहराकर अस्मिता बहुत घबराती थी। कभी-कभी तो उसे नींद में संग्राम का तिरंगे में लिपटा निष्प्राण देह भी सपने में दिखता था, और वह चिल्लाते हुए नींद से जाग जाती थी। यह बात भी सुजय ने संग्राम से कह दी। भला इसके आगे संग्राम अब क्या बोलता... वह कुछ बोलना तो जरूर चाह रहा था, पर उसके संस्कार उसे अपने माता-पिता के सामने बोलने की इजाजत नहीं दे रहे थे। वह बहुत दुखी हो गया था। दिल से मानो जैसे वह टूट सा गया था। उसने वैसे ही अपना सिर नीचे झुकाया और अपने कमरे की तरफ चलने लगा।

संग्राम... एक उमदा व्यक्तित्व! दूध जैसा गोरा वर्ण, सागर जैसी नील आँखें, कसरत करके कमाया हुआ बलदंड शरीर और होठों पर एक कातिल मुस्कान! अपनी बुद्धिमत्ता का प्रभाव सारे शिक्षकों पर डालते हुए वह कॉलेज में सभी शिक्षकों का चहीता विद्यार्थी बन गया था। वह अपने दोस्तों का जिगरी यार था! अपने

दोस्तों की मदद करने के लिए वह कुछ भी करने को तैयार हो जाता था। जूनियर कॉलेज की कई लड़कियों का तो व जिगर का टुकड़ा ही था। ऐसा होने के बावजूद भी संग्राम ने किसी लड़की ओर कभी नजर उठा कर भी नहीं देखा। महिलाओं से बातचीत करते हुए भी उसकी नजरों में सामने वाली महिला के प्रति अत्यंत सम्मान होता था। ऐसा संग्राम अपने माता-पिता की इकलौती संतान था और ऐसा होते हुए भी उसने कभी भी अच्छे संस्कारों से मुंह नहीं मोड़ लिया था। संग्राम एक आदर्श व्यक्तित्व था। और उसकी वही आदर्शता आज उसके माता-पिता के सामने उनके विचारों के खिलाफ कुछ भी कहने के लिए मज्जाव कर रही थी। और इसी कारणवश वह अपना सिर झुकाते हुए अपने कमरे की ओर चल पड़ा।

अस्मिता अपने बेटे को ज्यादा देर तक दुखी नहीं देख पायी। आज तक उसने कभी अपने बेटे की आँखों में आंसू नहीं आने दिए थे, तो अब भी भला कैसे वो अपने बेटे की निराश सूरत को देख पाती ?

“संग्राम....” अस्मिता ने उसे आवाज़ दी।

“जी, माँ” संग्राम के चेहरे पर प्रश्नचिह्न था।

“सुनो संग्राम, तुम अगर इतना ही चाहते हो तो, ठीक है। मैं तुम्हें आर्मी में भरती होने की इजाज़त देती हूँ।”

“क्या सच ? माँ आप ये गुस्से से तो नहीं कह रही ना ?”

“बिलकुल नहीं बेटा !

अगर तुम्हारी इतनी ही इच्छा है तो तुम आर्मी के एन्ट्रेंस की तैयारी शुरू करो। और एक बात ध्यान में रखना, की जिस रास्ते पर तुम आगे चलने की सोच रहे हो, वो मार्ग इतना भी सहज नहीं। इसीलिए जो भी करोगे वो बस सोच समझकर करना। और एक वचन देना मुझे, की कभीभी घर वापस आयोगे तब तिरंगे में लपेटकर नहीं तो दुश्मन के सीने में तिरंगा लेहराकर आयोगे।”

“हा, माँ! मैं यह वचन देता हूँ आपको। इस देश के लिए जितना मुझसे हो पाएगा उतना मैं प्रयास करूंगा।”

“हाँ! बस, देश का ध्यान रखते हुए अपने परिवारवालों को भूल नहीं जाना”

अब संग्राम की खुशी का तो कोई अंत नहीं था। उसने आर्मी एन्ट्रेंस के लिए मन लगाकर पढ़ना शुरू किया। पहले ही अटेम्प्ट में

उसका सिलेक्शन हो गया। देखते ही देखते उसने अपनी ट्रेनिंग बहुत अच्छी तरह से पूरी की। और वो ट्रेनिंग के अंत में आर्मी के सर्वोत्तम कैडेट के रूप में चुना गया। तब अस्मिता और सुजय का सीना गर्व से चौड़ा हो गया था। ट्रेनिंग के बाद उसकी पोस्टिंग भारतीय सीमा पर हो गई। वो अपने हर काम में अपने पूरे १०० परसेंट देता रहा और अपना हर काम जिम्मेदारी से और सर्वोत्कृष्ट रूप से करता रहा। देखते ही देखते उसे बढ़ती मिल गई और वो अब कैप्टन संग्राम बन गया...!

दिन बहुत अच्छी तरह से गुजर रहे थे। और अब अस्मिता को घर का कारोबार संभाल ने के लिए घर में नई मालकीन की जरूरत है ऐसा लगने लगा। संग्राम जब सियाचिन ग्लेशियर की ड्यूटी की पुर्तता करने के बाद लंबी छुट्टी के लिए घर आया, तो अस्मिताने यह प्रस्ताव उसके सामने रखा। बिना किसी झिझक के संग्राम ने भी उस विचार को अनुमति दे दी। कुछ ही दिनों में सुजय के परमित्र, आदित्य जी की बेटी स्वरूपा, संग्राम की सहचारिणी बन गई।

स्वरूपा अपने नाम जैसे ही व्यक्तित्व की थी, सारे उत्तम गुणों से तथा सौंदर्य से संपन्न! शादी के बाद उसने बहुत कम समय में अपने ससुराल वालों का दिल जीत लिया। घर के कारोबार के साथ साथ ही उसने अपने ससुरजी का बिजनेस भी संभालने की शुरुआत

की, और उसमें सफल भी रही। हम ऐसा भी कह सकते हैं की, जिस प्रकार से संग्राम सीमा पर अपने कर्तव्यों की पूर्ति कर देश को संभाल रहा था, ठीक उसी प्रकार स्वरूपा घर, परिवार और बिजनेस की सारी जिम्मेदारी उठाएँ अपने सास-ससुर और घर को संभाल रही थी।

संग्राम और स्वरूपा की शादी को लगभग दो-तीन महीने हुए होंगे जब बॉर्डर से संग्राम के लिए तुरंत वहां हाजिर होने का ऑर्डर आया। दूसरे ही दिन कैप्टन संग्राम अपनी जिम्मेदारी निभाने के लिए घर और परिवार को अलविदा कहकर अपनी मंजिल की ओर निकल पड़े। उस वक्त सबकी आँखें नम हो चुकी थी। अस्मिता को एक अनोखीसी घबराहट महसूस हो रही थी। जब भी संग्राम वापिस अपने ड्यूटी पर जाने के लिए निकलता, तब हमेशा अस्मिता की आँखें भर आया करती, लेकिन आज उसकी निराशा में डर का भी घना साया था। स्वरूपा के तो मानो प्राण ही संग्राम के संग जाने वाले

थे। अभी अभी तो शादी हुई थी उनकी! वो उससे बहुत बातें करना चाहती थीं, उसे समझना चाहती थीं, उसके साथ समय बिताना चाहती थी। पर वो कर भी क्या सकती थी? एक फौजी के साथ अपनी जिंदगी बिताना यह सपना था उसका! हमारे जवान देश की सीमा पर अनन्यसाधारण त्याग करते हैं, जिसके कारण हम देश की सीमाओं के अंदर सुरक्षित रह पाते हैं। इस बात से वो पूरे तरह से परिचित थी। खुद की जिम्मेदारियां वो बहुत अच्छी तरह से जानती थी। इसी वजह से उसने संग्राम को रोका तो नहीं पर... बिना कुछ

कहे उसकी आँखें सब कुछ कह रही थी। संग्राम ने भी उसकी आँखें पढ़ ली। केवल कुछ क्षणों में ही उसने स्वरूपा के सारे भाव समझ लिए। कोई और भी अगर उसकी जगह होता तो शायद वो भी भावुक हो जाता। पर ये कैप्टन संग्राम था! अपनी भावनाओं से ज्यादा अपने कर्तव्य को महत्व देने वाला एक कर्तव्यदक्ष जवान था। आदर्श बेटा, आदर्श मित्र और आदर्श पति होने के साथ साथ ही वो एक आदर्श सैनिक भी था। और वो हमेशा ही अपने खून के रिश्तों से ज्यादा अपने देश की मिट्टी के रिश्ते को महत्व देते आया था। आज भी उसने वह किया। घर से निकलते वक्त सिर्फ अपने पत्नी के हाथ पकड़कर उनके थपथपाया, और भरी हुई आँखों से सबको अलविदा करके वो घर से निकल गया। जब वो घर की दहलीज के अंदर था तब वो था एक पुत्र, पति और होने वाला पिता भी.... किंतु घर की दहलीज पार करते ही वो बन गया था केवल कैप्टन! जो हर समय तैयार था देश पर अपने प्राण न्योछावर करने के लिए, राष्ट्र के लिए अपनी जान की कुर्बानी देने के लिए...!

कैप्टन संग्राम लड़ाख पहुँच गए। बाकी के सारे अधिकारी, सैनिक और अनेक उनकी राह ही देख रहे थे। वे जब वहाँ पहुँचे तो उन्हें पता चला कि भारतीय सेना कई दिनों से जिन आतंकवादियों के तलाश में थी वह सारे आतंकवादी उस समय उसी प्रदेश में आ चुके थे, जिस प्रदेश का पूरा नियंत्रण मुख्य रूप से कैप्टन संग्राम के पास था। उन आतंकवादियों को भी पता था कि वे अब उस प्रदेश में उपस्थित हैं इसका पता भारतीय सेना को जल्द से जल्द हो जाएगा।

फिर भी वह निश्चित थे, क्योंकि उन्हें पता था कि जिस जगह वह ठहरे हुए थे, वहाँ से भारतीय सेना का कैंप करीब एक घंटे की दूरी पर है। और उन्हें इस बात का विश्वास भी था कि, भारतीय जवान चाहे कुछ भी कर ले, वे एक घंटे से पहले वहाँ नहीं पहुँच पाएँगे। इसका मतलब आतंकवादियों के पास एक घंटा ज्यादा था, जिसमें वह अपना काम निपटाकर अपनी दूसरी मंजिल की ओर बढ़ सकते थे.... बिना भारतीय सेना के हाथ लगे। वह खुद को अत्यंत बुद्धिमान समझ रहे थे, किंतु कैप्टन संग्राम उनसे ज्यादा चतुर निकले। असल में हुआ

ऐसा, कि जब से कैप्टन संग्राम उस विभाग के प्रमुख बने थे, तब से उन्होंने उस विभाग का चप्पा चप्पा छान मारा था। इस प्रदेश की हर गली उन्हें पता थी, हर रास्ते का उन्हें ग्यान था, हर छोटे-छोटे मार्ग वो जानते थे। जब उन्हें समझ में आया, कि वे आतंकवादी इस प्रदेश में ठहरे हुए हैं और उन्हें ऐसी गलतफहमी हो चुकी है कि भारतीय सेना उन तक एक घंटे के अंदर नहीं पहुँच सकती, तो कैप्टन संग्राम ने उनका इस गलतफहमी को दूर करने की ठानी। दरअसल उस जगह तक पहुँचने का वह एक ऐसा रास्ता जानते थे, जिस रास्ते से एक घंटे का अंतर केवल २० से २५ मिनट में पार किया जा सकता है।

कैप्टन संग्राम में यही बात ध्यान में रखते हुए अपनी एक योजना तैयार की। उनकी उस योजना के अनुसार कैप्टन संग्राम और उनके १० अन्य साथी इस मिशन को पूरा करने के लिए निकले। कैप्टन संग्राम ने दिखाए हुए मार्ग पर चलते हुए केवल २० मिनट में उस घर तक पहुँचे जहाँ पर वह आतंकवादी

आराम से बैठकर बिरयानी खा रहे थे। उन आतंकवादियों को थोड़ा भी अंदाजा नहीं था कि भारतीय सेना उन तक २० मिनट में पहुँच पाएगी। वो उसी हिसाब से अनेक प्लान बना रहे थे। लेकिन कैप्टन संग्राम ने उनके सारे प्लान को पानी में मिला दिया था।

कैप्टन संग्राम अपने १० साथीदारों के साथ उस घर के सामने जाकर पहुँचे। उन लोगों ने उस घर को पूरी तरह से घेर लिया। उस घर का स्थापत्य कश्मीरी शैली का था। घर को दो मंजिल थी दोनों मंजिलों पर दो-दो कमरे थे। कैप्टन संग्राम ने अपने बाकी

साथीदार को बाहर ही रुकने की ऑर्डर देकर वे खुद घर के अंदर जाने लगे। तब उनकी ऑर्डर ठुकराकर उनका और एक साथीदार कैप्टन के साथ घर के अंदर चलने की ज़िद करने लगा। जब कप्तान इसके लिए तैयार नहीं हुए तब उसने कहा, “सर, हम सबको पता है कि, अंदर आतंकवादी मौजूद है। आप अगर अकेले अंदर गए तो आपकी जान को खतरा हो सकता है। इसलिए चाहे आप कुछ भी कह दे, मैं आपके साथ जरूर जाऊंगा।” जब वह ज्यादा ज़िद करने लगा, तो कैप्टन संग्राम उसे ज्यादा देर तक ना नहीं कह पाए। आखिर में कुछ ही पलों में कैप्टन संग्राम और उनका वह साथीदार दोनों मिलके घर के अंदर चले गए। बाकी बचे हुए लोक कैप्टन के ऑर्डर के अनुसार घर के बाहर, घर को घेरे हुए खड़े रहे।

अंदर जाते ही सबसे पहले कैप्टन संग्राम ने पहिली मंजिल पर होने वाले दोनों कमरों की छानबीन की। लेकिन वो आतंकवादी उन कमरों में मौजूद नहीं थे। यह देखते ही बिना समय गवाए, कैप्टन संग्राम और उनका साथीदार दोनों उपरी मंजिल पर चले गए। वहाँ पर एक कमरे से उन आतंकवादियों की हंसने की आवाज आ रही थी। वह आवाज सुनकर ही कैप्टन संग्राम का गुस्सा बेकाबू हो गया। और कुछ सोचे बिना उसे कमरे का दरवाजा खोलकर वें उसे कमरे में घुस गए। पिछले कई दिनों से कैप्टन संग्राम और उनकी टीम उन आतंकवादियों की खोज में थी। उन लोगों ने अनेक देश विरोधी कार्य किए थे, जिन सबका द्वेष कैप्टन संग्राम की आँखों में साफ-साफ नज़र आ रहा था। असल में देखा जाए तो कैप्टन संग्राम ने इसके पहले बिना सोचे कोई भी काम कभी नहीं किया था। लेकिन आज उनका गुस्सा इतना बढ़ गया कि, उस क्रोध में वह गलती कर बैठे, और वह गलती उनकी आखिरी गलती साबित हुई।

दरअसल जैसे आतंकवादियों का पता भारतीय सेना को लगा था, वैसे ही सेना ने घर को घेरा देने के बाद, कैप्टन संग्राम के आने की खबर उन आतंकवादियों को भी मिल गई थी। जब कैप्टन संग्राम और वह आतंकवादी एक दूसरे के सामने आए तो दोनों ओर से बेछूट गोलियां चली। उन चार में से तीन आतंकवादियों का खात्मा तो अकेले कैप्टन संग्रामने ही कर दिया। सिर्फ उनमें से एक आतंकवादी कैप्टन की गोलियों से बचा, और उसी ने कैप्टन पर पीछे से गोली चलाई। वैसे तो एक गोली से प्राण त्यागने वालों में से कैप्टन थे ही नहीं। लेकिन वह गोलियां चलाता गया चलाता ही गया। और उस आतंकवादी के गोलियों की वजह से खून में लथपथ हुए कैप्टन संग्राम ने उसी कमरे में अपनी आखिरी सांस ली...!

अस्मिता की सूरत तोदेखी नहीं जा रही थी। जिसा उसे उतने दिनों से डर लग रहा था, आज वही हो चुका था। उसका वह बुरा सपना आज सच हो चुका था।

“बेटा, मैंने कहा था ना तुमसे की, मत करो ये सब। क्यों कभी अपने माँ की कोई बात नहीं सुनी तुमने? मैंने कहा था ना तुमसे की मत दाखिल होना इस सेना में! कहा था ना? क्यों नहीं सुना? मैं भी पागल थी जो उस समय तुम्हारे आँखों में आसू नही देख पाई और तुम्हे मिलिटरी में दाखिल होने की इजाज़त दे दी। काश उस समय मैंने अपने आप पर नियंत्रण रखा होता तो आज मेरा बेटा, मेरी बहू का पति, और मेरे होने वाले पोते का पिता आज हमारे साथ इस दुनिया में होता।”

अस्मिता का शोक देखा नहीं जा रहा था। सुजय का तो दुख केवल अपार था। अपनी बढ़ी हुई उमर में अपने जवान बेटे को सुखागिन देना पड़ना इससे बड़ा दुख एक पिता के लिए क्या हो सकता है?

कैप्टन संग्राम की भव्य अंत्ययात्रा निकली हुई थी। तिरंगे में लिपटा उका शव देख हर एक व्यक्ति व्याकुल हो रहा था। सुजय और अस्मिता को सांत्वना दे रहा था। पर स्वरुपा का क्या? संग्राम के जाने बाद क्या उसके जीवन में कोई अर्थ बचा था? उसका वैवाहिक जीवन पूर्ण रूप से शुरू भई नहीं हुआ था। अभी अभी तो संग्राम को वो जानने लगी थी, अभी अभी तो संग्राम के अनजानियत से बाहर आकर वो उसे पहचानने लगी थी, अभी तो उसकी जिंदगी की शुरुवात होने जा रही थी। अभी अभी तो..।

उसे अनेक लोगो ने दुसरी शादी करने का भी सुझाव दिया। खुद सुजय और अस्मिता ने भी उसे यही बात कही। लेकिन स्वरुपा अपनी बात पर अड़ी रही। शादी की रस्में करते हुए, संग्राम के साथ सात फेरे लेते हुए उसने जो भी वचन दिए थे, लिए थे, मानो उसका सबका जिंदगीभर पालन करने की ही ठानी थी उसने! इतना सब होने के बावजूद भी उसके दिल में भारतीय सेना के लिए जो भी प्रेम था, आस्था थी वो बिलकुल भी कम नहीं हुई थी। उसके वो सब विचार, ऐसी विषम परिस्थिति में उसने दिखाया हुआ धैर्य, ये सब देखकर सुजय-अस्मिता का हृदय उसके प्रति करुणा से भर गया। अपने होने वाले संतान को वो बेशक उत्तम संस्कार और उत्कृष्ट देशप्रेम की सीख देगी, इसमें तो कोई संदेह नहीं था। दूसरी शादी किए बिना, होने वाले बच्चे का पालन करने का, और जीवभर संग्राम की वीरपत्नी बनके जीना का निर्णय लेकर स्वरुपा सच में बहुत बड़ा त्याग कर रही थी। और अपने हर कृति से दर्शा रही थी उसका संग्राम के प्रति प्रेम... निस्वार्थ भाव से!

विश्वास ही असल पूँजी

रंजना महेंद्रकुमार चौबे

शोधार्थी, पीएच.डी.हिंदी

सांसारिक जीवन में विश्वास सबसे बड़ी पूँजी है। यही विश्वास आपके जीवन को सार्थक बनाता है और अविश्वास आपके जीवन को निरर्थक बनाता है। लौकिक जीवन में श्रद्धा और विश्वास अगर है तो जीवन में किसी भी प्रकार की कोई कमी नहीं होती है। माता-पिता के प्रति पुत्र का विश्वास, गुरु के प्रति शिष्य का विश्वास और भगवान के प्रति भक्त का विश्वास बहुत जरूरी है।

जीवन में उतार-चढ़ाव सदैव लगे ही रहते हैं। कई बार हमें असीम खुशी मिलती है और कई बार गहरी काली रात के समान दुख। जब दुख आता है तब हमारे ऊपर नकारात्मक सोच हावी हो जाती है। तब हम न अपने आप पर और न दूसरे लोगों पर और न ही ब्रह्मांड की शक्ति पर विश्वास रखते हैं। डर, चिंता, क्रोध और निराशा हमें घेर लेते हैं। ऐसे में हमारे पास दो ही रास्ते बचते हैं।

पहला, हम मन की बात मानकर निराशा के समुंदर में डूबे रहें और दूसरा, मन के ख्यालों को तटस्थता से देखें। दुख से लड़ना है तो दूसरा रास्ता अपनाना होगा। दुख का सबसे बड़ा कारण मन की अनगिनत इच्छाएँ और भ्रम हैं। मन सिर्फ खुशियाँ चाहता है। ऐसा जीवन चाहता है, जहाँ दुख न हो। छोटे बच्चे के समान स्वाहिश करता है कि पूरी दुनिया उसी की मर्जी के अनुसार चले। जब ऐसा नहीं होता है तो मन विश्वास खोकर अवसाद में चला जाता है। हमें यह समझना चाहिए कि सुख और दुख जीवन का एक हिस्सा है, इनसे कोई भी नहीं बच पाया है। बड़े से बड़े संत, महात्मा, पैगम्बरों तथा अवतारों को भी दुख का सामना करना पड़ा है तो हम जैसे साधारण इंसान इससे कैसे बच सकते हैं? जितना ज्यादा विश्वास होगा उतनी ही शक्ति हमारे पास होगी। संकट का सामना कर सकेंगे। विश्वास तीन तरह से बढ़ा सकते हैं।

सबसे पहले विश्वास रखें कि हमने जीवन में कई विपरीत परिस्थितियों का सामना किया है और इसलिए हम आने वाले हर दुख से उबर सकते हैं। दूसरा, हमें ऐसे सारे मौके याद रखने चाहिए जब हम बिल्कुल लाचार महसूस कर रहे थे और हमें कहीं से मदद मिल गई। इन्हें ध्यान में रखकर यह विश्वास बनाना चाहिए कि ईश्वर हमेशा हमारे साथ है और वह सहायता अवश्य करेगा। अगर यह विश्वास पक्का हो जाए तो मदद जरूर मिलेगी। तीसरा सदा ईश्वर को याद रखकर खुद का आत्मसमर्पण कर देना चाहिए। यह प्रार्थना करनी चाहिए कि जो हमारे लिए सबसे कल्याणकारी हो ईश्वर वही करें और यह विश्वास रखना चाहिए कि ईश्वर की मर्जी में ही हमारा हित है।

इस संदर्भ में श्री अरविंद का एक बहुत ही अच्छा कथन याद आता है- 'वे लोग सबसे ज्यादा सुखी रहते हैं, जिनका विश्वास चट्टान की तरह मजबूत होता है।' तो आइए इस कथन का सदा स्मरण करते हुए हम सब अंतरात्मा में ऐसा विश्वास जगाए जो चट्टान के समान दृढ़ हो। भरोसा और विश्वास ऐसे तत्व हैं जो किसी भी रिश्ते को मजबूत बना सकते हैं। कोई आप पर इतना विश्वास करता है कि अपने मन की सारी बातें कह सकता है, सहकर्मी जो भरोसे के साथ आपसे सलाह ले सकता है और एक पड़ोसी जो आपको परिवार मानता है। ध्यान रहे, आपके कहने पर वे आप पर विश्वास नहीं कर रहें हैं। भरोसा और विश्वास अपने व्यवहार और व्यक्तित्व से कमाया जाता है। जब हम पर कोई इतना विश्वास करता है तो उसका सुख असीम होता है। यह भरोसा, विश्वास रिश्तों को मजबूती से टिकाए रखने के लिए सबसे जरूरी है। इसलिए निजी और पेशेवर जीवन में आपका व्यक्तित्व और व्यवहार ऐसा होना चाहिए कि आपकी एक विश्वसनीयता बने, लोग आप पर भरोसा करें।

विश्वसनीयता एक जहाज़ के कप्तान की तरह है। आप जीवन की हर यात्रा के लिए ज़िम्मेदार हैं। जीवरूपी जहाज़ तैरता रहे और सभी सुरक्षित रहें यह सुनिश्चित करना आपकी ज़िम्मेदारी है और अगर कोई मुसीबत आती है, तो आप भागकर छिप नहीं सकते या किसी और पर उंगली नहीं उठा सकते। आपको उन्हीं परिस्थितियों में रहकर, उनका सामना कर हल ढूँढ़ना होगा। इसी तरह जब आप किसी के लिए विश्वनीय होते हैं, तो आप किसी भी परिस्थिति से भागते नहीं हैं। जो कुछ भी अच्छा या बुरा होता है, उसकी ज़िम्मेदारी लेते हैं। और आपका यही व्यवहार लोगों में अच्छी छवि बनाता है। वहीं अगर आप अपनी गलती किसी और पर डालते रहेंगे तो कोई भी आप पर न विश्वास कर पाएगा, न ही भरोसा।

बहुत सारी चीज़ों के लिए हाँ कहना और अपना वादा पूरा न कर पाना आपको अविश्वसनीय बना सकता है। सिर्फ़ उतना ही काम लें जितना आप कर सकते हैं। दरअसल, कुछ लोगों की आदत होती है वादा करके बात टालने की। परंतु यह आदत छवि तो खराब करती ही है, इससे दूसरों का भी नुकसान हो सकता है। यदि आपने किसी से वादा किया है कि आप उसका काम करेंगे, तो उसे जरूर करें। यदि आपको लगता है कि वो काम नहीं कर पाएँगे तो कारण बताकर मना कर दें। इससे आपकी छवि नहीं बिगड़ेगी बल्कि विश्वास और बढ़ेगा। दूसरों साथ अपने व्यवहार में ईमानदार रहने से आपका उनका विश्वास हासिल करते हैं और उन्हें दिखाते हैं कि वे सही सलाह

के लिए आप पर भरोसा कर सकते हैं।

हमारे आस-पास कुछ ऐसे लोग भी मौजूद होते हैं जिन्हें हम पसंद नहीं करते। परंतु अगर वो आपको पसंद नहीं है तो इन भावनाओं को अपने मन में ही रखें। अगर आप किसी से कहेंगे कि आपको वो शख्स पसंद नहीं है तो उसे लगेगा कि आप बुराई कर रहे हैं। और अगर आपने दो-तीन लोगों के प्रति अपनी भावनाएँ व्यक्त कीं तो जो लोग आप से बात करते हैं उन्हें लगेगा कि आप केवल लोगों की बुराई करना ही जानते हैं। और उन्हें कहीं न कहीं यह भी महसूस होगा कि जिस प्रकार आप दूसरों के लिए नकारात्मक शब्दों का प्रयोग करते हैं; वैसे ही उनके लिए भी करते होंगे। इससे वो आप पर विश्वास करना छोड़ देंगे। इसलिए न किसी की बुराई करें और न किसी की बुराई में दूसरों का उसका साथ दें।

कहने का मतलब यह है कि आपके मन में यदि किसी के प्रति कोई ग़लतफ़हमी है या कोई बात बुरी लगी है तो उस व्यक्ति से सीधी बात करें। मान लीजिए कि किसी से आपको पता चलता है कि आपके दोस्त ने आपके लिए अपशब्द इस्तेमाल किए हैं तो उस पर प्रतिक्रिया देने या नाराज़ होने के बजाय सीधा पूछ लें कि क्या उसने ऐसा कुछ कहा है। आपके सीधी और साफ़ बात करने से नज़र आएगा कि आप ग़लतफ़हमी पालने के बजाय उस पर सीधा संवाद पसंद करते हैं।

कुछ लोग बातचीत करने के तरीक़े से भी यह तय कर लेते हैं कि यह व्यक्ति विश्वास करने योग्य है या नहीं। इसलिए अपनी बातचीत के तरीक़ों पर ध्यान दें। अगर कोई व्यक्ति आपको कुछ बता रहा है तो उसकी पूरी बात सुनें और उस पर नकारात्मक प्रतिक्रिया देने से बचें। बातचीत के दौरान किसी को उसकी कमियाँ न गिनाएँ, बल्कि उसे दूर करने के लिए हल बताएँ। और इस तरह से बात रखें कि समाने वाले व्यक्ति को बुरा भी न लगे और उसे अपनी कमी समझ आ जाए।

अगर कोई अपने मन की बात या परेशानी आपसे साझा करता है तो उसे अपने तक ही रखें। कुछ लोग ऐसा भी करते हैं कि उनसे किसी ने अपनी बात या परेशानी बताई तो दूसरों को बता देते हैं। कई बार ऐसे लोग दूसरों की समस्या को उदारहण बनाकर पेश करते हैं। इससे कोई भी व्यक्ति आपकी बातों और आप पर विश्वास नहीं करेगा। सबसे ज़रूरी है कि आप किसी एक व्यक्ति की बात दूसरे व्यक्ति तक न पहुँचने दें। बात को अपने तक ही सीमित रखें। अन्यथा आप दोनों का भरोसा खो देंगे। लोगों का विश्वास पाने, उनका

भरोसा जीतने के लिए सततता आवश्यक है। ऐसा नहीं है कि आज आपने सकारात्मक व्यवहार दर्शाया और सामने वाला व्यक्ति आप पर भरोसा करने लगा। इसलिए इस मामले में जल्दबाज़ी करने के बजाय छोटे-छोटे क़दमों और वादों पर ध्यान केंद्रित करें। हर चीज़ को अहम मानें। इससे आप धीरे-धीरे आगे बढ़ेंगे, लेकिन आपके लिए सामने वाले व्यक्ति का भरोसा क्रमशः मज़बूत होता जाएगा।

खत

खत सुनते ही बचपन याद आ जाता है,
वो गाँव के नीम पर लटका लाल डिब्बा,
वो डाकिया का खाकी वर्दी में साइकिल से आना,
डाकिया डाक लाया का नेशनल का विज्ञापन,
एक खत सुनते ही बहुत कुछ याद आ जाता है।
दादाजी का पोस्टल कार्ड भेजना,
जल्दी संदेश भेजने के लिए तार का भेजना,
दादीजी का अंतर्देशीय को मंगवाना,
एक खत सुनते ही बहुत कुछ याद आ जाता है।
गाँव की बुढ़ी काकी का खत लिखना,
उसके आए जवाब को पढ़कर सुनाना,
वो चोरी छुपे प्रेम-पत्र को पहुँचाना,
एक खत सुनते ही बहुत कुछ याद आ जाता है।
खत को पहली बार लिखने की कोशिश करना,
उन खतों में बचपन के जज़्बातों को डालना,
पहली बार एक अलग सा एहसास होना,
एक खत सुनते ही बहुत कुछ याद आ जाता है।
वो बैंक से आई नोटिस की कॉपी...
वो कुर्की और नीलामी के सम्मन के पत्र,
वो घर के बड़े बुढ़ों के आंखों में आए आँसू,
एक खत सुनते ही बहुत कुछ याद आ जाता है।
खत सुनते ही बचपन याद आ जाता है !!!!

गौरव उपाध्याय
शोधार्थी पीएच.डी. हिंदी

शिक्षा का महत्व

शेख शबाना सत्तार

शोधार्थी, पीएच.डी.हिंदी

शिक्षा एक ऐसा धन है जिसे ना तो कोई चुरासकता है और ना ही कोई छीन सकता। यह एक मात्र ऐसा धन है जो बाँटने पर कम नहीं होता, बल्कि इसके विपरीत बाँटने पर बढ़ता ही जाता है। हमने देखा होगा कि हमारे समाज में जो शिक्षित व्यक्ति होते हैं उनका एक अलग ही मान सम्मान होता है और लोग उन्हें हमारे समाज में इज्जत भी देते हैं। इसलिए हर व्यक्ति चाहता है कि वह एक साक्षर हो, प्रशिक्षित हो। इसीलिए आज के समय में हमारे जीवन में पढ़ाई का बहुत अधिक महत्व हो गया है। इसीलिए आपको यह याद रखना है कि शिक्षा हमारे लिए बहुत जरूरी है इसकी वजह से हमें हमारे समाज में सम्मान मिलता है, जिससे हम समाज में सर उठा कर जी सकते हैं।

शिक्षा हमें ज्ञान, कौशल, तकनीक और जानकारी प्रदान करने के अलावा, लोगों को अपने परिवार, समाज और राष्ट्र के प्रति उनके अधिकारों और कर्तव्यों को समझने में भी सक्षम बनाती है। अपने आस-पास की दुनिया को देखने के लिए अपनी दृष्टि और दृष्टिकोण का विस्तार करना संभव है। शिक्षा आपको अपनी रचनात्मक को बढ़ाने के लिए नई चीजों का पता लगाने में मदद करती है, जो राष्ट्र के विकास का एक उपकरण है। आज हमारे जीवन में शिक्षा हर स्तर पर महत्वपूर्ण हो गयी है। शिक्षा हमें समाज जीने, सही गलत की पहचान कराने में सहायता करती है। शिक्षित व्यक्ति समाज में कहीं भी हो उसे कठिनाइयों से निकलने की राह मिल जाती है।

शिक्षा ने सदैव समाज से सम्मान प्राप्त किया है। एक आरामदायक जीवनशैली सुनिश्चित करने के लिए, लोगों को खुद को शिक्षित करना चाहिए और सफल और संतुष्ट रहने के लिए अच्छी तनखाह वाली नौकरी प्राप्त करनी चाहिए। यह बेहतर प्रतिष्ठा हासिल करने में मदद करता है और कैरियर की सीढ़ी पर अधिक आसानी से और तेजी से चढ़ने की संभावना बढ़ाता है। बदले में, यह स्थिर जीवन के लिए वित्तीय संसाधन प्रदान करता है - लोग अपना घर या अपार्टमेंट खरीद सकते हैं और इस प्रकार अपने बच्चों की खुशी और सफलता को सुरक्षित कर सकते हैं। इसके अलावा, अपना खुद का घर रखने में सक्षम होने से स्थिरता मिलती है और आत्मविश्वास बढ़ता है। इससे परिवारों और समुदायों के लिए सकारात्मक माहौल बनता है।

शिक्षा से समाज को किस प्रकार लाभ होता है ? शिक्षित

लोग समझते हैं कि एक स्थिर और सुरक्षित समुदाय रहना कितना मूल्यवान है। वे उन परियोजनाओं में भाग लेने के प्रति अधिक इच्छुक हैं, जो न केवल उनके पड़ोस बल्कि समाज को भी बेहतर बनाने में मदद करती हैं। इसके अलावा, जब लोग अपना खुद का घर घरीदने में सक्षम होते हैं, तो उनके न केवल अपने घरों को बेहतर बनाने में बल्कि स्थानीय समस्याओं को हल करने में भी भाग लेने की अधिक संभावना होती है। अखिरकार, हम सभी के लिए एक बेहतर जगह बनाने के लिए इसमें शामिल होना और कम भाग्यशाली लोगों की मदद करना बहुत महत्वपूर्ण है।

शिक्षा हमारे लिए रोजगार के अवसर पैदा करती है। आधुनिक युग में नौकरी ढूँढना आसान नहीं है, खासकर आर्थिक उथल-पुथल के समय में। अक्सर हमें देखने को मिलता है की एक रिक्त पद के लिए सैकड़ों अन्य उम्मीदवारों के साथ प्रतिस्पर्धा करने की आवश्यकता होती है। इसके अलावा, हमारी शिक्षा का स्तर जितना कम होगा, उतना ही कम वेतन वाले स्तर के पद के लिए आवेदन करने की नौबत आ जाती है, और शिक्षा के कम स्तर के कारण कम वेतन वाले लोगों की संख्या भी अधिक होगी। हालाँकि, सही योग्यता और शैक्षिक पृष्ठभूमि के साथ, हमारी एक अच्छी नौकरी पानेकी संभावना बढ़ जाएगी। हम अपने आपको आँखें आवेदकों समूह से अलग दिखने के लिए स्वयं को शिक्षित करना होगा अपने आपमें यथासंभव योग्यताएं, कौशल, ज्ञान को प्रगट करना होगा।

उच्च शिक्षा और विविध अनुभव वाले लोगों को उच्च वेतन वाली, विशेषज्ञ नौकरियां मिलने की अधिक संभावना होती है। यदि हमें एक आरामदायक जीवन शैली अपनानी है तो कड़ी मेहनत से अध्ययन करना आवश्यक है, ज्ञान प्राप्त करना और उच्च स्तर की योग्यता तक पहुंचने के लिए हमें अपना समय और प्रयास समर्पित करना होगा। हमारी साथ ही संभावित नियोक्ता को किसी अन्य उम्मीदवार के बजाय स्वयं अपने आपको चुनने के लिए प्रेरित करेगी। अपने स्कूल और महाविद्यालयीन पढ़ाई के दौरान हमें कड़ी मेहनत से पढ़ाई करनी होगी। इसी से हमारी योग्यता का पता चलता है कि हम कड़ी मेहनत से डरते नहीं हैं और मेहनत से अपने लक्ष्यों को पूरा करने में सक्षम हैं। नियोक्ता इसे एक बड़े लाभ के रूप में देखते हैं क्योंकि वे सभी एक जिम्मेदार और जानकार कार्यबल को पसंत करते हैं। एक बार जब हम स्नातक हो जाते हैं, तो हमें ऐसी

नौकरियों की तराश शुरू करनी चाहिए जो हमने सीखा है उसका अभ्यास करने का अवसर प्रदान करे और साथ ही, हमारी आवश्यकताओं के लिए पर्याप्त वेतन भी सुरक्षित दे।

शिक्षा के लाभों में से यह है कि शैक्षिक प्रणाली हमें सिखाती है कि आलोचनात्मक और तार्किक सोच कैसे प्राप्त करें और विकसित करें और स्वतंत्र निर्णय कैसे लें। जब बच्चे वयस्क हो जाते हैं, तो उन्हें कई चुनौतीपूर्ण मुद्दों का सामना करना पड़ता है - अपने छात्र ऋण का भुगतान करना, नौकरी पाना, कार और घर खरीदना, अपने परिवार का भरण-पोषण करना आदि। हालांकि, अगर किसी ने खुद को शिक्षित करने में वर्षों बिताए हैं, तो वह इन विभिन्न उलझनों पर ठोस निर्णय लेने में सक्षम हो जाता है। लोग न केवल अपनी राय बनाने में सक्षम हैं, बल्कि वे अपने निर्णयों के समर्थन और पुष्टि के लिए ठोस और विश्वसनीय तर्क और सबूत ढूंढने में भी अच्छे हैं।

अच्छी शैक्षणिक और शैक्षिक पृष्ठभूमि वाले लोगों को अच्छी तनखाह वाली नौकरियाँ मिलती हैं। उनकी शिक्षा और उपलब्धियाँ जितनी ऊँची होंगी, उन्हें रोजगार के उतने ही बेहतर विकल्प मिलेंगे। जो लोग गरीबी में पले-बढ़े लेकिन खुद शिक्षित हुए, उनके जीवन के बदलाव की संभावना अधिक है, जिससे समाज की गरीबी दर में कमी लाने में योगदान मिलता है। शिक्षा देशों को आर्थिक रूप से बढ़ने में मदद करती है क्योंकि यह ज्ञान प्राप्त करने और इसे बुद्धिमानी से अपने जीवन में लागू करने में सक्षम होने के साथ-साथ अन्य लोगों के जीवन को बेहतर बनाने के बारे में है।

आधुनिक समाज के लिए शिक्षा अत्यंत महत्वपूर्ण है। लोगों को संस्कृति, इतिहास और अन्य महत्वपूर्ण पहलुओं के बारे में जानने की जरूरत है। ताकि वे आधुनिक समाज में योगदान दे सकें। शिक्षा लोगों को न केवल (कॉलेज) विषयों के बारे में ज्ञान के साथ नेता बनाती है, बल्कि यह उन्हें भावनाओं और सच्चे मूल्यों के साथ नेतृत्व करना भी सिखाती है। शिक्षित लोग आसानी से सही और गलत के बीच अंतर कर सकते हैं, इस प्रकार शिक्षा अपराध दर को कम करने में मदद करती है। दुनिया भर में बुरी घटनाएँ घटित हो रही हैं - केवल सक्षम नेता ही हमें अच्छे और सही रास्ते पर ले जाने में मदद कर सकते हैं।

डिजिटल शिक्षा दुनिया के लोगों और संगठनों से जुड़ने में मदद करती है। सीमाएँ अब वहाँ नहीं हैं। अन्य देशों और संस्कृतियों के लोगों के साथ संवाद करने और राय साझा करने में सक्षम होने से, क्षितिज का विस्तार होता है और हमें एक-दूसरे को समझने और सराहना करने में मदद मिलती है।

समाज में शिक्षा का महत्व हमेशा से ही महान रहा है

क्योंकि यह जाति, नस्ल, लिंग, धर्म से परे है। शिक्षित लोगों को उनके ज्ञान और योग्यता के आधार पर समान माना जाता है। इसके अलावा, शिक्षित लोग खुले विचारों वाले होते हैं। और दूसरे लोगों के विचारों को सुनने और स्वीकार करने में सक्षम होते हैं, भले ही वे कितने अलग हों। शिक्षा स्वतंत्र रूप से जीने और इस प्रकार मुक्त होने की संभावना प्रदान करती है। यह वित्तीय तूफानों और गलत निर्णयों के खिलाफ हमारा आश्रय है।

शिक्षा कमजोरी को ताकत में बदलने की कुंजी है। यह हमारे सामने आने वाली समस्याओं को समझने के लिए विभिन्न उपकरण और तरीके प्रदान करता है और उन्हें हल करने में मदद करता है। इससे भी महत्वपूर्ण बात यह है कि शिक्षा हमें सही निर्णय लेने और जरूरत पड़ने पर कार्रवाई करने के लिए पर्याप्त मानसिक चपलता प्रदान करती है। कई प्रकार के शोध से पता चलता है कि शिक्षित महिलाएँ लैंगिक पूर्वाग्रह और वैवाहिक हिंसा के खिलाफ अधिक आसानी से खड़ी हो सकती हैं क्योंकि उन्होंने अपनी निर्णय लेने की क्षमताओं में सुधार किया है।

चाहे बात सम्मान की हो, समाज में उच्च पद और पेशेवर माहौल की हो, वित्तीय सुरक्षा की हो, पारिवारिक स्थिरता की हो, शिक्षा ये सब और बहुत कुछ प्रदान करती है। अपना खुद का घर होने से मिलने वाली घरेलू स्थिरता उन बच्चों को अधिक सफल बनने में मदद करती है जो अपने घरों या अपार्टमेंट में बड़े हुए हैं। उनके हाई स्कूल के स्नातक करने और कॉलेज समाप्त करने की अधिक संभावना है। जैसा कि नेल्सन मंडेला ने कहा था, “शिक्षा सबसे शक्तिशाली हथियार है जिसका उपयोग आप दुनिया को बदलने के लिए कर सकते हैं।” यह लोगों को बेहतर नागरिक बनने, बेहतर वेतन वाली नौकरी पाने में मदद करता है, अच्छे और बुरे के बीच अंतर दिखाता है। शिक्षा हमें कड़ी मेहनत का महत्व बताती है और साथ ही, हमें बढ़ने और विकास करने में मदद करती है। इस प्रकार, हम अधिकारों, कानूनों और विनियमों को जानकर और उनका सम्मान करके रहने के लिए एक बेहतर समाज को आकार देने में सक्षम हैं। शैक्षिक प्रक्रियाओं के माध्यम से भाषाएँ सीखना विचारों, ज्ञान, अच्छी प्रथाओं के आदान-प्रदान के लिए विभिन्न लोगों के साथ बातचीत करने में मदद करता है। यह हमें सद्भावना से रहना सिखाता है।

समय प्रबंधन और सफलता

प्रेमशंकर मिश्र

शोधार्थी, पीएच.डी.हिंदी

हिंदी के महान कवि कबीरदास जी ने लिखा है, “कल करे सो आज कर, आज करे सो अब” इससे समय के महत्व को आसानी से समझा सकता हैं। कहा गया है कि जो समय निकल चुका हैं जिसका हम सही उपयोग नहीं कर पाए है वह लौटकर भी वापस नहीं आ सकता हैं। इसलिए मनुष्य जीवन में समय सबसे अधिक मूल्यवान हैं। समय की सुई सभी के लिए समान चलती हैं। यह छोटे-बड़े में भेद नहीं करती, और न ही किसी का इन्तजार करती हैं। हर कार्य समय पर किया जाए तो कोई भी कार्य असंभव नहीं होता है। जो समय की कद्र नहीं करता हैं। समय भी उसकी कद्र नहीं करेगा।

अलग-अलग क्षेत्रों की बड़ी विभूतियाँ जिन्हें आज हम महापुरुष मानते हैं उन्होंने अपने जीवन के एक-एक पल का सही उपयोग किया। जिसके कारण ही उन्हें सफलता प्राप्त हुई। तभी आज दुनिया उनके कर्मों को जानती हैं। हिंदी के उन्मास सम्राट और साहित्यकार मुंशी प्रेमचंद ने कहा था कि “ऐसी कोई घड़ी बन ही नहीं सकती जो बीता हुआ समय लौटा दे”। अर्थात् जीवन के हर पल का सदुपयोग करना चाहिए। जो कुछ आप आज अर्जित करते हैं, वही आपकी नींव को मजबूत करता हैं। बच्चे को जन्म से ही समय के सदुपयोग की शिक्षा दी जाए तो वह अपने जीवन को सही दिशा की ओर ले जाएगा। यदि वह समय के महत्व से परिचित नहीं हैं तो अपना जीवन फिजूलखर्ची की बातों में ही व्यर्थ कर देगा।

अपने आर्थिक, शारीरिक और मानसिक शक्ति के अनुसार ही हम अपना लक्ष्य बनाते हैं और जब हम उसे प्राप्त कर लेते हैं तो हमें एक जीत का एहसास होता है जो हमें सच्चा सुख देता हैं यही सफलता कहलाता हैं। जीवन में सफलता पाने के लिए समय के महत्व को पहचानकर स्वयं को समय के साथ अनुशासित करके चलना बेहद जरूरी है। ‘बीता हुआ समय’ हमारे द्वारा खर्च किए गए धन के समान है, जिसे हम कभी वापस नहीं पा सकते और ‘भविष्य का समय’ हमारे बैंक में जमा ऐसे धन के समान है, जिसकी मात्रा के बारे में हमें कुछ पता नहीं, केवल ‘वर्तमान समय’ ही हमारे पास उपलब्ध नकद धन के समान है। प्रतिपल, मिनट, घंटे, रात-दिन, माह एवं वर्ष के रूप में समय के महत्व को पहचानकर श्रम, उद्योग

तथा सृजन का अवलंबन लेनेवाला व्यक्ति पग-पग पर सफलता के सोपान चढ़ता जाता है। हम अपने समय को नियमित दिनचर्या में बाँटकर, उसका अनुशासनपूर्वक पालन करके, अपनी आदतों को सही ढाँचे में ढालकर, दूसरे सफल व्यक्तियों के अनुभवों से लाभ उठाकर तथा कुछ समय की बचत करके अपने अत्यंत उपयोगी कार्य संपन्न कर सकते हैं।

समय प्रबंधन का यह मतलब बिल्कुल नहीं है कि इंसान गलतियाँ नहीं करेगा। इंसान से गलतियाँ होना स्वाभाविक बात है, लेकिन कभी कोई गलती हो जो के बाद हमें तुरंत उसमें सुधार करना चाहिए। हमें काम करने के दौरान उसका आकलन भी करते रहना चाहिए कि जैसा हमने सोचा था, क्या काम उसी के अनुरूप हो रहा है। ऐसे आकलन से हम समय को बर्बाद होने से बचा सकते हैं। इंसान सफल तब होता है, जब वो दुनिया को नहीं बल्कि खुद को बदलना शुरू कर देता है। “जीवन का हर क्षण एक उज्ज्वल भविष्य की सम्भावना लेकर आता हैं, यदि हमें जीवन से प्रेम हैं, तो यही उचित हैं कि समय को व्यर्थ नष्ट न करे बल्कि सदुपयोग करें।

हमें सभी कार्यों को मन लगाकर करना चाहिए। मनुष्य को

एक समय में ही काम करना चाहिए। एक साथ कई काम करने से कभी-कभी कोई भी काम समय पर पूरा नहीं होता हैं। इसके विपरीत जब हम एक मुख्य कार्य पर ध्यान केंद्रित करते हैं तो हमारी एकाग्रता बढ़ जाती है और हम कम समय में सार्थक कार्य करते हैं। इसी तरह हमें जो काम सरल लगता है उसे पहले करना चाहिए, क्योंकि इस तरीके से भी हम अपना काफी समय बचा सकते हैं। हमें नहीं कहना भी आना चाहिए। हर व्यक्ति की कार्य करे की एक क्षमता होती है। हमें अपना उतना ही काम तय करना चाहिए जितना हम निश्चित समय में सफलतापूर्वक कर सकें। अन्यथा काम का ज्यादा बोझ मनुष्य के दिमाग में दबाव उत्पन्न करता है जिससे उसका सारा काम प्रभावित हो सकता है।

समय, हमारे जीवन का सबसे मूल्यवान संसाधन है और सफलता के मार्ग पर समय का विशेष महत्व है। समय प्रबंधन और सफलता एक-दूसरे से अटूट रूप से जुड़े हैं।

१. समय का महत्व :

समय अमूल्य होता है, और जिन लोगों ने अपने समय को सही ढंग से प्रबंधित किया है, वे ही सफल होते हैं।

२. ठीक से प्राथमिकताओं का चयन :

समय प्रबंधन में सफल होने का मतलब यह है कि व्यक्ति अपने जीवन में प्राथमिकताओं को सही ढंग से चयन करता है और उन पर काम करता है।

३. नियमितता:

समय का उपयोग नियमितता के साथ किया जाता है। एक सफल व्यक्ति नियमित रूप से अपने समय को विभिन्न कार्यों में वितरित करता है और उन्हें पूरा करता है।

४. स्वास्थ्य और भलाई :

समय का सही ढंग से प्रबंधन करने से व्यक्ति को अपने स्वास्थ्य और भलाई ध्यान रखने का अवसर मिलता है, जो सफलता के मार्ग पर आगे बढ़ने में मदद करता है।

५. लक्ष्य के प्राप्ति :

समय प्रबंधन से लक्ष्यों की प्राप्ति में मदद मिलती है। समय को सही ढंग से व्यवस्थित करके, व्यक्ति अपने लक्ष्यों की दिशा में अग्रसर होता है और उन्हें प्राप्त करता है।

६. अवसरों का सदुपयोग :

समय का सही ढंग से प्रबंधन करने वाले व्यक्ति अवसरों को उचित रूप से सदुपयोग करते हैं, जिससे उनकी सफलता में वृद्धि होती है।

“समय सम्पत्ति है !” जब भी आप सुबह उठते हैं तो आपके पर्स में बिना कुछ किये २४ घंटे पड़े मिलते हैं। ये वो २४ घंटे हैं जो न कोई आपसे चुरा सकता है, न कोई छीन सकता है और ना ही इसे बढ़ा सकता है। सोचने वाली बात यह है कि दुनिया के प्रत्येक व्यक्ति के पास एक दिन में २४ घंटे का ही समय है। लेकिन कुछ लोग पूरे दिन व्यस्त रहने के बाद भी अपने काम पूरे नहीं कर पाते हैं और कुछ लोग इसी समय में सफलता के शिखर पर पहुंच जाते हैं। समय प्रबंधन सफलता का मौलिक अंग है। व्यक्ति को अपने समय को सही ढंग से प्रबंधित करना और उसे सकारात्मक कार्यों में लगाना चाहिए, जिससे वह अपने लक्ष्यों की दिशा में अग्रसर हो सके।

मैं अपने छात्रों के लिए “मेरे होनहारों” रखती।

बच्चों की तरह प्यार से सँभाला है तुम्हें।
मां बाप की तरह मारा तो कभी दुलारा है तुम्हें।
आज उस प्यार को कैसे दें दूँ विदाई।
भर के झोली प्यार से और दे दूँ पढाई।
काश कुछ ऐसा हुनर मेरी जुबाँ में होता।
फलक से जमीं का नाता और गहरा होता।
हम मुसाफिर की तरह आके चले जाते हैं।
फूल-सा खिलके बहारों में बिखर जाते हैं।
देते हैं खुशबुएँ तुम्हें बहुत खुश होकर।
और हम खुश हैं इन खुशबुओं को तुम्हें देकर।
तुम इसे अपने हुनर से सींचना।
विकास की पटरी पर देश को खींचना।
ज्ञान की गन्ध पसीने में मुस्कराती है।
यह खिज़ाओं के बगीचों में लहलहाती है।
तुम भी इस देश के आँगन में जगमगाओगे
उम्मीद है हमें, सितारों से चमचाओगे।
रात को दीप, सुबह आफ़ताब बन जाओ।
हर मुसीबत में चट्टानों की तरह तन जाओ।
अब यहां से परे जाके तुम्हें, दुनियां अपनी नई बसानी है।
मोह की होंगी बरसातें। जश्न की धूम होंगी।
कुछ बेहतर मिलेगा तुम्हें। जो खुद से कमाया है तुमने।
बस बिन काम की बातें अपने दिल दिमाग पर ना होने देना हावी,
तभी तुम जीतोगे हर एक बाजी।
बस इस सब के साथ हमें भी याद रखना।
तुमारी यादों की तितलियां तो हमेशा गुदगुदाएंगी हमें।
तुम भी महसूस करना इसे बीना आंख नम किए।
कुछ खट्टी मिट्टी यादों को तुम यूँ संजोये रखना।
खुश रहो तुम सदा यही दुआ है हमारी।

सफा लियाकत बुरोंडकर
एम. ए. (हिन्दी) भाग १

संस्कृत भाषा से हुआ है। हिंदी ने भारतीय सभ्यता और संस्कृति के विविध पहलुओं का प्रतिनिधित्व किया है और यह भारतीय भाषाओं के प्रमुख समूह में से एक है। इसे भारत के विभिन्न राज्यों में भी बोला जाता है, और इसका विकास विभिन्न भाषाओं और लोक भाषाओं के संगम से हुआ है। हिंदी का विशाल शब्दावली और साहित्यिक धरोहर भारतीय साहित्य को विश्व में अनुमोदनीय बनाता है।

हिंदी के अलावा भारत में अन्य भाषाएँ भी बोली जाती हैं, जैसे अंग्रेजी, बंगाली, तमिल, तेलुगु, मराठी, गुजराती, पंजाबी, कन्नड़, उड़िया, मलयालम, और अनेक अन्य भाषाएँ। भारत के विभिन्न राज्यों में भी राज्य भाषाएँ हैं जो वहाँ स्थानीय भाषाओं में से एक होती हैं।

हिंदी के रूप में व्यापक रूप से इस्तेमाल किए जाने वाले शब्द, और भाषा नियमों का समुचित संबंध भारतीय संस्कृति और परंपराओं से होता है। भारतीय सरकार ने राजभाषा के रूप में हिंदी के प्रचार-प्रसार को बढ़ावा देने के लिए कई उपाय अपनाएँ हैं और इसे भारत के विभिन्न क्षेत्रों में बढ़ावा देने का प्रयास किया जा रहा है।

प्रचार-प्रसार :

माध्यमों का उपयोग : हिंदी का प्रचार-प्रसार विभिन्न माध्यमों से किया जा सकता है। प्रिंट मिडिया, टीवी, रेडियो, और इंटरनेट हिंदी को सर्वांगीण रूप से प्रसारित करने में मदद करते हैं।

राष्ट्रीय पर्व और उत्सव : हिंदी दिवस, राष्ट्रीय पर्व, और उत्सव हिंदी के प्रचार-प्रसार के लिए महत्वपूर्ण अवसर प्रदान करते हैं। इन अवसरों पर हिंदी को बढ़ावा देने के लिए भाषा संबंधी प्रतियोगिताएँ, कार्यशालाएँ, और कार्यक्रम आयोजित किए जाते हैं। राजभाषा कार्यान्वयन समितियाँ: सरकार द्वारा राजभाषा को प्रोत्साहित करने के लिए राजभाषा कार्यान्वयन समितियाँ गठित की जाती हैं। समितियों का मुख्य उद्देश्य प्रचार-प्रसार की योजना बनाना और इसके उत्थान के लिए कदम उठाना होता है।

हिंदी पखवाड़ा : विभिन्न स्तरों पर हिंदी प्रचार-प्रसार के लिए हिंदी सप्ताह आयोजित किये जाते हैं। इन सप्ताहों में हिंदी को बढ़ावा देने के लिए, विभिन्न कार्यक्रम, प्रतियोगिताएँ, और कार्यशालाएँ आयोजित की जाती हैं।

प्रासंगिकता :

सामाजिक संबंधों को सुदृढ़ करना : हिंदी का प्रचार-प्रसार सामाजिक संबंधों को सुदृढ़ करने में महत्वपूर्ण भूमिका निभाता है। विभिन्न राज्यों में अलग-अलग भाषाएँ बोली जाती हैं, लेकिन हिंदी सभी लोगों को एकत्र करती है। इससे सामाजिक संबंध सुदृढ़ होते हैं और भाषा संबंधी विवादों का समाधान होता है।

राष्ट्रीय एकता का संरक्षण : हिंदी न केवल राष्ट्रीय एकता को सजीव बनाती है, बल्कि राष्ट्रीय भाव को भी बढ़ावा देती है। राजभाषा के रूप में हिंदी का प्रचार-प्रसार देशवासियों के बीच एकता का भाव विकसित करता है और राष्ट्रीय भाव को बलवान बनाता है।

शिक्षा एवं विकास का उपकरण : हिंदी का प्रचार-प्रसार विभिन्न विषयों में शिक्षा और विकास को बढ़ावा देता है। इससे विज्ञान, प्रौद्योगिकी, और चिकित्सा के क्षेत्र में विकास को तेजी से आगे बढ़ाया जा सकता है।

राजनीतिक प्रक्रिया में सहायक : हिंदी न केवल नेताओं और जनसमुदाय के बीच संवाद को सुगम बनाती है, बल्कि राजनीतिक निर्णयों को सार्थक बनाने में भी मदद करती है। राजभाषा के रूप में हिंदी का प्रचार-प्रसार राजनीतिक निर्णयों को समर्थन देने के लिए महत्वपूर्ण है।

सारांश :

राजभाषा हिंदी का महत्व, प्रचार-प्रसार और प्रासंगिकता भारतीय समाज, संस्कृति, एवं राजनीति के विकास में महत्वपूर्ण योगदान देने के लिए अत्यावश्यक है। हिंदी राष्ट्रीय एकता के लिए महत्वपूर्ण भाषा है और इसे संरक्षित रखने और उन्नत करने के लिए उचित उपाय अवलंबित करने की जरूरत है। हम सभी को हिंदी को समर्थन और सम्मान के साथ बढ़ावा देने का संकल्प लेना चाहिए ताकि हम एक समृद्ध, समर्थ और एकत्रित भारत की ओर बढ़ सकें।

समाज और सिनेमा में पर्यावरण

तेजस पूनियाँ

शोधार्थी, पीएच.डी.हिंदी

साल १८८० के बाद से २१ वीं सदी के हर साल को सबसे गर्म सालों की सूची में १४ वें पायदान पर रखा गया है। साल २००० से २००४ के बीच हुए सर्वेक्षण के अनुसार अलास्का, पश्चिमी कनाडा, रूस में औसत तापमान वैश्विक औसत में दो-गुना दर से बढ़े हैं। आने वाले दशकों में और साल २०८५ में बाढ़ पीड़ितों की संख्या ५.५ मिलियन होने की संभावना है। समुद्र के जल स्तर में तेजी से बदलाव देखे जा रहे हैं।

जीवाश्म ईंधन से होने वाले वायु प्रदूषण की वैश्विक कीमत आठ अरब डॉलर प्रति दिन है। ये विश्व के सकल घरेलू उत्पाद का ३.३ प्रतिशत है। इन आंकड़ों की गणना करने वाले पर्यावरण संबंधी शोध संस्थान सेंटर फॉर रिसर्च ऑन एनर्जी एंड क्ली एयर और ग्रीनपीस साउथईस्ट एशिया वायु प्रदूषण की धनराशि के हिसाब से आंकलन देने वाले ये दोनों दुनिया के पहले संस्थान हैं।

इनकी रिपोर्ट में बताया गया था कि, “हमने पाया कि चीन का मुख्य भूभाग, अमेरिका और भारत पूरी दुनिया में जीवाश्म ईंधन से होने वाले वायु प्रदूषण की सबसे ज्यादा कीमत अदा करते हैं। हर सालचीन इसकी अनुमानित ९०० अरब डॉलर कीमत अदा करता है, अमेरिका ६०० अरब डॉलर और भारत १५० अरब डॉलर!”

क्या ये आंकड़े भयावह नहीं हैं? क्या ये आंकड़े आपको सोचने पर मजबूर नहीं करते हैं? अभी पिछले दिनों पहली ऑनलाइन हड़ताल सोशल मीडिया पर हुई। जिसमें यूट्यूब पर २४ घंटे का लाइवस्ट्रीम चला, जिसमें पर्यावरण संरक्षण के लिए काम करने वाले एक्टिविस्ट और रिसर्चर अपनी बात कहते नजर आए थे।

समाज ही सिनेमा को नजरिया देता है फ़िल्म निर्माण करने का। लेकिन हम फ़िल्में देखते हैं उन्हें सराहते हैं। ज्यादा हुआ तो दो बूंद आंसू टपका बाहर निकलते ही प्रदूषण फैलाना शुरू कर देते हैं। राजस्थान में सालों पहले हुए चिपको आंदोलन की सत्य घटना को जिसमें एक हरे पेड़ को कटने से बचाने के लिए बिश्नोई समाज के

३६३ लोगों द्वारा दिए गए बलिदान की गाथा बड़े पर्दे पर दिखाई गई थी। बिश्नोई समाज के इस त्याग पर्यावरण संरक्षण का संदेश देने के लिए राजस्थान की श्री जंभेश्वर पर्यावरण एवं जीव रक्षा संस्था ने ‘साको ३६३’ नामक फिल्म बनाने का बीड़ा उठाया था। आए दिन हजारों फ़िल्में रिलीज होती हैं। जिनमें से कुछ ही प्रकाश में आती हैं। कायदे से अपनी बात रखती हैं और हमें सिखाती हैं।

इसी साल २०२१ में आई ‘वनरक्षक’ फ़िल्म वनों की रक्षा में लगे जवानों के इर्द गिर्द घूमती है। और पर्यावरण तथा जंगलों को बचाए रखने का आवाहन चिरंजीलाल के माध्यम से करती है। पवन कुमार शर्मा के निर्देशन में बनी यह फ़िल्म हिमाचली तथा हिंदी दो भाषाओं में आई थी। लेकिन सिनेमाघर बंद पड़े रहने के कारण यह ठंडे बस्ते में और ओटीटी प्लेटफॉर्म की झुंड में कहीं खो गई। इससे पहले साल २०१८ में आई ‘हल्का’ नीला माधव पांडा के निर्देशन और निर्माण में बनी फिल्म भारत में बड़े पैमाने पर खुले में शौच करने की समस्या पर प्रकाश डालती है। इस फैमिली ड्रामा फिल्म में एक छोटे बच्चे पिचकू की कहानी दिखाई गई है जो दिल्ली के

स्लम इलाकों से उठकर अपना खुद का शौचालय बनवाने के लिए मंत्रालय तक पहुंच जाता है। जबकि उसके पिता ऐसा नहीं चाहते। इसी बीच उसे सरकार कार्य तंत्र में फैले भ्रष्टाचार का भी सामना करना पड़ता है।

‘कड़वी हवा’ २०१७ हिंदी सिनेमा की यह इकलौती ऐसी फिल्म है जो क्लाइमेट चेंज जैसे मुद्दे को केंद्र में रखकर बनाई गई है। फिल्म के केंद्र में एक महुआ गांव दिखाया गया है। जो सूखे का शिकार है। पानी न होने की वजह से फसलें नहीं हो पाती और किसान आत्महत्या करना शुरू कर देते हैं। यह बात वहाँ के इंसानों के लिए आम ही थी। एक बूढ़ा आदमी अपने किसान बेटे को लेकर बहुत चिंतित होता है। किसानों की आत्महत्या का मुद्दा तो भारत में एक राजनीतिक मुद्दा भी है। यह फिल्म इस समस्या को गहराई से उजागर करती है।

‘वारदात’ साल १९८९में आई यह फ़िल्म पिछले दिनों फिर से चर्चा में आई थी जब भारत के किसानों की फसलों में टिड्डी दल का हमला ख़ूब चर्चा में आया। इससे किसान बहुत परेशान और घबराएँ भी हुए नजर आए थे। टिड्डियों का यह झुंड एक ऐसी समस्या थी जो जहां से गुजरती, अपने पीछे तबाही का मंजल और फसलों का सूपड़ा साफ करती जाती। इस फिल्म में भी टिड्डियां हमला करती हैं लेकिन वे मानव जनित होती हैं। दरअसल एक रासायनिक परीक्षण असफल हो जाने से टिड्डियां पैदा होती हैं और वह फसलों का सर्वनाश करना शुरू कर देती हैं। हालांकि इस फिल्म के हीरो मिथु चक्रवर्ती गन मास्टर जी बनकर इस घटना का पर्दाफाश करते हैं।

‘हाथी मेरे साथी’ १९७१ हिंदी सिनेमा के पहले सुपरस्टार दिवंगत अभिनेता राजेश खन्ना की यह सुपरहिट फिल्म लोगों को जानवरों से प्यार करना आज भी सिखाती है। वैसे भी आजकल जानवरों के संरक्षण के लिए न जाने कितने राष्ट्रीय और अंतर्राष्ट्रीय स्तर पर काम किए जा रहे हैं। कई ऐसी सरकारी और गैर सरकारी संस्थाएँ हैं जो जानवरों के संरक्षण पर जोर देती हैं। पर्यावरण में संतुलन बनाए रखने के लिए जानवरों का होना भी बहुत जरूरी है। फिल्म में राजेश खन्ना चार हाथियों के बीच पलकर बड़े होते हैं और उनके दोस्त बन जाते हैं। बदले में राजेश की बहुत सी परेशानियों को ये हाथी अपने सिर ले लेते हैं।

‘उपकार’ १९६७ में आी इस फ़िल्म के आने से पहले तक जब शानदार अभिनेता, निर्देशक और निर्माता मनोज कुमार को भारत कुमार का दर्जा मिलने लगा था, तो उसका कारण कुछ इस तरह धरती से जुड़ी फिल्में ही थीं। फिल्म में भारत एक धरती से जुड़ा इंसान है जो खेती बाड़ी करता है और अपने भाई को शिक्षित करने के लिए अपना सर्वस्व न्योछावर कर देता है। लेकिन बाद में वही पढ़ा लिखा भी लालची निकलता है और पैसा कमाने के लिए गलत रास्तों पर निकल पड़ता है। फिल्म में भारत का धरती प्रेम बहुत उंचा है। वह धरती को अपनी मां समझता है और उसी के गीत गाता है।

कुछ लोगों को लगता है कि हिंदुस्तान का सिनेमा सिर्फ मिर्च मसाले के किसी घोल जैसा है। तो इस विदेशी विधा को पसंद करने वालों के लिए डॉक्यूमेंट्री भी बनी हैं। हॉलीवुड में की ऐसी डॉक्यूमेंट्री हैं जिन्हें देखा जा सकता है बशर्ते आप उन्हें देखकर ही सिर्फ इतिश्री न कर लें।

‘माई ऑक्टोपस टीचर’ २०२० में आई यह डॉक्यूमेंट्री दिखाती है कि कोई भी इंसान किसी जंगली ऑक्टोबस के इतना करीब नहीं गया होगा जितना दक्षिण अफ्रीकी फिल्म निर्माता क्रेग फॉस्टर गए। फॉस्टर एक साल तक अटलांटिक महासागर के एक इलाकें में रोज पानी के नीचे गए और मंत्रमुग्ध कर देने वाले इस जीव

के जीवन को कैमेरे में कैद किया। संभव है कि ये फिल्म जानवरों और अपने पूरे ग्रह से आपके रिश्ते को देखने के आपके तरीके को ही बदल दे।

‘एटेनबोरो : ए लाइफ ऑन आवर प्लैनेट’ डेविड एटेनबोरो पर्यावरण संबंधी डॉक्यूमेंट्रियों के गॉडफादर माने जाते हैं। ब्रिटेन के रहने वाले ९४ साल के ये फिल्म निर्माता प्रकृति और उसके हर अचम्भे को कैमेरे में कैद करने के लिए दुनिया के हर कोने में गए। और साल २०२० में डॉक्यूमेंट्री लेकर आए। अपनी नई फिल्म में वो उन बदलावों पर रोशनी डालते हैं जो उन्होंने अपने जीवनकाल में देखे हैं। साथ ही वो भविष्य के बारे में अपनी परिकल्पना भी सामने रखते हैं जिसमें इंसान प्रकृति के साथ काम करे, ना कि उसके खिलाफ।

‘द ह्यूमन एलिमेंट २०१८ इस फिल्म में हम फोटोग्राफर जेम्स बलोक से मिलते हैं, वे उन अमेरिकियों में से हैं जो जलवायु परिवर्तन से सीधे प्रभावित हुए हैं, जिनके जीवन और अजीबिका पर इंसानों और प्रकृति के आपस में टकराने का सीधा असर पड़ा है। बलोक दिखाते हैं किस इंसान की जरूरतें पृथ्वी, अग्नि, जल और आकाश चारों मूल-तत्वों को बदल रही हैं और हमारे भविष्य के लिए इसके क्या मायने हैं।

‘बिफोर द फ्लड’ २०१६ इस डॉक्यूमेंट्री में हॉलीवुड सुपरस्टार लिओनार्डो डिकैप्रियो नेशनल ज्योग्राफिक के साथ मिल कर समुद्र के बढ़ते हुए जल स्तर और वन कटाई जैसे पूरी दुनिया में हो रहे ग्लोबल वॉर्मिंग के असर को हमारे सामने लाते हैं। बराक ओबामा, बान कि-मून, पोप फ्रांसिस और इलॉन मस्क जैसी हस्तियों के साथ साक्षात्कार के जरिए यह फिल्म एक सस्टेनेबल भविष्य के लिए समाधानों को सामने रखती है।

‘टुमॉरो’ साल २०१५ में यह डॉक्यूमेंट्री फ़िल्म जयवायु परिवर्तन का सामना करने के लिए एक आशावादी नजरिए की तलाश करती है। कृषि, ऊर्जा आपूर्ति कचरा प्रबंधन के मौजूदा स्वरूप के विकल्पों पर रोशनी डालती है। यह फ्रांसीसी फिल्म शहरी बागबानों से लेकर नवीकरणीय ऊर्जा के समर्थकों तक अलग अलग

लोगों की कहानियों के जरि यह हमे रोजमर्रा के सस्टेनेबिलिटी इनोवेटर्स से मिलती है और स्थानीय बदलाव लाने की प्रेरणा देती है।

‘रेसिंग एक्सटिक्शन’ २०१५ में ऑस्कर जीतने वाली निर्देशक लुई सिहोयोस की इस फिल्म में एक्टिविस्टों की एक टीम विलुप्तप्राय प्रजातियों के अवैध व्यापार की कलई खोजती है और वैश्विक विलोपन यानी एक्सटिक्शन के संकट को हमारे सामने लाती है। गुप्त तरीकों और अधुनिकतम प्रौद्योगिकी के जरिए टीम आपको ऐसी जगहों पर ले जाती है जहां कोई नहीं जा सकता और कई रहस्य खोलती है।

‘विरुंगा’ २०१४ डेमोक्रेटिक रिपब्लिक ऑफ कांगो का विरुंगा राष्ट्रीय उद्यान दुनिया की उन एकलौती जगहों में से है जहां अभी जंगली पहाड़ी गोरिल्ला पाए जाते हैं। लेकिन उद्यान और उसमें रहने वालों पर शिकारियों, सशस्त्र लड़कों और प्राकृतिक संसाधनों को लूटने की मंसा रखने वाली कंपनियों की वजह से खतरा है। इस फिल्म में आप मिलते हैं ऐसे लोगों के एक समूह से जो इस उद्यान को और इन शानदार जंतुओं को बचा कर रखना चाहते हैं।

‘काऊस्परसी; द सस्टेनेबिलिटी सीक्रेट’ २०१४ में आई यह फिल्म एक क्राउड-फंडेड डॉक्यूमेंट्री है जो पर्यावरण पर भोजन के लिए पशु-पालन के असर की तपतीश करती है और यह जानने की कोशिश करती है कि क्यों दुनिया के अग्रणी पर्यावरण संगठन इसके बारे में बात करने से घबराते हैं। यह फिल्म दावा करती है कि पर्यावरण के विनाश का प्राथमिक स्रोत और ग्रीनहाउस गैसों के उत्सर्जन के लिए सबसे ज्यादा जिम्मेदार फॉसिल जीवाश्म ईंधन नहीं बल्कि भोजन के लिए किया जाने वाला पशु-पालन ही है।

‘इयर्स ऑफ लिविंग डेंजरस्ली’ २०१४ में यह फिल्म एम्मी पुरस्कारों से नवाजी डॉक्यूमेंट्री की सीरीज थी जिसमें कई सेलिब्रिटी जलवायु संकट और उसके असर पर दुनिया के कोनों कोनों में जा कर विशेषज्ञों और वैज्ञानिकों के साक्षात्कार लेते दिखाई दे रही थी। इन लोगों की स्टार-पावर पर ध्यान केंद्रित करने की जगह यह सीरीज जलवायु संकट से प्रभावित आम लोगों के जीवन पर रोशनी डालती है और यह दिखाती है कि कैसे हम अपनी दुनिया को आगे की पीढ़ियों के लिए बचा कर रख सकते हैं।

इन फिल्मों को तथा आस पास हो रहे पर्यावरणीय बदलावों के बावजूद अगर हम पर्यावरण के लिए कुछ नहीं करते हैं तो हम किसी भी तरह की संवेदनाओं से मुक्त हो चलें हैं। यही कारण है कि महामारियाँ आती हैं, हमें चेताती है बावजूद इसके हमारे कानों पर जूं तक नहीं रेंगती। इन फिल्मों को देखने के तुरंत बाद ही बाहर निकलकर हम प्रदूषण फैलाना शुरू कर देते हैं।

एक बरसात ऐसे भी

शाम होने लगी और बरसात गिरने लगी।
ऐसा क्यू लगता है वो बरसात कुछ कह रही थी।

इंतजार तो बहुत किया फिर भी वो रुकी नहीं।
जा रही थी उस ओर जहाँ वो जाना चाहती थी।

मन में था बहुत भीगने का सपना।
तुम नहीं थी और वो छाता भी नहीं था अपना।

एक एक कर चलती थी साँसे दिल धड़कता था।
मन में थे कई सवाल जो तुम्हे पूँछना था।

उस बरसात के दिन लगा आओगी जरूर तुम।
इंतजार करके थक गया फिर हो गया गुम।

आँखों की ये आँसू एक ही नहीं रहे थे।
ज्यादा कुछ नहीं आदत करके रखी इन आँखी नें।

खुश हो तुम ये देखकर में खुश हूँ।
आयने में सदा तुम्हारी ही तस्वीर देखता हूँ।

अभी बरसात थोड़ी रुकी और मुझे समझा रही थी।
नहीं आआ आएगी वो कितने दिन खाना नहीं खामो।

आदत भी तुम्हारी वो भी छुट जाएगी।
मन में तो नहीं यादों में रहोगी।

जानवी मितीन माने
बारहवीं कला

किताबों का जीवन में महत्व

गौरव उपाध्याय

शोधार्थी, पीएच.डी.हिंदी

बहुत कुछ कह जाती है किताबों की चंद पंक्तियों के अलफ़ाज।
कभी बोलने का हुनर तो कभी रहने का तरीका सीखा जाती है।।

किताबें हमारे जीवन में एक महत्वपूर्ण भूमिका निभाती हैं। यह न केवल हमें नए ज्ञान और जानकारी देती हैं, बल्कि हमारे मस्तिष्क को विकसित करती हैं और हमें एक बेहतर व्यक्ति बनाने में मदद करती हैं। किताबें हमें अनगिनत विचारों और विभिन्न दृष्टिकोणों से परिचित कराती हैं जो हमारे सोचने की प्रक्रिया को विस्तारित करते हैं। किताबों का पाठन हमें समस्याओं का सामना करने के लिए तैयार करता है और समाधान ढूँढ़ने में मदद करता है। ये हमें न केवल अध्ययन करने में मदद करती हैं, बल्कि हमारी भावनाओं को समझने और संवाद कौशल को सुधारने में भी सहायक होती हैं।

किताबों का पाठन हमारे जीवन को समृद्ध और प्रेरणादायक बनाता है। वे हमें अपनी सोच से परिचित कराती हैं और हमारे दिमाग में नए और विचार पैदा करती हैं। इसके अलावा, किताबों का पाठन हमें अलग-अलग समाज और संस्कृतियों की जानकारी देता है और हमें सामाजिक और सांस्कृतिक विविधता का आनंद लेने की क्षमता प्रदान करता है।

समस्याओं का सामना करने से लेकर खुशियों का अनुभव करने तक, किताबें हमारे जीवन को एक नया मायना देती हैं और हमें संपूर्णता की दिशा में अग्रसर बनाती हैं। इसलिए, किताबों का जीवन में महत्व अपरिहार्य है और हमें इनका सम्मान करना चाहिए।

किताबों का जहाँ महत्वपूर्ण है, वहीं उनका जीवन में भी महत्व है। किताबें हमें ज्ञान, विचार, और अनुभव से भरपूर बनाती हैं। यह हमें नए विचारों से रुबरु कराती हैं और हमारी सोच को विस्तारित करती है। इसके साथ ही, किताबें हमें उत्तेजित करती हैं, हमारे दिमाग की भूमिका बदलती हैं और हमें नए-नए दृष्टिकोण

प्रदान कर सकती है। किताबों के माध्यम से हम अपने संजीवनी में योगदान दे सकते हैं, न केवल अपने बल्कि दूसरों के जीवन में भी। एक अच्छी किताब पढ़ने से हमारा ज्ञान बढ़ता है और हम अपनी सोच और कार्यन्वयन में सुधार कर सकते हैं।

किताबों का हमारे जीवन में महत्व है क्योंकि वे हमें भविष्य के लिए तैयार करती हैं और हमें नए और बेहतर रास्ते दिखा सकती हैं। इसलिए, किताबों का जीवन में एक महत्वपूर्ण योगदान होता है जो हमें एक समृद्ध और समझदार जीवन जीने में मदद कर सकता

है। जीवन में किताब पढ़ने के महत्व को दर्शाने वाला एक बड़ा कारण यह है कि किताबें हमारे सबसे अच्छे दोस्त के रूप में कार्य करती हैं। दोस्त हमारे जीवन का सबसे महत्वपूर्ण हिस्सा हैं। एक अच्छे दोस्त के साथ के बिना हम अपने जीवन की कल्पना भी नहीं कर सकते। इसी तरह, एक किताब एक सबसे अच्छे दोस्त की तरह है जो हमें लगातार अपना सर्वश्रेष्ठ संस्करण बनने के लिए प्रेरित करती है। किताबें एक अच्छे दोस्त की तरह हमारे दिमाग

को ज्ञान से समृद्ध करती हैं।

किसी भी चीज के बारे में पढ़ना एक खूबसूरत एहसास की तरह होता है, और वो एहसास किताबों के माध्यम से हो तो बात ही कुछ और है। किताब पढ़ने की आदत हमें लफ़्जों से खेलने की कला भी सिखा देती है। पुस्तकों के माध्यम से हमें न केवल उस विषय के बारे में जानकारी प्राप्त होती है बल्कि इससे हमारी समझ-बूझ और बुद्धि का भी विकास होता है।

सदाचार और नैतिकता का महत्व

महानंदा अमृत शिंदे
शोधार्थी, पीएच.डी.हिंदी

सदाचार और नैतिकता प्रत्येक मनुष्य के जीवन में अनमोल गहने के भांति महत्वपूर्ण रूप से अपना कार्य करता हैं। क्योंकि मनुष्य की पहचान उसके अच्छे गुण एवं व्यवहार से होता है। सदाचार 'सत् और आचार' नामक शब्द मिलकर बना है, जिसका अर्थ होता है अच्छा व्यवहार एवं आचरण। जिस व्यक्ति का आचरण एवं व्यवहार अच्छा होता है, उसे समाज में एक उन्नत स्थान प्राप्त होता हैं। उदाहरण के तौर पर, जब भगवान विष्णु वामन अवतार धारण कर राजा बलि के पास भिक्षा मांगने के लिए आए तो राजा बलि, भले ही क्रूर क्यों ना हो पर उसके सामने याचक बनकर आए हुए भगवान विष्णु की मनोकामना भी उन्होंने निस्वार्थ मनोभावना से स्वीकार किया। इससे उसके अच्छे व्यवहार, चरित्र एवं आचरण का पता चलता हैं। वहीं दूसरे उदाहरण का जिक्र करें तो जैसे- रावण; वह भगवान शिव का सबसे बड़ा भक्त था, फिर भी सीता का अपहरण कर दुराचारी कहलाया। कहने का तात्पर्य यह है कि मनुष्य के जीवन में सदाचार एवं नैतिकता का अत्यंत महत्वपूर्ण स्थान हैं। यहां पर मुंह से निकला हुआ प्रत्येक शब्द अधिक मायने रखता है। इसीलिए कहते हैं 'लाख कहने से अच्छा एक ही शब्द बोलो', पर वाणी में मधुरता होना अति आवश्यक हैं वरना इससे मनुष्य के चरित्र पर दाग भी लग सकता हैं।

प्रस्तुत समाज की बात करे तो आजकल सदाचार एवं नैतिक मूल्य कम होते जा रहे हैं। लोगों में सिर्फ 'मैं' और 'मेरा' का नारा ज्यादा गूंज रहा हैं। शहरों की बात करे तो वहां पर लोग अहं भाव में जी रहे हैं। परंतु ग्रामीण भागों में आज भी कई सारे जगहों पर सदाचार एवं नैतिकता जिंदा हैं। जहां पर लोग आज भी निस्वार्थ एवं उदार भाव से सबको अपना मानकर भाईचारे से जीवन व्यतीत कर रहे हैं। और कष्ट एवं सुख मे एक दूसरे का साथ देने के लिए हमेशा तत्पर रहते हैं। इसलिए गांव का जीवन शहरीय जीवन से कई ज्यादा अच्छा हैं।

मानव जीवन में सदाचार और नैतिकता का महत्व अत्यधिक हैं। यह गुण व्यक्ति में बचपन से ही आया हुआ होता है, इसका अर्थ यह नहीं की सभी लोग सदाचार एवं नैतिकता के मार्ग को स्वीकार करते हैं। परंतु जो लोग अच्छे आचरण एवं नैतिकता के राह पर चलते है वह हमेशा विजय प्राप्त करते हैं और अपने कार्य में हमेशा यशस्वी पाते हैं। बड़ों का यह कर्तव्य है कि बच्चों को बचपन में ही अच्छे और बुरे का ज्ञान सही ढंग से देना अति आवश्यक है। क्योंकि आज का बालक ही कल के उज्ज्वल भविष्य का नागरिक

बनता है। इसलिए प्रत्येक व्यक्ति को सामाजिक नियमों का पालन सही ढंग से करना चाहिए। सामने वाले व्यक्ति को अपना मानकर, उसके साथ अच्छा व्यवहार करना चाहिए तभी वह भी हमारा सम्मान करेगा। वरना जीवन 'जैसी करनी वैसी भरनी' कहावत जैसा हो जाएगा। अच्छे आचरण एवं नैतिकता के मार्ग पर चलने वालों को हमेशा जीत मिल ही जाती है। उदाहरण के तौर पर जैसे महात्मा गांधी जी, जिन्होंने सत्य एवं अहिंसा के मार्ग को अपना अस्त्र बनाकर आजादी की लड़ाई में महत्वपूर्ण योगदान दिया है, जो अविस्मरणीय है। इस प्रकार से हम कह सकते हैं कि प्रत्येक व्यक्ति के जीवन में सदाचार और नैतिकता का महत्व अत्यधिक है, जो व्यक्ति को अच्छे और बुरे का एहसास हमेशा कराता रहता हैं।

जिंदगी

कल एक झलक जिंदगी को देखा,
वो राहों पे मेरी गुनगुना रही थी।

फिर ढूँढा उसे इधर उधर,
वो आँख मिचौली कर मुस्कुरा रही थी।

एक अरसे के बाद आया मुझे करार,
वो सहला के मुझे सुला रही थी।

हम दोनो क्यों खफा हैं एक दुसरे से
में उस और वो मुझे समझा रही थी।

मैजे पूछ लिया - क्यों इतना दर्द दिया कमबख्त तुने,
वो हँसी और बोली- मे जिंदगी हूँ पगले तुझे जिना सिखा रही थी।

जानवी मितीन माने
बारहवीं कला

पर्यावरण संतुलन हेतु पौधारोपण ही महत्वपूर्ण उपाय है।

डॉ. मोहसिन अली खान

हिंदी विभागाध्यक्ष

बढ़ती हुई वैश्विक आबादी से ऊर्जा संकट में बढ़ोतरी हुई है। इसके आंकड़े हमें अलग-अलग जगह से प्राप्त हो जाएंगे, जिसमें इसे एक संकट के रूप में घोषित किया गया है। ऊर्जा का संरक्षण, संवर्धन और विकास के लिए हमने नए-नए तरीके अपनाए हैं, जिसमें पवन चक्की या पानी से बिजली पैदा करना या सौर ऊर्जा तथा यूरेनियम का उपयोग किया गया है। फिर भी देखने में आ रहा है कि इतने पर्याप्त साधन भी हमें पर्यावरण संतुलन का विश्वास पैदा नहीं कर पा रहे हैं। हमें पर्यावरण संतुलन के विश्वास को पैदा करने के लिए पर्यावरण से जुड़ने की बहुत अधिक आवश्यकता है और पर्यावरण से तभी जुड़ सकते हैं, जब अधिक से अधिक मात्रा में हम पौधारोपण कर के वैश्विक स्तर पर ओजोन परत को बचाते हुए, ऑक्सीजन लेवल को बढ़ाएं। पौधारोपण ही एक ऐसा उपाय है, जिससे ऑक्सीजन की क्षमता बढ़ाई जा सकती है। केवल ऑक्सीजन ही नहीं बल्कि अन्य गैसों का संतुलन हेतु भी वृक्षों की आवश्यकता निरंतर बनी हुई है। इसके अतिरिक्त बहुत सारी मिट्टी के सही दोहन और उपयोग के लिए भी वृक्षारोपण को अनिवार्य माना गया है। वृक्षों से न केवल ऑक्सीजन या मृदा आपदा को बचाया जा सकता है, बल्कि अन्य जनजीवन (जंतुओं, पक्षी, पशु) को भी बेहतर तरीके से संबंध बनाते हुए उनकी बढ़ोतरी में सार्थक सहयोग दिया जा सकता है।

जिस तरह से शहरीकरण या वैश्वीकरण की दृष्टि में हमें प्रकृति से दूर कर दिया है, यह एक चिंता का विषय बन चुका है। आज हम प्रकृति के सान्निध्य में लौटने को मजबूर हो रहे हैं। रुसो द्वारा दिया गया नारा- 'बैक टू नेचर' आज सबसे अधिक प्रासंगिक नजर आता है। आज हमें प्रकृति की तरफ लौटने की जरूरत महसूस हो रही है दिन-ब-दिन जल स्तर निम्न से निम्न स्तर होता जा रहा है और समुद्री स्तर बढ़ता जा रहा है। यह एक ऐसा खतरनाक संकेत है, जिससे मानवीय संकट और मानव जीवन आपदा हमारे समक्ष खड़ी हो जाएगी। आज हम जिस अवस्था में रहे हैं वह पर्यावरण असंतुलन की अवस्था है। इस अवस्था से मुक्ति तभी मिल सकती है इसकी चिंता तब ही कम हो सकती है जब हम पर्यावरण संतुलन की

बात करते हुए उसे व्यावहारिक धरातल पर पौधारोपण द्वारा मजबूत बनाएं और सही दिशा में आगे बढ़ें क्योंकि बहुत सारे कारखाने के धुएं, रसायन, प्लास्टिक, जहरीली जहरीली गैसों मानवी जीवन के लिए उत्सर्जित होने वाली एक खतरनाक अवस्था है। इस अवस्था से निजात पाने के लिए हमें प्रतिरूप शक्ति के रूप में पौधारोपण करना ही आवश्यक होगा।

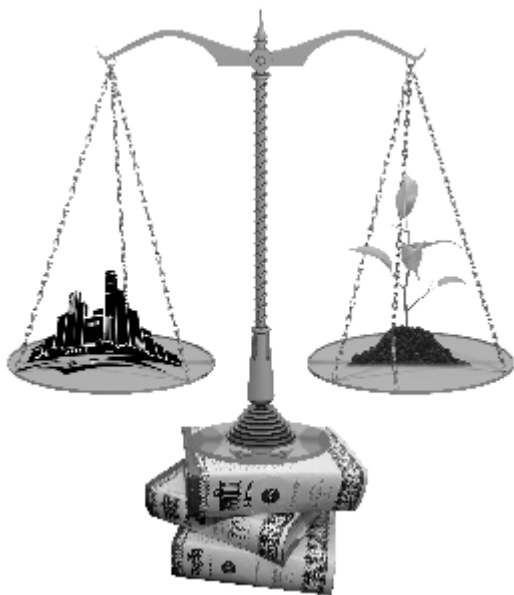
यदि इस संकल्प को अब भी हमने नहीं अपनाया तो एक दिन वैश्विक स्तर पर बहुत अधिक कठिनाई बढ़ जाएगी और हम एक ऐसी दुनिया रच देंगे जहां हमें वृक्षों की आवश्यकता तो होगी

लेकिन वहां वृक्ष नहीं होंगे। जीवन को खतरे में डालने की अपेक्षा हमें जीवन को समृद्ध करने में विश्वास रखना चाहिए इसलिए वृक्षारोपण को अधिक से अधिक मात्रा में बढ़ाकर हो रहे पर्यावरण असंतुलन को सुधारना होगा। ऊर्जा संरक्षण का एक बेहतरीन उपाय वृक्षारोपण सिद्ध होता है क्योंकि वृक्षों से हमें कई प्रकार के लाभ प्राप्त होते हैं।

पर्यावरण हमारी सबसे मूल्यवान संपदाएं में से एक है। हम सभी को अपने जीवन की गुणवत्ता बनाए रखने के लिए पर्यावरण के संरक्षण और

प्रबंधन में अपना योगदान देना होगा। एक ऐसा उपाय वृक्षारोपण हो सकता है जो न जन्मेश्वर वनों, राष्ट्रीय उद्यानों और प्राकृतिक संरक्षण क्षेत्रों को बढ़ाता है, बल्कि स्थानीय स्तर पर आम जनता को, संस्थाओं को, महिलाओं को और बच्चों को भी पोषण देने में आसान हो जाता है।

वृक्षारोपण के फायदे अनेक होते हैं। पहले तो, यह हवा को साफ करता है और ऑक्सीजन उत्पादन में मदद करता है। साथ ही यह ध्वनि प्रदूषण भी कम करता है। दूसरे, वृक्षारोपण से तना-बना जमीन भी हरे फसलों की खेती के रूप में उपयोग में आ सकता है जो लोगों के इस्तेमाल में आसान होती है। तीसरे, वृक्षारोपण से यूबैन आपदा नियंत्रण बढ़ता है, जैसे की बाढ़, भूकंप, और बढ़ते तापमान के कारण की बनती है जब संवेदनशील क्षेत्रों को नष्ट कर दिया जाता है।

हालांकि, आपत्तियों के बाद हमें उपचार देने वाली वैज्ञानिक अनुसंधानों की उपलब्धि अनुसार, वृक्षारोपण कार्यक्रमों को संभव मुख्यतः जैव तथा भौतिक पर्यावरण अवशेषों के संरक्षण संभव नहीं है। वृक्षारोपण कार्यक्रमों से बेहतर सुविधाएं होनी चाहिए। उदाहरण के तौर पर, वृक्षों के रोपण में समुचित नकारात्मक परिंजन और बड़ों, कबाड़स्थानों से दूर रहना चाहिए। समयबद्ध नागरिकों के द्वारा चहुंमुखी चिंताओं से पालन और समानांतर संचार एक मेशश्रृंखला जैसी विधियों को अनुसरण किया जाना ही चाहिए ताकि

कार्यक्रम के बाद देश में आधुनिकता और शुद्धता के साथ पर्यावरण को संरक्षित किया जा सके।

इस दृष्टि से कहा जा सकता है कि वृक्षारोपण अथवा पौधारोपण ही एकमात्र ऐसा उपाय है जो इस पृथ्वी को संतुलित रखते हुए जैविक शक्ति के संपादन में अपनी महत्वपूर्ण भूमिका निभा सकता है। यदि पर्यावरण को संतुलित ना रखा गया तो समस्त मानवीय जीवन खतरे में आ जाएगा, जिस तरह से वैश्विक स्तर पर ऊर्जा के नए-नए स्रोत बढ़ रहे हैं परंतु वह सब नाकाफी सिद्ध हो रहे हैं। इसके बरअक्स हमें वृक्षों की एक लंबी श्रृंखला वैश्विक स्तर पर बढ़ाना होगी, ताकि हम विभिन्न भौगोलिक स्थितियों को संतुलित अवस्था में ला सकें, जिससे जल स्तर भी बढ़ेगा और तापमान में भी कमी आएगी। तापमान में बढ़ोतरी इस बात की चिंता है कि ग्लेशियर पिघल कर समुंद्र में चले जाएंगे और एक दिन ऐसा आएगा समुद्री जल स्तर बढ़ जाएगा और मानवीय जीवन में खतरा उत्पन्न होगा। वृक्षारोपण अथवा पौधारोपण ही एक ऐसी कायापलट ने वाली शक्ति नजर आती है, जिससे हम संतुलित मात्रा में समुचित जीवन विभिन्न लाभ की दृष्टि से जी सकेंगे और बिगड़ते हुए संतुलन को रोककर ऊर्जा के खतरों को भी हम कम कर सकेंगे। आज की सबसे बड़ी वैश्विक चिंता ऊर्जा के स्रोतों से निपटना तापमान को कम करना है इसके लिए योगदान करना हम सबका कर्तव्य ही नहीं, बल्कि मानवीय मूल्य मानवीय जीवन और अन्य जीवन को संरक्षित करने के लिए भी महत्वपूर्ण नजर आता है।

Women's Economic Empowerment!

**"A Strong Woman
Stands Up For Herself.
A Stronger Woman Stands Up
For Everybody Else."**

Empowering women involves granting them tools, opportunities, and autonomy. It is essential for rectifying historical discrimination and ensuring fairness. Economic Empowerment through education and entrepreneurship is crucial. Education plays a pivotal role in women's

Harshada Nitin Patil
T.Y.BMS.

empowerment.

Women Empowerment in India is required to overcome situations of such types and to provide them with their independent role in Indian Society. Empowering women is a necessary right of women. They should have proportional rights to contribute to society, economics, education and politics. Economic Empowerment, therefore, is the process of liberating people and communities from

cycles of poverty and assigned social roles and giving them the resources to raise their and their communities, social and economic opportunities. The social status of women is increased and they are better recognized and appreciated. They are able to make financial decisions on their own and become financially independent. Women empowerment paves the way for an equal society where no gender discrimination exists. Women are the primary care givers of children and elders in every country of the world. International studies demonstrate that when the economy and political organization of a society change, women that the lead in helping the family adjust to new realities and challenge.

Women's empowerment is a global movement that has gained traction in recent years; it is more than just a buzzword. It involves giving women the tools they need to take charge of their, lives, seize equitable chances, and actively engage in all aspects of society. Women empowerment refers to making women powerful to make them capable of deciding for themselves. Women have suffered a lot through the years at the hands of men. In earlier centuries, they were treated as almost non-existent. As if all the rights belonged to men even something as basic as voting. As the times evolved, women realised their power. There on began the revolution for women empowerment.

"We Are Better Than This!"

As women were not allowed to make decisions for them, women empowerment came in

like a breath of fresh air. It made them aware of their rights and how they must make their own place in society rather than depending on a man. It recognized the fact that things cannot simply work in someone's favour because of their gender. However, we still have a long way to go when we talk about the reasons why we need it. Almost every country, no matter how progressive has a history of ill - treating women. In other words, women from all over the world have been rebellious to reach the status they have today. While the western countries are still making progress, third world countries like India.

Women must be given equal opportunities in every field, irrespective of gender. Moreover, they must also be given equal pay. We can empower women by abolishing child marriage. Various programs must be held where they can be taught skills to fend for themselves in case they face financial crisis. Most importantly, the shame of divorce and abuse must be thrown out of the window. Many women stay in abusive relationships because of the fear of society. Parents must teach their daughters it is okay to come home divorced rather than in a coffin. India is a very famous country known for its cultural heritage, traditions, civilization, religion, and geographical features since ancient times. On the other hand, it is also popular as a conservative male nation. Women are an essential priority in India, although, on the other hand, they are not treated well in family and society. They were confined only to household and family members, they were kept entirely ignorant of their rights and their development.

The people of India called this country "Bharat-Mata" but never understood its true meaning. Bharat-Mata means the mother of every Indian, whom we have to save and maintain. Women constitute half the power of the country, so women's empowerment is essential to make this country a mighty nation. It is empowering women to understand their rights to be independent in every field for their proper development and development.

The Pistol Shrimp: A Tiny Creature with a Big Bang!

Dr. Sunil K Anand
Department of Zoology

Introduction

In the depths of our oceans, a remarkable crustacean resides, one that wields a weapon more powerful than its size suggests. Meet the pistol shrimp, also known as the snapping shrimp. In this article, we'll delve into the fascinating world of these underwater marvels, exploring their unique features, behaviour, and ecological significance.

1. The Claw That Packs a Punch

For the marine pistol shrimp, bubbles are more than air, they're life and death. Pistol shrimp use sonic hunting to stun and kill prey using bubble 'bullets'. The pistol shrimp's most distinguishing feature is its disproportionately large claw. Unlike typical shrimp claws with pincers, the pistol shrimp have a built-in weapon that kills without contact their claw which resembles a miniature pistol. A highly adapted, enlarged snapper claw when released snaps shut, creating an explosive shockwave. But what's truly astonishing is the accompanying sound, a loud pop that rivals the crack of a gunshot. This phenomenon occurs due to the rapid closure of the claw, which generates a cavitation bubble. When the bubble collapses, it produces a shockwave that stuns prey and even breaks glass jars.

2. Mutualistic Relationships and Eusocial Behaviour

a. Burrow Buddies: Pistol Shrimp and Goby Fish

Some pistol shrimp species engage in a mutualistic symbiotic relationship with goby fish. Picture this: a cozy burrow shared by both partners. The shrimp diligently constructs and maintains the burrow, while the goby stands guard. When danger approaches, the goby, with its superior vision, alerts the shrimp through tail movements. They retreat to safety together. It's a classic case of teamwork shrimp and fish, roommates in the deep.

b. Eusocial Shrimp Colonies

Within the genus *Synalpheus*, eusocial behaviour emerges. Imagine colonies of over 300 shrimp living inside sponges. All offspring stem from a single large female, the queen and perhaps a single male. Workers care for the young, while predominantly male soldiers wield their massive claws for protection. These shrimp societies exemplify cooperation and division of labor, akin to ant colonies.

3. Ocean Symphony: Pistol Shrimp as Sound Engineers

Pistol shrimp aren't just silent snappers; they're ocean sound engineers. Their collective snapping creates a cacophony that interferes with sonar and underwater communication. Imagine a shrimp orchestra, each player contributing to the underwater symphony.

Conclusion

Next time you gaze at the ocean's expanse, remember the pistol shrimp, a creature that defies its size, making waves (literally) beneath the surface. Whether it's stunning prey, collaborating with gobies, or composing underwater music, the pistol shrimp proves that even the tiniest beings can leave a resounding impact.

So, the next time you peel a banana, consider this: the pistol shrimp's snap is hotter than lava, louder than a gun, and more intriguing than any marine mystery.

॥ उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान्निबोधत॥

जनता शिक्षण मंडळाच्या

कै. नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुलातील

कनिष्ठ महाविद्यालयाचा वार्षिक अहवाल - शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४

जनता शिक्षण मंडळाच्या कै. नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुलातील आर्टस् सायन्स, अँड कॉमर्स ज्युनिअर कॉलेज अलिबाग-रायगड. आमच्या कनिष्ठ महाविद्यालयाची चौथ्या दशकपूर्तीकडे यशस्वीपणे वाटचाल सुरू आहे. सन २०२३-२४ या वर्षातील कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या शैक्षणिक प्रगतीचा आणि शिक्षणेतर उपक्रमांचा वार्षिक अहवाल मांडताना विशेष आनंद होतो आहे.

शैक्षणिक अहवाल

आमच्या कनिष्ठ महाविद्यालयात कला आणि विज्ञान या रूढ अभ्यासक्रमांबरोबरच माहिती तंत्रज्ञान आणि इलेक्ट्रॉनिक्स या व्यावसायिक विषयांचे यशस्वीपणे अध्यापन केले जात आहे. कला शाखेत ११ वी व १२ वी मिळून ९० तर विज्ञान शाखेत ५८२ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. कनिष्ठ महाविद्यालयात कला आणि विज्ञान शाखेतील अनुदानित आणि विनाअनुदानित वर्गांमध्ये एकूण ६७२ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला.

Total Admission 2023-24

Section	Male		Female	
	Granted	Non-Granted	Granted	Non-Granted
1th Arts	21	----	34	----
12 th Arts	16	----	19	----
11 th Science	151	37	86	66
12 th Science	94	---	148	---
Total	282	37	287	66
Total	319		353	
Total students admitted in college			672	

सन २०२२-२३ या शैक्षणिक वर्षात प्रवेश घेतलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालयातील वर्गनिहाय परीक्षार्थी उत्तीर्ण विद्यार्थी व टक्केवारी पुढीलप्रमाणे :-

Class	Total Student Appeared	Pass	Percentage
11th Arts	36	36	100%
12th Arts	39	35	89.74%
11th Science	240	240	100%
12th Science	246	216	87.80%

सांस्कृतिक कार्यक्रम

जिल्हा क्रीडा अधिकारी कार्यालय रायगड आयोजित जिल्हास्तरीय युवा महोत्सव २०२३ मध्ये जानवी माने, १२ वी कला हिने लोकगीत गायन स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक प्राप्त केला.

कै. शिरीष पाटील जिमखाना

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय महाराष्ट्र राज्य पुणे यांच्या धोरणानुसार व जिल्हा क्रीडा परिषद रायगड यांच्या नियोजनानुसार घेण्यात आलेल्या वैयक्तिक व सांघिक शालेय क्रीडा स्पर्धेत जे.एस.एम. ज्युनिअर कॉलेजच्या खेळाडूंनी उत्तम कामगिरी केली आहे. राज्यस्तरीय शालेय शिकाई मार्शल आर्ट स्पर्धेत कु.शिव देवजी हीलम अकरावी आर्ट्स यास सिल्वर मेडल व कु.नम्रता गणेश चव्हाण अकरावी सायन्स हिला ब्राँझ मेडल मिळाले आहे. विभागीय शालेय शिकाई मार्शल आर्ट स्पर्धेत कु. वरद संदीप वर्तक बारावी विज्ञान याने एक सिल्वर व एक ब्राँझ मेडल मिळवले तसेच भार्गवी प्रकाश नाईक हिने ब्राँझ मेडल मिळवले तर कु. संचिता नारायण थिटे बारावी विज्ञान ही विद्यार्थिनी सहभागी झाली. जिल्हास्तरीय शालेय थ्रोबॉल स्पर्धेत कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या मुलांच्या संघाने प्रथम क्रमांक प्राप्त केला तसेच जिल्हास्तरीय शालेय बॅडमिंटन स्पर्धेत मुलींच्या संघाने तृतीय क्रमांक मिळवला.

तालुकास्तरीय शालेय खो.खो स्पर्धेत मुले मुली दोन्ही संघांनी द्वितीय क्रमांक मिळवला तर कबड्डी स्पर्धेत मुलींच्या संघाने द्वितीय व मुलांच्या संघाने तृतीय क्रमांक मिळवला. तसेच हॉलीबॉल स्पर्धेत मुलींच्या संघाने द्वितीय क्रमांक मिळवला. तालुकास्तरीय मैदानी स्पर्धेत कुमारी ओजस्विनी कदम बारावी विज्ञान हिने १०० मीटर व २०० मीटर रनिंग स्पर्धेत गोल्ड मेडल कुमारी कनिष्का हिवरे अकरावी आर्ट्स हिने गोळा फेक स्पर्धेत सिल्वर मेडल तर कु. कशिष पाटील अकरावी आर्ट्स हिने लांब उडी स्पर्धेत तृतीय क्रमांक आणि ४×१०० मीटर रिले स्पर्धेत मुले मुली दोन्ही संघांनी द्वितीय क्रमांक मिळवला. कु. प्रणव जाधव याने भालाफेक स्पर्धेत गोल्ड मेडल थाळीफेक स्पर्धेत ब्राँझ मेडल कु. स्वयम पाटील याने २०० मीटर रनिंग स्पर्धेत गोल्ड मेडल ३००० मीटर रनिंग स्पर्धेत ब्राँझ मेडल, कु. सुरज कुंवार याने तिहेरी उडी स्पर्धेत सिल्वर मेडल, उंच उडी स्पर्धेत ब्राँझ मेडल व लांब उडी स्पर्धेत ब्राँझ मेडल मिळवले. जे. एस. एम. महाविद्यालयात आयोजित केलेल्या तालुकास्तरीय शालेय बुद्धिबळ स्पर्धेत कु. आयान अल्ताफ्र अन्सारी, कु. यश राजेश खेत्री, कु. आर्यन आनंद गायकवाड, कु. सृष्टी संजय गुंड, कु. मधुरा पंढरी पडवळ यांनी यश प्राप्त केले त्यामुळे जिल्हास्तरीय शालेय बुद्धिबळ स्पर्धेसाठी त्यांची निवड करण्यात आली.

वरील सर्व क्रीडा प्रकारात सहभागी खेळाडूंचे जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष माननीय अॅड. गौतमभाई पाटील, कॉलेजच्या प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील, पर्यवेक्षक अजय सावंत, क्रीडा विभाग प्रमुख बी. आर. गुरव, प्राध्यापक, शिक्षक यांच्यावतीने हार्दिक अभिनंदन.

॥ उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान्निबोधत॥

जनता शिक्षण मंडळाच्या

कै. नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुलातील

वरिष्ठ महाविद्यालयाचा वार्षिक अहवाल - शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४

शैक्षणिक अहवाल

१९६१ साली कै. नानासाहेब कुंटे यांच्या पुढाकाराने स्थापन झालेल्या रायगड जिल्ह्यातील पहिल्या महाविद्यालयाची सूत्र १९८७ पासून लोकनेते मा. अॅड. दत्ता पाटील (दादा) यांनी हाती घेतल्यानंतर महाविद्यालयास विकासाची एक नवी दिशा मिळाली. अलिबाग तालुक्याच्या ग्रामीण भागातील सर्व सामान्य जनतेला उच्च शिक्षणाची दारे खुली करून देणाऱ्या जनता शिक्षण मंडळाचा व महाविद्यालयाचा मा. अॅड. दत्ता पाटील 'आदरणीय दादा' यांच्या सक्षम नेतृत्वाखाली विकास झाला आहे. आज संस्थेची धुरा समर्थपणे सांभाळणारे दादांचे नातू जनता शिक्षण मंडळाचे विद्यमान अध्यक्ष मा. अॅड. श्री. गौतम पाटील, यांचा दूरदृष्टीपणा, मार्गदर्शन, वेळोवेळी केलेले सहकार्य यामुळे महाविद्यालयाचा उत्तरोत्तर विकास होत आहे. मा. अॅड. श्री. गौतम पाटील यांच्या नेतृत्वात महाविद्यालयामध्ये विविध शैक्षणिक व अभ्यासेतर उपक्रम राबवले जात असून शैक्षणिक प्रगतीचा आलेख कायम राखला जात आहे. शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे योगदान व पालक, विद्यार्थ्यांचा यशस्वी सहभाग यामुळे महाविद्यालयाची यशस्वी घोंडदौद सुरु आहे, सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षाचा अहवाल सादर करताना आम्हाला विशेष आनंद होत आहे.

सध्या महाविद्यालयात कला, वाणिज्य व विज्ञान या पारंपरिक अभ्यासक्रमाबरोबरच संगणकशास्त्र, माहिती तंत्रज्ञान, बी.एम.एस. इत्यादी व्यावसायिक अभ्यासक्रम उपलब्ध आहेत.

जे.एस.एम. महाविद्यालयास नॅकची 'अ' श्रेणी प्राप्त : सर्व स्तरांतून कौतुकाचा वर्षाव :

रायगड जिल्ह्यातील अग्रगण्य नामांकित म्हणून प्रसिद्ध असलेल्या अलिबाग येथील जे. एस. एम. महाविद्यालयास नॅकची 'अ' श्रेणी (A Grade) प्राप्त झाली आहे. महाविद्यालयाने मिळवलेल्या या घवघवीत यशाबद्दल जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतमभाई पाटील, प्राचार्य डॉ. सोनाली पाटील, प्राध्यापक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी यांच्यावर सर्व स्तरांतून कौतुकाचा वर्षाव होत आहे. मा. अॅड. गौतमभाई पाटील, उपाध्यक्षा मा. डॉ. साक्षी पाटील मॅडम, सेक्रेटरी मा. श्री. गौरव पाटील यांनी महाविद्यालयातील प्राध्यापक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी, माजी विद्यार्थी, पालक यांनी या सर्व प्रक्रियेत दिलेल्या बहुमोल योगदानाबद्दल मनःपूर्वक अभिनंदन केले आहे.

दिनांक २१ व २२ मे २०२४ रोजी अलिबाग येथील जे. एस. एम. महाविद्यालयास बेंगळुरू येथील नॅक पिअर टीमने भेट दिली. या टीममध्ये अध्यक्ष म्हणून प्रा. डॉ. विजयकुमार सी. जी. कुलगुरु, महर्षी पाणीनी संस्कृत आणि वैदिक विद्यापीठ, उज्जैन, मध्यप्रदेश समन्वयक म्हणून प्रा. डॉ. रणबीरसिंग जगलान, प्राध्यापक, चौधरी चरणसिंग कृषी विद्यापीठ, हिसार, हरियाणा तर सदस्य म्हणून प्रा. डॉ. नारायणम्मा तिरूमला, प्राचार्य, पद्मावती वुमन्स डिग्री अँड पीजी कॉलेज, तिरुपती, आंध्रप्रदेश यांचा समावेश होता. शैक्षणिक संस्थांचे मूल्यमापन करून त्यांचा दर्जा ठरविण्याकरता दर पाच वर्षांनी देशभरातील महाविद्यालयांना राष्ट्रीय मूल्यांकन आणि अधिस्वीकृती परिषद म्हणजेच नॅकतर्फे त्रिसदस्यीय समिती भेट देऊन महाविद्यालयातील शैक्षणिक, सहशैक्षणिक उपक्रम, महाविद्यालयातील विविध सुविधा, प्रशासकीय कार्यालय यांचे परीक्षण करून तसेच संस्थेचे पदाधिकारी, प्राचार्य, प्राध्यापक, विद्यार्थी, माजी विद्यार्थी, पालक यांच्याशी संवाद साधून महाविद्यालयाच्या शैक्षणिक गुणवत्तेचा दर्जा निश्चित करत असते.

जे. एस. एम. महाविद्यालयास भेट दिलेल्या समितीने महाविद्यालयातील वर्गखोल्या, प्रयोगशाळा, विविध शैक्षणिक विभाग, ग्रंथालय, मैदान, जिमखाना, वनस्पतीउद्यान, प्रशासकीय कार्यालय, रंगमंच, अॅम्फीथिएटर, स्मार्ट क्लासरूम, अकाऊंट म्युझियम, कॅन्टीन व इतर सुविधांची पाहणी केली. तसेच गेल्या पाच वर्षांत महाविद्यालयाने शैक्षणिक व सहशैक्षणिक क्षेत्रात केलेल्या कामगिरीचा आढावा घेऊन विद्यार्थी, माजी विद्यार्थी, पालक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी यांच्याशी संवाद साधला. साठ वर्षांची परंपरा असलेल्या या महाविद्यालयाने शैक्षणिक, सहशैक्षणिक व भौतिक सुविधांच्या बाबतीत केलेली कामगिरी उल्लेखनीय असून येणाऱ्या काळात हे महाविद्यालय या सर्व क्षेत्रांमध्ये आपल्या कामगिरीचा आलेख आणखी उंचावत नेणार आहे. असा विश्वास समितीचे अध्यक्ष प्रा. डॉ. विजयकुमार सी. जी. यांनी व्यक्त केला. या

भेटीदरम्यान विद्यार्थ्यांनी सादर केलेल्या सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे या समितीने विशेष कौतुक केले.

ही नॅक मूल्यांकन प्रक्रिया यशस्वीरित्या पूर्ण करण्यासाठी जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतमभाई पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली प्राचार्य डॉ. सोनाली पाटील, महाविद्यालयाचे माजी प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, निवृत्त प्राध्यापक प्रा. सुरेंद्र दातार, आयक्युएसी समन्वयक डॉ. प्रीती फाटे, आयक्युएसी समिती सदस्य, प्राध्यापक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

जे. एस. एम. महाविद्यालयास “सर्वात उदयोन्मुख महाविद्यालय राष्ट्रीय पुरस्कार”

दिल्ली येथे दि. २२ एप्रिल २०२३ रोजी झालेल्या "Education Excellence Award- 2023" या परिषदेत जे एस. एम. कॉलेजला "Most Emerging Higher Education Institute of the year-2023" हा शैक्षणिक क्षेत्रातील उत्कृष्ट कार्याबद्दलचा पुरस्कार देण्यात आला.

देशभरातील एकूण १५० च्या वर शैक्षणिक संस्था व शैक्षणिक क्षेत्रातील तज्ञ या परिषदेत प्रत्यक्ष व आभासी पद्धतीने सहभागी झाले होते. या परिषदेत डॉ. सी. के. भारद्वाज, श्रीमती फैयाज खान, डॉ. मुक्त शर्मा, डॉ. मोनालिसा हे प्रमुख वक्ते म्हणून सहभागी होते. जानेवारी २०२२ मध्ये जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष म्हणून सूत्र स्विकारल्यानंतर वर्षभरात अॅड. गौतम पाटील यांनी महाविद्यालयाच्या विविध क्षेत्रात केलेले अमूलाग्र बदल व विकास कार्यक्रमांमुळे महाविद्यालयाची यशस्वी घौडदौड चालू आहे.

महाविद्यालयात शैक्षणिक अभ्यासक्रमांमध्ये नव-नवीन रोजगारभिमुख अभ्यासक्रम, सर्व विभागांमध्ये सर्टिफिकेट व डिप्लोमा कोर्स सुरू करून विद्यार्थ्यांसाठी नवीन दालने उघडून दिली. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी सांस्कृतिक, क्रीडा व इतर कार्यक्रमांचे यशस्वी आयोजन केले. मुंबई विद्यापीठाच्या रायगड विभागाच्या सांस्कृतिक स्पर्धांचे आयोजन, आंतर महाविद्यालयीन बुध्दीबळ स्पर्धांचे आयोजन, हर-घर तिरंगा, १५ दिवसांच्या कार्यक्रमाचे आयोजन, शिवस्वराज्य दिन कार्यक्रम, माजी विद्यार्थी मेळावा ‘यादों की बारात’ अशा अनेक कार्यक्रमांचे आयोजन वर्षभरात केले गेले. विद्यार्थ्यांसाठी क्रिकेट-नेट उपलब्ध करून दिले, जिमखाना अद्ययावत केला गेला, विद्यार्थ्यांनी विविध सांस्कृतिक व क्रीडा स्पर्धांमध्ये पारितोषिके मिळवून महाविद्यालयाचे नाव उज्ज्वल केले.

महाविद्यालयात पदपथ, पिण्याच्या पाण्याची सोय, कॅन्टीन, महिला कक्ष, प्रत्येक सहशैक्षणिक उपक्रमांसाठी स्वतंत्र कार्यालय, विद्यार्थी सुविधा केंद्र, अॅम्फी थिएटर (खुला रंगमंच) अशा अनेक सुविधा उपलब्ध करून दिल्या आहेत. वर्षभरातील महाविद्यालयाच्या सर्वांगीण प्रगतीचा आलेख पाहता जे. एस. एम. महाविद्यालय हे या पुरस्कारासाठी प्रमुख दावेदार होते व त्यानुसार त्याची निवड करण्यात आली. जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील यांनी आभासी पद्धतीने हा पुरस्कार स्वीकारला. ‘महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपाध्यक्षा डॉ. साक्षी पाटील व जनता शिक्षण मंडळाचे संचालक मंडळ, प्राचार्य, प्राध्यापक वर्ग, शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थी यांनी दिलेल्या संपूर्ण सहकार्यामुळेच आमची या पुरस्कारासाठी निवड झाली आहे. अशी प्रतिक्रिया यावेळी जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील यांनी व्यक्त केली.

सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयात कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेतील पदवी आणि पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची आकडेवारी पुढीलप्रमाणे.

Granted Section-UG

Sr.No.	Class	Male	Female	Total	Sr.No.	Class	Male	Female	Total
1	F.Y. B. A	54	54	108	7	F.Y. B.Sc.	32	59	91
2	S. Y. B.A.	24	33	57	8	S. Y. B.Sc.	27	42	69
3	T. Y. B.A.	39	50	89	9	T. Y. B.Sc.	33	36	69
4	F.Y. B.Com.	121	162	283		Total	518	791	1309
5	S. Y. B.Com.	103	172	275					
6	T. Y. B.Com.	85	183	268					

Granted Section-PG

Sr. No.	Class	Male	Female	Total
1	MA - I Marathi	01	07	08
2	MA - II Marathi	02	04	06
	Total	3	11	14

Non - Granted Section-UG

Sr. No.	Class	Male	Female	Total
1	F.Y. B.SC. (C S)	25	25	50
2	S. Y. B.SC. (C S)	28	17	45
3	T. Y. B.SC. (C S)	09	02	11
4	F.Y. B.SC. (I.T.)	29	44	73
5	S. Y. B.SC. (I.T.)	25	33	58
6	T. Y. B.SC. (I.T.)	23	17	40
7	F.Y. B.M.S.	34	23	57
8	S. Y. B.M.S.	23	29	52
9	T. Y. B.M.S.	18	15	33
	Total	214	205	419

Non - Granted Section-PG

Sr. No.	Class	Male	Female	Total
1.	MA - I Hindi	01	04	05
2.	MA - II Hindi	01	03	04
3.	MSc I Chemistry	08	06	14
4.	MSc II Chemistry	12	08	20
5.	MSc I Botany	01	02	03
	Total	21	16	37

Total Admissions - 2023-24

Section	Male		Female	
	Granted	Non-Granted	Granted	Non-Granted
UG	518	214	791	205
PG	03	21	11	16
Total	521	235	802	221
Total	756		1023	
Total students admitted in college				1779

जे.एस.एम. कॉलेजचा दुहेरी सन्मान :

अॅड. गौतम पाटील यांना “राष्ट्रीय सामाजिक सेवा गौरव पुरस्कार” तर प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांना “राष्ट्रीय आदर्श प्राचार्य गौरव” पुरस्कार.

जे. एस. एम. कॉलेजला राष्ट्रीय स्तरावरील एकाच वेळी दोन पुरस्कार मिळाल्याने दुहेरी सन्मान झाला आहे. बेळगाव येथील इंटरिग्रेटेड सोशल वेलफेयर सोसायटीच्या नॅशनल रूरल डेव्हलपमेंट फाँडेशन तर्फे दरवर्षी दिल्ली, कर्नाटक, महाराष्ट्र, गुजराथ व गोवा या राज्यातील निवडक व्यक्तींचा त्यांच्या कामाची दखल घेऊन राष्ट्रीय पुरस्कार देऊन गौरव केला जातो. या वर्षी या पुरस्कारांसाठी जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष, अॅड. गौतम प्रमोद पाटील यांना “राष्ट्रीय सामाजिक सेवा गौरव” पुरस्कार तर जे. एस. एम. कॉलेजचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांना “राष्ट्रीय आदर्श प्राचार्य गौरव” पुरस्कार देण्यासाठी निवड करण्यात आली होती. अॅड. गौतम पाटील यांनी अलिबागचे नगरसेवक म्हणून केलेले सामाजिक कार्य, शैक्षणिक संस्थेत केलेली भरीव कामगिरी, क्रीडा व विधी क्षेत्रात केलेल्या कामाची नोंद घेऊन व प्राचार्य डॉ. अनिल क. पाटील यांनी शैक्षणिक क्षेत्रात, महाविद्यालयात व मुंबई विद्यापीठात केलेले काम तसेच १६ वर्षे प्राचार्य म्हणून केलेली यशस्वी वाटचाल याबद्दल हे पुरस्कार जाहीर करण्यात आले होते. दि. २९ ऑक्टोबर २०२३ रोजी बेळगाव येथे झालेल्या एका पुरस्कार वितरण सोहळ्यामध्ये हे पुरस्कार प्रदान करण्यात आले.

या कार्यक्रमासाठी माजी केंद्रीय कायदामंत्री मा. वीरप्पा मोईलीए बेळगावचे माजी खासदार बॅ. श्री. अमरसिंह पाटील, मा. केंद्रीय मंत्री श्रीमती रत्नमाला साव नूर, या. महापौर कोल्हापूर, राजू शिंगाडे साहेब, जिल्हा पोलिस प्रमुख, श्री. महेश मेघण्णावार आदी मान्यवर उपस्थित होते. मा. केंद्रीय मंत्र्यांच्या हस्ते अॅड. गौतम पाटील व डा. अनिल पाटील यांना पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले.

Degree Certificate Distribution Ceremony :

Degree Certificate Distribution Ceremony was organised on Friday, 5th April 2024 in the graceful presence of Hon. Adv. Gautam Patil, President, Janata Shikshan Mandal and Vice- President Hon. Dr. Sakshi Patil. On this occasion, Principal Hon. Dr. Sonali Patil, Hon. Adv. Neelam Hazare, Principal, Adv. Datta Patil Law College, Dr. Sandeep Ghadge and other dignitaries were present.

Principal Adv. Neelam Hazare introduced the programme. She congratulated all the successful graduates and wished them all the best for their future endeavours. Principal Dr. Sonali Patil opined that the convocation ceremony is an important and unforgettable moment in the life of the students and added that the students should utilize the knowledge acquired by them for the betterment of themselves and the society.

Chairman of the program Hon. Adv. Gautam Patil congratulated the students and announced the distribution of degree certificates. Degree and Masters Degree Certificates were awarded to the students who obtained first, second and third ranks from Arts, Science and Commerce faculties of the college at the auspicious hands of Hon. Adv. Gautam Patil, Hon. Dr. Sakshi Patil and Principal Dr. Sonali Patil. Students, parents and teachers expressed their happiness for the organization of this ceremony as the successful students

got a memorable experience of receiving their degrees from dignitaries. The program was attended by heads of various departments of the college, professors, teachers, non-teaching staff, students and parents. Prof. Ashwini Athawale compered the program whereas Prof. Surabhi Wani announced the names of the recipients of the certificates. In-charge of the Degree Certificate Distribution Committee Prof. Jayesh Mhatre proposed the vote of thanks to the attendees.

रामशेठ ठाकूर ग्रंथालय अहवाल

ग्रंथपाल - प्रा. सुबोध डहाके

चालू वर्षी प्रा. शाम जोगळेकर, प्रा. भरतकुमार भागाजी भालेराव, श्रीणब जे. डी. पाटील, श्री. रवींद्र छोटू पाटील व श्री. सुधाकर पाटील यांनी देणगीदाखल ग्रंथालयाला पुस्तके भेट दिली. तसेच माजी विद्यार्थी संघटनेतर्फे २४ फोटो फ्रेम ग्रंथालयास मिळाल्या त्याबद्दल त्यांना धन्यवाद!

उपक्रम :

सरस्वती पूजन :

दि. २३/१०/२०२३ रोजी ग्रंथालयात सरस्वती पूजन व ग्रंथपूजन संस्थेचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतम पाटील यांच्या हस्ते करण्यात आले.

वाचन प्रेरणा दिन :

भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या जयंतीनिमित्त दि. १६ ऑक्टोबर रोजी 'वाचन प्रेरणा दिन' ग्रंथालयात साजरा करण्यात आला. यानिमित्ताने जे.एस.एम. 'वाचनध्यास' या उपक्रमाच्या अंतर्गत सलग ८ तास वाचन व नो गॅझेट डे अशा उपक्रमांचे आयोजन महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात यावेळी करण्यात आले होते. वाचनध्यास उपक्रमात १४३ विद्यार्थ्यांनी सलग आठ तास वाचन करून माजी राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांना अभिवादन केले. यावेळी डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलामांचे साहित्य तसेच वाचनीय अशा विविध ग्रंथांचे ग्रंथप्रदर्शनही भरविण्यात आले होते.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महापरिनिर्वाण दिन :

दिनांक ६ डिसेंबर, २०२३ रोजी ग्रंथालयातील अभ्यासिकेत महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त अभिवादनाचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता.

सावित्रीबाई फुले जयंती:

दिनांक ३ जानेवारी २०२४ रोजी ग्रंथालयातील अभ्यासिकेत सावित्रीबाई फुले जयंती दिनानिमित्त अभिवादनाचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. यावेळी संस्थेचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतम पाटील, प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थीवर्ग उपस्थित होते.

ग्रंथप्रदर्शन :

दिनांक २७ फेब्रुवारी २०२४ रोजी मराठी भाषा दिनानिमित्त कविवर्य कुसुमाग्रजांचे साहित्य तसेच कथा, कादंबरी, चरित्र, नाटक, कविता अशा वाचन साहित्यातील दर्जेदार पुस्तकांचे प्रदर्शन यावेळी महाविद्यालयात भरविण्यात आले होते.

राजमाता जिजाऊ व स्वामी विवेकानंद जयंती :

दिनांक १२ जानेवारी २०२४ रोजी महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात राजमाता जिजाऊ तसेच स्वामी विवेकानंद यांच्या जयंती दिनानिमित्त अभिवादनाच्या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी प्रभारी प्राचार्या डॉ. सोनाली पाटील, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी प्राणब डॉ. पी. बी.गायकवाड, प्रा. अश्विनी आठवले, डी.एल.एल.ई. प्रमुख प्रा. गौरी लोणकर तसेच महाविद्यालयातील प्राध्यापक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

National Service Scheme

Dr. Pravin Gaikwad,
Prof. Ashwini Athavale,
Dr. Pankaj Gharat
 N.S.S. Programme Officers

National Service Scheme (N.S.S. Unit) of the college plays an important role in the personality development of the students. N.S.S. Unit of the college organized various activities, awareness programs, university level projects and area based projects in the academic year 2023-24 as per the guidelines issued by the Central Government, Maharashtra State Government and University of Mumbai. Meri Mati Mera Desh', Azadi ka Amrut Mahotsav, Ek Bharat Shrestha Bharat Mission, Environment Conservation, Tree Plantation Programmes, Clean India Campaign, Puneet Sagar Abhiyan, Fit India Campaign, Health Awareness Programme, International Yoga Day, Voter Awareness programmes, AIDS awareness programmes, campus cleaning and seashore cleaning as well as various legendary persons' birth anniversary- such activities were successfully organized by the N.S.S. unit.

Meri Mati Mera Desh Project:

In the academic year 2023-24, as per the guidelines of the Government of India the activities under 'Meri Mati Mera Desh' and 'Vironko Vandan' were successfully conducted in the college through the N.S.S unit. On 9th August, 2023, 300 saplings were planted at adopted village Manibhute and brave soldiers and police officers were honored on the occasion of Kranti Din. NSS Week was celebrated from 24/09/2023 to 02/10/2023 by organizing various activities under Meri Mati Mera Desh project. Amrit Kalash was prepared on 24/09/2023 and the soil brought by the students from different areas like Revdanda, Hashivere, Vawe, Poyanad, Rewas of Alibag taluka was collected in Amrit Kalash. On 27/09/2023, a guest lecture on De-addiction was organized by the unit. In this programme, Dr. Anil Dongre delivered a lecture on the topic of de-addiction and explained the importance of a healthy lifestyle to the students. On 28/09/2023, 50 saplings were planted in the premises of the college and an Amrut Vatika was created, and the students were given an oath of soil conservation and cleanliness. The guest lecture on Gender sensitization was organized on 29/09/2023 in Room no. 1 of the college. Adv. Neelam Hazare delivered lecture on gender sensitization and focused on gender equality. A poster competition on importance of Blood donation, AIDS awareness and importance of Non-violence was organized on 30/09/2023. 28 students participated in this competition. The first three rankers were felicitated in Annual Prize Distribution programme. The cleanliness drive was conducted at Alibag Beach on 1st October 2023. Mahatma Gandhiji Jayanti and Lal Bahaddur Shastri Jayanti were celebrated on 2nd October 2023. In this programme Dr. Anil Patil shared his views on importance of Non-Violence. The president of Janata Shikshan Mandal Adv. Gautam Patil gave best wishes to all students on the occasion of Gandiji Jayanti and appreciated students and Programme officers for organizing Meri Mati Mera Desh project successfully.

Cleanliness Drive (Swachha Bharat Abhiyan):

Under Swachh Bharat Abhiyaan, a cleanliness campaign was organized by N.S.S. Unit of the college in Ambedkar Chowk, Mahaveer Chowk, Shivaji Chowk, Bus Station Area, Alibag Beach etc. Dr. Yogesh Mhase, District Collector, Raigad, Police Inspector of Alibag Police Station Mr. Shirish Pawar and Chief Executive Officer of Alibagh Municipal Council Smt. Angai Salunkhe appreciated the NSS volunteers for their active participation in cleanliness drives.

Environment Conservation Project:

N.S.S. Unit organized different activities under Environment Conservation project such as tree plantation program, cleaning of college campus, cleaning of Alibag and Varsoli beach, cleaning of Alibag city, cleaning of Kolaba Fort area, cleaning of Angre Samadhi area etc. On 5th June Environment Day was celebrated by cleaning college campus and tree plantation in college premises. The various environmental

conservation programs and rallies were conducted at the adopted village Minibhute. N.S.S volunteers told the importance of environment conservation and appealed to the villagers to save environment through street plays.

Health Awareness Project (Red Ribbon Club):

Health awareness activities such as AIDS awareness programs, Yoga, Pranayama, anti-drug addiction programs, national unity rally, health screening camp, blood donation camp, lectures on health awareness, anti-tobacco and anti-drug rally. International Yoga Day was celebrated with great enthusiasm on 21/06/2023. Yoga teachers Mr. Deepak Gate and Mr. Shinde showed the participants the systematic practice of different 'Asanas'. During the "yoga practice", yoga teacher Shri. Gautama Leuva also explained the use of various "asanas", the usefulness of yoga in curing many diseases and overall well-being of man. Various asanas were performed during the yoga practice including Tadasana, Vrikshasana, Pada-Hastasana, ArdhaChakrasana, Trikonasana, Bhadrasana, Vajrasana, Ustrasana, Makrasana, Bhujangasana, Salbhasana, Setubandhasana, Uttanapadasana, Shavasana, Kapalbhati, Bhramarika and other forms of pranayama were demonstrated.

As per guidelines of District AIDS Prevention and Control Unit, Civil Hospital Alibag – Raigad, N.S.S unit has formed Red Ribbon Club for conducting AIDS awareness programmes. On the occasion of International Youth Day, AIDS awareness and counseling program was organized on 12th August 2023. In this programme Mr. Snajay Mane, Mrs. Tulpule, Mrs. Archana Jadhav explained the causes of HIV AIDS and shared views on how students can take care of their health. On 28/09/2023, a lecture and demonstration program was organized on the importance of yoga practice and pranayama. On the occasion of World AIDS Day on 1st December 2023 AIDS awareness rally was organized in Alibag city and students were counseled about AIDS by the Civil Hospital's Doctors. At this time student performed a street play on HIV AIDS awareness. On the occasion of birthday of Adv. Gautam Patil, President of Janata Shikshan Mandal, Alibag on 6th December 2023, a blood donation camp was organized in which the faculty members, non-teaching staff and students of the college participated. A total of 58 blood bags were collected in the said blood donation camp and handed over to Dr. Deepak Gosavi. AIDS awareness rally was organized on the occasion of National Youth Day on 12th January 2024. SP office Alibag and Manusaki Foundation, Jitnagar jointly organized 'Ek Paul Nashamukti Kade' rally on 14th February 2024 in this rally NSS volunteers of the college actively participated. This rally was led by SP Mr. Somnath Gharge. After the rally District Collector Dr. Yogesh Mhase addressed the students and explained the importance of anti-drug addiction. In adopted village Manibhute, programs like AIDS Awareness, De-addiction Campaign, Health Check-up Camp, HIV AIDS testing camp were organized by the N.S.S. Unit.

Voter Awareness Programmes:

N.S.S. Unit and District Collector Office, Alibag Raigad jointly organized the voter awareness programs in the college and in adopted village Manibhute. On 3rd August 2023 Yuva Sanvad program was organized for voter awareness. On this occasion, Sub Divisional Officer Mr. Mukesh Chavan and Tehsildar Mr. Vikram Patil interacted with the students and guided them about the rights and duties of voters. On 11th and 12th August 2023, the N.S.S unit of the college organized a voter registration camp for students who completed 18 years to register their names in the voter list, in which more than 100 students registered their names in the voter list. In the month of November, Voter Awareness Rallies and lectures were organized for students as well as villagers of Manibhute. From 15th January to 20th January 2024, Essay Competition, Poster Competition, Elocution Competition on Voter Awareness were organized and the students who got first three ranks in the said competitions were awarded on 25th January 2024 at the auspicious hands of Hon. Collector Dr. Yogesh Mhase. On the occasion of National Voter's Day, J.S.M. College organized a programme in association with District Collector Office, Alibag- Raigad. On this occasion, Raigad District Collector Dr. Yogesh Mhase and Deputy District Magistrate Smt. Sneha Ubale and the Principal of the College Dr. Sonali Patil guided the students and participants. The Voter ID cards were also distributed to new voters and students by the District Collector Dr. Yogesh Mhase. The students and persons who did good work in the conducting of the voter awareness

programmes were felicitated by Dr. Yogesh Mhase. N.S.S volunteer Ms. Sanyogi Naik was appointed as the brand ambassador for voter awareness by District Collector Office, Alibag- Raigad.

Celebration of Days and Birth Anniversary of Legendary persons:

As our nation successfully completed 75 years of Independence, we celebrated Azadi ka Amrit Mahotsav. The Azadi ka Amrut Mahatsov was celebrated by N.S.S Unit of the college by organizing various programs from 9/08/2023 to 18/08/2023. Under 'Har Ghar Tiranga' campaign, Tiranga flags were distributed to the students, teachers and non-teaching staff and they were asked to hoist the flag on their house and show their patriotic feelings.

As per the guidelines of Mumbai University NSS Cell, various social and educational activities and birth anniversaries of legendary persons and Days were celebrated with enthusiasm in the college. They include Environment Day, International Yoga Day, Social Justice Day, Sarkhel Kanhoji Angre Memorial Day, N. S. S. Day, International Youth Day, Independence Day, Non-violence Day, Mahatma Gandhi Jayanti, Lal Bahadur Shastri Jayanti, Sardar Vallabhbhai Patel Jayanti, National Unity Day, Constitution Day, World AIDS Day, Savitribai Phule Jayanti, Swami Vivekananda Jayanti, Rajmata Jijau Jayanti, National Youth Day, National Voter's Day, Republic Day, Shiv Jayanti Programme, Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti.

Donation to Old Age Home (Samarthkrupa Vrudhashram, Parhur) :

The N.S.S. unit of the college is always actively involved in social work. As a part of this, the N.S.S. unit and all professors of the college offered Diwali faral and sweets to the Shree Samrthkrupa Vriddhashram, Parhur as a part of the social extension activity. On that day, N. S. S. volunteers entertained the grandparents by presenting entertaining programs and street plays. The competitions and funny games were organized for the students of Raigad Zilla Parishad Primary School, Manibhute and the first three ranked students were awarded with prizes.

Under the guidance and support of the President of Janata Shikshan Mandal Hon. Adv. Gautam Patil, Vice-President Dr. Sakshi Gautam Patil, Secretary Hon. Gaurav Patil and the principal of the college Dr. Sonali Patil, various activities were conducted successfully. N.S.S Programme Officers Dr. Pravin Gaikwad, Prof. Ashwini Athawale and Dr. Pankaj Gharat planned all activities throughout the year. It is determined to implement various innovative educational and social activities by the N.S.S. Unit in forthcoming period.

Students Participation:

N.S.S. volunteers actively participated in national level, state level and district level camps such as Avhan Camp, LTP Camp, Disaster Management Programme etc. N.S.S. volunteers Ms. Shruti Naik, Ms. Prekshani Gharat and Pranav Patil secured First, Second and Third rank respectively in the district level reel making competition organized by District AIDS Prevention and Control Unit, Civil Hospital Alibag – Raigad. The said students were felicitated by District Civil Surgeon Dr. Sanjay Devmane with a certificate and cash amount of five thousand, three thousand and two thousand rupees respectively. Mr. Rohit Prajapati and Ms. Ranjana Rai actively participated in Avhan Camp organized by the Gondwana University, Gadchiroli from 31st December 2023 to 3rd January 2024. Ms. Shruti Naik and Atharva Bhagat participated in District Level Leadership Training Camp organized by Dr. C. D. Deshmukh College, Roha at Bhagirathi Khar from 2/12/2023 to 6/12/2023. NSS Volunteers Mrs. Snehal Kadam, Ms. Sawali Soni and Vedanta Bhagat participated in the District Level Disaster Management Camp organized by C. K. T. college, Panvel on 13th January 2024. Apart from this, the volunteers of the NSS unit took part in road safety campaign, voter awareness programmes, cleanliness drives, Disaster Management programmes, etc. NSS volunteers performed street plays for social awareness.

N.S.S. Special Camp (Residential Camp Report)

N.S.S Special was camp organized by the Unit from 8/12/2023 to 14/12/2023 in Manibhute. The inauguration of the camp was done by the auspicious hands of Hon. Adv. Gautam Patil. On the occasion of this

inauguration, the principal of the college Dr. Sonali Patil was present. District NSS Coordinator Prof. Tulsidas Mokal, Sarpanch of Manibhute village Mrs. Asmita Anil Mhatre, Deputy Sarpanch Mr. Rakesh Patil, Gram Panchayat Member Mr. Ajay Mhatre, Zilla Parishad Primary School Head Master Mr. Sunil Patil, NSS Program Officers Dr. Pravin Gaikwad, Prof. Ashwini Athawale, Dr. Pankaj Gharat, and 150 volunteers were present. In this camp different social activities such as cleanliness drives, river cleaning program, public awareness program, disaster management programmes, skill development activities, women empowerment activities, health camp and sanitation campaign, plastic free campaign, environmental conservation program, cultural program and expert lecture were organized for the personality development of the students. The said residential camp was successfully organized by NSS Program Officers Dr. Pravin Gaikwad, Prof. Ashwini Athavale and Dr. Pankaj Gharat under the guidance of Dr. Sonali Patil. We express sincere gratitude to the President, Janata Shikshna Mandal Adv. Gautam Patil, Vice-President Dr. Sakshi Patil Secretary Mr. Gaurav Patil for giving moral support for conducting the different activities during this academic year.

National Cadet Corps (NCC)

In-Charge - Capt. Dr. Mohsin Khan

1. 'World Environment Day' 5 June 2023:

6 MAH BN NCC Mumbai 'A' GP organized the 'World Environment' Day on 5th June 2023. NCC UNIT- JSM College took pledge to improve the environment. 27 cadets, 01 ANO Captain Mohsin Khan participated in this program. Plantation program was also organized on this occasion.

2. Yoga Day 21 June 2023 :

On 21st June 2023 6 MAH BN NCC MUMBAI 'A' GP. NCC UNIT JSM COLLEGE, ALIBAG organized International Yoga Day 2023. In this program, under the leadership of Hon. Principal Dr. Anil Patil Sir, 30 NCC cadets, 30 NSS Volunteers, 20 students, 20 College Teaching Staff members, 12 Non-Teaching Staff members, 01 ANO, 06 Yoga Instructors participated and performed different Asanas.

The program was coordinated by Captain Dr. Mohsin Khan, NSS Program Officer Dr. P. B. Gaikwad and Mr. R.B. Gurav, Sports In-Charge, Junior College.

3. Special NIC Camp Srinagar (Kashmir):

Special NIC camp was organized in Srinagar, Kashmir from 15th June 2023 to 27th June 2023. This camp was organized by 1 J&K Naval Unit. The commanding officer of this camp was Colonel RK Tiwari. 02 cadets SUO Pawan Patil, SGT Sahil Patil of our NCC unit participated in the same.

Activities-

1 Gulmarg Visit, 2 Sonamarg Visit, 3 Dal Lake, Mughal Garden Visit, 4 NIP Presentation, 5 Dance Competition, Song Competition, 6 Quiz Competition, Sports, 7 POK Uri Sector Visit

4. Sarkhel Kanhojiraje Angre Death Anniversary Day Celebration 4th July 2023 :

"Sarkhel Kanhoji Angre Commemoration Day 2023" was organized on Tuesday, July 4, 2023, to mark the 294th death anniversary of Sarkhel Kanhoji Angre.

The program was guided by Gaaz – the initiative of Sarkhel Raghujiraje Angre – the 9th descendant of Sarkhel Kanhoji Angre.

CASBA : The program was organized by Alibag Municipal Council with the assistance of heritage management experts.

In this program, Hon. Mr. Raghuraje Angre, Hon. Collector, Superintendent of Police and CEO-Zilla Parishad, Hon. CO of Municipality Angai Madam, President of Janata Shikshan Mandal, Alibag, Hon. Advocate Gautam Patil Sir, Vice President of Janata Shikshan Mandal, Alibag, Hon. Sakshi Patil Madam, Hon.

Principal Sir Dr. Anil Patil Sir, Principal of Law College Hon. Hazare Madam, Captain Dr. Mohsin Ali Khan of NCC Unit were present.

Commodore Aditya Hada, Commanding Officer of INS Angre, came to Alibag to pay homage at the Samadhi of Sarkhel Kanhoji Angre.

Commodore Aditya Hada participated in the wreath laying ceremony at the Samadhi of Sarkhel Kanhoji Angre. Cadets of NCC-Army unit of JSM College were appointed for the wreath laying ceremony. Pilots of Commodore Aditya Hada (SGT Bole, SGT Vicky Kanwankar, SGT Sameer Patil, SGT Harsh Patil) were appointed. After the ceremony, Commodore Aditya Hada Sir delivered his keynote address to the students on "Legacy of Sarkhel Kanhoji Angre and Virtues of Indian Navy" at JSM College. The students also interacted with the Commodore. During this, Commodore Aditya Hada Saheb was given a Guard of Honor on behalf of NCC UNIT. SUO Pawan Patil played the role of parade commander.

The event not only provided a "Tribute to Sarkhel Kanhoji Angre" but also endeavored to reflect the spirit of historical "Indian Naval Achievements" to the students. Understanding this illustrious history of our ancestors helps us to appreciate cultures, ideas and traditions that are not our own - and to recognize them as meaningful products of specific times and places. How different our life experiences are from those of our ancestors, yet how similar we are in our goals and values.

5. 'Kargil Vijay Diwas' 2023:

Hundreds of salutes to all the martyred soldiers! On Kargil Vijay Diwas, NCC unit paid tribute to all the brave martyrs.

6. In the recruitment process of NCC year 2023-24, 19 SD cadets and 06 SW cadets were selected on 02 August 2023.

7. Organization of oath ceremony under 'Meri Mati, Mera Desh'. 57 cadets participated in this oath. 01 BHM 6 MAH.BN.NCC. MUMBAI, 01 NCC OFFICER, JSM COLLEGE, ALIBAG

8. 76th Independence Day Celebration -

Chief Guest and Flag Hoisting on Independence Day Celebration Hon. Advocate Gautam Patil Sir, (President-Janta Shikshan Mandal, Alibag) Special Guest - Hon. Sakshi Gautam Patil (Vice President-Janta Shikshan Mandal, Alibag) Program Leader Principal Dr. Anil Patil Sir, Program Coordinator - Captain Mohsin Ali Khan.

60 cadets were present at the Independence Day Parade Ceremony.

9. Cleanliness campaign:

On behalf of Alibag Municipal Council, 20 cadets of NCC unit showed active participation in the campaign of cleaning Alibag (Mahavir Chowk to Ambedkar Chowk) on 25 August 2023.

10. Puneet Sagar Campaign:

6 MAH BN NCC Mumbai Group 'A' NCC UNIT (SD. ARMY) organised Puneet Sagar Abhiyan program in which 43 cadets 01 NCC Officer of our unit were present. Total 15 kg garbage was cleaned.

11. CATC CAMP 407:

CATC CAMP was organized by 6 Maharashtra Battalion Mumbai from 8 September 2023 to 17 September 2023 at DBATU Lonere Mahad. 10 cadets of our NCC UNIT participated in this CAMP. Our unit got first position in the tent pitching competition in the camp, everyone was awarded medals. JUO Sahil Patil represented NCC UNIT.

12. Gandhi, Shastri Jayanti:

NCC Unit participated in Gandhi, Shastri Jayanti in the college. 25 cadets were present in this program.

13. CATC 409:

6 MAH BN NCC MUMBAI 'A' GP organized CATC at DBATU Mahad from 24 September to 02 October 2023. 10 cadets of our unit participated in this camp. Cadets were given military training in the camp by conducting activities like drill, lecture, firing, cultural etc.

14. CO sir visit:

CO (commanding officer) 6 Mah.Bn. NCC Mumbai 'A' Gp. (Col. Manish Kumar) visited our college NCC unit on 03/10/2023 and met Hon. President Janata Shikshan Mandal, Alibag Adv. Gautam Patil sir & Hon. Principal sir Dr. A.K. Patil sir. 56 cadets were present. College memento was presented by our Hon. President Adv. Gautam Patil sir.

15. BLC Camp:

BLC Camp was organized from 27 September 2023 to 6 October 2023 in Nanded. This camp was organized by 52 Maharashtra Battalion Nanded. SGT Devang Raut participated in this camp and led our unit. The following activities took place in the Basic Leadership Camp.

Debate Competition, Lecture Head Competition, 2.4 km Running, Push, SSB Interview, Group Discussion, Quiz Competition and Volleyball Competition were organized, in which SGT Devang Raut received silver medal in the debate competition.

16. Army Attachment Camp Pune:

Army Attachment Camp was organized at Pune Army Center Khirki from 8 October 2023 to 22 October 2023. This camp was organized by Mumbai Engineer. Three cadets of our unit, Sergeant Sunil Dore, Cadet Prathamesh Patil, Cadet Yash Ghag actively participated in the Army Attachment Camp.

17. Maritime Security Enterprise-Indian Coast Guard-Murud, Janjira:

Maritime Security Exercise was organized from 16/11/2023 to 17/11/2023. This exercise was organized by Indian Coast Guard Station-Murud, Janjira.

In this venture our 6 MAH BN NCC MUMBAI 'A' GP. JSM College, Alibag- 12 Cadets SUO.Pawan Patil, JUO.Sahil Patil, JUO.Sidhesh Bhagat, CPL.Sahil Mhatre, CPL.Pranay Sawant, CDT.Harsnh Patil, CDT.Devang Raut, CDT.Prathmesh Patil, CDT.Sudesh Bhagat, CDT. Roshan Patil, CDT.Yash Ghag and CDT.Devesh Palwankar took active participation and completed the undertaking along with Coast Guard.

This initiative started on 16/11/2023 at 08:00 AM. During the undertaking, Commandant JG Jomy Sir informed all the cadets about the place and the undertaking, divided all the 12 cadets into 3 groups and assigned 4 hours' duty to each cadet and explained the duty to everyone. During duty, cadets were given a walkie-talkie, torch and duty registrar. No stranger was allowed inside during duty. If anyone comes, it is the job of the cadets to search him.

On: 17/11/2023 in the morning, as soon as the cadets' duty was over, everyone was taken to a lecture on the topic of Global Warming. As soon as the lecture was over, a program of Bhaiddooj was organized for the cadets by the local women. All the cadets participated in that Bhaiddooj program and announced the initiative.

18. Blood Donation Camp-

On 6th December 2023, 16 cadets of NCC Unit JSM College, Alibag donated 16 units of blood.

19. PI Staff Class:

Havildar Harna, Havildar Ajay, 6 MAH BN NCC MUMBAI 'A' GP took class on section platoon information along with giving information about weapons. 45 cadets were present in this class.

20. Chhatrapati Shivaji Trail Trek Camp – Kolhapur:

Date: Shivjai Trail Trek Camp was organized from 18/11/2023 to 27/11/2023. In this camp 6 Maharashtra BN NCC Mumbai 'A' GP. 2 cadets of JSM College Alibag KE JUO. Shreyash Mahale, SGT. Sujal Bhaud participated in the same.

Date: 19/11/2023- Opening address was given on the first day of the camp and the cadets were

explained where to trek in the camp and what is the importance of the camp.

The same day the cadets stayed at Panhala Fort.

Date: 20/11/2023, on the second day, cadets were shown Panhala Fort and also given complete information about it and on the same night a cultural program of cadets took place.

Date: 21/11/2023 -Completed 15 KM trek from Panhala Fort to Bambavade village on the third day.

During this, demo of Mardaani Khel was shown and the movie Pawankhind was shown.

Date: 22/11/2023- On the fourth day, 12 KM trek was done from Bambavade to Malkapur and demo of rock climbing was shown.

Date: 23/11/2023- On the fifth day, a competition of tuck of the boat was held on the 12 KM trek from Malkapur to Pandharampani in which Maharashtra won.

Date: 24/11/2023- On the second day, cadets trekked 12 KM from Pandharampani to Gajapur, there they visited Pawankhind.

Date: 25/11/2023- Went to Vishalgad, 4 KM from Gajapur and there the cadets were given information about the entire fort and on the same day the cadets reached Base Camp Kolhapur.

Date: 26/11/2023 -This day and night, the cadets of Kolhapur showed a cultural program in which cadets were shown Mardaani Khel, Mallakhamb, Lavani etc.

Similarly, the cadets trekked till 65+ KM trek and the camp was completed.

21. Army Attachment Camp Pune:

Army Attachment Camp was organized at 15 Jat Regiment Pune from 28 November to 8 December 2023. This camp was of 12 days in which the cadets were attached with the Army and given army training and training in living with the Army. Three cadets from our NCC unit – Cdt Tushar Jadhav, Cdt Devesh Palvankar, Cdt Viraj Patil participated in the camp.

The routine of the camp was as follows-

PT 5 km running from 6 to 7 am, Breakfast from 7 to 8 am, Drill from 8 to 10 am, Tea break from 10 to 10:15 followed by drill till 12 pm, Lecture from 12 to 1 pm followed by lunch from 2 to 2 pm, Rest till 4 pm, Game Parade from 4 to 6 pm, Roll Call from 6 to 7 pm, Dinner from 7 to 8 pm, Lights off by 9 pm.

22. ALC Advanced Leadership Camp Amravati:

Advanced Leadership Camp was organized by 8 MAH BN Amravati Group in Amravati from 10 January 2024 to 21 January 2024. Cadet Devang Raut of JSM College Alibag unit of 6 MAH BN NCC participated in this camp. In this camp, Cadet Devang Raut secured first position in the "Know India" question paper competition organized by Bharat Vikas Parishad, Vidarbha Province, Branch Amravati.

23. Republic Day:

26 January 2024- Republic Day, flag hoisting in the presence of Hon. President- Janata Shikshan Mandal, Alibaug-Raigad Adv. Gautam Patil Sir, along with Principal of J.S.M. College Alibaug, Principal of Law College, NCC UNIT J.S.M. 59 SD/SW- ARMY CADETS OF COLLEGE. Parade Commander JUO Shreyash Bole, Pilot JOU Sahil Patil, JUO Siddhesh Bhagat.

Program Coordinator- Captain Mohsin Ali Khan NCC Officer 6 MAH. BN. NCC. MUMBAI 'A' GP.

24. B Certificate Examination:

6 MAH B Certificate examination was conducted by BN NCC on 11 February 2024 at JSM College, Alibag. 12 cadets of our NCC UNIT appeared in the examination. A total of 125 cadets appeared in the examination of Raigad Zone.

The presiding officer of the examination was Colonel Sahastrabuddhe Sir of 5 MAH BN NCC, with Colonel Ashish Kumar Adm, AO of 6 MAH BN. Captain Mohsin Khan played the role of organizer of the examination.

25. 'C' Certificate Practical Examination:

On 18th February 2024 6 MAH BN NCC MUMBAI conducted the C Certificate Examination at JSM College Alibag. 18 cadets of our NCC unit appeared in this examination.

The written examination was held on 3 March 2024 in which 18 cadets of the unit appeared.

Late Shirish Patil Gymkhana- Senior College

Dr. R. N. Chikhale,
In-Charge, Gymkhana Committee

During the academic year 2023-24, Sports and Gymkhana committee organized 05 intercollegiate (details given in table 1) and 16 intra-collegiate events (details given in table 1). Our college players participated in 21 intercollegiate Konkan zone – Mumbai university zone 04 individual and team events and 17 Inter-zonal Mumbai University competition (details given in table 2). Total 47 players were selected and participated in Inter-zonal events conducted by Mumbai University and represented for Konkan zone. 07 players of our college participated in “Kustharog Janjagruti Marathon” events organized by “Sahayak sanchalak, Aarogya seva, kustharog, Raigad-Alibag”.

J.S.M. college, Alibag won Gold medal in inter-collegiate Kho-kho (Women), Silver medals in intercollegiate Chess (men), Chess (women), Cricket (men), Cricket (Women) and Football (men) competition Konkan zone 04 Mumbai university. J.S.M. college, Alibag won 02 Gold medals, 01 Silver medal and 02 Bronze medals in inter-collegiate Wrestling competition Konkan zone 04 Mumbai university held at J.S.M. College, Alibag. 04 players secured first place and 1 player secured 2nd place in inter-collegiate Boxing competition Konkan zone 04 Mumbai university held at Dyandeep College, Khed. J.S.M. college, Alibag won 09 Gold medals, 06 Silver medals and 08 Bronze medals in inter-collegiate Athletics competition Konkan zone 04 Mumbai university held at S.V.J.C.T. Dervan, Chiplun. J.S.M. college, Alibag won Bronze medal in an inter-collegiate Half Marathon (men) competition Konkan zone 04 Mumbai university held at B. K. college, Kalyan. Total 18 players from J.S.M. College, Alibag won medals at inter-zonal tournament during academic year 2023-24.

Abhishek Koram was selected in Mumbai University football (men) team for Inter-University tournament (All India West zone) 2023-24 and 25th Maharashtra state Inter University Sports Meet “Krida Mahostav-2023” (2023-24) and won bronze medal at state level. Cycling Player Pranjal Patil got selected in Mumbai University team for all India Inter-University tournament 2023-24. Anushree Sanjay Gurav from our college was selected (as a reserve player) in Chess (women) Mumbai University team for Inter-University tournament (All India West zone) 2023-24. Om Sakharkar from our college got selected (as a reserve player) in Cricket (men) Mumbai University team for Inter-University tournament (All India West zone) 2023-24.

Table 1. Intercollegiate and intra-collegiate events organized by J.S.M. college, Alibag

Sr.	Nature of Programme & Date	Participant No.
1.	Inter-collegiate Swimming (Men & Women) tournament Konkan Zone 04 (Mumbai University) organized by J.S.M. College, Alibag on 11-12th Sept. 2023	08 (Men) 03 (Women)
2.	Inter-collegiate Water (Men) tournament – Konkan Zone 04 (Mumbai University) organized by J.S.M. College, Alibag on 11-12th Sept. 2023	11
3.	Inter-collegiate Kabaddi (Women) tournament – Konkan Zone 04	

	(Mumbai University) organized by J.S.M. College, Alibag on 18-19th Oct. 2023	116
4.	Inter-collegiate Kabaddi (Men) tournament – Konkan Zone 04 (Mumbai University) organized by J.S.M. College, Alibag on 19-21st Oct. 2023	325
5.	Inter-collegiate Wrestling (Men & Women) tournament Konkan Zone 04 (Mumbai University) organized by J.S.M. College, Alibag on 7-8th Nov. 2023	41 (Men) 09 (Women)

6. **J.S.M. College, Alibag, organized Intra-collegiate tournaments for different 16 events given below**

SR.	Nature & Programme date	Details with Participant No. Beneficiary etc.
1.	Table tennis (Men)	Single = 16 Double = 08
2.	Carrom (Men)	Single = 30, Double = 38
3.	Carrom (Women)	Single = 08, Double = 08
4.	Chess (Men)	15
5.	Chess (Women)	05
6.	Badminton (Men)	Single = 15 Double = 06
7.	Badminton (Women)	Single = 08 Double = 08
8.	Kabaddi (Men)	81
9.	Kabaddi (Women)	24
10.	Kho-Kho (Men)	86
11.	Kho-Kho (Women)	41
12.	Volleyball (Men)	48
13.	Cricket (Men)	202
14.	Football (Men)	56
15.	Athletics (Men)	100 metre, 200 metre, 400 metre, 800 metre, 1500 metre, 5 Km., 400 metre Relay, 100 metre Relay, Shot put, Javelin throw, Disc throw, Long Jump = 70 Athletics players (Men)
16.	Athletics (Women)	100 metre running = 20 players 100 metre, 200 metre, 400 metre, 800 metre, 1500 metre, 5 Km., 400 metre Relay, 100 metre Relay, Shot put, Javelin throw, Disc throw, Long Jump = 24 Athletics players (Women)

Table 2. J.S.M. College, Alibag players / teams participated in Inter-collegiate, and Inter zonal events conducted by Konkan zone 04 – Mumbai University zone, All India Inter University and Inter State University

competition and also participated in “Kustharog Janjagruti Marathon” events organized by “Sahayak sanchalak, Aarogya seva, kustharog, Raigad-Alibag” during academic year 2023-24.

Sr. No.	Activity	No. of Students	Place of the Event	Date of the event
J.S.M. College, Alibag players / teams participated in Inter-collegiate events conducted by Konkan zone – Mumbai University zone 04 given below				
1.	Cross country (Men)	05	A.C.S. College, Lanja	26/08/2023 & 27/08/2023
2.	Cross country (Women)	04	A.C.S. College, Lanja	26/08/2023 & 27/08/2023
3.	Wrestling (Men)	07	J.S.M. College, Alibag	07/11/2023 & 08/11/2023
4.	Wrestling (Women)	03	J.S.M. College, Alibag	07/11/2023 & 08/11/2023
5.	Chess (Men)	06	D.B.J. College, Chiplun	28/08/2023 & 29/08/2023
6.	Chess (Women)	04	D.B.J. College, Chiplun	28/08/2023 & 29/08/2023
7.	Football (Men)	15	A.C.S. College, Lanja	08/10/2023 & 09/10/2023
8.	Kabaddi (Men)	14	J.S.M. College, Alibag	19/10/2023 to 21/10/2023
9.	Kabaddi (Women)	12	J.S.M. College, Alibag	18/10/2023 & 19/10/2023
10.	Swimming (Men)	01	J.S.M. College, Alibag	11/09/2023 & 12/09/2023
11.	Swimming (Women)	02	J.S.M. College, Alibag	11/09/2023 & 12/09/2023
12.	Kho-Kho (Men)	15	A.P. College, Chiplun	10/10/2023 to 12/10/2023
13.	Kho-Kho (Women)	15	V.N. College, Mhasala	13/10/2023 & 14/10/2023
14.	Cricket (Men)	14	A.C.S. College, Lanja (Khanvilkar Cricket Ground) & Sawantwadi Nagar Parishad Ground, Sawantwadi	12 to 06/01/2024
15.	Cricket (Women)	14	S.K.P.S. College, Malvan (Bording Ground Malvan)	19/12/2023 & 20/12/2023
16.	Athletics (Men)	Total 22 Athletes participated in 20 events	S.V.J.C.T. Dervan, Chiplun	22/10/2023 to 25/10/2023
17.	Athletics (Women)	Total 09 Athletes participated in 16 events	S.V.J.C.T. Dervan, Chiplun	22/10/2023 to 25/10/2023
18.	Half Marathon	02	B.K. Birla College, Kalyan	09/12/2023 to 10/12/2023
19.	Boxing (Men)	02	Dyanadeep College, Khed	13/12/2023 to 15/12/2023
20.	Boxing (Women)	03	Dyanadeep College, Khed	13/12/2023 to 15/12/2023

21.	Cycling (Men)	02	B.K. Birla College, Kalyan	26/01/2024 & 27/01/2024
-----	---------------	----	-------------------------------	-------------------------

J.S.M. College, Alibag players Selected and participated in Inter-zonal events conducted by Mumbai University and represented for Konkan zone (Given Below)

1.	Cross Country (Women)	01	A.C.S. College, Lanja	02/09/2023
2.	Chess (Men)	01	B.K. Birla College, Kalyan	04/09/2023 to 06/09/2023
3.	Chess (Women)	02	B.K. Birla College, Kalyan	04/09/2023 to 06/09/2023
4.	Wrestling (Men)	02	C.K.T. College, Pavel	11/11/2023
5.	Wrestling (Women)	02	C.K.T. College, Pavel	11/11/2023
6.	Kho-Kho (Men)	01	A.C.S. College, Lanja	20/10/2023 & 21/10/2023
7.	Kho-Kho (Women)	04	A.C.S. College, Lanja	20/10/2023 & 21/10/2023
8.	Kabaddi (Men)	01	M.D. College, Parel, Mumbai	26/10/2023 to 27/10/2023
9.	Kabaddi (Women)	01	M.D. College, Parel, Mumbai	26/10/2023 to 27/10/2023
10.	Athletics (Men)	02	Mumbai Uni. Sports Pavilion, Mumbai	02/11/2023 & 05/11/2023
11.	Athletics (Women)	07	Mumbai Uni. Sports Pavilion, Mumbai	02/11/2023 & 05/11/2023
12.	Boxing (Men)	02	D.J. Ruparel College, Matunga	13/12/2023 & 14/12/2023
13.	Boxing (Women)	03	D.J. Ruparel College, Matunga	14/12/2023 & 15/12/2023
14.	Football (Men)	05	Mumbai Uni. Sports Pavilion, Mumbai	09/11/2023 to 10/11/2023
15.	Cricket (Men)	04	Mumbai University Sports Pavilion, Mumbai	04/02/2024 to 07/02/2024
16.	Cricket (Women)	08	Mumbai University Sports Pavilion, Mumbai	22/01/2024 to 25/01/2024
17.	Cycling (Men)	01	B.K. Birla College, Kalyan	26/01/2024 & 27/01/2024

Total 47 players were selected and participated in Inter-zonal events conducted by Mumbai University and represented for Konkan zone.

J.S.M. College, Alibag players participated in “Kustharog Janjagruti Marathon” events organized by “Sahayak sanchalak, Aarogya seva, kustharog, Raigad-Alibag”

1.	Marathon (Men)	07	Alibag	30-01-2024
----	----------------	----	--------	------------

Table 3. J.S.M. College, Alibag Players selected in Mumbai University team for Inter-University tournament (All India West zone/ All India) 2023-24.

Sr. No.	Activity	No. of Students	Name of the Player
1.	Football (men)	01	Abhishek Devram Koram
2.	Chess (Women)	01	Anushree Sanjay Gurav
3.	Cricket (men)	01	Om Sakharkar
4.	Cycling (men)	01	Pranjal Patil

Table 4. J.S.M. College, Alibag Players selected in Mumbai University team for 25th State Inter-University tournament (Krida Mahostav - 2023)

Sr. No.	Activity	No. of Students	Name of the Player
1.	Football (men)	01	Abhishek Devram Koram

Table 5. J.S.M. College, Alibag players / teams Won medals in Inter-collegiate, and Inter-zonal events conducted by Konkan zone 04 – Mumbai University and Won Medal in 25th Maharashtra state Inter University Sports Meet “Krida Mahostav-2023” (2023-24) held at Lonere

J.S.M. College, Alibag players / teams Won medals in Inter-collegiate events conducted by Konkan zone – Mumbai University zone 04

Medal Won	Event	Number of medals	Names of the winner
Gold (1st Place)	Wrestling	02	1. Mhatre Shubham Jayendra 2. Bole Shreyas Santosh
	Athletics	09	1. Patil Sakshi Shashikant (100 m hurdles) 2. Shinde Sakshi Jayendra (200 m) 3. Mhatre Neha Hemant (10 Km) 4. Raut Sanika Sandeep (Triple Jump) 5. Walanju Anagha Rajesh (Hammer Throw) 6. Patil Raj Ratish (Hammer Throw) 7. Patil Gaurav Mahendra (100 m) 8. Patil Gaurav Mahendra (200 m) 9. 4X100 m Relay Women team (06 players)

	Kho-Kho	01	Kho-Kho women team (15 players)
	Boxing	04	1. Pawar Aman Deepak 2. Kami Hemakumari Naresh 3. Kami Sonukumari Naresh 4. Kawale Vedika Santosh
Silver (2nd Place)	Wrestling	01	1. Bhagat Ruchit Vilas
	Athletics	06	1. Patil Shraddha Dhananjay (400 m) 2. Raut Sanika Sandeep (Long Jump) 3. Walanju Anagha Rajesh (Discus Throw) 4. Patil Mansi Manoj (200 m) 5. Shinde Sakshi Jayendra (100 m) 6. 4X400 m Relay men team (06 players)
	Boxing	01	Sakharkar Sai Kedarnath
	Chess (Men)	01	Chess men team (06 players)
	Chess (Women)	01	Chess men team (04 players)
	Football (Men)	01	Football men team (16 players)
	Cricket (Men)	01	Cricket men team (14 players)
	Cricket (Women)	01	Cricket women team (14 players)
Bronze (3rd Place)	Wrestling	03	1. Cherkar Om Santosh 2. Bhagat Yash Mohan 3. Lakhan Ayush Kishor
	Athletics	08	1. Sakharkar Sai Kedarnath (Long Jump) 2. Sakharkar Om Kedarnath (100 m) 3. Patel Samay Munna (Decathlon) 4. Patil Sakshi Shashikant (400 m hurdles) 5. Patil Kangana Narendra (Javelion Throw) 6. Mhatre Pournima Hemant (10 Km) 7. Shinde Sakshi Jayendra (100 m) 8. 4X100 m Relay men team (06 players)
	Half Marathon	01	1. Mhatre Yash Dattaram (Half Marathon) Total Medals Won = 32 (Individual) + 09 Team event = 41

J.S.M. College, Alibag players / teams Won medals in Inter-zonal events conducted by Mumbai University

Medal Won	Event		Names of the winner
Gold (1st place)	Athletics		1. Shradha Dhananjay Patil (400 m Relay)
Silver (2nd place)	Cross Country		1. Neha Hemant Mhatre
	Athletics		1. Gaurav Mahendra Patil (100 m Mix Relay) 2. Sanika Sandeep Raut (100m Mix Relay)
	Kho kho		1. Siddi Rajesh Patil 2. Sakshi Shashikant Patil 3. Isha Uday Patil 4. Shradha Dhananjay Patil
Bronze (3rd place)	Athletics		1. Anagha Rajesh Walanju (Hammer Throw) 2. Raj Ratish Patil (Hammer Throw) 3. Sakshi Shashikant Patil (400 m Hurdles) 4. Sanika Sandeep Raut (Steplechass) 5. Gaurav Mahendra Patil (100 m running) 6. Sakshi Jayendra Shinde (100 m Relay) 7. Sanika Sandeep Raut (100 m Relay) 8. Mansi Manoj Patil (100 m Relay)
	Wrestling (Women)		1. Manisha Gurum (57 Kg)
	Boxing (Women)		1. Kami Sonu Naresh
Total Medal Winners = 18			

J.S.M. College, Alibag players / teams Won Medals won in 25th Maharashtra state Inter University Sports Meet “Krida Mahostav-2023” (2023-24) held at Lonere

Medal Won	Event		Names of the winner
Bronze (3rd place)	Football (Men)		Abhishek Devram Koram Total Medal Winners = 01

CULTURAL PROGRAMME COMMITTEE

Prof. Shweta Patil,

In-Charge, Cultural Activities Committee

The Department of Cultural Activities in the college is always striving for the development of artistic qualities of the students. The success achieved by the college students in the cultural programme is certainly commendable.

The Raigad District South Zonal level round of the 56th Youth Festival was organized by the Department of Student Development, University of Mumbai at D. G. Tatkare College, Tala- Raigad on 6th August 2023. JSM College students participated in a total of 23 competitions and won prizes in 16 competitions and bagged the title of Raigad South Division Championship for the fifth time in a row.

38 students of our college participated in various competitions like music, singing, mono- acting, mimicry, storytelling, elocution, painting, poster making, collage etc. By winning 16 out of 23 competition categories our college won championship of Raigad (South) Zone 8, successively in fifth year.

OUR ACHIEVEMENTS IN YOUTH FESTIVAL DISTRICT ROUND

Sr. No.	Name of the competition	Rank	Names of the winners
1.	Indian Group Song	1st	Bapat Shrawani Pushkar Ms. Mhatre Vedika Kamalakar Ms. Gharat Prekshani Prakash Mr. Kate Shreetej Upendra Mr. Athavale Adwait Anand Ms. Patil Parnavi Dinesh
2.	Elocution Group A (Marathi)	1st	Ms. Naik Sanyogi Rajendra, SYBA
3.	Debate Group B (Hindi or English)	1st	Ms. Rane Riya Nandkumar, Ms. Gharat Sanika Sharad
4.	Story Telling Group B (Hindi or English)	1st	Ms. Adhikari Shreya Swapnil, FYBA
5.	Skit Group A (Marathi)	1st	Mr. Prajapat Rohitkumar Bhagirath TYBSC Ms. Kasar Pragati Pradip TYBA Ms. Naik Shruti Shivaji SYBSC Mr. Bhagat Atharva Amol SYBCOM Mr. Patil Siddharth Ashok FYBA
6.	Mono-Acting Group A (Marathi)	1st	Ms. Mhatre Isha Rajendra TYBSC IT
7.	On the Spot Painting	1st	Mr. Rawji Kundan Kailas, T.Y.B.SC
8.	Collage	1st	Mr. Rawji Kundan Kailas, T.Y.B.SC
9.	Classical Instrumental [Percussion] Solo: Taalvadya	1st	Mr. Mhatre Parth Ganesh, TYBCOM

10.	Story Telling Group A (Marathi)	2nd	Ms. Adhikari Shreya Swapnil, FYBA
11.	Rangoli	2nd	Ms. Shelke Mayuri Madhukar, SYBCOM
12.	Indian Folk Dance	2nd	Ms. Shelke Mayuri Madhukar SYBCOM, Ms. Mhatre Isha Rajendra TYBSC IT Mr. Risbud Himani Avinash SYBA Ms. Bhayade Nidhi Niles SYBSC IT Ms. Magar Aditi Arun SYBSC IT Ms. Adhikari Shreya Swapnil FYBA Ms. Gurum Manisha Ombahadur FYBA Ms. Gurav Anuja Sanjay TYBSC IT Ms. Vartak Veda Haresh FYBA Ms. Beloskar Hrutuja Vinod TYBCOM
13.	Mono-Acting Group C (Other than Marathi)	3rd	Ms. Kasukar Mehvish Salim, TYBCOM
14.	Natyasangeet Vocal Solo	3rd	Ms. Bapat Shrawani Pushkar, F.Y.B.COM
15.	Debate Group A (Marathi)	3rd	Ms. Naik Sanyogi Rajendra, S.Y.B.A, Ms. Gharat Sanika Sharad, T.Y.B.Sc.-Computer Science)
16.	Mehendi	Conso- lation	Ms. Beloskar Hrutuja Vinod, TYBCOM

During the period from September to October 2023, the university level finals of Yuva Mahotsav were organized at various places like Mumbai University campus and colleges in Mumbai. Successful students participated in the university level youth festival. The students got 3 silver medals and 2 bronze medals in the final round.

OUR ACHIEVEMENTS IN YOUTH FESTIVAL FINAL ROUND

SR. NO	COMPETITION	RANK	SUCCESSFUL STUDENTS
1	Story Telling (Marathi)	2nd Silver Medal	Ms. Adhikari Shreya Swapnil, FYBA
2	Story Telling (Hindi)	2nd Silver Medal	Ms. Adhikari Shreya Swapnil, FYBA
3	Story Writting (Marathi)	2nd Silver Medal	Ms. Adhikari Shreya Swapnil, FYBA
4	Classical Instrumental [Percussion] Solo: Taalvadya	3rd Bronze Medal	Mr. Mhatre Parth Ganesh, TYBCOM
5	Collage	3rd Bronze Medal	Mr. Rawji Kundan Kailas, T.Y.B.SC

State Level Youth Festival (Indradhanushya) Aurangabad (11th to 15th March, 2024)

SR. NO	COMPETITION / Event	RANK	SUCCESSFUL STUDENTS
1	Folk Orchestra	2nd Silver Medal	Parth Mhatre (TYBCOM)
2	Western Group Song	1st Gold medal	Parth Mhatre (TYBCOM) (Accompanist)

ANNUAL SOCIAL GATHERING 2023-24

Annual Social Gathering of J. S. M. College for the academic year 2023-24 was a spectacular event that brought the entire college community together in a vibrant celebration of talent, commencing on Thursday, December 14, 2023, with the theme of "Black and White Day,".

Friday, December 15, 2023, marked the "Antakshari, Bollywood Theme Day," held at the Amphitheatre, creating an atmosphere filled with music and Bollywood enthusiasm. The weekend continued with "Pink and Blue Day" on Saturday,

The following week began with "Mismatch Day" on Monday, December 18, 2023, which saw students engaging in a unique Wall Painting activity, contributing to the artistic ambiance of the college campus. "Red Day" on Tuesday, December 19, 2023, incorporated a Mathematics Festival, including Sudoku and Snake-Ladder competitions at the Amphitheatre.

Wednesday, December 20, 2023, was dedicated to an array of activities, including the Science Exhibition, Painting, Mural Painting, Collage, Rangoli, Handicraft, and Photography Competitions held in the Adv. Datta Patil College of Law, Alibag. The day also featured the much-anticipated FAB FEST organized by the BMS Department.

Thursday, December 21, 2023, started early with Culinary Art, Floral Design, and Mehndi Competitions, adding a touch of creativity. The college's Annual Social Gathering for the academic year 2023-24 reached new heights with the special presence of honoured guests Harshada Nikhil Mayekar, Sarpanch, Grampanchayat Nagaon and Nikhil Mayekar, Member of Grampanchayat Nagaon. Their presence added a special touch to the event, and they played a pivotal role in inaugurating various competitions throughout the celebration. The day continued with the inauguration of various competitions and art exhibitions, leading up to the enchanting "Rose Day" in the Amphitheatre and an evening filled with cultural performances on the Main Stage.

Friday, December 22, 2023, brought the college community together for a Funfair, Chocolate Day, and Traditional Day at the Amphitheatre, followed by an evening of cultural extravagance on the Main Stage.

The culminating day of the Annual Social Gathering on Saturday, December 23, 2023, featured a series of events, starting with "Saree and Tie Day." The day unfolded with the prestigious Prize Distribution ceremony held at the Jaywantrao Keluskar Hall in Law College, where the achievements and talents of students were recognized and rewarded. Mr. Sanjay Patil, the distinguished President of the Lions Club Alibag, graced the occasion as the chief guest for the prize distribution ceremony. His presence added honour and significance to the event. Following the prize distribution, the festivities continued with the much-anticipated "Fish Pond Day" at the Amphitheatre.

This Annual Social Gathering not only showcased the diverse talents of the students but also fostered a sense of unity and pride within the J. S. M. College community.

Various Competitions and details of participation

Sr.No.	Event	Date	Venue	Male	Female	Total
1	Wall Painting	18/12/2023	College Campus	08	13	21
2	Science Exhibition (Jr.& Sr.)	20/12/2023	Physics Lab	04	18	22
3	Drawing Competition (Jr.& Sr.)	20/12/2023	Law College, First Floor Library	3	16	19
4	Poster Competition (Jr.& Sr.)	20/12/2023	Law College, First Floor Library	03	02	05

5	Collage (Jr.& Sr.)	20/12/2013	Law College, First Floor Library	02	02	04
6	Handcraft (Jr.& Sr.)	20/12/2013	Law College, First Floor Library	01	07	08
7	Rangoli	20/12/2023	Law College, Moot Court, Library	06	43	49
8	Photography Competition (Jr.& Sr.) mobile	20/12/2023	Law College, Ground Floor	09	08	17
9	Photography Competition (Jr.& Sr.) Camera	20/12/2023	Law College, Ground Floor	02	01	03
10	Flower Rangoli	21/12/2023	Law College, Ground Floor	02	09	11
11	Flower Arrangement	21/12/2023	Law College, Ground Floor	00	01	01
12	Mehndi Competition (Jr.& Sr.)	21/12/2023	Law College, Ground Floor	00	27	27
13	Cooking Competition (Jr.& Sr.)	21/12/2023	Physics Lab	07	19	26
14	Annual Social Gathering (Music, Dance ,Theatre)	22/012/2023 & 23/12/2023	Main Stage	62	14	76
Total				109	180	289

Other Participation of Students

Sanika Gharat, Kundan Rawaji and Sanjana Pathare, Sanyogi Naik and Aditya Vaidya students of JSM College, participated in Gangadhar Patil Smriti State Level Essay Writing 2023 competition organized by V. G. Patil Education Foundation, Khidaki, Alibag at T. T. Patil High school, Teenvira on 8th July, 2023. Sanika Gharat (T.Y.B.Sc.-Computer Science) received the incentive prize of Rs. 3000/-and Memento, Sanjana Pathare (T.Y.B.A) received the incentive prize of Rs. 2000/-and Memento and Aditya Karve (M.A- Marathi) received the incentive prize of Rs. 1000/-and Memento.

Sanyogi Naik, Shreya Adhikari, Ankita Bhate —students of JSM College participated in the District Level Youth Festival 2023 organized by District Sports Officer Office, Raigad at P.N.P College, Alibag on 24 November 2023. Sanyogi Naik secured first position in elocution competition and Shreya Swapnil Adhikari secured first position in story writing competition.

Riya Rane, Shreya Adhikari, Sanyogi Naik participated in Maharshi Nyayaratna Vinod state level elocution competition on 12th January, 2024. Riya Rane received the first prize of Rs.5000 cash, book and certificate while Sanyogi Naik (S.Y.B.A.) received consolation prize.

Shreya Adhikari and Riya Rane participated in State level elocution Competition at Kokan Education Society's Dr. C. D. Deshmukh Commerce & Sau. K. G. Tamhane Arts College, Roha, Raigad on 16th January, 2024.

Shruti Naik, Isha Mhtare, Mehvish Kasukar participated in State Level Mono Acting Competition Vijayshree - 2024 at Alibag, Raigad on 20th February, 2024.

WOMEN'S DEVELOPMENT CELL

Prof. Gauri Abhay Lonkar
In-charge

Programs Conducted during the academic year 2023-24

Sr.No.	Name of the Program	Date
1.	Rajmata Jijau Yuvati Swasaurakshan Prashikshan	17th July 2023
2.	Swastha Man Swastha Tan	22nd August 2023
3.	Health Check-up Camp for girls	3rd October 2023
4.	Savitribai Phule Birth anniversary	3rd January 2024
5.	Awareness about use sanitary Napkins	4th January 2024
6.	Public Awareness about Cyber crime	16 th January 2024
7.	Awareness about Laws regarding Women (NIRBHAYA ACT 2013)	15th February 2024
8.	Essay and Poster Competition on International Women's' Day	9th March 2024

Mrs. Gauri Lonkar and Mrs. Shilpa Kawale attended one-day State Level Workshop on Women Empowerment Organized by Maharashtra Govt. in association with Pune University on 23rd October 2023.

All the activities were conducted to follow the vision, mission and objectives of WDC & IC under guidance of Adv. Gautam Patil, President, Janata Shikshan Mandal, Alibag, Dr. Sakshi Patil, Vice President, Janata Shikshan Mandal, Alibag and Dr. Sonali Patil, Principal, J.S.M. College, Alibag. All committee members took efforts for the success of the programs.

SCIENCE FORUM

Dr. S. K. Anand
In-Charge, Science Forum

Science Association Committee is actively engaged in science related activities for the students of the college. A zoological excursion and intertidal walk for F. Y. and S. Y. B.Sc. Zoology students were arranged on 12th December 2023 to Kulaba fort for intertidal marine biodiversity observation and experiential learning.

Science Association Committee and the department of Zoology has taken significant steps towards promoting environmental sustainability within the college campus involving development and implementation of Vermicomposting and Bio-Composting units to reduce organic waste generated within the college campus and promote eco-friendly waste management practices.

Hosted science exhibition competition for Junior and Senior college students on 19th and 20th December 2023 during Unmesh- 2023 Annual Gathering which aimed to provide a platform for students to showcase their creativity, scientific knowledge, and innovative ideas. Participants were encouraged to connect new concepts with existing ones and present original research-based projects or exhibits.

Seminar on Career Guidance for science student was conducted on 13th January, for the program Shri Vinay Govilkar, HR, Human Resource Development, R.C.F. Ltd. Thal was invited as Resource Person who enlightened the students about different options after graduation.

NATURE CLUB

Dr. Minal Patil

In-Charge, Nature Club

The report of Nature Club for the year 2023-24 is placed before you. Nature Club organised various programmes to achieve the goals of creating awareness among the students about nature and environment, providing information about plants and animals, providing opportunities for hands on experience, undertaking programs for environment, protection and conservation and maintaining the value and social responsibility of the college under the 7th criteria of NAAC. Nature Club has tried to implement the waste management programme with composting and vermicomposting programme in the college as one of the outstanding programs of the college. An attempt has been made to present here some of the activities conducted by Nature Club throughout the year.

Three meetings of the committee were held during the year.

A) Visit to Jijamata Park, Mumbai:

With the aim of making the students aware of various plants and animals, to identify the actual plants and animals, on February 4, 2024, a student trip was organized to Jijamata Udyan i.e. Rani Bagh in Byculla, Mumbai. A total of 29 students, 4 teachers and 3 non-teaching staffs from Botany and Zoology departments participated in the excursion. Students collected information about various plants and animals preserved in the park. Students got an opportunity to see and experience the actual plants and animals.

An Annual flower fruit and vegetable show (exhibition) was organized by the Brihanmumbai Municipal Corporation at Jijamata Udyan. A total of more than 100 flowers and fruit trees were exhibited at this place. Students could get information about all these trees and take pictures. An attractive arrangement of various flowers like Aster, Phlox, Marigold, Petunia, Dahlia, Gladiolus, Zinnia, and Chrysanthemum was made at this place. The students were delighted and overwhelmed to see all this. The trip was a huge success. Maldar Shipping Services offered students a 50% discount on boat tickets to Mumbai. Therefore, the financial burden on the students was reduced. I thank the Maldar management personally and on behalf of the college.

B) Inauguration Program of Vermicompost Project:

Inauguration program of Organic Fertilizer (Compost) and Vermicompost Project started in the college was organized by Nature Club on February 20, 2024. This program was jointly organized by Nature Club, National Service Scheme Cell and Department of Biology, Junior College. A total of 60 students including National Service Scheme volunteers, T. Y. B.Sc. Botany students, Biology students, teachers and non-teaching staff attended the programme. 3 tanks for organic manure and 3 for Vermicompost have been constructed under this project. Coconut was broken open to inaugurate the project by Prof. Advait Ghatpande, In-charge of the Composting project of the college. Mr. Chandrasekhar More informed the students about the production of compost and vermicomposting process.

In-charge of Nature Club, Dr. Minal Patil, In-charge of Fertilizer Project, Prof. Advait Ghatpande, Programme Officer, National Service Scheme, Dr. Pankaj Gharat, Prof. Ashwini Athavale, Mrs. Sangeeta Gadhe, Mr. Chandrasekhar More, Mrs. Mayuri Patil, Mrs. Sneha Thakur, Mrs. Jagruti Patil, and Mrs. Prachi Ranade were present for the programme. Mr. Chandrasekhar More sir took sincere and special efforts to organize this event.

C) Creating Data on the plants at J. S. M. College campus:

In-charge of Nature Club, Dr. Minal Patil, under the guidance of former Principal of the college Dr. Anil Patil, compiled the information of more than 100 trees growing in the premises of the J. S. M. College campus.

A list of all the plants has been prepared. Big trees, small trees, shrubs, ornamental trees, medicinal trees are included in this. Information on name of the plant, scientific name, brief description and usage have been collected and the permanent data of almost all the trees in the college campus has been prepared. This information will be used for naming the trees in the campus and creating 'QR code' about them.

President of Janata Shikshan Mandal, Adv. Gautam Patil, and Vice-President Dr. Sakshi Patil encourage to organise the various programmes. I extend my gratitude to both of them. I thank former Principal of the college, Dr. Anil Patil for his guidance. I was able to make these programs a success only because of the cooperation of Principal Dr. Sonali Patil and the responsibilities shouldered by all the members of the committee from time to time. Thank you very much to everyone.

Avishkar Research Convention

Dr. Priti Phate

In-charge, Avishkar Research Committee

Avishkar Research Convention is a platform developed for students, scholars and teachers to develop research culture and scientific temper among them.

In the academic year 2023-24, in Category Humanities, Languages and Fine Arts 8 students representing 3 research projects and 6 students representing 2 projects in Commerce, Management and Law category participated in the 18th Avishkar: Inter-Collegiate / Institute / Department Research Convention (Zonal Round) organized by the University of Mumbai at M.B. More Foundation's Arts, Commerce and Science Women's College, Roha (Dhatav), Dist.-Raigad on December 4, 2023.

Out of these, the project by Sanyogi Naik, Chuneekar Didhiti and Guravi Mahtre of SYBA, undertaken under the guidance of Prof. Jayesh Mhatre and Prof. Surabhi Wani from category Humanities, Languages and Fine Arts got selected for Final Round.

ALUMNI COMMITTEE REPORT

Dr. Jayashree S. Patil

In-charge, Alumni Association Committee

The main aim of J.S.M. College Alumni Association, Alibag- Raigad is to provide a good and strong bridge for the students, faculty and the Institute for mutual benefit and synergy. To promote a lifelong relation and act as a forum for the exchange of information among its members to exchange professional knowledge organize technical conferences, seminar, workshops and training courses, to provide career development and guidance, to create interest and motivate the alumni to participate in the progress of the institute and make them contribute towards the enhancement of the Alma matter are the main objectives of the Alumni Association. Our college has a registered Alumni association. The main aim of Alumni Association is to provide financial support for the development of college.

Under the guidance of Hon. Adv. Gautam Patil, President of Janata Shikshan Mandal and the Alumni Association, every year Alumni association organises various activities in J.S.M College by offering the opportunities to our students and Alumni. In this year Alumni association organised various programmes as follows:

1. One-day workshop on "Ace your Interview"

One-day workshop on "Ace your Interview" was organized on Saturday, 17th February 2024 at Jaywantrao Keluskar Conference Hall. Alumna of the college Mrs. Sharmila Gorde, DGM-HR, Diasys diagnostics India Pvt. Ltd. was present as guest speaker. A total number of 95 students were present for this one-day workshop.

2. Employment Fair in college

Under the guidance of Adv. Gautam Patil, President, Janata Shikshan Mandal, Alibag, the Alumni Association organized Pandit Deen- Dayal Upadhyay Employment Fair in association with Maharashtra Government's District Skill Development, Employment and Entrepreneurship Guidance Center Alibaug-Raigad on Saturday, 16 March 2024, in J. S. M. College, Alibag.

This employment fair was inaugurated by Hon. Mrs. Amita Pawar, Assistant Commissioner, District Skill Development, Employment and Entrepreneurship Guidance Center and Principal Dr. Sonali Patil. At this time, the head of placement cell of the college Dr. Prashant Chate and other faculty members were present. The opening ceremony was coordinated by Prof. Jayesh Mhatre.

14 entrepreneurs from Raigad district participated in this employment fair. A total of 99 eligible candidates including 46 males and 53 females were present for the interview. Out of them 74 candidates were selected for primary and 4 candidates for final selection.

The students thanked the Maharashtra government and the college for organizing this job fair as students from Raigad district got employment. All the members of the alumni association and all the faculty members of the placement cell worked hard to make this job fair a success.

3. Gifted Portraits of great personalities to the library

To get inspiration from the works of great personalities, J. S. M. College Alumni Association gifted 24 portraits of great personalities of India to the J. S. M college library.

Department of Lifelong Learning and Extension (DLLE)

Prof. Gauri Abhay Lonkar
In-charge, DLLE Committee

Department of Lifelong Learning and Extension (DLLE) of J. S. M. College, Alibag conducted many activities to follow the slogan "REACH TO UNREACHED" throughout the academic year 2023-24. Students actively participated in all activities. All committee members took efforts to organize the programmes. We received full support and guidance from Hon. Adv. Gautam Patil, President, Janata Shikshan Mandal, Alibag and Dr. Sonali Patil, Principal, JSM College, Alibag.

ACTIVITIES CONDUCTED BY DLLE DURING 2023-24

1. Voter awareness program on 11 and 12 Aug 2023
2. Distribution of national flags on 14 August 2023
3. Swastha Man Swastha Tan on 22 Aug 2023
4. Rakhi Sale on 24 Aug 2023
5. Alibag Nagarpalika Swacchata Abhiyan on 25 Aug 2023
6. First Term Training on 12 Sept 2023
7. Beach Cleaning in association with Alibag Nagarpalika on 7 Sept 2023
8. Walk for Freedom on 14 Oct 2023

9. Balviva Jagrukata Mohim on 26 Oct 2023
10. Ekatmata Din Rally on 31 Oct 2023
11. Diwali Stall by APY group on 9 and 11 Nov 2023
12. Aids Awareness Rally on 1 Dec 2023
13. Second Term Training Program on 13 Dec 2023
14. Voter Awareness Program on 1 Dec 2023
15. Voter Awareness on 25 Jan 2024
16. UDAAN Festival on 18 JAN 2024
17. Participation of DLLE students in various programs like
 - 1) Independence Day
 - 2) Blood Donation Camp
 - 3) Rose day/ Fishpond/ Chocolate day Slips sale
 - 4) Food Stall in Annual Social Gathering
 - 5) Republic Day
 - 6) Alibag City Cleaning organized By Alibag Nagarpalika

STUDENT MENTORING REPORT (DLLE)

Dr. Sonali Patil,

In-charge, Student Mentoring Committee

Every year college students are distributed among all faculty members in the group of 20-25. A teacher is a mentor of that group & students are mentee. The teacher conduct meeting of mentee & discuss their problems usually personal or academic & try to resolve it.

Students are also able to communicate freely with teacher in a small group. Students really get benefit from the meetings conducted. Mentor is available for students throughout year.

STAFF WELFARE COMMITTEE

Prof. V. S. Patil

In-charge, Staff Welfare Committee

First program conducted by Staff Welfare Committee was Farewell Program of Prof P D Datar, Head of Economics department on Monday 31st July 2023. For this program our Chairman Adv. Gautam Patil, Principal Dr Anil Patil along with satkarmurti Prof P D Datar was present on dais. Adv. Gautambhai Patil honoured him with a bouquet along with Shawl and Shrifal. All the teachers and non-teaching staff greeted Prof Datar to have a good, healthy and wealthy life after retirement.

Second program was on Investment and Tax Waver Fix Deposit Scheme to create awareness among staff members of J S M College. Branch Manager Mrs. Ruby Zha and her colleagues gave very useful information regarding Investment in Tax Waver Fixed deposit scheme on 18th August 2023 in office conference room.

Third Program was a one-hour training program on financial awareness financial planning on 4th November 2023 arranged by Staff Welfare Committee in collaboration with CASI Mumbai. Mr. Siddhesh A. Nare from CASI had delivered a very good lecture on Investment in Mutual funds and share market and explained how you can grow your money with systematic investment plan.

Fourth program was a Farewell Program of Principal Anil Patil on 11/11/2023 in Late Jaywant Keluskar Conference room at 11 am.

Dr. Anil Patil was honoured with a Shawl, Shrifal bouquet and a memento from Adv. Gautam Bhai Patil, Chairman of Janata Shikshan Mandal, Alibag. All Staff members and non-teaching staff greeted Dr. Anil Patil by offering shawl, Shrifal and a small gift as a token of love. Everybody wished him a better life, good and healthy prosperous life after retirement.

Fifth program was Farewell program of Shri Pramod Jadhav, Lab attendant Botany department on 30th November 2023. The program was conducted by Staff Welfare Committee in office conference room. Adv. Gautambhai Patil and Dr. Sonali Patil, in charge Principal office staff members and teachers were present for this function. Adv. Gautambhai Patil honoured Shri Pramod Jadhav by offering him Shawl, Shrifal and bouquet as a token of love.

Sixth program was specially arranged for all ladies Staff members. Haldi-kunku program was arranged by Staff Welfare Committee on 1st Feb 2023 in Moot court hall of Adv. Datta Patil College of Law. Vice chairman of Janata Shikshan Mandal was present for this function and all ladies Staff members were really enjoyed this program by wearing good sarees with a good photo-session.

Seventh program was arranged specifically for students and Staff members on dental awareness. Dr Priya Pathare has given excellent lecture by showing Power point presents on how to take care of dental hygiene and what precautions should be taken to maintain our Oral hygiene. She also examined some students and gave them advice for dental problems.

Excursions and Industrial Visits Committee

Prof. D. G. Khandare

In-charge, Excursions and Industrial Visits Committee

In the academic year 2023-24, educational trips and industrial visits were organized in the J.S.M. College, the review of which is as follows: -

In the educational trip, students get information about Indian culture, historical heritage, then empire, ancient customs, traditions, many historical, geographical, political, social and cultural elements. Through historical trips, students get information about historical events, war, historical movements, strategies, cultural monuments, forts, palaces, many events, valor of kings etc. In geographical tourism, teachers provide students with information about natural beauty, cool climates, river routes, mountain peaks, river landforms, local events, etc. Students get to know the cultural heritage of the country through forts, fortifications, towers, monuments, historical events, palaces, etc. Due to the trip, students acquire the knowledge of political tactics, strategy, war tactics, weapons, war science, painting, panoramic views, etc. Nowadays, the new Tourism has come in the tourism segments- eco-tourism, agriculture tourism, adventure tourism, black tourism, island tourism, beach tourism, sexual tourism, geographical tourism, historical tourism, disaster tourism, health tourism etc. students are getting information, pleasure and fun from various tourism factors. Students of JSM College have registered their participation in these educational trips.

The industrial visit adds a lot to the knowledge of the students about the setting up of the factory, its scope, production of various goods, machinery, labor system, harmony between the owner and the workers of the factory, the raw materials coming into the factory and the finished goods produced from it, the transport system, the workers. Various services and facilities provided, various goods manufactured, imported and exported goods, profit and loss of the factory, balance sheet etc. Students has note in this information.

An overview of educational trips and industrial visits organized under various departments of the college in the academic year 2023-24, is as follows.

- 1) Department of Geography: - On 05/ 03/ 2024, an educational trip of first, second and third year students of Department of geography was organized at Gharapuri Caves on Elephanta Island, Uran Taluka, Raigad District. In this trip, students got information about many geographical landforms, Arabian sea and its waves, mangrove forests, life of people on island, rich biodiversity, people life, numerous types of animals and birds etc. A total of 43 students participated and Prof. D.G. Khandare Prof. Neelima Raut and Prof. Mahendra Patil completed the trip planning successfully.
- 2) Department of History and Marathi: - The Department of History and Marathi organised one-day educational trip on 31/01/2024 to the geographical and historical places of Mahabaleshwar and Pratapgad. Total 31 students participated in the trip. Historical information on Pratapgad, meeting of Chhatrapati Raje Shivaji and Afzal Khan, source of five rivers in Mahabaleshwar, Ganimi Kava, ancient temple, various points etc. Prof. Jayesh Mhatre, Prof. Surabhi Wani, Prof. Pankaj Gharat completed the trip planning successfully.
- 3) Department of Chemistry: - In the academic year 2023-24, as part of the academic trip, the Department of Chemistry organized a one-day group trip to the Geomagnetic Observatory at Alibaug for geomagnetic information of the Earth. On 28/02/2023, between 8.30 am and 4.30 pm, a total of 47 students and Prof. A.V. Jadhav, Dr. Chate and 6 other professors participated in it. In the visit, the students got the knowledge about Earth's geomagnetic shell, polar magnetic position, inclination of the earth, degrees of magnetic position, minutes and seconds etc.
- 4) Department of Political Science: - Department of Political Science arranged a one-day trip on 03/02/2024 to the administrative area of Raigad Zilla Parishad Alibag. There were 19 students of political Science Department and Dr. Ishwardas Kokane and his colleagues participated in it.

PARENTS TEACHER ASSOCIATION

Mr. Kapil M. Kulkarni

In-charge, PTA Committee

Along with the academic progress of students, teachers and parents play a vital role in achieving the goal of their overall development. The Parent Teacher Association in the college is constantly trying to bring these two elements together to discuss and exchange ideas on various matters necessary for the progress of the students.

In the academic year 2023-24, the Parent Teacher Committee was formed at the beginning of the year itself. Professors from various branches were included in the committee. The committee organized parent teacher meetings during the academic year. Separate meetings of parents of students studying in Arts, Commerce, Science, Computer Science, Information Technology and Management Science branches were held. Heads of various faculties, heads of departments and teachers of all subjects attended the meetings and interacted with the parents. There was a detailed discussion on the views expressed by the parents and the suggested measures on the subjects of low attendance of the students in the class, participation in various activities and their success in the examination. Everyone expressed the opinion that parents and teachers should stay in touch using various media and make efforts for the progress of students.

For the proper functioning of the said committee, the President of Janata Shikshan Mandal Hon. Adv. Gautam Patil, Vice President Hon. Dr. Sakshi Patil, Secretary Hon. Mr. Gaurav Patil and the principal of the college Dr. Sonali Patil's valuable guidance was availed by the committee.

Energy Conservation And Green Audit Committee

Dr. Preeti Vinayak Phate

In-charge, Energy Conservation and Green Audit Committee

J.S.M. College Alibag celebrated “NO VEHICLE DAY” on 9th January 2024 with the aim of raising environmental sensitivity and awareness among students and staff about vehicular pollution and global warming caused by fossil fuel burn and its impact on Indian economy.

The aim was also to encourage people using bicycles and public transport system reducing carbon footprint. All staff member and students of the college participated in the campaign. Most of the them came by walking and also used public transport. Students and staff also came by bicycles and e-vehicles.

Career Guidance and Placement Cell

Incharge - Dr. P. A. Chate

Career Guidance and Placement Cell of J.S.M. College organized various programs for the students. Registration of Career Katta was done by 1517 students of J.S.M. college. Career Katta is an online platform for students to prepare for competitive exams.

Youth Skills day was celebrated on 15th July, 2023 in association with Pratham Education Foundation. Awareness was created among students through exhibition of various free courses offered by Pratham Education Foundation. 84 students visited the exhibition.

Balasaheb Thackrey Academy organized workshop on UPSC/ IAS/ IFS/ IRS/ IPS competitive exams at Jaywantrao Keluskar Hall, J.S.M. College, Alibag on 20th July, 2023 at 11.00 a.m. 111 students participated in the workshop.

IBS Business School, Mumbai and Placement and career guidance cell jointly organized knowledge sharing program for college students on 21st Aug. 2023. The speaker Dr. Amey Tanawade groomed students on personal interviews and resume writing. 120 students were present for the program.

Placement and career guidance cell and Maharashtra State Skill University jointly organized the seminar on “Unlocking Your Potential: Skill Development Courses Awareness.” on 9th January 2024 at 11:00 am in Jayawantrao Keluskar Conference Hall, Adv. Datta Patil Law College, Alibag. Mr. Atul Joshi, Head, Maharashtra State University was the chief guest of the programme. Mr. Atul Joshi in his speech explained various skills which are useful for students in their life and career. He also gave information of various skill development programs and courses which can be helpful for passing the competitive examinations. 110 students attended this seminar.

Career Guidance and Placement Cell, Science Association and Department of Chemistry, J. S. M. College, Alibag and R.C.F. Thal, organized a workshop on “**Career Opportunities for Science Graduates**” on 13th January 2024 at 11:00 am in Jayawantrao Keluskar Conference Hall, Adv. Datta Patil Law College, Alibag. Mr. Vinay Govilkar, R.C.F, was the chief guest of the programme. Mr. Vinay Govilkar in his speech explained various career options useful for science graduates in their life and career. 92 students took part in this workshop.

Career Guidance and Placement Cell organized placement drive for Pratham Education Foundation on 29th Jan. 2024 at 11.00 a.m. in chemistry department. Mr. Nikhil Sable, Mr. Jayesh Adhatrao and Miss Priya Solanki conducted the interviews. The positions like mentor, placement co-ordinator and admin/accountant were available for placement. Third year students participated in the placement drive. 7 students were selected for the above posts.

Placement Cell, Alumni Association of J.S.M. College and Skill, Employment, Entrepreneurship and Innovation department, Alibag-Raigad organized Pandit Dindayal Upadhaya Job-Fair on Saturday, 16th Mar. 2024 at 10.00 a.m. Panchmahal Milk Dairy, (Amul) Panvel, Rupesh Consultancy, Khopoli, Yashashvi Academy for skill, Panvel, Panvel Placement, Panvel, PNP Hotels, Maple Ivy Alibag, Satin Credit Care Ltd, Mumbai, Shriram Finance, Vego Lights Techno Services, Parking Designers Pvt. Ltd, Snowman Logistic, Kokuyo Camlin, Hybrid Computer and skill development center, Aditya Birla Money Ltd, D-Mart Panvel, participated in the placement drive. 99 candidates attended the placement drive.

Committee for Collaboration & Linkages

Dr. J. S. Patil

In-charge, Committee for Collaboration & Linkages

Our college has entered into MoUs with the following educational, professional and government institutions for organizing various educational and co-curricular activities. Various programs and activities are organized in the college in coordination with all these organizations.

List of MOUs

Sr. No.	Name of MOU	Duration
1.	Om Electronics	01/01/2022 to 01/01/2025
2.	Bharati Vidyapeeth, Institute of Management Studies And Research Belapur, Navi-Mumbai	18/04/2022 to 18/04/2024
3.	IBS ICFAI Business School	01/06/2022 to 01/06/2025
4.	Lions Club of Alibag	01/07/2022 to 01/07/2024
5.	Anjuman Islam Janjira Degree College Science Murud-Raigad	01/06/2022 to 01/06/2027
6.	Pillai HOC College of Engineering and Technology, Rasayni-Khalapur-Raigad	17/06/2022 to 17/06/2024
7.	S. P. More College of Paramedical Education, Panvel	01/07/2022 to 01/07/2026
8.	Tax Consultant Association of Raigad	02/07/2022 to 02/07/2025
9.	Jan Shikshan Sansthan, Raigad	02/07/2022 to 02/07/2025
10.	Passion International College, Alibag-Raigad	22/07/2022 to 22/07/2024
11.	Alibag Murud Medical Association, Alibag-Raigad	23/09/2022 to 23/09/2024
12.	Oriental Insurance company Ltd. Thane	October 2022 to October 2023
13.	Lal Bahadur Shastri College of Arts, Science & Commerce Satara	04/11/2022 to 04/11/2024
14.	R. C. F. Ltd. Thal, Alibag-Raigad	05/12/2022 to 05/12/2024
15.	M.P.A.S.C College, Panvel	01/01/2023 to 01/01/2028
16.	Bhausaheb Nene College, Pen-Raigad	01/01/2023 to 01/01/2028

17.	J.N. Paliwala College, Pali- Raigad	01/01/2023 to 01/01/2028
18.	K.M.C. College, Khopoli – Raigad	01/01/2023 to 01/01/2028
19.	C.D. Deshmukh College, Roha- Raigad.	01/01/2023 to 01/01/2028
20.	A.P. Science College, Nagothane- Raigad	01/01/2023 to 01/01/2028
21.	Sarvajanik Vachanalay	05/01/2023 to 05/01/2028
22.	Amrita University, Amritpuri, India	01/02/2023 to 31/12/2023
23.	Green – Vio solutions	02/03/2023 to 02/03/2025
24.	Hythane Labs, Thane, Mumbai	15/03/2023 to 15/03/2028

मराठी भाषा व वाङ्मय अभ्यास मंडळ

डॉ. नीळकंठ शेर, प्रमुख,
मराठी विभागप्रमुख

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांमध्ये भाषा व साहित्यकला याबद्दलची जाणीव समृद्ध व्हावी व विद्यार्थ्यांच्या अभिव्यक्ती लेखन, संभाषण, वाचन गुणांचा विकास व्हावा याकरिता 'मराठी भाषा व वाङ्मय अभ्यास मंडळ' नेहमी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करत असते. शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये आयोजित केलेल्या कार्यक्रमाचा अहवाल पुढीलप्रमाणे

ग्रंथालय भेट- ओळख आपल्या ग्रंथालयाची:

ओळख आपल्या ग्रंथालयाची या नाविन्यपूर्ण उपक्रमाच्या अंतर्गत शुक्रवार, दि. १५/९/२०२३ रोजी मराठी विभागातील विद्यार्थ्यांना ग्रंथपाल प्रा. सुबोध डहाके व ग्रंथालय समितीप्रमुख प्रा. जयेश म्हात्रे यांनी महाविद्यालयातील ग्रंथालयातील विविधा सुविधा व कार्यपद्धती यांची ओळख करून दिली. मराठी विभागातील २९ विद्यार्थ्यांनी या उपक्रमाचा लाभ घेतला. ग्रंथालयातील विविधा सुविधा व ग्रंथालयाची कार्यपद्धती यांचा परिचय करून दिल्याबद्दल विद्यार्थ्यांनी आनंद व्यक्त केला.

वाचन प्रेरणा दिन:

भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांच्या जयंतीनिमित्त दि. १५ ऑक्टोबर हा दिवस 'वाचन प्रेरणा दिन' म्हणून साजरा केला जातो. जे.एस.एम. महाविद्यालयात ग्रंथालय व माहिती स्रोत केंद्र विभाग आणि भाषा व वाङ्मय अभ्यास मंडळातर्फे 'वाचन प्रेरणा दिन' उत्साहात साजरा करण्यात आला. यानिमित्ताने सोमवार दि. १६ ऑक्टोबर २०२३ रोजी 'जे. एस. एम. वाचन कट्टा' या उपक्रमाच्या अंतर्गत 'वाचनध्यास' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. 'वाचनध्यास' उपक्रमात १४३ विद्यार्थ्यांनी सलग आठ तास वाचन करून माजी राष्ट्रपती डॉ.ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांना अभिवादन केले. यावेळी डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलामांचे साहित्य तसेच वाचनीय अशा विविध ग्रंथाचे ग्रंथप्रदर्शनही भरविण्यात आले होते. ग्रंथपाल प्रा. सुबोध डहाके, ग्रंथालय समिती प्रमुख प्रा. जयेश म्हात्रे व ग्रंथालयीन कर्मचारी यांनी कार्यक्रमाचे यशस्वी आयोजन केले.

मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा:

मराठी भाषेचे वैभव जपण्यासाठी, तिचे संवर्धन करण्यासाठी प्रतिवर्षी दि. १४ जानेवारी ते २८ जानेवारी हा कालावधी 'मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा' म्हणून साजरा करण्यात येतो. यानिमित्ताने जे. एस. एम. महाविद्यालयात सोमवार दि. १५ जानेवारी ते शनिवार दि. २७

जानेवारी २०२४ या कालावधीत 'मराठी भाषा संवर्धन : उपाययोजना' व 'नवीन शैक्षणिक धोरणातील प्रादेशिक भाषांचे स्थान' या विषयावरील निबंधलेखन (१०), 'मराठी भाषा महत्व व संवर्धन' या विषयावरील घोषवाक्य लेखन (०८), मराठी भाषा, म्हणी. वाक्प्रचार व साहित्य यावरील प्रश्नावर आधारित प्रश्नमंजुषा (१०), 'भूक' व 'प्रेम' या विषयावरील कथालेखन (०६), 'पाऊस', 'नाते' व 'बाळगा मराठीचा अभिमान' या विषयांवरील स्वरचित काव्यलेखन (१२) अशा विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. सर्व स्पर्धांमध्ये मिळून एकूण १२६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. या स्पर्धांतील यशस्वी विद्यार्थ्यांना पुस्तक व प्रमाणपत्र या स्वरूपात पारितोषिक देऊन गौरविण्यात आले. मराठी विभागातील प्रा. जयेश म्हात्रे, प्रा. सुरभी वाणी यांनी या कार्यक्रमाचे व सर्व स्पर्धांचे यशस्वी आयोजन केले.

मराठी राजभाषा दिन:

'माझ्या मराठी मातीला नका म्हणू हीन दीन, स्वर्गलोकाहून थोर मला हिचा अभिमान',... असे अभिमानाने सांगून आपल्या काव्यप्रतिभेने अवघ्या मराठी जनांना अभिमानाची भावना देणाऱ्या कविवर्य कुसुमाग्रज यांचा जन्मदिवस म्हणजेच २७ फेब्रुवारी हा दिवस 'मराठी भाषा गौरव दिन-अर्थात मराठी राजभाषा दिवस' म्हणून साजरा केला जातो. 'मराठी वाङ्मय व भाषा अभ्यास मंडळा'तर्फे या निमित्ताने जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतम पाटील, महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. सोनाली पाटील व मराठी विभागप्रमुख डॉ. नीळकंठ शेंरे यांच्या मार्गदर्शनाखाली हस्ताक्षर स्पर्धा (६१), अभिवाचन स्पर्धा (१३), बोला मराठीत (२६), तक्ते बनविणे (१०), मराठी साहित्य व लेखक यांच्यावर आधारित प्रश्नमंजुषा (२६), अशा विविध स्पर्धांचे आयोजन आठवडाभर करण्यात आले होते. या सर्व स्पर्धांना विद्यार्थ्यांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला. या स्पर्धांमध्ये महाविद्यालयातील एकूण १३६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला या स्पर्धांतील यशस्वी विद्यार्थ्यांना पुस्तक व प्रमाणपत्र या स्वरूपात पारितोषिक देऊन गौरविण्यात आले. महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात यानिमित्त शैक्षणिक तसेच कथा, कादंबरी, चरित्र, नाटक, कविता अशा वाचन साहित्यातील दर्जेदार पुस्तकांचे ग्रंथप्रदर्शन आयोजित करण्यात आले होते.

मंगळवार, दि. २७ फेब्रुवारी रोजी महाविद्यालयातील स्मार्ट क्लासरूममध्ये एस. वाय. बी. ए. च्या अभ्यासक्रमातील आमदार सौभाग्यवती हे नाटक विद्यार्थ्यांना दाखविण्यात आले. यावेळी कविवर्य कुसुमाग्रज यांच्या जन्मदिनानिमित्त त्यांची 'कणा' ही कविता गौरवी म्हात्रे हिने सादर केली. तर संयोगी नाईक हिने 'प्रेम म्हणजे' व श्रेया अधिकारी हिने 'राजा आला' ही कविता सादर केली. डॉ. भालेराव, प्रा. जयेश म्हात्रे, प्रा. सुरभी वाणी व मराठी विभागातील बहुसंख्य विद्यार्थी यावेळी उपस्थित होते.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंतीनिमित्त विविध उपक्रमांचे आयोजन:

जे. एस. एम. महाविद्यालय ग्रंथालय व माहिती स्रोत केंद्र व मराठी भाषा व वाङ्मय अभ्यास मंडळ यांच्या वतीने घटनेचे शिल्पकार भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जयंतीनिमित्त विविध स्पर्धांचे व उपक्रमांचे आयोजन आठवडाभर करण्यात आले.

यानिमित्ताने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या कार्य व कर्तृत्वावर आधारित निबंध स्पर्धेचे आयोजन महाविद्यालयात करण्यात आले. या स्पर्धेत एकूण २४ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. तसेच दिनांक ११ ते १३ एप्रिल या दरम्यान डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जयंतीनिमित्त व महात्मा ज्योतिबा फुले यांच्या जयंतीनिमित्त सलग १२ तास वाचन उपक्रम 'अभ्यासपर्व' आयोजित करण्यात आला. यात एकूण ५६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. दिनांक १४ एप्रिल रोजी महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. यावेळी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. सोनाली पाटील, ग्रंथपाल प्रा. सुबोध डहाके, ग्रंथालय समिती प्रमुख प्रा. जयेश म्हात्रे, आय. क्यु. ए. सी. प्रमुख डॉ. प्रीती फाटे, डॉ. एस. ए. कानडे तसेच इतर प्राध्यापक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या निमित्ताने ग्रंथालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या चरित्रावर आधारित विविध पुस्तकांचे ग्रंथप्रदर्शनही भरविण्यात आले होते.

जनता शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष मा. अॅड. गौतम पाटील, महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. सोनाली पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली मराठी भाषा आणि वाङ्मय अभ्यास मंडळातर्फे शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मधील सर्व उपक्रमांचे यशस्वी आयोजन करण्यात आले.

हिन्दी साहित्य मण्डल

डॉ. मोहसीन खान,
हिन्दी विभागाध्यक्ष

वर्ष २०२३-२४ में हिन्दी साहित्य मण्डल का पुनर्गठन कर नवीनीकरण किया गया, जिसमें अध्यक्ष के रूप में महाविद्यालय के प्राचार्य महोदय को अध्यक्ष पद प्रदान करते हुए गौरवान्वित किया गया। साथ ही हिन्दी साहित्य मण्डल के कार्यवाह के रूप में हिन्दी विभागाध्यक्ष कैप्टन डॉ. मोहसिन खान को पद प्रदान किया गया। इस मण्डल में स्नातक और स्नातकोत्तर ६ विद्यार्थियों का सदस्य के रूप में चयन किया गया था। हिन्दी साहित्य मण्डल के संचालन हेतु संचालक तौर पर श्री. नरेंद्र पाटील को पदभार प्रदान किया गया। इस प्रकार से सन २०२३-२४ में हिन्दी साहित्य मण्डल का नवीनीकरण करते हुए नई योजनाएँ गठित की गई।

हिन्दी साहित्य मण्डल ने १५ सितंबर २०२३ को हिन्दी दिवस का आयोजन किया। विभागाध्यक्ष प्रोफेसर डॉ. मोहसिन अली खान ने 'हिन्दी भाषा में रोज़गार के अवसर' इस विषय के संदर्भ में विद्यार्थियों को संबोधित किया। हिन्दी दिवस के उपलक्ष्य में हिन्दी विभाग की ओर से क्रमशः १२ और १३ सितंबर २०२३ को कविता लेखन और कथा लेखन प्रतियोगिता के माध्यम से विद्यार्थियों में साहित्य लेखन के प्रति रुचि जागृत की। कनिष्ठ और वरिष्ठ महाविद्यालय के कूल २० विद्यार्थियों ने कविता लेखन और कथा लेखन में २२ विद्यार्थियों ने सहभाग लिया। दोनों प्रतियोगिता से कनिष्ठ और वरिष्ठ स्तर के प्रथम, द्वितीय और तृतीय स्थान प्राप्त विद्यार्थियों को हिन्दी दिवस के कार्यक्रम के अवसर पर किताब और भेट वस्तु देकर गौरवान्वित किया गया।

१४ सितंबर २०२३ को भाऊ साहेब नेने महाविद्यालय, पेण में 'हिन्दी दिवस' के उपलक्ष्य में विभागाध्यक्ष प्रोफेसर डॉ. मोहसिन अली खान ने "राजभाषा हिन्दी और करियर की संभावनाएँ" इस विषय पर अतिथि व्याख्याता के रूप में अपना अभिमत प्रस्तुत किया। भारतीय डाक विभाग रायगड संभाग, अलिबाग द्वारा आयोजित पखवाड़े में प्रमुख वक्ता के रूप में 'वर्तमान में हिन्दी की स्थिति और भविष्य' के बारे में अपने विचार प्रस्तुत किए।

गेल कम्पनी, ऊसर के परिसर में EIL (इंजीनियर्स इंडिया लिमिटेड) कम्पनी के तहत हिंदी पखवाड़ा के अंतर्गत एक दिवसीय कार्यशाला में EIL केंद्रीय कर्मचारियों को ४ घण्टे प्रशिक्षण देते हुए दिनांक १६ सितंबर २०२३ को डॉ. मोहसिन अली खान ने कर्मचारियों और अधिकारियों को प्रशिक्षित किया।

नवंबर २०२३ में डॉ. मोहसिन अली खान का चयन मुंबई विश्वविद्यालय, मुंबई के हिन्दी अभ्यास मण्डल में चुनाव प्रक्रिया के माध्यम से हुआ। वर्तमान में वे BOS हिन्दी के सक्रिय सदस्य के रूप में कार्य करते हुए MA हिन्दी NEP २०२० का पाठ्यक्रम निर्माण किया।

०१ फरवरी से ०३ फरवरी २०२४ तक जी जी कॉलेजए वसई में तीन दिवसीय सेमिनार 'साहित्य और सिनेमा' में डॉ. मोहसिन अली खान मुख्य अतिथि के रूप में उपस्थित एवं व्याख्यान प्रस्तुत किया।

दिनांक १७ फरवरी २०२४ को २ घंटे का ऑनलाइन व्याख्यान हिन्दी विभाग सावित्रीबाई फुले, विश्वविद्यालय में 'अनुवाद कार्य' विषय पर प्रदान किया।

DEPARTMENT OF ENGLISH

Prof. M. S. Suryawanshi
Head, Dept. of English

The Department of English runs undergraduate course with six units (B.A. English Literature). The department also undertakes a number of activities for the betterment of students such as Classroom Seminars, Group Discussions and Power-point presentations. The faculty of the department is also vigorously involved in research activities.

All the teachers attended the National Conference on "Achievement of the Indian Economy: The Reforms Period (After 1991)" organized by the Department of Economics on 7th March 2024. All the teachers contributed in the organization of the programme.

The department successfully organized Guest Lecture on Interview Skills for Employability on 16th Feb. 2024

in collaboration with CKT College, Panvel under MOU. The Resource person for this lecture was Dr. Rajesh Yeole, Assistant Professor of English, CKT College, Panvel- Raigad. In this lecture 65 students and 10 teachers were present.

Mr. Kapil M. Kulkarni attended Refresher Course in English organized by MMTTC, Guru Nanak Dev University, Amritsar from 29th Nov to 12th Dec. 2023. To The teachers of the Department are involved in various activities organized by the college.

राज्यशास्त्र : इतिहास विभाग

प्रा. डॉ. आय. पी. कोकणे

राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख

२०२३.२४ शैक्षणिक वर्षात राज्यशास्त्र विभागातर्फे विविध उपक्रम घेण्यात आले. दि २६ नोव्हेंबर २०२३ रोजी संविधान दिनानिमित्त संविधान रॅलीमध्ये सहभाग घेतला, तसेच प्रा. एच. डी. टीवळेकर यांनी थेरोंडा या गावात 'संविधानाचे महत्व' यावर व्याख्यान दिले. तसेच निबंध स्पर्धेचे आयोजन केले. दिनांक ०९ /१२/२०२३ रोजी मानवी हक्क दिनानिमित्त वाद विवाद स्पर्धेचे आयोजन केले, त्यात ५१ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला होता. राज्यशास्त्र विभागातर्फे विषयाचे चित्रपटाच्या माध्यमातून अवलोकन होण्यासाठी 12th Fail हा चित्रपट दाखविण्यात आला. ३३ विद्यार्थ्यांनी याचा लाभ घेतला. दिनांक २३ /०१/२०२४ रोजी राज्यशास्त्र-इतिहास विषयाच्या विद्यार्थ्यांकरिता रायगड जिल्हा परिषद येथे अभ्यास भेट आयोजित करण्यात आली. ३० विद्यार्थिनी सहभाग घेतला होता. राज्यशास्त्र विभागातर्फे 'Introduction to constitution of India' certificate course घेण्यात आला. प्रथम वर्ष कलाच्या सर्व विद्यार्थ्यांनी यात सहभाग घेतला.

DEPARTMENT OF ECONOMICS

Prof. K. B. Chougule

Head of the Economics Department

One-day National Conference on Achievement of the Indian Economy: The Reforms Period” (After 1991) was organised by the Department of Economics. This conference was sponsored by ICSSR, Western Regional Centre, Mumbai. Total 144 research papers were sent by teachers and research students for the conference.

Three students participated and presented a Research Project titled 'महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या शेतमालाच्या किमतीचा प्रश्न आणि अर्थशास्त्रीय उपाय' in Aavishkar research convention organised by University of Mumbai and M. B. More College Roha (Dhatav) on December 4, 2023 for Raigad Zone

DEPARTMENT OF GEOGRAPHY

Prof. D. G. Khandare

Head of the Geography Department

The Department of Geography in the J.S.M. college is recognized as one of the leading departments. In every academic year, various educational programs, activities, rural survey and educational trips are organized by the Department.

World Geography Day: - In the academic year 2023-24, Geography Day was organised in the Department of Geography on Sunday 14th January. In this program, students were given an overview of the importance of geography, the unique importance of geography from the students' point of view, various concepts in geography etc. On this occasion, a total of 29 students participated in these programs under the guidance of Prof. DG Khandare, Neelima Raut and Prof. Mahendra Patil.

Rural Survey: - On March 30, 2024, a rural survey was conducted in the villages of Mani and Bhute. The survey was important from the economic and social point of view. A total number of 26 students participated in the survey under the guidance of Prof. D. G. Khandare, Neelima Raut and Prof. Mahendra Patil.

Educational Tour: - On March 5, 2024, the Department of Geography organized an educational trip to Gharapuri Caves on Elephanta Island in Uran Taluka of Raigad District. In this educational trip, the students got information about the historical heritage of the caves, ocean tides, people's life on the island, tourism business on Gharapuri island, fishing etc. A total of 43 people participated in this trip.

DEPARTMENT OF COMMERCE

Dr. Prem B. Acharya
Head, Dept. of Commerce

Department of Commerce was started in the year of establishment of the J. S. M. College itself. Among the various departments in the college, Commerce Department is the largest department. About 50 percent of the total student strength of the college are studying in commerce faculty. In the academic year 2023-24, the total number of students in all three years of FY/SY/TY/B.Com. is 810. Out of this, 264 students are studying in FYB Com, 273 in SYB Com and 273 in T.Y.B.Com. In the academic year 2023-24, the result of T.Y.B.Com. is about 45 percent. The total workload of commerce department is 108 (86 UG level + 22 lectures on PG Level). As per the rules of the university, the total workload has been distributed among the professors as per prevailing rules. All the faculty in the department have acquired the requisite academic qualification.

The department of commerce has started Post Graduate course (M. Com. in Advance Accountancy as per NEP 2020) affiliated to University of Mumbai. In the first year we got good response with 21 admissions in academic year 2023-24.

Our Department established 25th Accountancy museum of India in JSM College in association with WIRC of ICAI. All students of commerce faculty have been taking benefit of such Museum. Our department is also working on establishing Commerce Lab for practical experience to the students.

All the professors of commerce department participate in various workshops, seminars, conferences. Our department successfully conducted 12-week Certificate Course in Direct and Indirect Taxes in the academic year 2023-24.

The Department of commerce organized one-day Educational tour to the Bombay Stock Exchange on 27th February 2024. Total 50 students participated in the same. Our department organized induction programs in the beginning of academic year for acquainting the students with the various courses, curricular and extra-curricular activities, examination pattern, previous performance, result performance, PTA Meeting etc.

Department of Management Studies

Prof. Shweta Mokal
In-charge, Dept. of Management Studies

Details of departmental activities:

Student Mentoring Programme:

Like every year, this year we conducted mentoring programme for BMS students. For effective execution of the programme we divided students among faculty members as follows:

Prof. Shweta Mokal – TYBMS

Prof. Ashwini Patil – SYBMS

Prof. Aditi Damle - FYBMS

For career and personal development of the mentees, all our mentors conducted mentor- mentee meetings regularly.

Parents Meeting

The Department conducted parents' meetings for BMS students. We conducted parents' meetings of TYBMS on 12th August 2024, Parents' meeting of SYBMS on 7th October 2024 and Parents' meeting of FYBMS on 5th August 2024 to discuss issues regarding attendance, Performance of the students, progress of the student and about examination and exam pattern.

Orientation Programme

We organized orientation programme for FYBMS on 5th August 2023 at Jaywantrao Keluskar Hall. During Orientation we focused on following points:

- Provide overview of BMS course
- Discussion about exam pattern
- Discipline and Uniform details
- Attendance of Students

Seminars and Workshops

This academic year we organized seminar on latest trends in Fintech and digital marketing. This programme was very informative to students and gave them insight into the latest trends in technological development in finance and marketing. This programme was organized in collaboration with Bharati Vidyapeeth Institute of Management Studies and Research, Navi Mumbai. The resource person for this seminar was Dr. Sanjay Sinha. All the participants of the programme were awarded participation certificates.

FAB Fest 2023

Like every year, our department of management studies organized FAB Fest on 20th December 2023 during the college Annual function. During FAB Fest, BMS students organized different management games and competitions for students of the college. This FAB Fest gave students practical knowledge of organizing and execution.

Sports

Our BMS students showed their talent in Intra collegiate sports organized in the college. In this academic year our BMS students won gold medal for Football (Boys), Bronze medal for Cricket (Boys), Silver medal for Badminton doubles (Boys), Silver Medal for Badminton doubles (Girls) and Silver medal for Carom doubles (Girls).

Students Achievements

In DLLE UDAAN festival which was held at Bhausaheb Nene college Pen on 18th January 2024, following students won various competitions:

- 1) Miss Gauri Mhatre – TYBMS – Creative Writing 3rd Prize
- 2) Miss Gauri Mhatre – TYBMS – Elocution Competition 3rd Prize
- 3) Miss Smita Tavadi – TYBMS – Poster Making Competition-Consolation Prize.

Our students also participated in many NSS and DLLE activities.

Student Projects

As a part of curriculum, our BMS students undertook internship and research projects in the area of HR/ Finance/ Marketing. Our students did internships in different corporates like RCF, JSW and different banks in Alibag.

DEPARTMENT OF PHYSICS

Dr. S. A. Kanade

Head Dept. of Physics

During the academic year 2023-24, we conducted two add on courses (one for F. Y. B. Sc. and one for S. Y. B. Sc.) which were compulsory to all the students of the respective class.

Campus placement drive was conducted on 09/06/2023 by the industry Hythane-Labs LLP Oracle Business Hub, Wagle Estate, Thane (W) – 400604. The interviews were conducted online and our alumnus (2019-20) YASHASVI VISHNU PATIL has been selected as Junior Product Developer in Gas Sensor Division at Hythane Labs LLP.

One certificate course on “Domestic Applications of Solar energy” was conducted for which 13 students were registered.

Activities conducted -

Interaction of the students with the Alumni: Interaction of the students of T. Y. B. Sc. Physics students with the alumni was conducted on 7/8/2023. Our Alumnus Mr. Abhijeet Walanju interacted with the students. He explained how he effectively utilised lockdown period to complete online courses and on the basis of which he got the job in orbital mechatronics.

On National Science Day, 43 students of our department visited Magnetic observatory, of IIG, Alibag

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

Prof. A. V. Jadhav

Head Dept. of Physics

Sr.No.	2023-24	Particular	Name of the activity	Beneficiaries
01	02-08-2023	Seminar 10.30 am onwards M.Sc.	Celebration of chemistry day on Birth day of father Lecture Hall of Indian chemistry”	Male:15 Female:27 Faculty:09 Total:42
02	15-08-2023	Ppt competition. 9.30 am onwards M.Sc. Lecture Hall	Power Point Presentation Competitions on occasion Independence Day	Male:03 Female:03 Faculty:06 Total:12
03	15-08-2023	Seminar on Topic 9.30 am onwards M.Sc. Lecture Hall	Seminar on occasion Independence Day Topic: Economy and Geopolitical developments achieved by our nation in 75 years.	Male:03 Female:03 Faculty:06 Total:12
04	04-09-2023	QUIZ T.Y.B.Sc. Lecture Hall	TEACHER’S DAY- Celebration 2023 QUIZ WORKSHOP	Male:18 Female:27 Faculty:09 Total:54

05	15-09-2023	workshop M.Sc. Lecture Hall	NEP workshop for PG	Male:10 Female:10 Faculty:08 Total:28
06	16-09-2023	Seminar	Ozone day celebration	Male:09 Female:20 Faculty:03 Total:32
07	23-10-2023	Seminar	Celebration of Mole Day	Male:21 Female:22 Faculty:04 Total:47
08	07-11-2023	Seminar	National Cancer awareness Day	Male:11 Female:13 Faculty:10 Total:34
09	05-12-2023	Seminar	World Soil Day	Male:11 Female:24 Faculty:06 Total:41
10	13-01-2024	Seminar	Career Guidance & Counselling for science students	Male: Female: Faculty: Total: by Chate sir
11	06-02-2024	Inauguration	20kw solar panel unit under CSR Scheme by RCF.	RCF officers visit & inauguration Total :40
12	28-02-2024	Visit	Observatory	Male:17 Female:22 Faculty:08 Total:47
13	09 -03-2024 onwards	Workshop	M.Sc. Part 2 Ternarty Mixtures	Male:11 Female:09 Faculty:08 Total:28
14	23-03-2024	Guest lecture	PG students	Male:11 Female:09 Faculty:04 Total:24

DEPARTMENT OF BOTANY

Dr. Preeti V. Phate

Head of Department

The Department of Botany runs B.Sc., M.Sc. and Ph.D. research courses. The department is actively engaged in curricular and research activities.

A Botanical Excursion for F.Y., S.Y. and T.Y.B.Sc. botany students was arranged on 2nd September 2023 to Kankeshwar, Alibag where they learned and noticed the actual habitat of various plants. Later, on 12th Dec 2023 we arranged a botanical excursion for S.Y., T.Y.B.Sc. and M.Sc. botany students to Kulaba fort where they observed various marine alga.

Department of Botany, in association with Nature club, arranged one-day Educational Excursion to Flower Show-2024 at Byculla on 4th Feb 2024. The department is regularly active in arranging such botanical tours as such tours not only add knowledge to the students, but they also learn more about plants in their natural habitat.

Teachers in the department are always engaged in teaching and research activities. All teachers of the department are actively using recent teaching methods like power point presentation method, study by various animation videos, practicals using recent software and so on.

Botany Department and Chemistry Department, in association with Ayurved Vyaspith Raigad, Alibag Branch, department organised a Seminar cum Exhibition celebrating International Year of Millets 2023 on 13th Dec 2023 and arranged Millets Recipe Contest at Annual Social Gathering on 21st Dec 2023. Students acquired knowledge about Millets and its benefits in health. They also learned about various millets recipes. The students' participation in cooking competition was overwhelming where students presented various dishes of millets.

Dr. Preeti V. Phate, Miss. Sonu Sinha and Poonam Patil also participated in One-Day Workshop on M.Sc. Part 1 NEP 2020 Revised Syllabus at 5th Feb 2024 at National College, Bandra.

One of our staff member Miss. Sonu P. Sinha also registered for Ph.D. degree under University of Mumbai.

The department always ensures to provide quality education to students and try to bring best version of them.

DEPARTMENT OF ZOOLOGY

Mr. Advait C. Ghatpande

Head of Department

The Department of Zoology runs F. Y. and S. Y. B.Sc. Zoology course. The department is actively engaged in curricular and research activities.

A zoological excursion and intertidal walk for F. Y. and S. Y. B.Sc. Zoology students were arranged on 12th December 2023 to Kulaba fort for intertidal marine biodiversity observation and experiential learning.

Mr. Advait Ghatpande of the department participated in the 18th Avishkar workshop of 2023-24 organized at Sundarrao More College, Poladpur, Raigad on 15th July 2023. He also participated in the three-day webinar on, "Everything about Composting" organized by Bharat Eco Solutions and Technologies, Pune on 10 to 12 August 2023. The faculty members of the department attended a workshop on "NPS Awareness and Taxation Planning" by the Staff Welfare Committee in association with Axis Bank, Alibag on 18th August 2023. Mr. Advait Ghatpande visited Dahanukar College, Vile Parle, Mumbai with 9 students of the college for the final round of youth festival skit activity on 8th September 2023. Mr. Advait Ghatpande attended a seminar lecture by CASSI on "Financial Management" on 4th November 2023.

Dr. Sunil Anand of the department participated in a state level one-day virtual workshop on “Research Ethics and Process of E-filing for Patent” organized by IQAC, NKSM college, Karanja, Dist-Wardha on 12th July 2023. Dr. Sunil Anand was member of the organizing committee in intercollegiate Swimming (Men and Women) and Water-Polo tournament zone IV held on 12th September 2023. Dr. Sunil Anand was member of the organizing committee in intercollegiate Kabaddi (Men and Women) tournament zone IV held on 18th and 19th October 2023. He was member of the organizing committee in intercollegiate Wrestling (Men and Women) tournament zone IV held on 7th and 8th November 2023. Dr. Sunil Anand was appointed as team manager in intercollegiate Boxing (Men and Women) tournament zone IV held at Devrukh, Ratnagiri on 9th and 10th December 2023. He was Convenor of the workshop on Financial Literacy Programme organized in J. S. M. College for the college students on 5th March 2024.

Mr. Advait C. Ghatpande published a research article in UGC care listed CIBTech journal of Zoology titled, “Taxonomic Records of *Tenguella Granulata* (Duclos, 1832) And *Tenguella Ceylonica* (Dall, 1923) (Mollusca: Gastropoda: Muricidae) From Alibag, Raigad, Maharashtra On the West Coast of India.” in January 2024. Mr. Advait Ghatpande has submitted final Ph.D. thesis to University of Mumbai in March 2024.

The Department of Zoology has taken significant steps towards promoting environmental sustainability within the college campus involving development and implementation of Vermicomposting and Bio-Composting units to reduce organic waste generated within the college campus and promote eco-friendly waste management practices.

The teachers in the department are always engaged in curricular, co-curricular and research activities. They employ contemporary teaching methodologies such as PowerPoint presentations, bio-animations along with traditional techniques like chalkboard and chart-based instruction. Emphasizing quality education, the department ensures a dynamic learning environment for its students.

DEPARTMENT OF MATHEMATICS

Prof. G. A. Loankar

Head, Dept. of Mathematics

- Department of Mathematics of JSM, College, Alibag organized Certificate Course for F.Y.B.Sc. students on "REVISION OF LIMITS, DERIVATIVES AND INTEGRATION S" from 5th Sept 2023 to 3rd Jan 24. Near about 25 students get benefitted.
- Department of Mathematics organised MATHS FEST During Annual Social Program of College on 19th December 2023 in the Amphi Theatre. In this Fest Mathematical snakes & Ladders game was Played by students & Winners of the Game were given rank wise certificates. In this Fest the Competition of SUDOKU was organised. Many students took part in this fest & enjoyed it a lot. Teachers also enjoyed the competitions of maths fest. For this Fest Prof. Pritam S. Satupe, Prof. Himanshu P. Kulkarni & Prof. Shravani Y. Magar took special efforts under the guidance of HOD Mathematics.

Guidance & Strong support of Adv. Gautam Patil, President Janata Shikshan Mandal, Alibag & Dr. Sonali Patil, Principal JSM College, Alibag Made the fest successful.

- Teachers from our department worked in various committees and took part in various program.

DEPARTMENT OF CS AND IT

Prof. Shilpa N. Kawle
In-charge of CS Dept.
Prof. Satyajit G. Tulpule
In-charge of IT Dept.

The Department of Computer Science and Information Technology runs undergraduate course of six semester having different subjects in each semester. This year Department had total 271 students. The department organized a number of activities for betterment of students such as seminars, group discussion and power point presentation.

All teachers of department attended the Seminars on “Implementation of NEP 2020”, “ChatGPT & Excel”, “Data Science” and “Full Stack Development”.

Head of Department of CS is paper setter of University for the subject “Operational Research” and “Web Services” of 5th Semester and “Information Retrieval” of 6th Semester. All teachers of the department are examiners for University theory and practical examination.

The skill enhancement course “C Programming and Python” was arranged by Department for the students. Seminars arranged by departments are— “Animation and VFX”, “Career Guidance”, “Career Courses in IT” and “Digital Marketing”. The Department organized Parent Teacher meetings in both the terms.

All Teachers of the Department are involved in various activities organized by the College.

संकलन व संपादन

प्रा. कपिल कुलकर्णी

प्रा. जयेश म्हात्रे

CONTRIBUTIONS AND ACHIEVEMENTS OF THE TEACHERS (2023-24)

1) Dr. Anil Kamalakar Patil, Principal (Till 20 Nov. 2023)

1. Conferred by 'BEST PRINCIPAL' National Award for the year 2022-23 by National Rural Development Foundation and Health & Nature Development Society, Belagavi at Belagavi on 29 Oct. 2023.
2. Worked as a member on the Academic Council as the Vic-Chancellors nominee on the following autonomous colleges
 - a. Jai Hind College of Arts, Science and Commerce, Churchgate, Mumbai.
 - b. Athaley, Sapre Arts, Science and Commerce College, Deorukh, Dist. Ratnagiri.
3. Worked as member on the Board of Studies in Environmental Science of Homi Bhabha State University, Fort, Mumbai.
4. Nominated as Chairman of the Research Advisory Committee (RAC) for the Ph. D. students registered at Ratnagiri Sub-centre, University of Mumbai in the Subject Environmental Science.
5. Appointed as Chairman/ member on the various University Committees by Hon'ble Vice- Chancellor, University of Mumbai.
 - a. Member, Annual Report Committee (Varshavritta) for the year 2022-23
 - b. Member, Perspective plan committee of the University of Mumbai for the year 2022-27.
 - c. Member of the Committee to reform the various forms of opening of new colleges, extension of courses, opening of satellite colleges, closing of colleges etc.
6. Appointed as the Vice-Chancellors nominee on the Selection committees constituted by the Principals of the various colleges for the appointment of Assistant Professors and for the promotion of teachers under Career Advancement Scheme (CAS).
7. Appointed as the Vice-Chancellors Nominee as the subject expert (Botany) on the Selection committees and scrutiny cum evaluation committees constituted by the Principals of various colleges.
8. Appointed as the Nominee of the Governing Body as subject expert on the Selection Committees constituted by the various colleges.
9. **Following presentations are given in the college for the following committees in the college:**
 - a. Orientation on Anti- Ragging Act and prevention of Ragging in the college organized by Anti- Ragging cell of the college.
 - b. Introduction to Avishkar Research convention – University of Mumbai, organized by Committee for Avishkar Research Convention.
 - c. Orientation on Projects of Department of Life Long Learning and Evaluation of University of Mumbai, by DLLE department of the college.
 - d. Accreditation of college by NAAC- Role of teachers and Non- teaching staff, organized by IQAC of the college.
 - e. Implementation of NEP-2020 in the college, organized by IQAC of the college.
10. **Participation in workshops and Seminars :**
 - a. Attended the workshop on 'Career Katta' organised by Maharashtra Information Technology Support Centre and Dept. of Higher and Technical Education, Govt. of Maharashtra at University of Mumbai.
 - b. Attended the Workshop on PM- USHA – Grant Scheme, organized by RUSA, Govt. of Mumbai at Gogate- Joglekar College, Ratnagiri.

2) Dr. MOHSIN ALI KHAN, Professor in Hindi

- **Publications (Books/Research Papers/Articles etc. with date of publication): -**

Total 04 Paper- 03 In Journal 01 Book In Chapter.

- I. Topic- 'Zindagi Ke Sach Ka Kadawa Bayan' Issue-April-Dec 2023.
- II. Vangmay- 'Hasan Jamal Ki Kahaniyan Parivesh Ki Bechaini Ka Bayan' Issue- Jan.-Jun 2023
- III. Sameecheem – 'Devesh Thakur : Ek Sangarsh Gatha' July-Sep. 2023
- IV. Samkalin Hindi Sahitya Srujan Aour Sarokar- Book Isbn 978-93.-92087-98-2 'Dinkar Sonvalkar Ki Vyangya Drushti'.

- **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:**

- I. D G Tatkare College, Mangarv – Samkalin Hindi Sahitya : Srujan Our Sarokar' Date- 9 March 2024
- II. Maharaja Sayaji Gayakwad Uni. Vadodara- Hindi Sahitya Me Rangey Raghav Ka Yogdan- Date- 29 Feb. 2024.
- III. G G College, Vasai – Sahitya Our Cinema – Date 01- 03 Feb. 2024.
- IV. 'Samkalin Hindi Sahitya Srujan Aour Sarokar' Editor- Dr. Jayshankar Pandey Book Isbn 978.-93-92087-88-2 Year Of Publishing March 2024.

- **Invited and worked as Lecturer / Judge for –**

1. BhauSaheb Nene College, Pen, - Hindi Diwas 14 Set. 2023
2. Engineering India Ltd. Hindi Karyashala. 16 Set. 2023
3. Post Office Alibag. Hindi Diwas 14 Sept. 2014

- **Worked as Member of the various committees of the University, NGO :**

1. Paper Setter, Moderator, Bos Member M. A. Part 1 Nep Syllabus Member, B. A. Nep. Syllabus Member. Fact Finding Committee University, Mumbai Member, Lic Committee Member University of Mumbai.
2. Organised various activities in college in the year 2023-24 : Hindi Diwas Celebration On 16 Sept. 2023.

3) Dr. Sadashiv A. Kanade, Professor in Physics

- **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops: 02**

1. International e-Conference on Advancements in Material Science: Trends and Applications (ICAMSTA-2024) Organized By Department of Physics in Collaboration with IQAC 25th January, 2024
2. National Seminar on One Day National Seminar on "Research Integrity and Prevention of Plagiarism" organised by Anandibai Raorane Arts, Commerce and Science College, Vaibhavwadi, Dist. Sindhudurg – 416810 on 19th March, 2024

- **Memberships: – Indian science congress**

- **Worked as Member of the various committees of the University, NGO in the year 2023-24:**

1. Syllabus revision committee of Semester VI, Physics Paper II (Electronics)
2. Question paper setter and examiner for Semester VI, Physics Paper II (Electronics)

4) Dr. Ravindra N. Chikhale, Associate Professor in Physics

- **Publications – Research Papers**

1. Vikas S. Shinde & Ravindra N. Chikhale, (2023), Influence of synthetic temperature on structural and magnetic properties of dy substituted ni nanoferrite, Phase Transitions, 96(8), pp. 571–583, Print ISSN: 0141-1594 Online ISSN: 1029-0338. doi:10.1080/01411594.2023.2228968.
2. Ravindra N. Chikhale, Vikas S. Shinde, Pushpinder G. Bhatia (2024), Investigate structural, morphological, electrical, dielectric and magnetic properties of dysprosium doped Cobalt-Nickel ferrites and their response to gamma irradiation, Nuclear Instruments and Methods in Physics Research Section B: Beam Interactions with Materials and Atoms, Volume 550, 165320 (1-10), ISSN 0168-583X, doi.org/10.1016/j.nimb.2024.165320.

- **Organised various activities in college**

1. Intercollegiate Swimming (Men and Women) competition Konkan Zone 04, University of Mumbai (11-12th Sept. 2023).
2. Intercollegiate Water-Polo (Men) competition Konkan Zone 04, University of Mumbai (11-12th Sept. 2023).
3. Intercollegiate Kabaddi (Men) competition Konkan Zone 04, University of Mumbai (19th-21st Oct. 2023).
4. Intercollegiate Kabaddi (Women) competition Konkan Zone 04, University of Mumbai (18-19th Oct. 2023).
5. Intercollegiate Wrestling (Men and Women) competition Konkan Zone 04, University of Mumbai (7-8th Nov. 2023).

5) Dr. Preeti Vinayak Phate, Assistant Professor in Botany

- Publications (Books/Research Papers/Articles etc. with date of publication):
Book Chapter: Published Date: Dec 2023

Sr. No.	Title of Chapter with Page Nos.	Name of Book	Publisher Name & ISSN/ISBNNO.
1	Biodiversity of myxomycetes from Alibag Raigad District (Maharashtra) India. pp 58-71.	Biodiversity in Western Ghats	Mahi Publications 978-81-19492-58-9

- **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:**

Sr. no.	Activity	Period	Title	Organizer
01	Workshop	2nd Jan 2024	NAAC	Government College, Aurangabad
02	Workshop	5th Feb 2024	One day Workshop on M.Sc. Part 1 NEP 2020 Revised Syllabus	National College, Bandra
03	Workshop	27th -28th Feb 2024	Two day Workshop on the theme NEP 2020 Sensitization-Train the trainers	Pillai College of Arts, Commerce and Science College

- **Worked as Member of the various committees of the University, NGO**

- 1 Member of NGO OWLS, Organisation for Wildlife Studies
- 2 Paper setter and Examiner for T.Y.B.Sc. and M.Sc. I and II theory and practical.

- **Organised various activities in college:**

- 1 Organised No Vehicle Day on 9th Jan 2024 through Energy Conservation, Waste Management and Green Audit Committee.
- 2 Organised Botanical Excursion for F.Y., S.Y. and T.Y.B.Sc. botany students on 2nd September 2023 to Kankeshwar, Alibag.
- 3 Organised Botanical excursion on 12th Dec 2023 for S.Y., T.Y.B.Sc. and M.Sc. botany students to Kulaba fort in association with Aga Khan Research Foundation.
- 4 Organised Botanical excursion to Flower Show-2024 at Byculla on 4th Feb 2024.

5 Organised Seminar cum Exhibition on 13th Dec 2023 in association with Ayurved Vyaspith Raigad Alibag Branch to celebrate International Year of Millets 2023 on 13th Dec 2023.

• **Any Other:**

Associate Editor at International Journal 'Slime Molds'.

6) Mr. Kapil Mahadeo Kulkarni, Assistant Professor of English

• **Publications (Books/Research Papers/Articles etc.):**

1) Published a Research paper entitled The Teaching of English as a Compulsory Course at the Undergraduate Level in the Selected Universities in Maharashtra in International Journal of Research and Analytical Reviews, Vol. 10, Issue 3, July 2023.

• **Attended Orientation Programme / Refresher Course/FDP:**

Successfully completed the the Refresher Course in Languages, Comparative Literature and Cultural Studies with A Grade organized by the MMTTC, Guru Nanak Dev University, Amritsar, Punjab from 29-11-2023 to 12-12-2023.

• **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops :**

Participated in the Two Day National Seminar on Current Literary Trends in English on 19th and 20th December 2023 organised by The PG and Research Department of English & KSHEC, Thiruvananthapuram and presented a research paper titled The Depiction of Rootlessness and Identity Crisis in Amnesty by Aravind Adiga.

• **Invited and worked as Lecturer / Judge for**

Worked as a judge for the K. E. S. Intercollegiate Elocution Competitions held on 22nd December 2023.

1. Worked as Member of the various committees of the College
2. Library and Information Centre Committee
3. Digital College/ Website Update Committee
4. Cultural Activity Committee
5. Career Guidance and Placement Cell
6. Students Parents Teachers Association
7. Avishkar Committee
8. Extension Activity and Work Experience Project Committee
9. Literary Association Committee

• **Organized various programmes in the college**

- A) Contributed in the organization of the Guest Lecture on Interview Skills for Employability organized by the Department of English, J.S.M. College, Alibag on 16th February 2024.
- B) Contributed in the Organization of the One Day National Conference on Achievement of the Indian Economy: The Reform Period (After 1991) organised by the IQAC and the Dept. Of Economics on 7th March 2024.

7) Dr. (Mrs.) Minal Anil Patil, Assistant Professor in Botany

1. Working as the member of the College Development Committee (CDC).
2. Worked as In- charge of the Nature Club of the College: Organised various programmes like excursion to Veermata Jeejabai Bhosale Udyan, Mumbai. Inaugural program of the Composting and Vermi-compost project of the college. Created data of the plants on the college campus.

3. Act as 'Task Manager' for Students' Induction program (Deeksharambh) under UGC Quality Mandate Program: Organized three Students' Induction Programmes for Arts, Commerce, BMS and Science classes.

• **Worked as the member of the following various committees of the college.**

- Teachers and Students' grievance Committee
- Admission Committee
- Repairs and Maintenance Committee
- Organization of Seminars/ Workshops/ Conferences
- Staff Welfare Committee/ Club
- College Magazine / Annual Report Committee
- Alumni Association Committee
- Students Parents Teacher Association
- Avishkar Committee
- UGC Quality Mandate Program committee
- Feedback committee
- Botanical Garden and campus beautification committee
- Worked as Mentor for a group of students.

• **Life Member of**

- Indian Science Congress
- Mycological Society of India
- Association of Fungal Biologists

• **Presented the Research papers in the following conferences:**

- Participated in National Conference on ' Mangrove Biodiversity Conservation and its Perspectives', Organized by Mangrove Society of India, Goa; Mangrove and Marine Biodiversity Conservation of Maharashtra, Forest Department, Govt. of Maharashtra, Sky N Earth, Ratnagiri and New Education Society's, Arts, Science and Commerce College, Lanja, Dist. Ratnagiri on 2nd and 3rd February 2023.
- Successfully completed One week Online National Faculty Development Program on ' Blended Teaching Learning Enlightening NEP 2020', Organized by Tilak Education Society's, S.K. College of Science and Commerce and Guru Angad Dev Teaching Learning Centre, SGTB Khalsa College, University of Delhi under PMMMNMMTT OF Ministry of Education from 10 March 2023 to 16 March 2023.
- Participated in Investor Awareness Program on Financial Planning, Organized by CASI on behalf of HDFC Mutual Fund on 04/11/2023
- Completed Online Short Term Course on 'Biodiversity Conservation and Sustainable Development', Organized by the UGC Human Resource Development Centre, Aligarh Muslim University, Aligarh from 21 Feb. 2024 to 27 Feb. 2024.

8) Mrs. Shweta Subodh Patil, Assistant Professor in Commerce

• **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and Workshops:**

- National Level Workshop on "Development of Entrepreneurship Skills" Organized by Department of Commerce & IQAC of D.G. Tatkar Mahavidyalay, Mangaon on 31st August 2023.
- Attended the online National Level Workshop on "Research Philosophy organised by research cell of Nirmala memorial foundation college of Commerce & Science, Kandivali (East) on 15th April, 2023.

- C. Attended Online National Level webinar on "Optimizing Academic Research through AI Integration" organised by IQAC Cell, Pillai College of Arts, Commerce & Science (Autonomous) on 18th January, 2024.
- D. Participated in a Two-day National Level Workshop on "Data Analysis and Writing interpretation using AMOS" organized by Sun Virtual Learning on 30th January, 2024 to 31st January, 2024.
- E. Participated in One Day National Conference on "Achievement of the Indian Economy: The reforms period" (After 1991) organised by IQAC and Department of Economics of J. S. M. Alibag on 7th March, 2024.
- **Attended Orientation Programme/Refresher Course/FDP:**
 - 1. Attended Five Days Faculty Development Program on 'Empowering Educators Mind' jointly organized by Maharashtra Commerce Teachers Association & Achievers College of Commerce and Management, Kalyan from 20th to 24th February, 2024.
 - 2. Attended Five Days National Level Online Faculty Development Program on "Research & Artificial Intelligence" organised by the Internal Quality Assurance Cell (IQAC) in association with Research cell of Niranjana Majithia College of Commerce from, Tuesday 20th February, 2024 to Saturday 24th February, 2024.
- **Invited and worked as Lecturer/Judge for: -**
 - 1. Invited as a lecturer for a certificate course in direct and indirect taxes on 3rd September, 2023 where covered the topic of income tax deduction and exemptions.
- **Organised Various Activities in college:**
 - A. Organised the Inauguration of M. Com (Advance Accountancy) Part-I first batch on 12th October, 2023.
 - B. Organised the Inauguration of Inauguration Accountancy Museum in college on 23rd October, 2023.
 - C. Organised One-day educational trip at Bombay Stock Exchange on 27th February, 2024.
 - D. Organised One Day National Conference on "Achievement of the Indian Economy: The reforms period" (After 1991) organised by IQAC and Department of Economics of J. S. M. Alibag on 7th March, 2024.
- **Any Other: -**
 - i. Co-ordinate the Certificate course in Direct and Indirect Taxes from 20th August, 2023 to 5th November, 2023.

9) Prof. Jayesh Mhatre, Assistant Professor in Marathi.

- 1) **Working as the member of the College Development Committee (CDC).**
- 2) **Research Projects in 18th Aavishkar: Research Convention (Zonal Round)**

Guided two Research Projects titled 'महाविद्यालयीन तरुणांची तणावग्रस्तता' which was presented by Ms. Sanyogi Naik (SYBA) & 'जाहिरातीतील मराठी भाषा' which was presented by Ms. Shreya Adhikari (FYBA) in Humanities, Languages and Fine Arts Category at UG Level at 18th Aavishkar: Research Convention (Zonal Round) organized by the University of Mumbai at M. B. More Foundations Arts, Commerce and Science Women College, Roha, Dist.-Raigad on December 04, 2023 for Raigad Zone. Which of them project presented by Ms. Sanyogi Naik was selected for the University final Round.
- 3) **Invited and worked as Lecturer/Judge for: -**
 - a. Invited as a resource person on the occasion of 'Marathi Bhasha Sanvardhan Pandharwada' on 13th January 2024 at P. N. P. College, Veshvi, Alibag-Raigad.

- b. Invited as a resource person on the occasion of 'Marathi Bhasha Din' on 27th February 2024 at Adv. Datta Patil College of Law, Alibag-Raigad.
 - c. Invited as a resource person on the occasion of 'Marathi Bhasha Din' on 28th February 2024 at LSPM College, Chondhi, Alibag-Raigad.
- 4) Organised Various Activities in the year 2023-24:**
- a. Organised one day District level workshop on 56th Youth festival at MGM Institute of Management, Kalamboli. (11 July 2023)
 - b. Organised District level Youth festival at D. G. Tatkare College, Tala-Raigad. (06th August 2023).
 - c. Under activities of Marathi Literature Association organised Granthalay Bhet (Visit to Library, 15/09/2023), Wachan Prerana Din (15/10/2023), Marathi Bhasha Sanvarandhan Pandharwada (15/1/2024), Marathi Rajbhasha Din (27/2/2024), Study tour (31/01/2024), Poetry writing competition, Essay writing competition, Story writing competition, Hand writing competition Quiz competition.
 - d. Worked as organizing committee member for One Day National Conference on "Achievement of the Indian Economy: The reforms period" (After 1991) organised by IQAC and Department of Economics of J. S. M. Alibag on 7th March, 2024.
- 5) Worked as Member of the various committees of the University**
- a. Appointed as Paper setter, Moderator and Examiner by Director, Board of Examination and Evaluation, University of Mumbai for the March/April examination 2023-24.
 - b. Worked as District Co-Ordinator for the various co-curricular activities organised by Department of Students Development, UNIVERSITY OF MUMBAI.
 - c. Worked as Member of Organizing Committee for the University Level YOUTH FESTIVAL organised by DSD, UNIVERSITY OF MUMBAI.
 - d. Worked as District Co-Ordinator for the YOUTH FESTIVAL (ZONE-VIII, RAIGAD SOUTH) organised by DSD, UNIVERSITY OF MUMBAI.
 - e. Lifetime Member of Kokan Marathi Sahitya Parishad.
- 6) Worked as the member of the following various committees in the college to organise various Programmes in the college.**
1. Convocation Committee (In-charge)
 2. Academic prizes Committee (In-charge)
 3. College Magazine/Annual Report Committee
 4. Alumni Association Committee
 5. Unnat Bharat Abhiyan Committee
 6. IQAC-Quality Assurance Cell
 7. Press Report & Communication Committee
 9. Office Administration/Supervision Committee
 10. Organization of Seminars/Workshops/ Conference
 12. Mentoring Committee
 13. Member of Cultural Activities Committee
 14. UGC Quality Mandate Programme committee
 15. Member of Avishkar Committee
 16. Literary Association Committee (Bhasha Vangmay Mandal)
 17. Member of Admission Committee

10) Dr. Narendra Vijay Patil, Assistant Professor in Hindi

- **Publications (Books/Research Papers/Articles etc. with date of publication): -**
Total 02 Paper- 01 In Journal 01 Book In Chapter.
- **Topic-**
 - 1 'Devesh Thakur : Ek Sangarsh Gatha' July-Sep. 2023
 - 2 Hindi Sahitya Srujan Aour Sarokar- Book Isbn 978-93.-92087-98-
Topic- 'Ramdarash Mishra Jeevan Darshan Evm Vaicharik Pratibddhatayen'
- **Participation in Seminars/Webinars, Conferences and workshops:**
 - I. D G Tatkare College, Manganv – Samkalin Hindi Sahitya : Srujan Our Sarokar' Date- 9 March 2024
 - II. Maharaja Sayaji Gayakwad Uni. Vadodara- Hindi Sahitya Me Rangey Raghav Ka Yogdan- Date- 29 Feb. 2024.
 - III. 'Samkalin Hindi Sahitya Srujan Aour Sarokar' Editor- Dr. Jayshankar Pandey Book Isban 978.-93-92087-88-2 Year Of Publishing March 2024.
- Worked as: Paper Setter, Moderator, University, Mumbai TYBA & M. A.
- Organised Hindi Diwas Celebration On 16 Sept. 2023.

11) Prof. Aditi Ashish Damle, Assistant Professor in Management studies (BMS)

1. Worked in Organising committee of orientation programme for FYBMS
2. Organised BMS department level activity – Aptitude test, Mock Interview and Group Discussion on 5th March 2024. The objective of the activity was to give practice of Aptitude test to students, to give them exposure to Interview and Group discussion and help them to prepare resume.
3. Worked as committee member of Gymkhanna (Sports) committee and worked under registration committee for various inter- collegiate sports like Kabbadi, Boxing, Swmning competitions etc and Intra collegiate competitions organised in college during academic year 2023-24
4. Worked as a member of NSS committee.
5. Worked as Mentor to the FYBMS students (57Students).
6. Worked under NAAC Criteria 2 committee and In charge of student satisfaction survey (2.7)
7. Also worked under various college level committees for Gathering , Seminar , prize distribution etc.

वृत्तपत्रांमध्ये जे.एस.एम....

शिवजयंती • जे. एस. एम. कॉलेजात शिवजयंती उत्साहात छत्रपती शिवरायांना सात गडांवरील पाण्याने अभिषेक

अलिबाग, (का.) येथे ये. एस. एस. महाविद्यालयात शिवजयंती साजरा करण्यात आला. यावेळी छात्रपती शिवरायांना सात गडांवरील पाण्याने अभिषेक करण्यात आला. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

कार्यक्रमात मा. केले मार्गदर्शन. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

राज्य दैनिक राज्यगड स्वाभिमान

जे.एस.एम.महाविद्यालयात 'नो व्हेईकल डे' (विना - वाहन दिन) संपन्न

अलिबाग, पुढारी वृत्तसेवा. ये. एस. एस. महाविद्यालयात 'नो व्हेईकल डे' (विना - वाहन दिन) संपन्न झाला. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

डॉ. स्तोनी पाटील मंडळ यांनी शुभेच्छा दिल्या. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

पुढारी

'जेएसएम'मध्ये पदवी प्रमाणपत्र वितरण

अलिबाग, पुढारी वृत्तसेवा. ये. एस. एस. महाविद्यालयात पदवी प्रमाणपत्र वितरण सोहळा साजरा झाला. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

जे. एस. एस. महाविद्यालयात पदवी प्रमाणपत्र वितरण सोहळा साजरा झाला. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

जेएसएम महाविद्यालयातर्फे भोंडला उत्साहात साजरा

अलिबाग, (का.) जेएसएम महाविद्यालयात भोंडला उत्साहात साजरा करण्यात आला. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

अख्यस • अॅड. गौतम पाटील यांचे प्रतिपादन; अकाउंटन्सी म्युझियमचे उद्घाटन विद्यार्थ्यांसाठी उलगडणार अकाउंटन्सीचा इतिहास

अलिबाग, (का.) येथे ये. एस. एस. महाविद्यालयात अकाउंटन्सी म्युझियमचे उद्घाटन झाले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

आरसीएफ कंपनीमध्ये एनएसएस स्वयंसेवकांचे तंबाखूमुक्ती पथनाट्य

अलिबाग, पुढारी वृत्तसेवा. आरसीएफ कंपनीमध्ये एनएसएस स्वयंसेवकांचे तंबाखूमुक्ती पथनाट्य सादर झाले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

एनएसएसमुळे विद्यार्थ्यांची जडणघडण - डॉ. पाटील अलिबागेत जेएसएममध्ये वर्धापन दिन साजरा

अलिबाग, पुढारी वृत्तसेवा. एनएसएसमुळे विद्यार्थ्यांची जडणघडण झाली. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

स्वस्थ मन निरोगी व्यक्तीचे लक्षण तर अस्वस्थ मन हे मानसिक आरोग्याचे लक्षण

अलिबाग, पुढारी वृत्तसेवा. स्वस्थ मन निरोगी व्यक्तीचे लक्षण तर अस्वस्थ मन हे मानसिक आरोग्याचे लक्षण. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. अर्चना सिंग यांनी मार्गदर्शन केले.

वृत्तपत्रांमध्ये जे.एस.एम....

विद्यार्थ्यांनी ध्येय निश्चित करावे - कदम
जोसणम महाविद्यालयात स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन शिबिर

[illegible]

जेएसएम महाविद्यालयात मुंबई विद्यापीठाच्या कुस्ती स्पर्धा

[illegible][illegible]

आंतरमहाविद्यालयीन फुटबॉल
स्पर्धेत 'जेएसएम' उपविजेते
पाच विद्यार्थी विभागीय निवड चाचणीसाठी पात्र

१. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 २. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 ३. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 ४. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 ५. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 ६. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 ७. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 ८. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 ९. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता
 १०. अतिथि, (वा.) पूर्व विधायकता

जेएसएम महाविद्यालयात निबंध स्पर्धा

अभिमान, ज. १४ वेतपुष्प
महाराष्ट्राच्या डॉ. कवभावाडे
अभिमान जवळी माता या
पुढील या वेळी अभिमान
विशेष कार्यक्रम या पुढील जवळी
शिष्टा मंडळीचे अष्टव्य सौम्य
पुढील बोध मंडळीच्यावरील
सर्व उक्तांचे अष्टव्य कल्याण
साले. याविषयी डॉ. कवभावाडे
अभिमान या कार्य व कल्याण
आचार्य निबंध वध्वीचे आयोजन
करण्यात साले.

अभिधान : ज्योती कल्पवृक्ष

‘अभ्यासार्थं’ आरम्भित
जाला होता. यात ५६ वि
सहभाग येतात. टिकाटी (१)
महाविद्यालयच्या इमारत
बाबासाहेबानेच प्रतिभेस
जरीच काळाने अभिवादा
आले. या वेळी महावि
प्राचार्य डॉ. सोनली

स्वयंसेवक विद्यापीठाचे संकल्प
पेठाले ११ मे ते १३ ऑक्टोबरपर्यंत
हो, सल्लागारिने अधिकार व
सहाय्या पुरे पाण्या बचतीनिमित्त
संयोजक १२ तास आयोजन उपक्रम
आई विद्यापीठाचे

[illegible]

**अॅड. दत्ता पाटील कॉलेजसोबत
बार असोसिएशनचा सामंजस्य करार**

अतिथिगण । विशेष प्रतिनिधी ।
 जेव्हा शिक्षण मंडळाने अँड दहा
 पाठील कॉलेज ऑफ लॉ, अतिथिगण
 अशी संस्थाद्वारे जिल्हा बार असोसिएशन
 अतिथिगण पोस्टावर दि. १४ जून रोजी
 मार्गदर्शन करार करण्यात आला
 परस्परसंस्था सध्याची अशी सहकार्य
 कार्यवाहीसह शिक्षण प्रभावी होण्यास
 संस्थागदाने आम्ही

अमेरिका, भारत, ब्रिटेन, फ्रांस, जर्मनी, इत्यादि देशों में प्रसारित हो रहे हैं। इन देशों में प्रसारित होने के कारण इन देशों में भी इन फिल्मों की लोकप्रियता बढ़ गई है। इन फिल्मों की लोकप्रियता बढ़ने के कारण इन देशों में भी इन फिल्मों की लोकप्रियता बढ़ गई है।

जेएसएम महाविद्यालयात
युवा संवाद कार्यक्रम

लोकमत न्यूज नेटवर्क

अलिबाग : जिल्ह्यात १ ते ४ ऑगस्ट या कालावधीत महसूल सप्ताह जिल्हाधिकारी प्रशासनातर्फे साजरा होत आहे. महसूल सप्ताहाच्या अनुषंगाने ये एस.एम. महाविद्यालय अलिबाग येथे युवा संवादसंगत नवमंदार नौदणी अभियान, छासल आपल्या दारी व शासकीय योजना यांविषयी महसूल अधिकारी यांनी विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला. उपविभागीय अधिकारी मुकेश चव्हाण, तहसीलदार किशोर पाटील, नायब तहसीलदार अजित डोंडकर, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, एम. एस. एस. कार्डक्रम अधिकारी डॉ. प्रवीण नायकवाड, डॉ. पंकज धरत, प्रा. अश्विनी आठवले आणि नौदल अधिकारी प्रा. सुनील ठोपळे हे स्वयंसेवक व अन्य विद्यार्थी उपस्थित होते.

विकास पार्टीत यांनी शासकीय योजनांची माहिती दिली. १८ वर्ष पूर्ण झालेल्यांनी मतदार यादीमधील नावांनांढणी करून मतदान जमजागुती अविन्यानात सक्रिय सहभाग घेण्याचा अन्वाहन मुकेश चव्हाण यांनी केले. यावेळी प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील, मंडळचे अध्यक्ष जे.डी. नौतम पाटील यांनी युवा संवाद कार्यक्रमास शुभेच्छा दिल्या. प्रस्ताविक नायब तहसीलदार अजित टोळेकर यांनी केले. अनुसंचालन प्रा. सुनील ठोकळे यांनी कले. डॉ. प्रवीण नायकवाड यांनी आभार मानले.

अॅड. दत्ता पाटील विधी
महाविद्यालयातर्फे वॉक फॉर फ्रिडम रॅली

नमस्ते

[illegible]

1000 1000 1000

[illegible][illegible]

Adv. Datta Patil College of Law

Organization of Seminars and Workshops

National Moot Court-Organizing Members of Adv. Datta Patil College of Law and Adhivakta Parishad, Alibag with winners

PPT Presentation on Keshawanand Bharati Case on the occasion of Teacher's Day.

Seminar on Awareness of Road Accidents and Juvenile Justice

Seminar On Judgement Writing and Drafting

Seminar on The Evidence Act

Seminar on Trekking in Collaboration with VEDH

Training Programme on Financial Education

Workshop on Basic Legal Education Programme

Legal Aid Services

Cyber Security Awareness Camp organized by Adv.Datta Patil College of Law at Ambepur Grampanchayat, Pezari, Alibag

Cyber Security Awareness Camp organized by Adv.Datta Patil College of Law at Saral Grampanchayat Saral, Alibag

Participation in National Lok Adalat

Participation in National Lok Adalat at District Court Alibag.

Participation in Paralegal Volunteer Training at District Court, Alibag

Participation in Paralegal Volunteer Training at District Court, Alibag

Power Point Presentation by Students of Adv.Datta Patil College of Law on Cyber Security

Presentation by Students in Cyber Security Awareness Camp organized by Adv.Datta Patil College of Law at Varsoli Grampanchayat, Alibag

Cultural Activities-Vidhitarang 2023

Cooking Competition

Dance Performace by
Miss Priyanka Suryagandha

General Secretary Miss Aakansha Khairkar
performing in Vidhitarang

Miss Shraddha Vaishampayan won Consolation
in Natyageet and Marathi Story Telling at Final
Round of Youth Festival of Mumbai University

Miss Shraddha Vaishampayan won First Rank
in Indian Light Vocal,Natyageet and Marathi Story
Telling at the Zonal Round of 56th Youth Festival

Participation in One Day Workshop on
56th Youth Festival of Mumbai University
at Kamothe,Parvel.

Swarup Mhatre won Second Rank in
Poster Making at Zonal Round of
56th Youth Festival of Mumbai University

Wall Painting Competition

Naac Peer Team & other Visits

NAAC PEER TEAM (Chairperson Dr. Ajay Kumar, Coordinator Dr. Mohammad Hussain, Member Dr. Natraju S.) with EC of Janata Shikshan Mandal

NAAC PEER TEAM VISIT AT MOOT COURT HALL

Performace by students in Cultural Programme on the day of NAAC PEER TEAM VISIT

Exit Meeting with NAAC PEER TEAM .AND STAFF

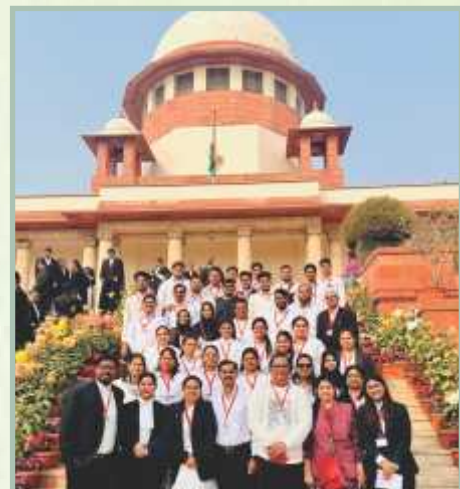
Handing over of NAAC REPORT BY PEER TEAM

Industrial Visit At JSW Port, Dharamtar, Dolvi, Pen, Raigad

Visit at Kooper Hospital at Vileparle with Hon.Vice President of Janata Shikshan Mandal Dr.Sakshi Patil

Supreme Court Visit At New Delhi with Hon.President and Vice President of Janata Shikshan Mandal

Co-Curricular and Extra Curricular Activities

Environment Day Celebration (Tree Plantation)
in collaboration with Sakal Newspaper Agency

Intracollegiate Moot Court Competition

Marathi Rajbhasha Din Celebration

Meri Matti Mera Desh Celebration

Participation in National Youth Festival

Participation in National Youth Parliament
at Vileparle, Mumbai

Sanitary Pad Usage Awareness Camp

Walk for Freedom Rally

Co-Curricular and Extra Curricular Activities

Student Council members with Adv. Gautam Patil, President, Janata Shikshan Mandal.

Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti Celebration

Flag Distribution under Har Ghar Tiranga

Lecture on Gender Sensitization by Women Development Cell

Best House under Mentor Mentee System

Convocation Ceremony

Academic Prize Distribution Ceremony

Annual Sports Prize Distribution

Adv. Datta Patil College of Law

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

1st Year B.A. LL.B. 5 Year Course

1st Rank

Patil Purva Ajit

2nd Rank

Jhony Joyti Priya

3rd Rank

Nikam Apeksha Navnath

2nd Year B.A. LL.B. 5 Year Course

1st Rank

Patil Gauri Sanjay

2nd Rank

Dapolkar Ruina Rais

3rd Rank

Birje Surekha Ganesh

3rd Year B.A. LL.B. 5 Year Course

1st Rank

Vaishampayan Shraddha
Devanand

2nd Rank

Khandeshi Sujana Abdul
Rahim

3rd Rank

Kondwilkar Aamina
Shanawaz

4th Year B.A. LL.B. 5 Year Course

1st Rank

Raika Kajal Laxman

2nd Rank

Gurav Shruti Shrikrishna

3rd Rank

Khaikar Aakansha Ganesh

Adv. Datta Patil College of Law

गुणवत्ताधारक विद्यार्थी २०२२-२३

5th Year B.A. LL.B. 5 Year Course

1st Rank

Kantak Manasi Manoj

2nd Rank

Patil Pranita Mohan

3rd Rank

Thakur Juhili Ramakant

1st Year LL.B. 3 Year Course

1st Rank

Kadam Anjali Arun

2nd Rank

Patil Ruita Anil

3rd Rank

Patil Priyadarshini Prabhakar

2nd Year LL.B. 3 Year Course

1st Rank

Patil Jayashree Shailesh

2nd Rank

Pokal Neha Sandip

3rd Rank

Karvekar Digvijay Subhash

Gavand Aditya Deepak

3rd Year LL.B. 3 Year Course

1st Rank

Nashikkar Anuja Sandeep

2nd Rank

Bapat Shreya Pushkar

3rd Rank

Bodus Kaushik Dipak

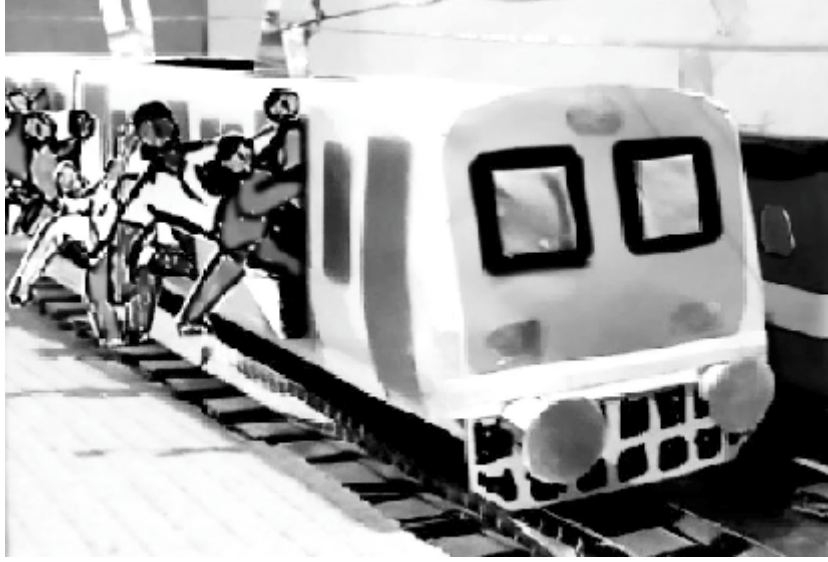
म्हंम्हईची लोकल

श्री. विशाल तात्या चिपडे
T.Y.L.L.B (3 years)

“ये मध्य रेल का छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनस है। यहाँ पर हम यात्रियों का हार्दिक स्वागत करते हैं!”

एवढ्या गोड आवाजाची कोण बाई बोलतीय म्हणून मी इकडेतिकडे शोधत होतो. रेल्वे स्टेशनवरील त्या सगळ्या रेल्वे, लाईट, सिग्नल, लोकांची गर्दी पळापळ धावपळ, पटरीवरून ओढत नेणाऱ्या मोठमोठ्या चाकाच्या बॅगा हा सगळा प्रकार खरं तर माझ्यासाठी नवखाच होता. ही दुनियाच न्यारी होती. मी मात्र हातात दोन बंदाची कापडी पिशवी, शर्ट, पॅन्ट आणि पायात कापडी दोरीचे बूट झुबकेदार मिश्या मी जरासा बावरलोच होतो. लांबवर

धो धो माणसांचा लोंढा आला. सगळा माणसांचा महापूरचं ढकलाढकली रेटारेटी कोण वरडतयं तर कोण पुढं सरकतयं तर कोण मागून ढकलतयं सगळ्या गर्दीचा विचार फक्त एकचं म्हंम्हईची लोकल पकडायची. मी या सगळ्या धरावडीत पुरता घामाधूम झालेलो. माझ्या एका बुटाची लेस सुटलेली, शर्टाचं एक बटण तुटलेलं. कापडी बंदाची पिशवी पोटाला धरलेली, मागून माणसांच्या गर्दीनं एकसारखा ढकलायला रेटा लावून धरलेला... बाया, पोरं, म्हातारी माणसं काही परदेशी तर काही स्वदेशी काही अर्ध्याच चड्डीवर आलेल्या सोळा सतरा वरसाच्या कवळ्या पोरी...

एका खुर्चीत बसलेल्या गृहस्थानी मला इशारा केला. तसा मी कावरा बावरा होऊन त्यांच्या जवळ पोहोचलो. “कहाँ जानेवाले हो... दिखावं प्लॅटफॉर्म टिकीट” मी गावाकडून आलेलो काहीच समजत नव्हते. माझ्या अवतारावरून त्याने मला “चलो निकलो यहाँ से चलो बाहर चलो... कहाँ से आते हैं” असे म्हणून मला जायला सांगितलं. विविध प्लॅटफॉर्मवर गाड्या ये जा करत होत्या. माणसं सुसाट वेगाने वाऱ्यासारखी पळत होती. मी मात्र स्वतःला सावरण्याचा प्रयत्न करत होतो. पायऱ्या चढत मी ब्रिजवर पोहोचलो. तर क्षणभर अखंड मुंबापुरी धावत होती. मी मात्र एकटाच उभा होतो. कोणती गाडी कोणत्या रुळावरून धावणार आहे. हे डिजिटल स्क्रीन वर पहात होतो. तो पर्यंत आतचं. ... धो

लज्जा रक्षणाच्या पलीकडे सगळ्या अंगाखांद्यापासून ते पार मांड्या पर्यंतच्या त्या अंगप्रदर्शनाने मी ही भावनिकदृष्ट्या भयकलो होतो. हा सगळा प्रकार मी नव्यानंच अनुभवत होतो. हजारो माणसांच्या गर्दीत श्वास गुदमरल्याचा भास होत होता. जीव पुरा बैचेन झाला होता. मधीच एखाद्या स्टेशनावर गाडी थांबल्याचा भास व्हायचा. क्षणात शेकडोजण आत यायचे अन्बाहेरपण तेवढेच पडायचे. धावत्या मुंबई जीवनाचं वर्णन आजवर नुसतं वाचलेलं पण आज प्रत्यक्षात ते अनुभवत होतो.

पण संकरीत खाणं, व्यसनं दुषित वातावरणाने अकाली वृद्धत्व आलेली माणसं ढकलायला लागली पण मी शंबर नंबरी गावरान, अस्सल सोलापूरी माणूस. एकच रेटा दिला. अशी दहा पंधराजण डब्याच्या तोंडाची माणसं डायरेक्ट कोपऱ्यातचं. शेजारी

पोपटावनी चोच रंगिवलेल्या पाच सहा मरक्या पोरी कडीला लटकत व्हत्या. त्यांचा पेहराव बघितला अन् -त्यांच्याकडं बघायची मलाच लाज वाटायला लागली. त्यातली एक सिटी गर्ल माझ्याकडे एकटक पाहत होती. हातात वीस वीस हजाराचं मोबाईल, पण मानसिक दारिद्र्यामुळं अंगावर फॅशनच्या नावाखाली थोटकी कपडे हा सगळा प्रकार बघून मी भारतीय संस्कृतीचं प्रतिक असलेली नऊवारीतली स्त्री शोधायला लागलो. पण छया.

ते दृश्य फक्त गावच्या मातीतच पहायला मिळणार हा सगळा विचार मनात घोळत असतानाच शेजारी उभी असलेली अंगावर स्प्रे चा फवारा केलेली मुलगी म्हणाली

“वा व् ... व्हेरी हॅन्डसम् पर्सनॅलिटी. व्हॉट टू ट्रिंक अल्कहोल, टी या सॉफ्ट ट्रिंक” मी मात्र पुरता गडबडलो होतो. आयुष्यातली ही पहिलीच वेळ असं आमंत्रण. “आय एम नॉट स्वारी” मी माझ्या दरिद्री इंग्रजीच प्रेझेंटेशन तिच्या समोर केलं. चेहऱ्यावरच्या गोड खळीने तिने मला निरोप दिला. अन् ती विरार स्टेशनला उतरली. मी भानावर आलो.

जगण्याची स्पर्धा करणाऱ्या मुंबईकरांचे जीवन, शंभर शंभर मजली इमारतीतलं त्यांचं वास्तव्य, घड्याळाच्या काट्यापेक्षाही फास्ट असलेलं त्यांचं जीवन. यंत्र मानवासारखंच वाटलं. त्या लोकलच्या गर्दीच्या लोटानं मी डायरेक्ट प्लॅटफॉर्मवरचं येऊन उभारलो. स्टेशन होत “चर्चगेट”.

लोकल क्षणार्धात स्टेशन सोडून निघून गेली. तिच्या सुसाट वेगाकडे अन् दाराच्या तोंडाला लोंबकळणाऱ्या मुंबईकरांकडे बघतच राहिलो. अन् मनात पुटपुटलो.

गड्या आपला गावचं बरा.

Work

*One of the greatest creatures
Which found everything in the world
Which gives more joy and satisfaction
Yaa, it is a work!*

*It never knows any socialclass
Which some selfish being divide
Any type of work physical or mental
Give equal joy and satisfaction
Do it within a limited time
Lacks of it lacks life
A time can't get back
Yaa, it is a work!!*

*But good work gives us a peace of mind
Which a bad one lacks
It makes life more miserable
And it brings frustration
It makes difficult to live and even survive
Yaa, it is a work!!!*

*Those who experienced this fact
Never hate a real work
Who hate is are more illiterate people
Work more gain more
No work no future
Yaa, it is a work !!!!*

Prasad Pawar
4th yrs. BLS., LLB.

शाक-मांस-उभयाहारी आहार तत्वमीमांसा एक चिंतन

श्री. मानव टेमकर
5th Yrs. B.L.S., L.L.B

मानवला सगळ्यांची काळजी बस.. उसकी चिंता किसी को नहीं.. बस खुद ही खाना बनावे, कपडे धोए, बर्तन माँजे. मध्ये ५ मिनिटात भात, मस्तपैकी हरभरे, वाटाणे, राजमा उकडून सकाळची न्याहारी, दुपारी भात-भाजी-लोणचं.. रात्री भेंडी शिराळा नाहीतर बटाट्याची भाजी.. कधी वाटलं चपाती करायची, कधी वाटलं भाकरी करायची.. कधी दुधी हलवा, खीर, केसरभात, मोदक, पुरणपोळी, कारल्याची भाजी.. पण कारली आधी मिठात करमावीत.. म्हणजे कडवटपणा निघून जातो.. आणि non veg चा पण प्रश्न नाही काही वर्षांपूर्वी बनवीत असे तेही.. वाकटी, बोंबिल, सुकट, करदी तिखटमीट तेल दोन चमचे, हिंग, मोहरी, कढीपत्ता, लसूण नि आवश्यक असल्यास कांदा.. पाच ते दहा मिनिटांत खमंग तयार. झाकण ठेवायचं बरस.. हे झालं सुक्या मासळीचं.. पूर्वी २० ला २ बांगडे मिळायचे खारवलेले.. ते जास्त खारे असतात.. त्यामुळे regular ताज्या बांगड्यांप्रमाणे तुकड्यांवर तुकड्या मनुष्य खात नाही.. आणि मीठ पण शक्यतो टाकावं लागत नाही.. धुवायचे डोकं काढायचं आतड्यांच्या जागी मीठ भरलेलं असतं.. ते काढून टाकायचं तुकड्या करायच्या.. तेल, मीठ, लाल तिखट, लसूण टाकून परतायचं.. १५ मिनिटे झाकण ठेवायचं.. तव्याला चिकटायला लागल्या की झालं.. लिंबू लावून सर्व्ह.. आहे काय त्यात.. पूर्वी २० रु २ पापलेट मिळायचे.. आता २०० रु च्या वर किंमती असतात.. लोक घेतात किंमती वाढतात.. दुसरं काय !!

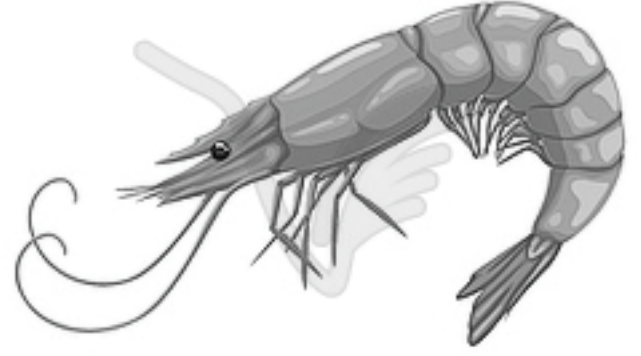
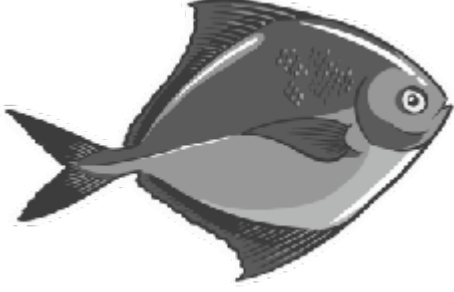
एकदा तर ८०० रु. च्या चिंबोऱ्या आणल्या होत्या.. पण इतर वेळी विकायला येतात त्या भरलेल्या नसतात.. त्यात असलेला मांदा खायचा असतो.. चिंबोरी भरलेली असते.. आणि चिंबोरा खोका असतो रिकामा.. म्हणून त्या बायाच आणायच्या..

मुंबईचे येतात.. रस्त्याचे कडेला त्या विकायला बसतात.. अन सांगतात.. अरे खेकडी आहेत.. आपल्या बापाने खेकडी खाल्ली होती काय.. ज्यांनी शेतात स्वतः काम केलेलं आहे त्यांना माहित असतं की खेकडी विष्टा खातात..

खेकडी खायची नसतात.. समुद्रातील चिंबोरी वेगळी.. चटपटेरी ठिपके असलेली असतात.. ती खातात.. आणि डोलीची चिंबोरी खातात.. ती उधाणाचे वेळी येतात.. भाताची शेतं पिकल्यावर बांधांच्या बिळात असतात ती सुद्धा भरलेली चिंबोरी असतात.. ती खातात.. तिसरा प्रकार बोधी.. ह्या चिंबोरीचा लहान प्रकार.. शेताचे चाळीत येतात.. ही पण भरलेली असतात.. आणि रुचकर असतात.. ही उकडून मीठ घालून ठेवायची सुद्धा पद्धत आहे.. चौथा प्रकार गोड्या चिंबोऱ्या या नदीत सापडतात.. यांना मुठे असंही म्हणतात.. यांच्या नांग्या बांधलेल्या असतात.. ठाकूर महिला विकायला आणतात.. बाजारात त्या विशिष्ट कालावधीतच मिळतात.. या चण्याचं पीठ / सारण भरून शिजवायची पद्धत आहे.. कारण या खोक्या असतात बहुधा.. चण्याचं सारण भरून सुताने गाठ मारावी नि कालवणाप्रमाणे वा वाफेवर शिजवायचं.. पावसाळ्यात येणारे bombay duck.. म्हणजेच बोंबील ओले.. यांना gateway of india जवळ हे खूप मिळायचे.. इंग्रजांना ते आवडले.. मग त्यांना त्यांनी हे नाव दिलं.. यात काटे नसतात.. एकच अखंड नरम असा काटा असतो.. हे बहुतेकांना तळून.. खायला आवडतात.. पण ते पण आता महाग मिळू लागले.. आता २०० रु शिवाय चांगली भरपूर मक्खी मिळणं जरा कठिणच झालंय.. तरी खवय्यांच्या जिभेची चव कधी कमी होणार नाही हो ! याचं कालवणही करतात.. पण जास्त वेळ शिजवले/तळले तर खिमा झालाच म्हणून समजा..

जिताडा हा सामान्य माणसाचा विषयच नाही बाबा..

४००,५००,६००, आता ८०० झालाय.. पूर्वी साहेबाला खूश करण्यासाठी जिताडा मासा भेट म्हणून देत असत.. तो दिला की साहेब खूश.. ताबडतोब incereament ...तो ओळखायचा कसा तर त्याचे डोळे पिवळसर चमकतात.. डोक्याकडून तोंड निमूळतं झालेलं असतं.. पण खरं सांगू माश्यासारखा मासा.. पण बाहेरच्यांना आकर्षण भारी.. यानंतर आणि सुप्रसिद्ध मासा, खाडीत, उघाडीत सापडणारा.. चिवनी.. हा मूळ आगरी शब्द होय.. त्याचा अपभ्रंश चिमना... काय गो बाय हाय त्यात.. चिमनी हाईत.. कशी दिला वाटा.. ४ चिमनी २०० रुपये.. ते काय गो बाय करूनच विचारायचं.. ती पण उधाणीची असतील तर त्यात पेर म्हणजे अंडी असलेली sac असते.. ती खाण्यात खरी मजा.. पोटाशी दोन काटे असतात.. पाठीवर एक काटा असतो.. तो लागला की काम तमाम.. हा मासा गिळगिळीत असतो.. पटकन् हातातून सटकतो. हा काटा लागला ची टी.टी. चे injection घेणे गरजेचे असते.. त्या कोळणीकडूनच ते काढून घ्यायचं.. नवशिक्याचं ते काम नाही.. आणि जिवंतच घ्यावा.. एकदम चविष्ट.. पण पावसाळ्याच्या सुरुवातीलाच ही खावीत मग खाडीत कंपन्यांमधून chemical deposition झाले की मग तो वास त्या माशांना येतो मग ते खाऊ नयेत... समुद्रातील शार्क मासा म्हणजे आपल्याकडे मुशी ज्याला म्हणतात तो.. काही ठिकाणी मोरी मासा पण म्हणतात.. यात विशेष काटे नसतात.. पण तुकड्या छान असतात.. फक्त वरची कातडी नीट काढावी.. तुकड्यांचं कालवण नाहीतर तळून खायचे.. ते कोणते मासे खातात.. तर ससामासा, शिंगाडा, हलवा.. ही चांगली मच्छी.. हे सगळं मस्त चविष्ट लागतं.. फक्त बनविणाऱ्याच्या हाताला चव पाहिजे.. की झालं तर मग.. राणीमासे.. गुलाबी रंगाचे असतात.. तेही चांगले.. खाडीतले बोईट, वर्णामासा, हे कोलंबी जी प्रत्येक खारेपाटातील गावात खाडीचे उघडीचे... पाणी समुद्राकडे वाहून जाते त्या मार्गात बगळी म्हणजे बांबूच्या तंतूपासून मृदुंगाच्या आकाराचे मासे साठवण्याचे पात्र / बोसकी मांडतात.. त्यात कोलंबी म्हणजे prawns सापडतात.. कोलंबीला वास्तविक कोलंबी म्हणतात.. ती कोळी महिला पाहा.. ठोकलेलं ते ताट

म्हणजे कसं किती ताटात कोलंबी आहे नि किती नाही असं दिसतं.. पण सोलल्यानंतर ती वाटीभर पण होत नाही.. तळल्यावर ती अजूनच shrinken होते.. पण चव लाजवाब. आयुर्वेद शास्त्र मांसाहारास परवानगी देते का ? तर उत्तर होय आहे.. मद्यपानासही आहे.. पण मांसाहार, मद्यपान जिभेचे चोचले पुरविण्यासाठी नाही.. तर शरीरातील धातूंचे पोषण करण्यासाठी व रोगनिवारणार्थ आहे.. वासा आणि वसा अशा दोन संकल्पना आहेत.. वासा म्हणजे अडुळसा आणि वसा म्हणजे मेद.. आता पुन्हा मेद म्हणजे काय ? मेद म्हणजे चरबी.. त्यात तैलग्रंथी असतात.. स्निग्ध पदार्थ तेलातूनही मिळतात, शुद्ध गाईच्या तुपातूनही मिळतात नि मांसामध्ये असलेल्या वसेतूनही मिळतात.. पण तो वसा पचवायचा कसा ? मांसाहारात भरमसाठ तेल, मीठ, तिखट घालून त्या मांसाला चव आणावी लागते. कारण नुसते भाजून, पाण्यात शिजवून बेचव असलेले मांस जिभेला चविष्ट न लागल्याने ओकारी येऊन पोटात जात नाही.. म्हणून त्यावर तिखट, मीठाचा, हिंग, लसूण कांद्याचा मारा करावा लागतो.. २० वर्षांपूर्वी आपल्याकडे Chinese पदार्थ जसे soup, lolipop खूप प्रचलित झाले.. परंतु soup हा पदार्थ chinese नसून आयुर्वेदात आहे.. मांस खाण्याचा उद्देश काय ? शरीरास बळकटी लवकर येते.. ते पटकन्पचत नाही.. आपण अन्न ३२ वेळा चावून खात नसतो.. त्यामुळे ते मोठ्या आतड्यामध्ये तसेच पडून राहते.. चिकन उन्हाळ्यात फार खाऊ नये कारण त्याने शरीरात उष्णता वाढते.. कोंबडीचं मटण शिजतं तळले तर १५-२० मिनिटांत शिजतं.. आणि बोकडाचं मटण उशिरा शिजतं.. बकरीचं शिजायला अजून वेळ लागतो.. जाणकारांच्या मते वांझ बकरीचं मटण उत्तम असतं.. पण कसं आहे.. जीव घ्यायची पद्धत एक घाव दोन तुकडे अशी असते.. हालहाल करून मारल्याने त्या जीवाच्या मांसपेशींमध्ये भयाची भावना निर्माण होते.. आणि खाणाऱ्यांमध्ये ती भावना वृद्धिंगत होते असे जाणकार सांगतात.. कारण मन

आणि शरीर हे जोडलेलं असतं.. म्हणून आहार शक्यतो सात्विक असावा.. म्हणजे चांगले विचार येतात व बुद्धी शुद्ध होते.. शरीर लवकर धष्टपुष्ट होते मांसाहाराने यात शंका नाही पण ते घेण्याची पद्धत आहे.. सामान्यतः जसं शिजवून खाल्लं जातं तसं ते घ्यायचं नसतं आणि शरीरातील धातूंचे पोषण झाल की ते बंद करायचं असतं.. नाहीतर विनाकारण जीवांची हत्या केल्यासारखं होतं.

आहार हेच औषध असावं... शरीरमाद्यंखलुधर्म-साधनम् या सिद्धांतानुसार शरीर असेल तरच सर्व चतुर्पुरुषार्थ साधता येतात.. शरीर आहे म्हणून आपलं अस्तित्व आहे.. म्हणून सर्वथैव त्याचं रक्षण करावं.. चहा सारखासारखा घेतला की किडनीवर दुष्परिणाम होणारच.. it deposits calcium oxalate crystals which leads to kidney stones, again drinking of alcoholic beverages also produces load on kidney working.. अधिक मांसाहार केल्याने kidney stone होतो..cholesterol साठत जातो..

आपण जे खातो त्यापासूनच आपली बुद्धी तयार होते.. अघोरी लोक स्मशानात प्रेतावर बसतात, नि प्रेताचेच लचके तोडून खातात.. त्यांना काही वाटत नाही.. पोट भरल्याशी मतलब.. जे काही या जगात आहे ते पवित्रच आहे.. ते शिवपार्वती यांनीच निर्माण केले आहे.. मग प्रेत अपवित्र कसे, ज्या कवटीतून पाणी वगैरे प्यावं ते पवित्रच आहे.. अशी त्यांची धारणा असते.. त्यामुळे आपला गोष्टीकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन कसा आहे यावर सारं काही ठरत असतं.. सिंधूताई सपकाळांनी चितेवर भाकऱ्या भाजून खाल्या, त्या रात्री स्मशानात राहायच्या का ? तर तिथे भितीपोटी कोणीही येत नाही.. नाहीतर ओली बाळंतीण त्यात तरणीबांड पोर, तिचा फायदा घ्यायला अनेक नराधम प्रवृत्त झाले असतेच की..

पूर्वी काहींकडे बंदूकी असत ते जंगलातून हुक्कर पकडून आणीत.. जसं प्रत्येक प्राण्याच्या दुधाचा गुणधर्म भिन्न तसा मांसाचा सुद्धा भिन्न.. हुक्कर खाणं हे इस्लामात निषिद्ध आहे.. कारण बायबल व पवित्र कुरआनमध्ये देवाने कोणत्या प्राण्याचं मांस सेवन करावं याची यादी दिली आहे.. ज्यांचे खूर दुभंगलेले आहेत व जे रवंथ करतात केवळ अशाच प्राण्यांचे मांस सेवन करावे अशी वरील ग्रंथांत आज्ञा आहे. शास्त्रीय दृष्टीकोनातून हुक्कर हे आपल्या जीवनकालात अनेक मादी हुकरीणींशी समागम करीत असल्याने त्याचा स्वभाव हा कामुक असतो.. म्हणून काही pornstars ना त्यांच्या व्यवसायामध्ये हुक्कराचे मटण खायला दिल्याचे समोर आले आहे.. की जेणेकरून अनेक

स्त्री-पुरुषांशी शारीरिक संबंध प्रस्थापित केल्यास त्यांना guilty feel होऊ नये..

आयुर्वेद शास्त्र सांगतं की जे मांस उकडत ठेवले आहे त्यात फक्त आवश्यक ती हळद घालावी नि त्याचे सूपच घेण्याची पद्धत आहे ते कस.. तर बोकडाचं मटण घेतलं तर सात ते आठ शिट्या कूकरला घ्यायच्या.

कोंबडीचं मांस तर चार शिट्या, बोकडाचं असल्यास आठ शिट्या, मच्छीच्या तुकड्यांचं सूप करायचं झाल्यास तीन शिट्या.. depending upon cooking necessity of meat of various edible organisms.. आणि जर तेच मांस हुकराचं असेल तर १०-१५ शिट्या देणं गरजेचं असतं. कारण हुकराचं मांस जाड नि घट्ट असतं.. ते पटकन शिजत नाही.. आता हे हुक्कर कोणत तर रानटी हुक्कर.. घाटावर, जुन्नर सारख्या ठिकाणी पाहिलं तर गावात फिरणारे पण हुक्कर असतात.. ते काहीही खातात.. ते खाण्यास योग्य नव्हेत..

त्या मांसात फक्त शुद्ध गाईचे तूप प्रविष्ट करावे, आवश्यक पाणी व हळद हेच घ्यावे.. आणि शरीर सुदृढ झाले की ताबडतोब सारं बंद करावं.. कारण आता शरीरास आवश्यक घटकांची पूर्तता झाली आहे.. हे स्पष्ट होते.

परीक्षा

अॅड. नीलम हजारे
प्रभारी प्राचार्या

घराजवळच्याच एका पानटपरीवर अमर पार्टटाइम काम करायचा. रोजचा मंद हास्य करणारा शांत अमर आज काहीसा हरवला होता. चेह-यावरच हसू उसनं होतं हे जाणवत होतं. अचानक.... आजूबाजूला धावपळ सुरू झाली, पेढ्यांच्या दुकानात रांगा लागू लागल्या. आज दहावीचा रिझल्ट लागला होता. कुणाला ६० तर कुणाला ७०, ७५, ८५, ९० तर चक्क १००... पान खायला आलेले गृहस्थ दुस-याला अभिमानाने सांगत होते कि त्यांच्या मुलाला ८९ टक्के मिळाले. एक आजोबा, “हल्ली काय मुलांना ८०, ८५ टक्के सहज मिळतात. हल्लीचं शिक्षण काय एकदम सोपं झालंय. आमच्यावेळी पास होणे म्हणजेच कठीण...” असं म्हणत होते.

तोंडात दात झालेत कत्री सुपारीसारखे पण नको ते बोलायला हीच जागा मिळाली. अमरचा चेहरा शांत असला तरी मनात नुसता चरफडत होता. नाकाचा लाल झालेला शेंडा आणि डोळ्यातले पाणी पडू नये म्हणून मोठे केलेले डोळे. मला तर वाटते ते

आजोबा अजून काही बरळत राहिले असते तर अमरने अडकित्यात सुपारीऐवजी त्यांचीच जीभ टाकली असती. चार चार वेळा परीक्षेला बसूनही नापास झालेल्या मुलाची अवस्था दुसरी तरी काय होणार.

मोठा भाऊ हुशार इंजिनिअर, आई-वडिल चांगल्या पगारावर नोकरीला, उच्चभू सुशिक्षित घराण्यातला अमर. घरातल्यांची अपेक्षा की त्याने डॉक्टर, इंजिनिअर असं काहीतरी व्हावं. आणि असा अमर नापास होतो ? तोही चार चार वेळा ?

तेवढ्यात अमरचा मामा धावत अमरच्या नावाने ओरडत आला. अरे अमर तू पास झालास. ५२ टक्के झालास रे बाबा एकदाचा पास. चार वर्षांचे मिळून ५२ खूप झाले रे बाबा. गंगेत घोडं न्हावं. मामा आनंदात होता, “चल चल घरी बोलंवलंय.”

अमर धक्क्यातून सावरत नव्हता. मगासपासून अडवलेलं डोळ्यातलं पाणी आता मुक्तपणे वाहत होतं. घरचं बोलावणं आलं होतं पण अमरची पावलं मात्र त्याच्या देवळामागच्या नेहमीच्या दगडाकडे वळली. चार वर्ष घराच्याच-दाराच्याच टोमणे पचवण्यासाठी काळीज दगडाचं बनवण्याचं काम ह्याच दगडानी तर केलं होतं.

काय काय नाही घडलं हया चार वर्षात... असं नाही की अमरला काहीच येत नव्हतं. अतिशय उत्तम चित्रकार. चित्रकलेची स्पर्धा असली की अमर त्याच चित्र पाठवायचा. मग स्पर्धा जगात कुठेही का असेना. आणि बक्षीसही मिळवायचा. अगदी बरेचदा पहिलाच नंबर असायचा.

तर.. अशा या अमरला. चित्रकार अमरला ‘जे.जे. स्कूल ऑफ आर्ट्स’ ला अॅडमिशन घ्यायची होती. त्याची चित्र बघून तिथले प्रोफेसर तर वेडेच झाले होते. अॅडमिशनसाठी फी चे पैसेही तयार होते. नव्हती ती फक्त शैक्षणिक पात्रता. किमान १०वी तरी ? पण छे ! एकदा,

दोनदा, तिस-यांदा तर पास करून आणण्यासाठी त्याने घरात चोरी करून एकाला पैसेही दिले पण तरीही नापास. घराच्यांनी तर हातच टेकले. अमर घरात आला काय किंवा गेला काय, काहीच फरक पडत नव्हता. तो जेवला की नाही हे विचारत होते पण आग्रही नव्हते. नाही म्हटलं तरी आई रोजचे १०० रुपये व डबा करून न बोलता निघून जायची. असं वाटायचं, ओरड मला, मार पण अबोला धरु नको असं करु नकोस. पण हे तरी ऐकायला कोण जवळ होतं ? हया चौथ्यावेळी मात्र इथेच, ह्याच दगडाजवळ देवळाला फेरी मारणारा एक शिक्षक भेटला. म्हणाला, “अभ्यास कठीण नसतो रे पोरा ! फक्त तो तुला समजेल अशा भाषेत कर”. चित्रकाराची भाषा. रंगव इतिहासाचे धडे, भुगोलाचे आकार, चित्र काढणे हेही एक शास्त्र आहे. चित्रालाही भावना असतात त्याच भाषा विषयात येतात...” कोण होता तो पांथस्थ ते देवच जाणे. पण

अमरच्या अभ्यासाची दिशाच बदलली. न आवडणारे विषय आवडायला लागले म्हणूनच हया वेळचा निकाल त्याच्यासाठी खूप महत्त्वाचा होता. शिकण्याची कला त्याला कळली की नाही हे सांगणारा हा निकाल होता.

दगडावर अश्रूंच्या धारा ओघळत होत्या जणू त्या दगडावर अभिषेक होत होता. हो. घर गाढायचं होते. पेढ्यांबरोबर अमरचा आनंदही वाढायचा होता. सांगायचं होतं की मी, मीपण काहीतरी आहे. हया विचारातच अमरची पावलं घराकडे वळली. आधी आठवली ती आई, ती बोलली कधीच नाही पण जेव्हा जेव्हा अमर नापास झाला तेव्हा ती स्वतःच खूप रडली असेल. आईला खूप आनंद होईल हया विचाराने अमर पावलं झपाझप टाकू लागला. वडील-भाऊ सगळ्यांचा राग शांत होईल पूर्वीसारखेच वडील लाड करतील. दादाला घट्ट मिठी मारायची होती कारण कितीतरी वेळा अमरसाठी त्याने मार खाल्ला होता. अमर आता चालत नाही तर धावत होता. घरात एव्हाना निकाल कळला असेल. असेल नाही कळलाच ! तेव्हाच तर मामा बोलला की घरी चल. आईने गोडाचा शिरा असेल. अमर एव्हाना घराजवळ आला होता, शि-याच्या कल्पनेने त्याला गोड वासही यायला लागला होता.

तो धावत घराजवळ गेला आणि.....

घराला मोठं कुलूप. त्यात एक चिठ्ठी 'अमर तू जा.' अमर तू जा. परत वाचलं, अमर तू जा ? अमरच्या पायाखालची जमीनच सरकली. घट्ट डोळे मिटले, त्याला फक्त एकच आठवलं नापास झाल्यावर बाबा बोलायचे चालता हो घरातून.

मग तो मगासचा शि-याचा वास ? भास असेल. कदाचित मी पास झालो हा पण भास असेल ! बंद डोळे खूप काही बघत होते. इतक्यात त्याच्या खांदयावर कोणीतरी हात ठेवला. कोणाचा असेल ? आता माझ्यामागे कोण असेल ? घरातले ? शक्यताच नाही. त्याला देवळातला तो पांथस्थ आठवला. फार आशेने त्याने मागे वळून पाहीलं. खरंच खरंच तो पांथस्थच होता. पण त्या पांथस्थाच्या खांदयावर अमरच्या बाबांचा हात होता. आणि आई, दादा, मामा सगळेच सोबत होते.

बाबांच्या कुशीत जाऊन अमर खूप रडला. बाबा एकच बोलले, "अमर तू जे.जे. स्कूलला जा."

Only for you

*My attendance in
the class, is only for you.
My regular visit to the
library is only for you.
My contacts with the
teachers, Are only for you.
My nights spent
without sleep, Are only for you.
My whole future depends,
Only on you.
Oh! My dear "Examination,"
My Devotion.
I am only for you.*

Sayana Mhatre
S.Y. LLB.

चालताना बोलताना...

चालताना बोलताना अनुभवे मज मीच ना।
क्षणक्षणांच्या वेदनांना जाणीवांची कल्पना ॥१॥
विषयगर्भी लोटलेला माणसांचा पूर हा।
निमेषनिमिषी दूर व्हावा कधी कुणा वाटे कदा ॥१॥
मास जाती पक्ष जाती घटी पळे त्वरित ही सदा।
पेलवेना भावनांचा प्रणय हा मज सर्वदा ॥२॥
थव्यांमधूनी पक्षी येती कळपांतूनी प्राणी पहा।
देखताना वाटे मला असेन मीही खग नभां ॥३॥
उंच उंच घेऊ पाहतो झेप या नभमंडलां।
प्राक्तनासी झटकूनियां समीप येत मी पहा ॥४॥

मानव टेमकर
बीएलएस., एलएलबी.

STRUGGLE

Miss Purva Patil
S.Y.B.A. LLB

'Kota' a city located in Rajasthan is very similar to every other city in India. But what makes it different is that it has been serving as the hub of coaching centre for competitive exams since four decades now. Lakhs of students from various parts of India come to Kota for fulfilling their dream of getting into 'IIT' and top Medical colleges in India. The city hosts the toppers and large numbers of students to get into the 'IIT' colleges in India.

Neeti a girl hailing from a small town of Uttarakhand was among the lakhs of aspirants who dreamed of getting into IIT college. From being the topper of her town to being an average struggling student of batch C of 'Bansal Coaching Centre,' Neeti felt herself stucked.

It was tuesday, and Physics sir announced the surprise test. Neeti submitted her test sheet and was heading out of class knowing that she had performed terribly. She rushed to her PG room soon. It was March ending, city was feeling hot and arid as always. Afternoon coaching sun was making it more difficult for Neeti to concentrate on books which were lying all scattered over her study table and floor.

Neeti just closed her eyes and lied on her bed. All of sudden she could hear no honking sounds of vehicles, vendors and the sound which fan made while rotating on its only speed. She felt empty and silent, since her roommate had left for her hometown giving up on her dream. Neeti felt miserable all alone. Neeti woke up at 6 pm. knowing that she had slept for 4 hours throughout afternoon which was harmful as she had to prepare for re-test as she had performed terribly, in her today's test. But she couldn't concentrate on anything her mind was occupied with the thoughts of whether this all struggle of getting up early, staying up till late night, attending coaching, preparing notes, mugging up, solving as many MCQs in two hours was worth it. Was the struggle she had to go by staying away from her parents and friends worth it.

By 7:30 pm Neeti just packed few of her essentials and decided to leave for her town Chamba which was probably 13 hours journey given the

weather was in good mood and transport was smoothly available. Neeti got into the Bus which left for Uttarakhand. Neeti's mind was going through many things at same time. She was confused and anxious about her decision to leave Kota.

Neeti got the last seat of bus as she was bit late due to her sudden decision for leaving for her home. Neeti's mind shifted to her hometown. Things were easy there given to her luck, she was the only child of her parents who owned a Guest house in the beautiful town 'Chamba'. She had always stood topper in her town. Her parents always had a dream to put her into India's most prestigious course that is IIT engineering, hence forth she landed in crowded city Kota. She was mentally cursing herself as why she choose to study for IIT in the compact city when she could have just stayed at her home and could have opted for an easy study curriculum. She thought what's the need of going through so much struggle when she could have easily excelled in an easy course. Neeti was starving since she hadn't have anything since afternoon. She had packed just some clothes and, Parle-G biscuit with her and for travel, Bus took extra time due to bumpy roads and puddles and patholes on the roads. Journey was getting more and more timesome. Neeti reached Uttarakhand early in morning from where she had to take other bus for Chamba. Her foots hurt, legs trumbled and so her head ached due to fatigue. By the time she got bus for chamba her body had loosed the ample amount of energy. She reached her home by 12 noon. Neeti's parents were shocked to see Neeti back home Her parents decided to stay calm and confront their dearest child by evening.

It felt good rather great to be in her home, her room. By evening she stepped outside her room. Journey had made her so tired, she was having home cooked food after eternity. Everything felt so comforting and soothing. The weather, the food and most important to see her parents.

Later as her parents asked for the explanation of her leaving abruptly from Kota Neeti explained How miserable and tired she felt. In Her mother

clearly upset but her father just smiled and patted his daughter. He said I know the struggle which you have to, undergo every day, to achieve your goal but when you'll be successful and when you look back at the struggle you will certainly be proud of yourself and the struggle you have gone through. Neeti just disapproved and stood up to head to her room. roads aren't in good conditions, they are bumpy and gives you dusty, journey 11 a bus might fatigue, a a Rickshaw hight will not you just hoive of home because Hiere up tiring and be crowded, stop for you lots coming but to of Struggle

Then swkert her dad said, "just because the to reach your home?" Neeti Had Fears in her eyes. She realized that just because you have lots of struggle getting this doesn't you back to your mean you your home • Môt going are to your home. Similarly just because there are many struggles and hardship in your fath of success this doesn't mean you've to stop getting towards your aim. Her father said it sigt correct. whers after all struggle you get what you ought be to proud of have, you 20111 certainly yourself and you fared intally. Neeti next day parked the struggles iked her belongings and decided to go back to Kota. Her parents came towards her and gave her hug and promise that they'll visit her in Kota 2whenever she feels alorie but what they said was never again to be petrified by the struggle and fare and accept all the challenges bravely. fattier decided to drop her the 200s Neeti fully at aware what p Her Kota as hat struggle had pared during traveling Finally, when Neeti reached Kata and 20as about to bid a goodbye to her Father. is what that story strong and deal with it with antile and confidence within you felt strong and a "Neeti a boult of energy surged.

Her Father said, "Struggle makes a human being strong and every successful persón Hid an person there has struggle background, hence just within her and the ment moment she realized that she had missed two precious days of her preparation and she mustied to PGM MOOM to study and a new struggle-awaited to her path, to give retest scheduled the very next day.

आयुष्य

नेहमी एका वेगळ्या भविष्याची

आस ठेवणारं. कधी खळखळून हसवणारं...

तर कधी हमसून हमसून रडवणारं.....

अथांग सागरात, विचारांच्या काहुरात

गटांगळ्या खायला लावणारं...

कधी यशाच्या शिखरावर चढवणारं..

शिखरावर कधी अपयशाचे घोट पाजणारं...

आयुष्य, सतत एक वेगळी जाणीव करून देणारं...

नवनवीन गोष्टींमध्ये बांधून ठेवणारं...

नवीन पर्वाला सतत साद घालणारं

सुखाचे दवबिंदू वर्षावणारं...

दुःखाचे पाझर फोडणारं

प्रत्येक वाटेवर एक सारथी देणारं...

आणि वार संपल्यावर त्या पासून तोडणारं.

माझं आयुष्य माझ्यासाठी नेहमीच एक कोडं ठरलय...

ते सोडवता सोडवता मात्र माझ मन खूप मागे

पडलय.....

कु. अनिकेत अनिल मोरे
टी.वाय.एलएल.बी.

Social Media & Women's Day

Mrs. Hema Gandhi

BLS LLB (5th Year)

We worship Goddess 'Saraswati' for knowledge, Goddess Durga for all evil. Goddess Laxmi for wealth.

We have proud History of women leaders. These women make all believe world with possibilities.

Empowering women makes a stronger and better India.

You all are true icon of women's empowerment your efforts will make transformational changes.

World is truly amazing---

let me try-----

Why do we support Social Media ? and what does it really means to us?

well, it's not about me only----

It's about million's of youth in our country.

These days the world has become a global village. Social Networking sites are bringing people closer. together and helping them to interact and share their thoughts within the groups.

Social media has been widely used to spread information in short time.

Today's Technology directly impact women's development and has enabled their voice to reach out and be view globally.

Internet is empowering Indian women by providing them easy access to information and allowing them to make more educated decisions in their daily lives.

Traditional method of training, recruitment are more expensive than using. Social Media - For Example "Jaipur Rugs foundation promotes equality, justice and peace by providing social economic development opportunities for all women. Empowering them to earn and raise their families programme that assists. women in areas like enterprenuership and skill development Many organisations have also jumped on board to take use of social Media's unmatched political awarness raising potential. The rise of female bloggers has

helped to attract young generation of activists breaking down proconception and advancing gender equality.

Social Media has aided women's political activism activism facilitating women's issues to forefront of political agendas...

Example: The success of UN women's. High Profile. He for she campaign. Women's rights, legal processes and welfare services. have all benefited from use of social Media platform "Harass Map" an online mapping service that allows victims to record incidence of sexual Harassment directly from mobile phone women's grassroots organisations are increasingly using social Media to demand for greater public responsibility in area of gender equality

Delhi Gang Rape hashtag campaign raised attention to the extent of gender based violence in India. This aided public street mobilisation resulted in criminal code amended to include - specific anti-rape measures.

Unfortunately million's of women don't access most basic things Healthcare, sanitation and education and there are those who had not access for employment and above all they don't have power to raise their own choices.

They are even discriminated even before they are born.

As a mother myself, I find this very painful to accept.

70% of women are not still part of work force. All this picture paint a grim picture.

This could have been you and it could have been me.

A world where women ley behind is against world.

We don't have a choice on whether we do Social Media. The question is how well we do it, keeping in mind the security.

No doubt, development of social media, technologies created various opportunities for civil

population.

Much more Reason.I do this because I owe a debt, I will go far & deep.

Women are the most vulnerable to cyber abuse like online harassment.

Increased attention of women in Social Media often makes them the target of repressive activities.

This results in gender barriers for women online as in public places.

4 Line's on barriers to the Women Empowerment in India.

1) The main barrier is people's mentality

2) security is another issue.

3) Gender discrimination also restricts women.

4) family responsibilities can be a hindrance.

Even Honorable supreme court issued 15 lines guideline for modern women.

Can India be different then it looks like today?

I believe, it's quite possible.

रुके ना तू

रुके ना तू, झुके ना तू,
चलो चले अतित के प्रमाण से,
भविष्य के निर्माण तक ।।
संकल्प क्यों तेरा मौन है
विकल्प में तू कौन है,
चहु और जंग है छिड़ी
एकांत में क्या गौण है ।।
न मिटे किसी गुरुर से
उस् स्याही के स्वाभिमान सा
रतुद को एक पहचान दो
असिमित, एक आसमान सा ।।

हेमा गांधी

बीएलएस., एलएलबी.

पाहता डोळ्यांत तुझिया

पाहता डोळ्यांत तुझिया स्तब्ध मी नयनांतूनी ।

एकदा तरी बोल ना गं आत्मगुज हृदयावरी ।।१।।

रागिणी मम गामिनी गं तूच ती मणिकर्णिका ।

डौल नऊवारींत पाहे एकली तुज उपवनां ।।१।।

पाहूनीया पेड तुझिया भुललो नखान्त वेणीवरी ।

इच्छितो मी स्मित तुझिया उमलत्या गालांवरी ।।२।।

हातांवरी मेहंदी पाहतो उमलती कुसुमा जणू ।

हृदयास माझ्या स्पर्शिणारी प्रेयसी तुज का त्यजू ।।३।।

कनक बाजूबंदही चढवीन तव दंडावरी ।

तैसेच त्याचे फूलही माळें संभारावरी ।।४।।

एक हात कमरेवरी दुजा मग खांद्यावरी ।

ऐसी पाहा फिरवेन तुजला अलिबागच्या तीरावरी ।।५।।

कामना ही एक करितो पगडी भिकबाळिची ।

देशील ना गं आंदणी हेचि पहावया तव गृही ।।६।।

रोजरोज गाऊ दोघे 'नयने लाजवीत' ।

'नकळत नवळत हृदय तळमळत' ।।७।।

ये ना गं सखये आता वाट तुझी पाहू किती ।

कृत्रिमतेच्या मायाजाळी भुललो कसा पाहा तरी ।।८।।

हेमा गांधी

बीएलएस., एलएलबी.

हौसला रख एक समय ऐसा आएगा,

जब घडी दुसरे की होगी

समय तेरा बताएगा.. ।।

हेमा गांधी

बीएलएस., एलएलबी.

Human Progress is an Invitation to Natural Disaster

Miss. Sujan Kahandeshi
BLS LLB (4th Year)

Now, natural disaster, if we are considering the nature & so... nature is a combination of 5 things. i.e. Earth, water, air, gas fire what is Natural disaster? Natural disaster if we are considering the Natural disaster is Nothing but abnormal intensity when thaturale ageings shows his of a horific look consider as a natural disaster. At first, Water is a major part of every human being when turme into flood ito destroy'a all the area of the Now

flood. but why this flood Why occwer? I repetelly mention that human progres is the only reason occaes the Flood? How human progress. plastic is a major symbol of man progress Now, plastic is used by every minor person to major person the electic device, even a pen etc. everything is made of plastic but how plastic will get destroy there is no enact procedure to destory the plastic, Most of the plastic bags was thrown in the drooinage, which gets stuck into the rivere blockage get in the river there is a smooth flow of the river which cause flood.

Secondly, rain is necessary for natural cycle. It is a major part of natural ayde then a normal rain water turn into acidic rain why it is so? Because of human progress. Reason behind the acetic rain is nothing but the industrial development by hundan thing-excessive use of the chemicals in industries cause the acid rain. Excessive development of the industry which creates carbondioxide in the air is the certain percentage of every natual gas if the percentage ond or increse they convert into acidic rain human acquire more & more place industrial development for the residential area... So.... human being it self start cutting forest. So... Deforestation + used of industries causes acidic rain.

Third One Earth,

In the earth all human beings are alive. It is the main part in human being stay. When Earthquake occurs it destroy all the area of the earthquake. But why this earth quake occurs? Because of Human progress, reason behind the eqrthquake is nothing but the heavy burder on the earth.

So... How the burden on the earth? So... Human itself invited the cement and excess used of cement which creaks heavy burden on the earth definitely cement give better protection. So, in the process of better protection, the human greed make the houses so permanent and invites the colleagues to recide one place only. Which creak inbalance in the nature.

So... there are highly chance of earth quake because burden which is creak on the particular land which is much higher than the other land. So... Construction of building, bridges are human progress. So because of this human progress, the earthquake is occur. Most tsunamis are caused by large earthquake on the seafloor.

Fourth, lalildfire.

Because of Human progress camfires, negligently discarded cigarettes and intentional acts of which causes wildfires.

Last but not list I would like to say that "Earth provides enough to satisfy every man's need but not every man's greed."

रेशीमगाठी

तू जवळ असूनही दूर आहेस,
मनातले जाणून बकळत आहेस
स्पर्श करून पहा मी तशीच आहे अजून
जरी काळ उलटून गेला मला निराश करून

तू मात्र बदललास
प्रवाहासोबत गेलास
कळले नाही का तुला ? प्रवाह थांबवून उभी होते मी
फक्त तुझ्यासाठी
कारण परत जुळव्या वाटतात त्या रेशीमगाठी

कळत नकळत जडले गेले मी तिथे
तुला शेवटचे पाहिले मी जिथे
उघडला आठवणींचा जेव्हा तो खण,
होता त्यातूकच क्षण... थांबवून ठेवलेला
फक्त तुझ्यासाठी कारण परत जुळव्या वाटल्या त्या रेशीमगाठी

अंतर्मन माझे कळले नाही तुला कधी
असे बरेचदा झाले या आधी
तेव्हा घेतले मी समजूनी
पण या वेळेस स्तब्ध आहे मी
फक्त तुझ्यासाठी. बघ परत जुळवूया का त्या रेशीमगाठी?

जुईली घरत
बी.ए., एलएलबी.

वसंत

आज मनाला खुणावित आहे आसमंत
सुगंध सुमनांचा आला घेऊन वसंत
कुहूकुहू बोलत कोकीळ लक्ष वेधतो सर्वांचे
आमंत्रण देतो पक्षीगणांना वसंताच्या स्वागताचे
तो सुगंधाचा आल्हाद करितो उल्हासित मन
ती पक्ष्यांची किलबिल करिते सप्तसुरांची उधळण
बघून निसर्गाची किमया माझे मन हरखे
स्वप्नात कि सत्यात पाहते मी हे जग अनोखे

श्रध्दा देवानंद वैशंपायन
बीएलएस., एलएलबी.

भारत हमारा देश है।

भारत हमारा देश है।
हर राज्य और भारतवासी हम सब एक है।
इस देश के लिए हम देंगे जान।
हर प्राणी से करेंगे हम प्यार।
यहाँ चमकता है सूरज का प्यार चमकते हैं चाँद सितारे।
यह देश है हमारा।
हरीभरी धरतीवाला
जग में करेंगे हम अपना नाम,
करके कुछ अच्छा काम।
यहाँ बहती है संस्कारों की धारा
यहाँ बसाते हैं लोग अपने दिल में
अपनेपन का प्यार।
मिलनसार है धर्म हमारा
उन्नती के ओर जाए ये लक्ष्य हमारा।
यहाँ लगता है अबतक गांधीजी का नारा
ऐसा देश है हमारा।

सायना म्हात्रे
एस.वाय. एलएलबी.

स्वार्थी

इथे असणारा प्रत्येक जण स्वार्थी असतो,
जगाच्या आधी स्वतःचा विचार करणारा...
दुःखांच्या सावटातून सुखाची चाहूल शोधणारा...
एकटेपणाने गांजलेला, आपली वाटणारी शोधणारा...
आपल्यांनी त्रासलेला, एकाकीपणा एकवटणारा...
प्रवासाने दमून विसावा घेणारा,
विसावलेल्या जिवातून भरारी घेऊ पाहणारा...
पंख पसरून थकलेला शांती शोधणारा.,
शांत चित्ताने अशांत होऊन,
जगण्याचे मुळ तपासणारा
सारे जिथून उगम पावले
तिथेच नेऊन ठेवणारा...
जन्म-मरण फेऱ्यात अडकूनही खोटी स्वप्ने रंगवणारा
असा जो तसा इथे प्रत्येक जण स्वार्थी असतो,
जगाच्या आधी स्वतः साठी जगतो।

मैथिली भगत
टी.वाय. एलएलबी.

आठवण

काय असते आठवण ?

आयुष्यात अनुभवलेल्या क्षणांची तिजोरी

म्हणजे आठवण कधी मधुर तर कधी

कटू स्मरणांची साठवण,

म्हणजे आठवण...

देवपण ल्यालेल्या अन् घणाचे घाव सोसलेल्या,

दगडाचा प्रवास म्हणजे आठवण...

अल्प सहवासानेही, आयुष्य पवित्र होईल असं,

झिजूनही उरणारं चंदन म्हणजे आठवण..

अपयशाच्या काट्यांमध्येही बहरणारी

नाजूक सतेज कळी म्हणजे आठवण

हृदयाच्या जवळ असणाऱ्या आपल्यांसाठी

वेळेची केलेली गुंफण म्हणजे आठवण....

आणि कधी आलीच तर..

नकळत डोळे ओले करणारी

कधी खळखळून हसवणारी

तर कधी हमसून रडवणारी,

भूतकाळात रमवून वर्तमान सुखद करणारी,

आयुष्यातल्या प्रत्येक मार्गावर पावलागणिक साथ देणारी

तुम्हा आम्हा सर्वांच्या स्मृतीत वास्तव्यास असलेली

आपली सखी म्हणजेच आठवण !

मैथिली भगत
टी.वाय.एलएल.बी.

आयुष्याचे रंग असे

बेधूंद असावे

रंगाविना इंद्रधनुष्य रंगावे

आकाशात जसे निसर्गाने चित्र चितारावे...

हिरव्या शालूचे वस्त्र 'भू' ने नेसावे

सागराने तर चंदेरी पाश सोडावे ज्याच्या

ज्याच्या अथांग प्रवाहात रवितेजाने नहावे.....

आयुष्याचे रंग असे बेधूंद असावे

पंखाविनाही जीव स्वच्छंद असावे

वाट मिळेल तिथे मनाने धावावे

माणुसकीच्या मशालीनेतर नित्य मनी जळावे

आणि त्या प्रकाशात सारे रंग वेचावे

त्याच वेचलेल्या रंगाचे आयुष्यचित्र काढावे.

आयुष्याचे रंग असे बेधूंद असावे

भेदाविना सगळे अभेदय असावे

प्रेमाच्या सरींनी नात्यांमध्ये साठावे..

नात्यांमधील ओलाव्याला परिसाने स्पर्शावे

परिसाच्या गुणाने सारे सोनेरी व्हावे

त्या सोनेरी झळाळीने आयुष्य चित्र खुलावे...

आयुष्याचे रंग असे बेधूंद असावे.....

आयुष्याचे रंग असे बेधूंद असावे.

मैथिली भगत
टी.वाय.एलएल.बी.

**Janata Shikshan Mandal's
Adv. Datta Patil College of Law, Alibag
Annual Report 2023-2024**

Academic Report

Adv. Datta Patil College of Law the first law college in Raigad district was established by Late Hon. Loknete Datta Patil (Dada) in 2000 who had been a great Politician, Social activist and one of the popular and intelligent advocates in Raigad district. The present President of Janata Shikshan Mandal Honorable Adv. Gautambhai Patil continued the progress of law college as visioned by Dada. Being an Advocate Gautambhai, himself pay attention personally and take initiatives to organize and conduct Law related activity for the improvement of quality of legal education. e.g. National Level Moot court, Visit to High Court and Supreme Court, Guest Lectures on Practical and non-practical subjects.

Two Law Courses Five Year Law Course (B.A.LLB) and Three-Year Law Course (LLB) are being run by the institute. The college has successfully completed the NAAC accreditation in March 2024 which has been made mandatory for all colleges. College has secured 'B' grade in this first cycle.

**Result May 2023
First Year B.A. LLB. (Five Year Course)**

	Sem -I (May 2023)	Sem - II (Aug 2023)
Admitted	43	43
Appeared	38	37
Absent	05	06
First Class	06	13
Second Class	15	12
Pass	00	10
Total Pass	21	35
Fail	17	02
College Percentae	55.26%	94.59%

**Result May 2023
Second Year B.A. LL.B. (Five Year Course)**

	Sem -III	Sem - IV
Admitted	09	48
Appeared	07	46
Absent	02	02
First Class	-----	12
Second Class	-----	16
Pass	07	04
Total Pass	07	32
Fail	00	14
College Percentage	100.00%	69.56%

Result May 2023
Third Year B.A. LL.B. (Five Year Course)

	Sem – V	Sem – VI
Admitted	14	34
Appeared	14	32
Absent	00	00
First Class	-----	10
Second Class	-----	07
Pass	13	11
Total Pass	13	28
Fail	01	04
College Percentage	92.85%	87.50%

Result May 2023
Fourth Year B.A. LL.B. (Five Year Course)

	Sem – VII	Sem – VIII
Admitted	13	41
Appeared	12	39
Absent	01	03
First Class	-----	08
Second Class	-----	18
Pass	11	03
Total Pass	11	29
Fail	01	10
College Percentage	91.67%	74.35%

Result May 2023
Fifth Year B.A. LL.B (Five Year Course)

	Sem – IX	Sem – X
Admitted	14	22
Appeared	14	22
Absent	00	00
First Class	-----	01
Second Class	-----	04
Pass	11	06
Total Pass	11	11
Fail	03	11
College Percentage	78.57%	50.00%

Result May 2023**First Year LL.B. (Three Year Course)**

	Sem – I (May 2023)	Sem – II (Aug 2023)
Admitted	64	64
Appeared	60	60
Absent	04	04
First Class	13	04
Second Class	33	38
Pass	00	10
Total Pass	46	52
Fail	14	08
College Percentage	76.66%	86.66%

Result May 2023**Second Year LL.B. (Three Year Course)**

	Sem – III	Sem – IV
Admitted	11	64
Appeared	10	59
Absent	01	05
First Class	-----	20
Second Class	-----	31
Pass	09	04
Total Pass	09	55
Fail	01	04
College Percentage	90.00%	93.22%

Result May 2023**Third Year LL.B. (Three Year Course)**

	Sem – V	Sem – VI
Admitted	16	69
Appeared	16	69
Absent	00	00
First Class	-----	14
Second Class	-----	36
Pass	16	16
Total Pass	16	66
Fail	00	03
College Percentage	100.00%	95.65%

MERITORIOUS STUDENTS

3 YEARS COURSE FIRST YEAR LL.B.

Rank	Name	Marks	Percentage	Grade
1	Kadam Anjali Arun	617	61.70%	A
2	Patil Rutika Anil	598	59.80%	B+
3	Patil Priyadarshni Prabhakar	593	59.30%	B+

SECOND YEAR LL.B

Rank	Name	Marks	Percentage	Grade
1	Patil Jayashree Shailesh	697	69.70%	A+
2	Pokal Neha Sandip	684	68.40%	A
3	Karvekar Digvijay Subhash	660	66.00%	A
3	Gavand Aditya Deepak	660	66.00%	A

THIRD YEAR LL.B.

Rank	Name	Marks	Percentage	Grade
1	Nashikkar Anuja Sandeep	2111	70.36%	A+
2	Bapat Shreya Pushkhar	2026	67.53%	A
3	Bodus Kaushik Dipak	1974	65.80%	A

5 YEARS COURSE FIRST YEAR B.A. LL.B.

Rank	Name	Marks	Percentage	Grade
1	Patil Purva Ajit	441	73.50%	A+
2	Jhony Jyoti Priya	418	69.66%	A
3	Nikam Apeksha Navnath	334	55.66%	B+

SECOND YEAR B.A.LL.B.

Rank	Name	Marks	Percentage	Grade
1	Patil Gauri Sanjay	426	71.00%	A+
2	Dapolkar Ruina Rais	392	65.33%	A
3	Birje Surekha Ganesh	390	65.00%	A

THIRD YEAR B.A.LL.B.

Rank	Name	Marks	Percentage	Grade
1	Vaishampayan Shraddha Devanand	662	66.20%	A
2	Khandeshi Sujana Abdul Rahim	661	66.10%	A
3	Kondwilkar Aamina Shanawaz	639	63.90%	A

FOURTH YEAR B.A.LL.B.

Rank	Name	Marks	Percentage	Grade
1	Raika Kajal Laxman	625	62.50%	A
2	Gurav Shruti Shrikrishana	614	61.40%	A
3	Khairkar Aakansha Ganesh	597	59.70%	B+

FIFTH YEAR B.A.LLB

Rank	Name	Marks	Percentage	Grade
1	Kantak Manasi Manoj	488	61.00%	A
2	Patil Pranita Mohan	448	56.00%	B+
3	Thakur Juhili Ramakant	439	54.87%	B

NAAC PEER TEAM VISIT REPORT

By I/C Principal **Adv. Neelam Hajare**

In an event marked by meticulous preparation and enthusiastic participation, Adv. Datta Patil College of Law recently hosted the esteemed NAAC Peer Team from 20th March to 21st March, 2024. The visit was a significant milestone in our journey towards academic excellence and institutional improvement.

The NAAC Peer Team, comprising Dr. Ajay Kumar, Professor, Chanakya National Law University, Bihar – Chairperson. Dr. Mohammad Hussain, Dean, University of Kashmir, Jammu and Kashmir-Member Co Ordinator; and Dr. Nataraju S, Principal, JSS Law College, Karnataka Member, Undertook a comprehensive evaluation of our college's functioning, infrastructure and academic environment. Their assessment focused on various criteria including curricular aspects, teaching-learning processes, research, infrastructure, student support, governance and best practices.

The visit commenced with a grand welcome ceremony in the college, attended by faculty, staff and students.

President of Janata Shikshan Mandal Adv. Gautam Patil felicitated NAAC Peer Team. The team was then introduced to all staff members by the I/c Principal Neelam Hajare.

The whole day was dedicated for an in-depth evaluation. Initially I/c Principal Neelam Hajare delivered power point presentation. Where all criteria wise information about the college was well explained. The team was satisfied with explanation.

IQAC Co-Ordinator Dr. Sandeep Ghadge also delivered next Power Point Presentation, related with work done by IQAC during academic years.

NAAC Peer Team also visited to library & appreciated list of books, Journals, STPL Software, Periodicals and also provided constructive feedback for further enhancement.

The first day concluded with a cultural program showcasing the diverse talents of our students, leaving a lasting impression on the guest.

Second day featured a formal feedback session where the Peer Team shared their observations and recommendations with the college management.

The team's suggestions included enhancing Research, Collaborations, increasing community engagement.

Due to Hard work and continuous efforts of college Teaching, Non-Teaching Staff and strong backing

of President Adv. Gautam Patil, on 28 March 2024 Adv. Datta Patil College of Law, Alibag has been Accredited with a CGPA of 2.36 on a Seven Point scale at “B” Grade valid for a period of 5 years.

Inspection Report

As a Procedural part for Sectioning Grant to Adv. Datta Patil College of Law, on 7th November 2023, Dr. Sanjay Jagtap – Joint Director, Higher Education, Kokan-Region, Panvel-Raigad, and Smt. Dnyanada Kadam-Administrative Officer, visited the college to inspect infrastructure and other facilities available in the college.

IQAC

Co-Ordinator: **Asst. Prof. Dr. Sandeep B. Ghadge**

Internal Quality Assurance Cell called first meeting of this Academic Year on 06th August, 2023. The meeting was presided and introduced by Adv. Gautam Patil president of Janata Shikshan Mandal, I/c Principal Mrs. Neelam K. Hajare. IQAC Co-ordinator Prof. Dr. Sandeep Ghadge and other members were present.

List of Activities Conducted Under IQAC Through Various Committees Year 2023-2024

Sr No	Date	Event Name	Organized by	No. of Participants
1	05/06/2023	Environment Day Celebration (Tree Plantation)	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	10
2	16/06/2023	Tree Plantation by Adv. Datta Patil College of Law in Collaboration with Sakal Newspaper Agency	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	25
3	11/07/2023	Participation in One-Day Workshop of 56th Youth Festival, at MGM Institute of Management Studies at Kamothe, Panvel	Department of Student Welfare Mumbai University	03
4	11/07/2023	World Population Day Celebration	IQAC Legal Aid Services Committee in collaboration with Legal Services Authority, Alibag.	50
5	17/07/2023	Magazine Publication	IQAC Magazine and Annual Report Committee	13

6	22/07/2023	Basic Legal Education Programme and Hand-Book Distribution	IQAC Organization of Workshops/Orientation/ Seminars Committee in collaboration with Bar Council of Maharashtra and Goa and Raigad District and Alibag Bar Association.	107
7	06/08/2023	Participation in 56th Youth Festival of Mumbai University (Raigad South Zone VIII)	D. G. Tatkare College, Tala, Raigad	10
8	11/08/2023	Felicitation of Dr. Sandeep Ghadge on getting Ph.D.	IQAC Staff Welfare Committee	14
9	12/08/2023	Lecture on Samajik Salokha	IQAC Staff Welfare Committee	13
10	14/08/2023	Flag Distribution	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	25
11	15/08/2023	Independence Day Celebration	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	100
12	15/08/2023	Felicitation for performance in Youth Festival	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	01
13	19/08/2023	Lecture on Anti-Ragging	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	80
14	19/08/2023 and 20/08/2023	PCGT, National Youth Parliament	Pravin Gandhi College of Law, Vileparle, Mumbai.	07
15	26/08/2023	Orientation for New Academic Year 2023-2024	IQAC Organization of Workshops/ Orientation/Seminars Committee	110
16	26/08/2023	Send Off Ceremony of Adv. Megha Pallakparambil	IQAC Staff Welfare Committee	110

17	01/09/2023	Participation in Final Round of 56th Youth Festival of Mumbai University	Mumbai University	01
18	05/09/2023	Teacher's Day Celebration	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee Organization of Workshops/Orientation/Seminars Committee	91
19	05/09/2023	PPT Presentation on Kashavanand Bharati Case by Prof. Manoj Dhumal	IQAC Organization of Workshops/Orientation/Seminars Committee	91
20	05/09/2023	Birthday Celebration of Prof. Piyusha Patil	IQAC Staff Welfare Committee	10
21	09/09/2023	Participation in National Lok-Adalat	IQAC Legal Aid Services Committee	25
22	11/09/2023	Prof. Manoj Dhumal donated Induction Machine	IQAC Staff Welfare Committee	09
23	12/09/2023	Kooper Hospital Visit at Vileparle, Mumbai	IQAC Excursion and Visit Committee	35
24	13/09/2023	Workshop on "Stress-Free Campus"	IQAC Organization of Workshops/Orientation/Seminars Committee	93
25	14/09/2023	Debate Competition on the topic "One Nation, One Election"	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	60
26	29/10/2023	Lecture on Gender Sensitization	IQAC Women Development Cell	40
27	03/10/2023	Health Check Up Camp	Women Development Cell	14
28	05/10/2023	Legal Awareness Camp	IQAC Organization of Workshops/Orientation/Seminars Committee Legal Aid Services Committee	153

29	07/10/2023	Intra-Collegiate Moot Court Competition	IQAC Moot Court Committee	60
30	11/10/2023	Seminar on Trekking	IQAC Organization of Workshops/ Orientation/Seminars Committee Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	84
31	12/10/2023	Selfie With Soil under "Meri Maati Mera Desh"	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	80
32	14/10/2023	Walk For Freedom Rally	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee Women Development Cell	100
33	14/10/2023	Poster Making Competition on the topic "Human Trafficking"	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	10
34	19/10/2023	Quote's Competition	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	19
35	20/10/2023	Birthday Celebration of Dr. Sakshi Patil, Vice-President Janata Shikshan Mandal	IQAC Staff Welfare Committee	14
36	23/10/2023	Bhondala Celebration	IQAC Staff Welfare Committee	05
37	25/10/2023	Birthday Celebration of Darshana Kacharekar (Mavshi)	IQAC Staff Welfare Committee	13
38	27/10/2023	Parent's Teacher's Meeting	IQAC Parent's Teacher's Association Committee	89
39	27/10/2023	Induction Programme	IQAC Organization of Workshops/ Orientation/Seminars Committee	89

40	27/10/2023	Birthday Celebration of Prof. Manoj Dhumal	IQAC Staff Welfare Committee	10
41	27/10/2023	Formation of Student Council and Selection of General Secretary of the College	IQAC Extra-Curricular and Co-Curricular Committee	11
42	27/10/2023	Fresher's Party Extra-Curricular and	IQAC Co-Curricular Committee	70
43	01/11/2023	Training Programme on Using on Sanitary Pad Machine and Sanitary Pad Disposal Machine	IQAC Women Development Cell	30
44	04/11/2023	Training Programme on Financial Planning and Financial Freedom	IQAC Staff Welfare Committee	10
45	07/11/2023	Visit for Inspection by Joint Director of University of Mumbai	IQAC	
46	23/11/2023	Birthday Celebration of Shweta Kawji	IQAC Staff Welfare Committee	13
47	24/11/2023	Paralegal Volunteers Training by District Legal Aid Services	IQAC Legal Aid Services Committee Visit Committee	25
48	06/12/2023	Birthday Celebration of Adv. Gautam Patil, President Janata Shikshan Mandal	IQAC Staff Welfare Committee	14
49	09/12/2023	Participation in National Lok Adalat	Legal Aid Services Committee Visit Committee	25
50	19/12/2023 to 23/12/2023	Annual Social Gathering Vidhitarang	IQAC Co-Curricular and Extra-Curricular Activity Committee	150
51	27/12/2023	Birthday Celebration of Prof. Chinmay Rane	IQAC Staff Welfare Committee	14
52	04/01/2024	Sanitary Pads Disposal Training Session	IQAC Women Development Cell	32

53	09/01/2024	Birthday Celebration of Prof. Nilam Mhatre	IQAC Staff Welfare Committee	13
54	09/01/2024	No Vehicle Day	IQAC Co-Curricular and Extra-Curricular Activity Committee IQAC Committee	
55	11/01/2024	Participation in National Youth Festival at Nashik, Maharashtra (Ayushman Patil)	IQAC Extra-Curricular Activity Committee	01
56	12/01/2024	Birthday Celebration of In-Charge Principal Adv. Neelam Hajare	IQAC Staff Welfare Committee	14
57	17/01/2024	Seminar on Cyber Security	IQAC Organization of Workshops/Orientation/Seminars Committee WDC Committee IQAC Committee	150
58	26/01/2024	Republic Day Celebration	IQAC Co-Curricular and Extra-Curricular Activity Committee	100
59	27/01/2024	Seminar on Evidence Act	IQAC Organization of Workshops/Orientation/Seminars Committee Co-Curricular and Extra-Curricular Activity Committee	109
60	27/01/2024	Tree Plantation by Chief Guest Adv. Shirish Borkar	IQAC	12
61	30/01/2024	Cyber Security Awareness Camp at Varsoli Grampanchayat, Alibag	IQAC Legal Aid Cell Organization of Workshops/Orientation/Seminars Committee	50

62	31/01/2024	Cyber Security Awareness Camp at Ambepur Grampanchayat, Alibag	IQAC Legal Aid Cell Organization of Workshops/ Orientation/Seminars Committee	50
63	01/02/2024	Haldi-Kumkum Programme for Teaching and Non-Teaching Staff	IQAC Staff Welfare Committee	06
64	03/02/2024	Power Point Presentation on Case Must Be Studied on Surrogacy	IQAC Organization of Workshops/ Orientation/Seminars Committee	100
65	05/02/2024	Cyber Security Awareness Camp at Saral Madhyamik Shala, Saral, Alibag	IQAC Legal Aid Cell Organization of Workshops/ Orientation/Seminars Committee	50
66	06/02/2024	Judgement Writing and Judgement Reading	IQAC Legal Aid Cell	60
67	10/02/2024	Participation in National Moot Court	Father Agnel School of Law, Vashi	03
68	12/02/2024 To 16/02/2024	Supreme Court Visit	IQAC Visit Committee	45
69	26/02/2024	Marathi (Devnagiri) Handwriting Competition on the occasion of Marathi Rajbhasha Din	IQAC Co-Curricular and Extra-Curricular Committee Library Committee	60
70	27/02/2024	Marathi Poetic Recitation Competition on the occasion of Marathi Rajbhasha Din	IQAC Co-Curricular and Extra-Curricular Committee Library Committee	50
71	27/02/2024	Workshop on Oral Hygiene and Dental Problems	IQAC Women Development Cell Organization of Workshops/ Orientation/Seminars Committee Staff Welfare Committee	32
72	09/03/2024	Lecture on Women's Status in Today's Politics (On the	IQAC Women Development Cell Organization of Workshops/	50

		Occasion of International Women's Day)	Orientation/Seminars Committee	
73	13/03/2024	Virtual Seminar on Semiconductor Bhoomipujan BY Central Government of India. Lecture by Hon. Prime Minister Narendra Modi	IQAC Organization of Workshops/ Orientation/Seminars Committee	60
74	16/03/2024	National Level Intercollegiate Moot Court Competition 2024 organized by Janata Shikshan Mandal's Adv. Datta Patil College of Law and Adhivakta Parishad, Alibag	IQAC Moot Court Committee Co-Curricular and Extra-Curricular Committee	150
75	18/03/2024	NAAC REGARDING MEETING	IQAC	215
76	20/03/2024 And 21/03/2024	NAAC PEER TEAM VISIT		
77	23/03/2024	Participation In National Moot Court	Marathwada Mitramandal's Shankar Rao Chavan Law College, Pune	03
78	02/04/2024	GUEST LECTURE ON LOGIC II	IQAC Co-Curricular and Extra-Curricular Committee	25
79	04/04/2024	GUEST LECTURE ON LAND LAWS	IQAC Co-Curricular and Extra-Curricular Committee	60
80	05/04/2024	Convocation Ceremony	IQAC Committee Co-Curricular and Extra-Curricular Committee	10
81	06/04/2024	Farewell of Final Year Students	IQAC Co-Curricular and Extra-Curricular Committee	60
82	10/04/2024	Industrial Visit at JSW, Dolvi	IQAC and Visit Committee	11+02

83	13/04/2024	Online Quiz Competition	IQAC and Library and Information Centre	58
84	14/04/2024	Celebration of Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti	IQAC and Library and Information Centre	
84	10/05/2024	Participation in Avishkar Research Workshop	Organized by Mumbai University at Anandibai Pradhan Science College, Nagothane, Roha	02+01

Cultural Activity Report

In-Charge: Asst. Prof. **Nilam Mhatre**

1.Environment Day Celebration

Environment Day was celebrated on 5th June 2023. On this occasion Tree plantation was done in the presence of Adv. Gautam P. Patil, President, Janata Shikshan Mandal, Alibag, I/c Principal Mrs. Neelam Hajare. Students, teaching and non-teaching staff of Adv. Datta Patil College of Law, were present. Essay Competition was organized on Environment Day in which Mr. Gawade Pranav Babasaheb - S.Y.BA LLB was won First Prize.

2.Tree Plantation

On 16th June 2023, Tree Plantation was organized at Parking area of Adv.Datta Patil College of Law in collaboration with Sakal Newspaper Agency,Alibag. Tree plantation was done in the presence of Adv. Gautam P. Patil, President, Janata Shikshan Mandal, Alibag, I/c Principal Mrs. Neelam Hajare. Students, teaching and non-teaching staff of Adv. Datta Patil College of Law were present.

3.Participation in Youth Festival Workshop:

One Day Workshop on 56th Youth Festival was organized on 11th July 2023 by Mumbai University at Anandibai Pradhan Science College at Nagothane, Roha. Asst. Prof.Nilam Mhatre with Miss Shradha Vaishampayan and Miss Sakshi Patil participated in the workshop.

4. Participation in Zonal Round (District Level) 56th Youth Festival of Mumbai University

On 6th August 2023,11 students were participated in Zonal Round of 56th Youth Festival of Mumbai University, It was held at D.G. Tatkare College, Tala, Raigad. Asst. Prof. Nilam Mhatre worked as a teacher coordinator for this event. Students were participated in the following events and brought proud moment to the college.

Sr. No	Name of Participant	Class	Event	Rank
1	Vaishampayan Shraddha Devanand Pooja	4th YR BLS LLB	1.Natyageet, 2. Indian Light Vocal, 3.Marathi Story-Telling	First First First
2	Nagothanekar Sayali Pramod Aparna	4th YR BLS LLB	Mehendi Rangoli	Consolation

3	Mhatre Swarup Dipak Asmita	T.Y.BLS LLB	Poster Making On the Spot Painting, Cartooning,	Second
4	Patil Sakshi Mahesh Manali	4th YR BLS LLB	Mono-Acting (Marathi), Collage	Participation
5	Khairkar Aakansha Ganesh Shubhangi	5th YR BLS LLB	Debate (Marathi), Debate (English)	Participation
6	Rawoot Arsheen Liyakat Tarannum	4th YR BLS LLB	Mono-Acting (Hindi) Story-Telling (Hindi)	Participation
7	Jogade Rutuja Vishwantath Vandana	4th YR BLS LLB	Elocution (Marathi)	Participation
8	Mhaikar Sameeda Sameer	S.Y.BALLB	Elocution (English)	Participation
9	Patil Ayushman Vilas	S.Y.BALLB	Clay Modelling	Participation
10	Suryagandh Priyanka Sadashiv	S.Y.BALLB	Classical Dance	Participation
11	Patil Purva Ajit	S.Y.B.A.LLB	English Story Writing	Participation

5.Flag Distribution:

On 14th August 2023, Indian Flags were distributed in the presence of I/C Principal Adv. Neelam Hajare and Cultural Coordinator Asst. Prof. Nilam Mhatre among students, teaching and non-teaching staff of Adv. Datta Patil College of Law under Indian Government's Programme "Har Ghar Tiranga".

6. Participation in 56th Youth Festival of Mumbai University (Final Round):

On 30th August 2023, 1st September 2023 and 02nd October 2023, 02 students were participated in 04 events.

Sr. No.	Name	Class	Date	Venue	Event	Result
1.	Miss Shraddha Vaishampayan	4th year B.A.LL.B.	30/08/2023	Mumbai University	Indian Light Vocal	Participation
2.	Miss Shraddha Vaishampayan	4th year B.A.LL.B.	01/09/2023	Mumbai University	1.Natyageet 2.Story Telling (Marathi)	Consolation Consolation
3.	Mr. Swarup Mhatre	4th year BLS,LLB	02/10/2023	Mumbai University	Poster Making	Participation

7. Participation in National Youth Parliament:

On 19th August 2023 and 20th August 2023, 7 students of Adv. Datta Patil College of Law were participated in National Youth Parliament organized by Pravin Gandhi College of Law, Vileparle, Mumbai. Prof, Dr. Sandeep Ghadge worked as a Teacher Coordinator. Following were the students:

Sr. No	Student Name	Class
1	Bhagat Maithili Shashikant Shamal	S.Y.LL.B
2	More Aniket Anil Aditi	S.Y.LL.B
3	Patil Chaitanya Suresh Nilima	S.Y.LL.B
4	Hakim Saniya Imtiyaz Shama	S.Y.LL.B
5	Rawoot Arsheen Liyakat Tarannum	T.Y.BLS LL.B
6	Shinde Bhagyashree Manoj Shraddha	4TH YR BLS LL.B
7	Yelve Aryan Prashant	F.Y. BALL.B

8. Debate Competition:

On 14th September 2023, Intra-Collegiate Debate Competition was organized by Cultural Committee on the topic "One Nation, One Election". 20 students have participated in it. Prof. Dr. Sandeep Ghadge and Prof. Manoj Dhumal were worked as judges for the competition.

Group (A) Marathi

Sr. No	Rank	Students Name	Class
1	First	Khairkar Aakansha Ganesh Shubhangi Karvekar Digvijay Subhash Chhaya	5th Yr. BLS, LLB T.Y.LLB
2	Second	Rawoot Arsheen Liyakat Tarannum Khandeshi Sujana Abdul Rahim Hajira	4th Yr. BLS LLB 4th Yr. BLS,LLB
3	Third	Hakim Saniya Imtiyaz Shama Pathan Humaira Riyasat	T.Y.LLB F.Y.B.A. LLB
4	Consolation	Ghole Nawal Rais Sarwar Kondwilkar Aamina Shanawaz Zeenat	4th Yr. BLS LLB 4th Yr. BLS, LL.B

Group (B) English / Hindi

Sr. No	Rank	Students Name	Class
1	First	Dapolkar Ruina Raies Minaj Dhodare Ajinkya Vikas Vijaya	T.Y.BLS LL.B T.Y.BLS LL.B
2	Second	Birje Surekha Ganesh Seeta Shet Hemangi Harilal Pramila	T.Y.BLS LL.B 5th Yr BLS LL.B
3	Third	Bhagat Maithili Shashikant Shamal Patil Chaitanya Suresh Nilima	T.Y.LL.B T.Y.LL.B
4	Consolation	Patil Priyadarshini Prabhakar Patil Rutika Anil	S.Y.LL.B S.Y.LL.B

9. Selfie with Soil:

On 12th October 2023 Selfie with soil event was organized under Central Government of India's Mission "Meri Mati Mera Desh" by Adv.Datta Patil College of Law. Students, Teaching and Non-Teaching staff uploaded their selfies with soil on the website provided by University of Mumbai.

10. Walk for Freedom Rally

On 14th October 2023, Walk for Freedom Rally was jointly organized by Adv. Datta Patil College of Law, JSM College, Alibag and PNP College Veshvi in collaboration with Walk A 21 Non-Government Organization to create awareness about Human Trafficking. 100 students were participated in it. In the presence of Adv. Gautam Patil, President Janata Shikshan Mandal, I/c Principal Mrs. Neelam Hajare of Adv.Datta Patil College of Law and Dr. Anil Patil, Principal of JSM College, Students, teaching and non-teaching staff of Adv. Datta Patil College of Law, Oath was taken against human trafficking. Poster Making Competition was organized on this occasion and Shinde Yamini Jayendra Juilee of T.Y.BLS LLB won First Prize in the competition.

11. Online Quotes Competition

Online Quotes Competition was organized by Cultural Committee of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag between 19th October 2023 to 25th October 2023 on the topic Library, Discipline, Constitution and Books. 19 students were participated in it. This competition was conducted by Asst. Prof. Nilam Mhatre under the guidance of I/C Principal Adv. Neelam Hajare. Following is the list of winners:

Sr.No	Rank	Students Name	Class
1	First	Birje Surekha Ganesh Seeta	T.Y.BLS LL.B
2	Second	Pokal Neha Sandip Sanjivane Raut Vipin Vithoba	T.Y.LL.B S.Y.LL.B
3	Third	Mainkar Chaitravi Mahesh Manasi Thakur Samruddhi Subodh	T.Y.LL.B F.Y.LL.B
4	Consolation	Shet Hemangi Harilal Pramila Salvi Dhanashree Kamlakar	5th Yr BLS LL.B F.Y.LL.B

12. Fresher's Party

On 27th October 2023, Fresher's Party was organized by Cultural Committee. Member Of Student's Council made all arrangements to welcome freshers in the college.

13. Annual General Gathering: Vidhitarang

Cultural Committee of Adv.Datta Patil College of Law, Alibag organized Vidhitarang 2023 between 19th December 2023 to 24th December 2023. Sports and Cultural Events were organized during this period. Annual Prize Distribution was organized on 21st December 2023 in the presence of President of Janata Shikshan Mandal Adv. Gautam Patil and I/C Principal Adv. Neelam Hajare. Academic prizes were distributed to the meritorious students. Prize Distribution of Vidhitarang was held on 23rd December 2023. Students, Teaching and Non-Teaching Staff of the college were present.

Antakshari Competition: -

First Rank	Mr. Patil Prathamesh Prafulla Miss. Patil Priyadarshini Prabhakar	F.Y.LL.B. S.Y.LL.B.
-------------------	--	------------------------

Drawing Competition: -

1st Rank	Mr. Mhatre Swarup Dipak	TY.B.A.LL.B.
2nd Rank	Mr. Patil Sunil Chandrakant	TY.LL.B.
3rd Rank	Mr. Mokal Milind Surendra	TY.LL.B.

Poster Making Competition: -

1st Rank	Miss. Patil Priyadarshini Prabhakar	S.Y.LL.B.
2nd Rank	Mr. Mhatre Swarup Dipak	T.Y.B.A.LL.B.

Collage Making Competition: -

1st Rank	Miss. Patil Priyadarshini Prabhakar	S.Y.LL.B.
-----------------	-------------------------------------	-----------

Rangoli Competition: -

1st Rank	Miss. More Rutuja Deepak	T.Y.LL.B.
2nd Rank	Miss. Nagothanekar Sayali Pramod	4th Yr B.A.LL.B.
3rd Rank	Miss. Thale Leena Uday	4th Yr B.A.LL.B.

Photography Competition (Mobile) :-

1st Rank	Miss. Tolkar Swarangi Ajit	5th Yr B.A.LL.B.
2nd Rank	Mr. Kapdekar Abhishek Pandurang	F.Y. LL.B.
3rd Rank	Miss. Birje Sonal Shukracharya	F.Y.LL.B.

Photography Competition (Camera) :-

1st Rank	Mr. Kelaskar Sanket Rajendra	SY LL.B
2nd Rank	Mr. Patil Sunil Chandrakant	TY LL.B

Wall Painting Competition:-

1st Rank	Mrs. Bade Anjali Sadanand	FY BA LL.B
-----------------	---------------------------	------------

Mehendi Competition:-

1st Rank	Miss. Arakashi Shweta Kishor	SY LL.B
2nd Rank	Miss. Ansari Khushbu Noormohammed	FY LL.B
3rd Rank	Dapolkar Ruina Raies	TY BLS LL.B

Flower Rangoli Competition: -

1st Rank	Mrs. Thakur Puja Rakesh Miss. Bhalkar Samiksha Damu	S.Y. LL.B S.Y.LL.B
2nd Rank	Mrs. Patil Savita Sandip	FY BA LL.B

Cooking Competition:-

1st Rank	Mrs. Thakur Puja Rakesh	S.Y.LL.B.
2nd Rank	Miss. Hakim Afra Imtiaz	TY B.A. LL.B
3rd Rank	Mrs. Bade Anjali Sadanand	F.Y.B.A.LL.B

Solo Singing :-

1st Rank	Mr. Karvekar Digvijay Subhash	TY LL.B
2nd Rank	Mrs. Shinde Swati Nitin	T.Y.BA.LL.B
3rd Rank	Mrs. Bade Anjali Sadanand	FYBALL.B
Consolation	Mr. Patil Prathmesh Prafulla	FY LL.B

Mono Acting :-

1st Rank	Miss. Rawoot Arsheen Liyakat	4th Yr. B.A.LL.B.
-----------------	------------------------------	-------------------

Solo Dance :-

1st Rank	Miss. Suryagandh Priyanka Sadashiv	S.Y.B.A.LL.B.
2nd Rank	Miss. More Rutuja Deepak	T.Y.LL.B.
3rd Rank	Miss. Khairkar Aakansha Ganesh	5th Yr BLS LL.B
3rd Rank	Miss. Kosamkar Raksha Rajesh	SY LL.B

Couple Dane :-

1st Rank	Miss. Suryagandh Priyanka Sadashiv Miss. More Rutuja Deepak	S.Y. B.A.LL.B. T.Y.LL.B.
-----------------	--	-----------------------------

Group Dance :-

1st Rank	Miss. Pokal Neha Sandip Mrs. Bhagat Maithili Shashikant Mrs. Shinde Bhagyshree Manoj Miss. Khairkar Aakansha Ganesh Miss. Tolkar Swarangi Ajit Miss. Thakur Samrudhi Subodh Miss. Kasar Pari Deepak Mr. Patil Arya Gautam Mr. More Aniket Anil Mr. Kapdekar Abhishek Pandurang Mr. Patil Prathmesh Prafulla Mr. Patil Deepak Yashwant	T.Y.LL.B. T.Y.LL.B. 5th Yr B.A. LL.B 5th Yr B.A. LL.B 5th Yr B.A. LL.B. F.Y.LL.B. S.Y. B.A.LL.B S.Y. B.A. LL.B TY LL.B FY LL.B F.Y.LL.B. T.Y. LL.B.
2nd Rank	Mr. Pedamkar Vishal Nilesh Mr. Yelve Aryan Prashant Mr. Pawar Yuvraj Sanjay	T.Y. LL.B. S.Y. B.A. LL.B. S.Y. B.A. LL.B.

14. No Vehicle Day

On 9th January 2024, No Vehicle Day was celebrated in the college campus to create awareness about air pollution. Students, Teaching and Non-Teaching staff strictly followed the rules and did not bring vehicles in the college campus.

15. Participation in National Youth Festival

On 11th January 2023, Mr. Ayushman Vilas Patil from S.Y.B.A.LLB of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag was selected for Clay Modelling Event by Nehru Yuva Kendra Alibag. He represented Raigad District at National Youth Festival held at Nashik.

16. Handwriting Competition:

On 26th February 2024, Marathi (Devnagiri) handwriting competition was organized by Cultural Committee in Adv. Datta Patil College of Law. 60 Students were participated in it. Following students are the winners:

First Rank:	1.Ms. Kalyani Vikas Todankar 2.Ms. Poorva Vijay Kadam	(F.Y.B.A.LLB) (4th year BLS, LLB)
Second Rank:	1.Mr. Akshay Naresh Thakre 2.Mr. Shraddha Devanad Vaishampayan	(F.Y.B.A.LLB) (4th year BLS, LLB)
Third Rank:	1.Ms. Ruina Raees Dapolkar 2.Ms. Aamina Shanawaj Kondvilkar	(3rd year BLS, LLB) (4th year BLS, LLB)
Consolation:	1.Mr. Pranav Balasaheb Gawade 2.Mr. Rohan Milind Khot 3.Ms. Ishwari Gurunath Mhatre 4.Mr. Dayanand Anil Wakaskar	(2nd year B.A.LLB) (1st year LLB) (3rd year BLS, LLB) (F.Y.B.A.LLB)

17. Marathi Rajbhasha Din Celebration (Poetic Recitation Competition)

On 27th February 2024, Marathi Rajbhasha Din was Celebrated in Adv. Datta Patil College of Law, Alibag. Prof. Jayesh Mhatre of JSM College was invited as a Chief Guest to deliver a speech on the Importance of Marathi Language. Poetic Recitation Competition was organized on the same day. 20 students were participated in it. Prize Distribution Ceremony was held in the presence Chief Guest Prof. Jayesh Mhatre, of I/C Principal Adv. Neelam Hajare, IQAC Coordinator Prof. Dr. Sandeep Ghadge, Cultural In-charge Prof. Nilam Mhatre. Following Students won in poetic recitation competition:

First Rank:	Mr. Vishal Tatya Chipade (Third Year LLB)
Second Rank:	Mr. Vipin Vithoba Raut (Second Year LLB)
Third Rank:	Mrs. Surekha Birje (Third Year BLS, LLB) Mrs. Savita Sandip Patil (First Year B.A.LLB)

18. Convocation Ceremony:

On 5th April 2024, Convocation Ceremony was organized in Adv. Datta Patil College of Law, Alibag. Meritorious students were felicitated with degree certificates in the presence of President Janata Shikshan Mandal Adv. Gautam Patil, Vice President Dr. Sakshi Patil, I/C Principal Adv. Neelam Hajare, IQAC Coordinator Prof. Dr. Sandeep Ghadge, Cultural In-charge Prof. Nilam Mhatre.

19. Farewell of Final Year Students

On 6th April 2024, farewell was organized by Cultural Committee for Last year students. President Janata Shikshan Mandal Adv. Gautam Patil was delivered a guidance lecture for outgoing students. Students and teacher expressed their feelings about each other.

20. Online Quiz Competition

On 13th April 2023, Online Quiz Competition on Dr. Babasaheb Ambedkar was conducted by Cultural Committee of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag. 59 students were participated in this competition. Asst. Prof. Nilam Mhatre drafted questions under the guidance of I/C Principal Adv. Neelam Hajare. Following are the winners:

First Rank:	Miss Sanskruti Mahendra Chavan	(F.Y.LLB)
Second Rank:	Miss Khushbu Noormohammed Ansari	(F.Y.LLB)
Third Rank :	Miss Nawal Rais Ghole	(4th Year B.A.LLB)

21. Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti Celebration

Dr Babasaheb Ambedkar Jayanti was celebrated on 14th April 2024 in the library of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag on the occasion of the celebration I/C Principal Adv. Neelam Hazare, IQAC coordinator Prof. Dr. Sandeep Ghadge Cultural Incharge Prof. Nilam Mhatre, Prof. Piyusha Patil, Prof. Chinmay Rane, Mr. Prapesh Patil and non-teaching staff were present.

Women Development Cell

In charge: **Asst. Prof. Samiksha Mhatre**

1) Essay Writing Competition: -

Between 12th June 2023 to 17th June 2023, Online Essay Writing Competition was organized by Women Development Cell of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag on the topic 'Child as future of nation' & 'Children Right and Exploitation'. Prof. Samiksha Mhatre under the guidance of I/c Principal Adv. Neelam Hajare, assessed the essays in which Miss. Sujana Khandeshi of 4th Year BLS L.L.B Won First Prize.

2) Workshop on Stress-Free Campus

On 13th September, 2023, workshop on CL Stress Free Campus was organized by Seminar and Workshop committee. Resource Person "Dr. Sachin Parab" guided everyone with the actual meaning of stress and how people are going through anxiety and depression, How to keep their surrounding happy and healthy.

This workshop took place in presence of Principal Dr. Anil Patil - JSM college, I/C Principal Mrs. Neelam K. Hajare, Adv. Datta Patil College of Law, teaching and non-teaching staff members, students of both JSM and Adv. Datta Patil College of Law, Alibag.

3) Training Programme on Using Sanitary Pad Machine: -

On 1st November 2023, Training Programme on using Pad Machine was organized by WDC of Adv. Datta Patil College of Law 40 girls and ladies teaching staff were present in the training. Non-Teaching Staff Smt. Darshana Kacharekar informed girls about Cleanliness.

4) Sanitary Pad disposal Training Session: -

On 04th January 2024, Sanitary Pad Disposal Training Session was organized by WDC of Adv. Datta Patil College of Law Alibag. Mrs. Snehal Mirkute Presented Power Point on the use of Sanitary Napkins 30 girl

students I/c Principal Adv. Neelam Hajare, Prof. Samiksha Mhatre along with Non-Teaching Staff were Present in this Training.

5) Lecture on Gender Sensitization: -

On 29th September 2023, Lecture on Gender Sensitization was organized in JSM College jointly by WDC of Adv. Datta Patil College of Law and NSS Unit of JSM College. Adv. Neelam Hajare delivered a lecture on gender sensitization and laws for women. 100 students were present for it.

6) Health Check-up Camp: -

On 3rd October 2023, Health Checkup Camp for Girls was organized by Adv. Datta Patil College of Law and J.S.M. College Alibag in Collaboration with Lion's Club, Alibag. DR. Megha Ghate was the resource person. Adv. Gautam Patil (President Janata Shikshan Mandal), Dr. Sakshi Patil (Vice President of Janata Shikshan Mandal), Adv. Neelam Hajare (I/c Principal) Dr. Anil Patil (Principal J.S.M. College) Students, teachers and non-teaching staff were present for it.

7) Workshop on Oral Hygiene and Dental Problems: -

On 27th February 2024 workshop on Oral Hygiene and Dental Problems was organized by WDC of Adv. Datta Patil College of Law. Dr. Priya Pathare delivered the lecture. Students, Teachers and Non-Teaching Staff were present for it.

8) Celebration of International Women's Day: -

On 09th March 2024, Lecture on "Women's Status in Today's Politics" was organized by WDC. The lecture was delivered by Dr. Avinash Oak. 50 students were present IQAC Co Ordinator Prof. Dr. Sandeep Ghadge, WDC In-Charge Prof. Samiksha Mhatre, Non-Teaching Staff and Students were present.

Organization of Seminar/Workshop/Orientation Committee

In charge: Asst. Prof. Piyusha B. Patil

1. Basic Legal Education Programme and Book Distribution

Basic Legal Education Programme was organized jointly by Bar Council of Maharashtra & Goa in association with Raigad District and Alibag Bar Association and JSM's Adv, Datta Patil College of Law, Alibag on 22nd July 2023. Shri Ajey Rajendekar was the Chief Guest. Members of BCMG, BCCI, and BLEP were present. Hon. Adv. Gautam Patil, President- Janata Shikshan Mandal, Alibag, I/c Principal Mrs. Neelam K. Hajare, teachers and students were present.

2. Orientation

On 26th August, 2023, Orientation for New Academic year 2023-24, was organized In this orientation, Students were addressed with the new syllabus and distribution of marks, rules and regulations of the College, in the presence of Hon. Adv. Gautam Patil, President- Janata Shikshan Mandal, Alibag, I/c Principal Mrs. Neelam K. Hajare , IQAC coordinator Dr. Sandeep Ghadge, Prof. Nilam Mhatre, Cultural In-charge and all other teaching and non-teaching staff members. 110 students were participated in it.

3. Presentation on Keshvanand Bharti Case

On 5th September 2024, on the occasion of Teacher's Day, Prof. Manoj Dhumal gave a presentation on the Keshvanand Bharti case with reference to book "The Keshvanand Bharti case: The Untold Story of Struggle for Supremacy by Supreme Court and Parliament" by author T. R. Andhyarujna. This presentation took place in the presence of I/C Principal Mrs. Neelam K. Hajare, teaching staff members and students of Adv. Datta Patil College of law, Alibag.

4. Seminar on Trekking

On 11 October, 2023, on Trekking was organised by Seminar & workshop committee. The Resource person Mr. Umesh Walanj and Mr. Deepak Kulkarni gave information on Trekking, types of trekking, what to carry and not to, their experiences of trekking, in the presence of I/C Principal Mrs. Neelam k Hajare, Adv. Datta Patil College of Law, Vice Principal Dr. Sonali Patil, Janata Shikshan Mandal College, and teaching staff members and students of both the JSM and Adv. Datta Patil College of Law, Alibag.

5. Induction Programme

On 27th October 2023, Induction Programme was organized for F.Y.LLB students to inform students about course and activities conducted in the college. I/C Principal Mrs. Neelam Hajare - Adv. Datta Patil College of Law, teaching and non-teaching staff, students and parents were present.

6. Seminar on Evidence Act

On 27th January 2024, Guest Lecture on 'Evidence Act' was organised by the Seminar & Workshop Committee. Resource person Adv. Shirish S. Borkar, gave lecture on Evidence Act with reference to Civil Procedure Code. The lecture started with how to file a civil suit, parties to the suit, pleadings, arguments, Judgement etc. Importance of Evidence Act, its interrelation with CPC and CrPC. Resource person Adv. Ram Bhoir, gave basic information on Maharashtra Tenancy and Agricultural lands Act, 1948. Resource person Adv. Ajit Patil guided all the students with Ethics of Advocate and how to be presentable in court. Basic knowledge of IPC. This Guest Lecture was held in the presence of Mrs. Neelam K. Hajare, Principal Adv. Datta Patil College of law Dr. Sandeep. B. Ghadge - IQAC Co-ordinator Teaching staff members and students of Adv. Datta Patil college of Law, Alibag.

7. Seminar on Judgement Writing and Judgement Reading

On 6th February 2024, Seminar on Judgement Writing and Judgement Reading was organized in Adv. Datta Patil College of Law. Adv. Amol Shinde was delivered lecture on it. 60 students were present for it. Prof. Piyusha Patil took initiative for it.

8. Webinar on Virtual Semiconductor Bhumi Pujan

On 13th March 2024, Virtual Semiconductor Bhumi Pujan Live Webinar by Central Government of India was organized in Adv. Datta Patil College of Law in Jayawant Keluskar Hall. 100 students were participated in it. Honourable Prime Minister Mr. Narendra Modi addressed the students

9. Guest Lecture on Logic II

On 2nd April 2024, Guest Lecture on Logic II was organized in Adv. Datta Patil College of Law. Prof. Arun Kadam of D. Y. Patil Law College, Nerul was invited to deliver a lecture and to guide students. 25 students of S.Y. B.A.LLB, participated in it. Prof. Dr. Sandeep Ghadge took initiative for it.

10. Guest Lecture on Land Laws

On 4th April 2024, Guest Lecture on Land Laws was organized for 4th Year B.A.LLB students in Adv. Datta Patil College of Law. Adv. Vikrant Patil was invited to deliver a lecture. He provided information on Title Search Report and 7/12 through Power Point Presentation. Prof. Nilam Mhatre and Prof. Manoj Dhumal took initiative for it. 60 students were present for

Moot Court Committee Report

In-Charge: Prof. Manoj Dhumal

1. Participation in National Moot Court at Pune

Sr. No	Name of Students	Class
1	KHAIRKARA AAKANSHA GANESH SHUBHANGI	4th Yr BLS LL.B
2	NASHIKKAR ANUJA SANDEEP	T.Y.LL.B
3	BODUS KAUSHIK DIPAK	T.Y.LL.B

2. Intra-Collegiate Moot Court Competition

On 9th Feb. 2024, as a part of Practical Training, Intra -Collegiate Moot Court Competition was organised by Moot Court Committee of Adv. Datta Patil College of Law. Topic for Moot Court was drafted by Adv. Manoj Dhumal under the guidance of Principal Adv. Neelam Hajare. In this competition 08 teams were participated and 100 students were present to experience moot court. Adv. Manoj Dhumal guided students about importance of Moot Court. Principal Adv. Neelam Hajare Mam, Prof. Dr. Sandip Ghadge, Prof. Nilam Mhatre, Prof. Samiksha Mhatre, Prof. Piyusha Patil were present for the event. Following is the list of winning students.

Sr. No	Rank	Students Name	Class
1	First	Bhagat Maithili Shashikant Shamal Patil Abhijit Rajendra Sunanda	T.Y.LL.B T.Y.LL.B
2	Second	Gavand Aditya Deepak Anita Patil Chaitanya Suresh Nilima	T.Y.LL.B T.Y.LL.B
3	Third	Khairkar Aakansha Ganesh Shubhangi Karvekar Digvijay Subhash Chhaya	5th Yr BLS LL.B T.Y.LL.B
4	Consolation	Pokal Neha Sandip Sanjivane Mainkar Chaitravi Mahesh Manasi	T.Y.LL.B T.Y.LL.B

Best Mooter

Gavand Aditya Deepak Anita

Best Memorial

Gavand Aditya Deepak Anita

Patil Chaitanya Suresh Nilim

3. Participation in National Moot Court in April at Agnel School of Law

Sr. No	Name of Students	Class
1	More Aniket Anil Aditi	T.Y.LL.B
2	Gavand Aditya Deepak Anita	T.Y.LL.B
3	Patil Chaitanya Suresh Nilima	T.Y.LL.B

4. National Level Moot-Court Competition

National Level Moot Court Competition was organized on 16th March 2024 by Adv. Datta Patil College of Law Alibag in collaboration with Adhivakta Parishad Alibag. The Inauguration was held in the presence of Shri. Ajey Rajandekar (Principal District and Session Judge, Raigad, Alibag), Adv. Guatam Patil (President Janata Shikshan Mandal), Adv. Amit Deshmukh (President Adhivakta Parishad Alibag)-, Adv. Santosh Pawar (President Adhivakta Parishad, Raigad), Adv. Neelam Hajare (In-Charge Principal of Adv. Datta Patil College of Law). 13 teams from Mumbai, Navi Mumbai, Pune, Raigad, Ratnagiri, Bangalore were participated in this competition. Adv. Rajendra Kunte, Adv. Ravindra Oak, Adv. Vaibhav Bhole, and Adv. Mahesh Gunjal were appointed as Juries for competition. Prize Distribution Ceremony was held on the same day. Following were the winners –

Sr.	Prize	Name of the College	Mooter / Researcher
1	First Prize	Indian Law Society's Law College, Pune, Maharashtra	Miss Vijeta Kulkarni Mr. Vansh Bhatia Kartikey Dwivedi
2	Runner Up	JSM'S Adv. Datta Patil College of Law, Alibag, Raigad, Maharashtra	Miss Shraddha Vaishampayan Miss Maithili Bhagat Mr. Chaitanya Patil
3	Best Memorial	Lord's Universal College of Law, Goregaon, Mumbai, Maharashtra	Miss Gauri Jitendra Mishra Miss Pranjal Adhikari Mr. Utkarsh Bajpal
4	Best Speaker	Indian Law Society's Law College, Pune	Miss Vijeta Kulkarni
5	Best Researcher	Indian Law Society's Law College, Pune	Kartikey Dwivedi

5. Power-Point Presentation (Case Must Be Studied)

On 3rd February, 2024, Power-Point Presentation on Surrogacy Case was organized, 20 student were participated and 100 students were present including Principal, Teachers and Non teaching staff.

6. Participation in National Moot Court Competition

On 10th February, 2024 Miss. Shraddha Vaishampayan, Miss Arsheen Rawoot and Miss Nawal Ghole participated in National Moot Court Competition at Father Agnel School of Law, Navi Mumbai.

7. Participation in National Moot Court

On 23rd March, 2024 Miss. Maithili Bhagat, Mr. Chaitanya Patil and Miss Bhagyashree Shinde participated in National Moot Court at Shankar Rao Chavan College of Law, Pune.

Staff Welfare Committee Report

In-charge: Asst. Prof. Piyusha B. Patil

1. 11/08/2023 - Felicitation of Dr. Sandeep Ghadge sir getting Ph.D...

2. 12/08/2023- Lecture on Samajik Salokha

3. 26/08/2023- Send-off Ceremony of Megha Pallakparambil

On 26th August, 2023, in the presence of Adv. Gautam P. Patil, President, Janata Shikshan Mandal, Alibag, I/c Principal Mrs. Neelam Ki Hajare, Teaching and teaching non-teaching staff of Adv. Datta Patil

College of Law, Alibag Send-off Ceremony of Asst. Prof. Megha Pallakiparambil was organized by the Staff Welfare Committee.

4. 11/09/2023, Prof. Manoj Dhumal donated Induction Machine

5. Bhondala Celebration

Bhondala Celebration was organized by Staff Welfare Committee of Adv. Datta Patil college of Law, Alibag, on 23rd October 2023, in the presence of Dr. Sakshi Gautam Patil, Vice-President Janata Shikshan Mandal Alibag, Mrs. Shaila Patil, teaching and non-Staff teaching of both the colleges.

6. Training Programme on Financial Planning and Financial Freedom

On 14th November, 2023, the Training Programme on Financial Planning and Financial Freedom, was by staff welfare organized Committee of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag, for all the teaching members. This non-teaching staff programme was in collaboration with "CASI", the Resource Person Mr. Siddhesh Nore, who gave overall information on what is Inflation? Annual inflation of current year and key concepts of annual inflation Knowledge on Financial literacy and financial planning. Investment safety and risks. Investment in mutual and PPT presentation showed up on mutual Funds - investment and opportunities. CASI is authorized by the Bombay Stock Exchange, and Metropolitan Stock Exchange This programme took place with the presence of JSM's Principal Dr Anil Patil, Vice Principal Dr Sonali Patil, and teaching and non-teaching staff members of both Colleges.

6. Haldi Kumkum

On 1st February 2024, Haldi Kumkum Programme was arranged by the Staff welfare Committee for the teaching and non-teaching Staff members of JSM College and Adv. Datta Patil College of Law, Alibag. The program took place with presence of Dr. Sakshi Gautam Patil, Vice President - Janata Shikshan Mandal Dr. Sonali Patil, Principal-JSM college, Mrs. Neelam K. Hajare, I/c Principal- Adv. Datta Patil College of Law, Alibag.

Legal Aid Services Committee Report

In-Charge: Asst. Prof. Manoj Dhumal

1. World Population Day Celebration

On 11th July 2023, Legal Aid Services Committee of Adv. Datta Patil College of Law and Legal Services Authority Alibag organized lecture on world population day. 50 students were participated in it.

2. National Lok Adalat

On 09th September 2023, 25 students of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag visited District Court Raigad at Alibag to attend National Lok Adalat as a part of study visit to learn and gain knowledge regarding the proceedings in Lok Adalat along with Asst. Prof. Chinmay Digambar Rane.

3. Legal Awareness Camp

On 5th October, 2023, Legal Awareness Camp was organised by Seminar and Workshop committee and Legal Aid Service Committee. This camp was held in the presence of IQAC Coordinator Dr. Sandeep Ghadge, Adv. Tanushka Pednekar (of Children's Court Board Raigad Alibag), Adv. Bhushan Janjirkar (member of Bal Kalyan Samiti Raigad), teaching staff and students of College Adv. Datta Patil of Law, Alibag.

4. Para-Legal Volunteers Training Programme

On 24th November 2023, Paralegal Volunteers Training Programme was organized by District Legal Services Authority, Raigad, Alibag for the purpose of training future advocates. 10 students were participated. Honourable Adv. Amol Shinde gave valuable guidance to the students.

5. National Lok Adalat

On 09th December 2023, 20 students of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag visited district court, Raigad at Alibag to attend National Lok Adalat as a part of study visit to learn proceedings in Lok Adalat along with Asst. Prof. Chinmay Digambar Rane.

6. Seminar on Cyber Security

On 17th January, 2024, Seminar on 'Cyber Security' was organized by Seminar and Workshop Committee in collaboration with MKCL and Raigad District Police. Honourable Superintendent of Police Mr. Somnath Gharage was the Chief Guest of the Seminar Resource Person Mr. Tushar Nikam (Regional Manager MKCL) and Mr. Siddhesh Gosavi gave a PPT Presentation on cyber security, types of cybercrime, the growth rate of cybercrime and how to be aware while using smartphones, and public WIFI and to avoid unknown phone calls. The seminar was held in the presence of Police Inspector Mr. Sanjay Bangar, I/C Principal Mrs. Neelam Hajare - Adv. Datta Patil College of Law, teaching and non-teaching staff, students of both Adv. Datta Patil College of Law and JSM College, Alibag.

7. Cyber Security Awareness Camp at Varsoli Village

On 30th January, 2024, Cyber Security Awareness Camp at Varsoli Grampanchayat, Alibag, was organized by Seminar & workshop committee and Legal Aid cell Committee of the College. This camp was held in the presence of Hon. Adv. Gautam Patil - President (Janata Shikshan Mandal), Varsoli Grampanchayat Sarpanch Mr. Milind Kawale, I/C Principal Mrs. Neelam K. Hajare, IQAC Coordinator Dr. Sandeep Ghadge, Committee In-Charge Prof. Manoj Dhumal, Teaching and non-teaching staff, Students of law college, local persons and members of Varsoli Gram Panchayat. Students Aakansha Khairkar, Sanket Kelaskar, Swarangi Tolkar, Chaitravi Mainkar, Pranav Magar and Aditya Mhatre gave PPT Presentation on Cyber Security Awareness.

8. Cyber Security Awareness Camp at Ambepur Village

On 31st January, 2024, the Cyber Security Awareness" Camp at Ambepur Grampanchayat, Alibag, was organized by Seminar & workshop Committee and Legal Aid cell Committee of the college. There were 57 participants for this camp. of Hon. Adv. Gautam Patil - President (Janata Shikshan Mandal), Ambepur Grampanchayat Sarpanch Mrs. Sumana Sawai Patil, Youth Leader Mr. Sawai Patil, I/C Principal Mrs. Neelam K. Hajare, IQAC Coordinator Dr. Sandeep Ghadge, Committee In-Charge Prof. Manoj Dhumal, Teaching and non-teaching staff, Students of law college, local persons and members of Varsoli Gram Panchayat. Students Aakansha Khairkar, Sanket Kelaskar, Swarangi Tolkar, Chaitravi Mainkar, Pranav Magar and Aditya Mhatre gave PPT Presentation on Cyber Security Awareness.

9. Cyber Security Awareness Camp at Saral Village

On 5th February, 2024, the Cyber Security Awareness" Camp at Saral Grampanchayat, was organized by Seminar & workshop Committee and Legal Aid Cell Committee of the college. of, Saral Grampanchayat Sarpanch Mrs. Amruta Naik, Vice-Sarpach Mr. Sanjay Patil, IQAC Coordinator Dr. Sandeep Ghadge, Committee In-Charge Prof. Chinmay Rane, Teaching and non-teaching staff, Students of law college, local persons and members of Varsoli Gram Panchayat. Students Aakansha Khairkar, Sanket Kelaskar, Swarangi Tolkar, Chaitravi Mainkar, Pranav Magar and Aditya Mhatre gave PPT Presentation on Cyber Security Awareness.

Visit and Excursion Committee Report

Asst. Prof. **Dr. Sandeep Ghadge**
Prof. **Chinmay Rane**

1) Cooper Hospital Visit:-

On 12th September 2023, 30 students of J.S.M's Adv. Datta Patil College of Law, Alibag visited Cooper Hospital, Vile Parle (W), Mumbai under guidance of vice-president of Janata Shikshan Mandal Dr. Sakshi Gautam Patil to gain knowledge about Post Mortem.

2) Supreme Court Visit, New Delhi :-

On 14th February 2024, 39 students of J.S.M's Adv. Datta Patil College of Law, Alibag visited Hon'ble Supreme Court of India as a part of study visit to learn and gain the knowledge regarding the proceedings in Supreme Court, the students got chance to be witnessed in court room of Supreme Court with ongoing sessions (Civil and Criminal matters) along with President and Vice President of Janata Shikshan Mandal's Adv. Gautam Pramod Patil & Dr. Sakshi Gautam Patil and faculty members of college. Asst. Prof. Nilam J. Mhatre, Asst. Prof. Piyusha B. Patil, Asst. Prof. Chinmay D. Rane.

3) Industrial Visit (JSW Wadkhali)

On 10th April 2024, 21 students along with Professor Dr. Sandeep Ghadge and Professor Samiksha Mhatre of Adv. Datta Patil College of Law, Alibag visited JSW Dharamtar JT Branch. The head of the HR guided the students about importing and exporting the cargos and raw material for the JSW Steel plant at Wadkhali. HR head and their assistant technician gave the information about detail process of supplying raw material to the plant. A special lecture was arranged in the hall in which the respective authority gave the presentation about Jindal Group and their worldwide business. Mr. Sushil Patil guided the students about the job opportunities in corporate sector and importance of legal education in industry formation.

Committee in collaboration with MKCL and Raigad District Police. Honourable Superintendent of Police Mr. Sushil Patil guided the students about the job opportunities in corporate sector and importance of legal education in industry formation.

LIBRARY REPORT

Miss. Shweta Santosh Kawaji,
Library Assistant

Today, the library has a total of 5034 books worth 2923102.75/- apart from these books, 10 journals and 7 newspapers are available in the library every month to get updated information on various subjects.

Lending Section: The Lending section of the library is open from 8:00 AM to 4:00 PM.

Study: The study section of the library is open from 8:00 AM to 5:30 PM, where textbooks, journals, law reports, newspapers and question papers are available for the students.

Computer Room: In this department as per recommendation of Bar Council of India AR. I. And S. T. P. L software is made available to the students. Also, the facility of using internet has been provided to the students.

E-library: Information in digital form is provided through e-journals.

Activities:

- 1) Savitribai Phule Jayanti : The birth anniversary of Savitribai Phule was celebrated on January 3, 2024.
- 2) Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti: Bharat Ratna Dr. Babasaheb Ambedkar's 133rd birth anniversary was celebrated on 14 April 2024.

Sport Committee Report

In-charge: **Dr. Professor Sandeep B. Ghadge**

First sport committee meeting was held on 25th August, 2023. I/c Principal Prof. Neelam Hajare Committee In-charge Professor Dr. Sandeep Ghadge, Assistant In-charge Prof. Chinmay Rane and students attended the meeting. In this meeting information about rules regulations of sport competition conducted by Mumbai University were given to the students the procedure of participation in zonal level competition was also told to the students in the meeting.

Boxing and Fencing competition organized by Mumbai University for Raigad Zone. Kum. Vedant Pawar was selected for Inter Zonal Competition in which he secured to Bronze Medals.

On 15th December, 2023 meeting was organized for Annual Sports. Professor Dr. Sandeep Ghadge and Prof. Chinmay Rane and students were present in the meeting. Indoor Games and Outdoor Sports competition were conducted on 19th December & 20th December 2023. In this competitions Chase, Carrom, Table Tennis, Badminton & Cricket competitions were organized. Prize distribution program was held on 20th December, 2023 President of Janata Shikshan Mandal's Adv. Gautam Patil, I/c Principal Prof. Neelam Hajare, Faculty Members and participant students were present in the sports prize distribution program.

Magazine and Annual Committee Report: -

In-Charge: **Asst. Prof. Nilam Mhatre**

Magazine "Unmesh" was published on 17th July 2023 in the presence of Honourable President of Janata Shikshan Mandal Adv. Gautam Patil, Prof. Neelam Hajare, In-Charge Principal Adv. Datta Patil College of Law, Magazine Committee of J.S.M. College and Adv. Datta Patil College of Law.

Parent's – Teacher's Association Committee: -

In-Charge: **Asst. Prof. Nilam Mhatre**

Parent's-Teacher's Meeting was held on 27th October 2023, organized by Parent's Teacher's Association Committee to interact with parents. The Meeting was held in the presence of Prof. Neelam Hajare, In-Charge Principal of Adv. Datta Patil College of Law, Teaching Staff, Non-Teaching Staff, Students and Parents. Information about Law Course, Activities was provided to the parents.

Avishkar Research Committee

In-Charge: **Asst. Prof. Nilam Mhatre**

On 10th May 2024, Workshop on Avishkar Research Convention Competition was organized by Department of Students Welfare, Mumbai University at Anandibai Pradhan Science College, Nagothane, Roha. Prof. Nilam Mhatre -Teacher Coordinator, Mr. Kush Chopada (First Year B.A.LLB) and Miss Purva Kadam (Fourth Year B.A.LLB) participated in it.

Environment, Energy and Green Audit Report

Co-ordinator: **Asst. Prof. Nilam Mhatre**

On 30th June 2023, Environment, Energy and Green Audit was conducted of JSM's Adv. Datta Patil College of Law, Alibag by Ar. Nahida Abdullah Shaikh (Project Head and Green Building Professional Consultant) of Greenvio Solutions Raigad. Inspection of College Building, College Campus and Energy was conducted. I/c Principal Adv. Neelam Hajare, Teacher Co-ordinator Prof. Nilam Mhatre, Mr. Prapesh and teachers were present.

Mentor-Mentee Report

Mentor-Mentee System is run under IQAC. Students and Mentors are allotted as follows for the year 2023-2024. Two meetings of Mentor- Mentee are conducted in the year. Personal information and problems related to students are understood by teacher mentor and student mentor. There is a House System as follows:

Name of the Professor	Prof. Sandeep Ghadge		Prof. Samiksha Mhatre		Prof. Nilam Mhatre		Mr. Manoj Dhumal		Miss Piyusha Patil		Mr Chinmay Rane	
	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.	H.B.
	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.	H.G.
Houses Series	LAW	STAT-UTE	ACT	CODE	RULE	ORDER	SEC-TION	ARTI-CLE	DEC-REE	AWA-RD	JUDG-MENT	DRAF-TING
Students from each Class	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30

Anti-Ragging Cell Report

On 19th August 2023, On the occasion of International Youth Day, Adv. Datta Patil College of Law organized an awareness lecture on “Anti-Ragging Law” Adv. Chandrashekhar Kamthe and Adv. Pallavi Tulpule along with Honourable Adv. Amol Shinde guided students about a role of youth in present society and about anti-ragging laws. Adv. Gautam Patil, President Janata Shikshan Mandal, Adv. Neelam Hajare I/C Principal of Adv. Datta Patil College of Law, students and teachers were present for it.

Legal Aid Cell

Legal Aid Cell Constituted under District Legal Services Authority. This cell is established to help needy students and other local citizens in their legal matters by giving legal advice through Para Legal Volunteer appointed by district legal services.

Compilation by
Asst. Prof. Nilam Mhatre

युवा महोत्सवात अॅड. दत्ता पाटील
विधी महाविद्यालयाचे सुयश

संस्कृत : सुद्धारी मूलयोग

अभिराम, मकराण, पादपि

विद्यापति कोर देविक
 कलाप्रकारमे द्वाविह क्रमेण प्रेम
 केला गयेथे यस्यो प्रह्व
 सारणिकेन प्रहसितमे लोकप्रियं
 यथाह प्रेम केला, वा तैरौ
 विद्यापतिौ मुनं विद्यापीठगतौ
 युवा प्रयोगमगरी मयिहा हाती,
 जेला निश्रम मंगलमे अहोरात्र,
 लोचन पादौत व जयमन्त्र र्यौ, शरी
 पादौत यनी वा विद्यापतिव अमिह
 केले अति लासवर्णिक
 अपराधमेव विद्यापतिविल विवि
 कलाप्रकारमेव सहायम विवि
 अपरौ वदितविस विविदिन कल

स्थान	टीपक	महाले	वा
-------	------	-------	----

Murphy, Robert T. 10/24/2023 Page No. 3

जन्ता शिक्षण मंडळाले अध्यक्ष अॅड. गौतम पाटील, उपाध्यक्ष डॉ. साबीरा पाटील, विधी महाविद्यालयाच्या प्रभारी प्राचार्य प्रा. नीलम हजारे यांच्या मार्गदर्शनाखाली या कार्यक्रमाचे विधी महाविद्यालयातील सेमिनार सवितीमार्फत उत्तम आयोजन करण्यात आले. प्रा. समिका म्हात्रे, प्रा. निलम म्हात्रे, प्रा. विष्णुभा पाटील, प्रा. किम्वय रावे यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करीत कार्यक्रमाला यशस्वीपणे तयारी केली. बद्धा वैशंपायन हिने कार्यक्रमाला सुरुवातचालून केले. तसेच मान्य टेमकड यांना आभार प्रदर्शन केले.

बहुविधतावादी
प्र. ३३. जीवम विज्ञान

[illegible]

LAW COLLEGE IN NEWS

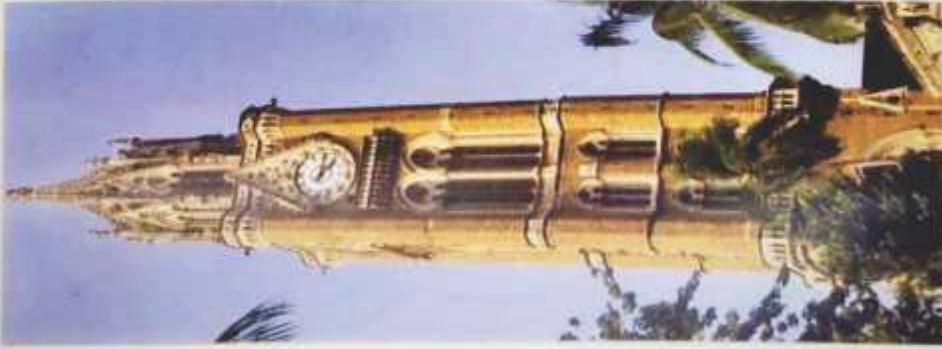
अतिरिक्त : अलिबाग येथील अ.द. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ व अधिवक्ता पॉलिटिक्स यांचा संयुक्त विद्यमान अलिबाग येथे आयोजित केलेल्या राष्ट्रीय अभिभावक व्याख्यान सभेमध्ये पुण्याच्या अग्र. एल. एम. लॉ कॉलेज पुणे यांनी सभेचे विजेतेपद, तर अ.द. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ अलिबाग यांनी सभेचे उपविजेतेपद मिळविले. या सभेचे उद्घाटन रायगड जिल्ह्याचे प्रमुख न्यायाधीश अजय राजेंद्र यांच्या प्रमुख उपस्थितीत चार फळे, चावळी जन्ता शिगम मंडळाचे अध्यक्ष अ.द. गीरी पाटील, अधिवक्ता पॉलिटिक्स रायगडचे अध्यक्ष व जिल्हा सरकारी बकील खोस पवार, लॉ कॉलेजच्या प्राचायां अधिवक्ता नीलम हजारे आदी उपस्थित होते. सभेमध्ये मुंबई, नाग मुंबई, रायगड, रायगाँवी, सिंधुदुर्ग, बेलात इत्यादी काँग्रेसच्या पानातून एकूण १२ सभे सहभाग घेतले होते. अलिबाग मधील नामवंत बकील अ.द. राजेंद्र कुंटे, अ.द. खंडे आर्क, अ.द. वैजय पोळे व अ.द. मोहन गुंडाळ यांनी सभेचे जगू लागून सभेचा पाहिले. अग्र. एल. एम. लॉ कॉलेज पुणे यांनी सभेचे विजेतेपद, तर अ.द. दत्ता पाटील कॉलेज ऑफ लॉ अलिबाग यांनी सभेचे उपविजेतेपद मिळविले. मुंबईतील गोगाव येथील सर्वोच्च कॉलेज याचा वेस्ट मेमोरियल तर वेस्ट स्पीअर व वेस्ट रिमॉर ही दोन्ही बकिसे पुण्याच्या अग्र.एल.एम लॉ कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांनी पटकनवी. अलिबाग चार असो. चे अध्यक्ष अ.द. प्रसाद पाटील, अ.द. सुयोग बावळे, अ.द. राजेंद्र माजी, अ.द. फलगी तुळपुळे व अलिबागच्या अनेक बकिांनी सभेला मोहाबंद दिली. सभा यासमोी होण्यासाठी अ.द. श्रीराम ठोसर, अ.द. अमित देशमुख तसेच लॉ कॉलेजच्या कर्मचारी व विद्यार्थ्यांनी परिश्रम घेतले.

जे. एस. एम. कॉलेजचे प्राचार्य डॉ. अनिल पाटील यांनी शैक्षणिक क्षेत्रात, महाविद्यालयात व मुंबई विद्यापीठात केलेले काम तसेच १६ वर्षे प्राचार्य म्हणून केलेली यशस्वी वाटचाल याबद्दल बेळगाव येथील इंटिग्रेटेड सोशल वेलफेयर सोसायटीच्या नॅशनल रूरल डेव्हलपमेंट फौंडेशन तर्फे “राष्ट्रीय आदर्श प्राचार्य गौरव” राष्ट्रीय पुरस्कार प्रदान (दि. २९ ऑक्टोबर २०२३)

५५ व्या युवा महोत्सवाचे रायगड जिल्हास्तरीय (दक्षिण) विजेतेपद महाविद्यालयाने पटकाविल्याबद्दल मुंबई विद्यापीठाच्या सर कावसजी जहांगीर हॉलमध्ये महाविद्यालयास सन्मानपत्र व स्मृतीचिन्ह देऊन गौरविण्यात आले. डॉ. पंकज मित्तल, Hon'ble Secretary General, Association of Indian Universities, New Delhi यांच्या हस्ते पुरस्कार स्वीकारताना प्रा. जयेश म्हात्रे, सांस्कृतिक कार्यक्रम समन्वयक प्रा. श्वेता पाटील, प्रा. नीलम म्हात्रे, प्रा. सुरभी वाणी

मुंबई विद्यापीठ

उत्कृष्ट महाविद्यालय पुरस्कार

शैक्षणिक वर्ष २०१८-२०१९

(ग्रामिण विभाग)

जनता शिक्षण मंडळाचे स्व. नानासाहेब कुंटे शैक्षणिक संकुल
श्रीमती इंदिराबाई ज. कुलकर्णी कला महाविद्यालय, जे. बी. सावंत विज्ञान महाविद्यालय आणि
सी. जानकीबाई चौडा कुंटे वाणिज्य महाविद्यालय

अलिबाग, जिल्हा रायगड

यांना बहुमोल शैक्षणिक संपादन आणि विद्यापीठातील विविध यंत्रणेमार्फत महाविद्यालयातील
शिक्षकांचा विद्यापीठाच्या कामकाजातील सहभागाला शिथळ प्रदान करण्यात येत आहे.

BEST COLLEGE AWARD

Academic Year 2018 - 2019

(Rural Area)

is conferred upon

Janata Shikshan Mandal's Late Nanasaheb Kunte Educational Complex

Smt. Indirabai G. Kulkarni Arts College, J. B. Sawant Science College and

Sau. Janakibai Dhondo Kunte Commerce College

Alibag, Dist. Raigad

In recognition of valuable academic achievements and participation of the college
teachers in the University system through various mechanism of the University

Mumbai - 400 032

26th January, 2020

Prof. Suhas Pednekar
Vice Chancellor